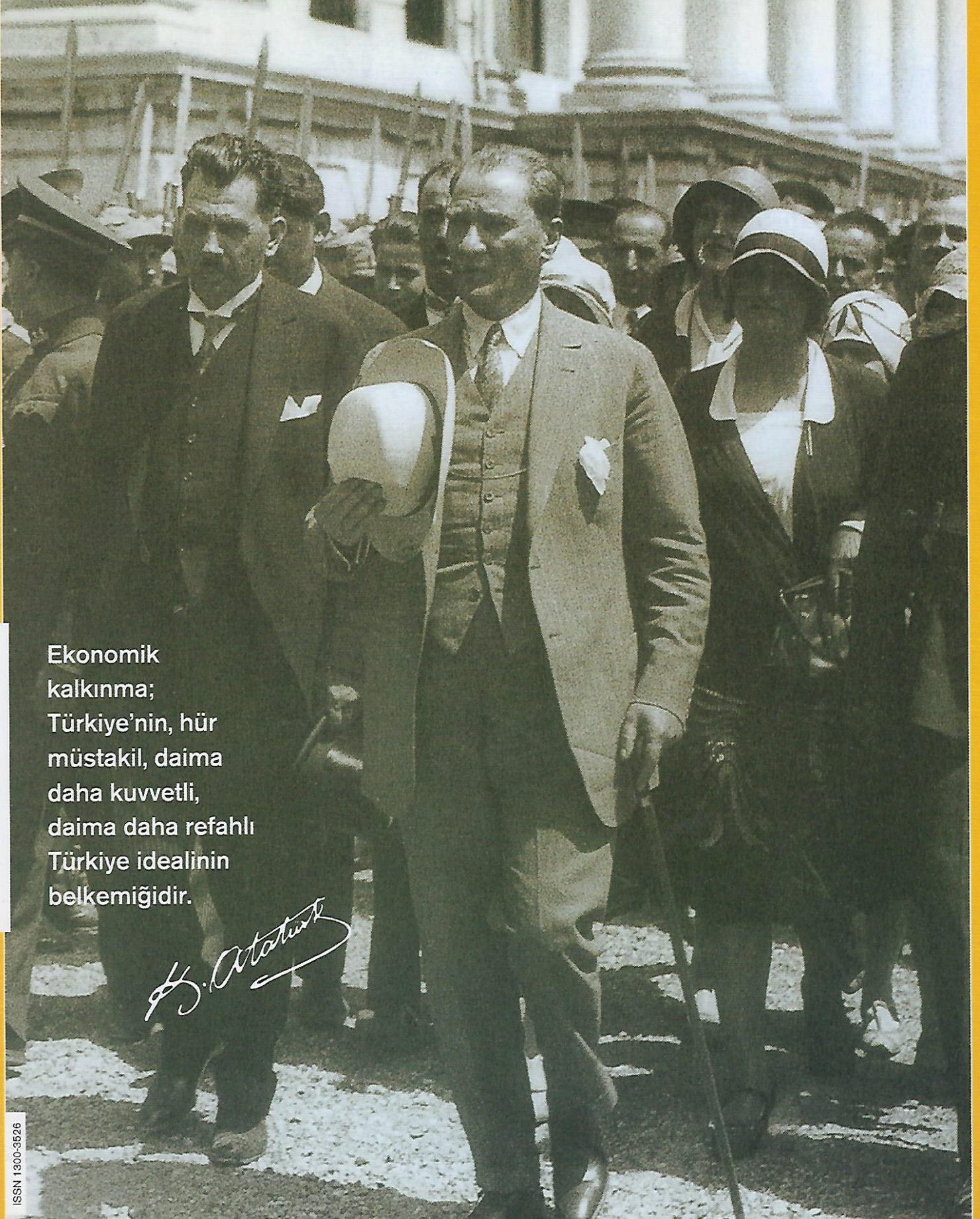

Çimento İşveren

Cilt 18 // Sayı 1 // Ocak 2005

Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası Yayın Organı

// dergi.cmis.org.tr

Ekonomik
kalkınma;
Türkiye'nin, hür
müstakil, daima
daha kuvvetli,
daima daha refahlı
Türkiye idealinin
belkemiğidir.

K. Atatürk

İnsan bir kez grip durumlarına alışıp kanıksayınca, normal olan ya da dış dünyada olması gereken şekilde tanımlanan değerleri, pekala gripseyebilir.

Buna iyi bir örnek yıllarca gayet normalmiş gibi iki, bazen de üç haneli enflasyon, hatta stagflasyon (durgunluk ve enflasyonunun bir arada olması durumu) içerisinde yaşayan bizler, milyonlar ile ifade edilen para birimimizi hiç gripsemeden yıllarca kullandık. Her iki, üç senede bir paramıza yeni sıfırlar eklendi. Alış gücümüz artmadı ama cebimize giren milyonlar durmadan arttı.

Durumun vahameti ülkemize gelen turistlerin rehberlerinden ilk aldıkları esprili ders ile ortadaydı aslında **"Bu ülkede herkes milyonerdir!"**. Peki bu normal midir? Belki de, üzerinde uzun uzadıya bir kere bile kafa yormadan kabullenmiştik durumu. Hatta uzak doğulu üreticiler bile 16 haneli hesap makinelerini (biraz da duruma şaşırarak) bizim için ürettiler. Bol sıfırlı rakamlarla boğuştuk durduk yıllarca. Etiketlerdeki **"19.999.000,-TL"** gibi rakamlar bize hiç de grip gelmedi.

Şimdi yeni kullanmaya başladığımız **"YTL"** ise sanırım hepimize kafa karıştırıcı gelecek. Tabii hemen pratik yaklaşımlar ortaya çıkıveriyor, **"milyon yerine, YTL deyin, alışsınız"** gibi. Yıllardır milyonlarca lira taşıdık cüzdanlarımızda, bakalım bu defa az sıfırlı hayata alışabilecek miyiz?

Kuşkusuz endüstri ilişkileri de bu değişime ayak uydurmak zorunda. Pazarlıklara çift haneli artışlar, bol sıfırlı rakamlar ile başlamaya alışan taraflar için durum pek kolay değil. Yabancılaşan, tek haneli ücret artışları ve az sıfırlı, hatta tarih olmuş yeni **"kuruş"**lu ücret bordroları, ilk başlarda basılı buldukları kağıtlardan, eski resimlerde görüp de bir türlü kim olduğu çıkartılmayan tanıdıklar gibi görünecekler. Bu durum belki toplu iş sözleşmelerinin tikanıp kalmasına neden olabilecek, belki de hiç bir etkisi olmayacak.

Avrupa ile başlayacağımız müzakerelerden iyi bir sonuçla çıkabilmenin şartlarından biri güçlü bir ekonomi ve para birimine sahip olmak, en azından az sıfırlı Yeni Lira ile işe başlamak psikolojik açıdan avantaj getirecek... Yenilikleri kolay kabullenene bir millet olmamız kuşkusuz avantajı bize kazandıracak. Ama dile kolay, tam altı sıfır attık paramızdan.

Kısacası bu sene normal olan duruma alışmak biraz zor gelecek.

Ülkemiz ve sizin için mutluluk ve başarılarla dolu bir yıl diliyorum.

Esen kalın.

Burçak Çubukçu

Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası Yayın Organı

Cilt 18 /// Sayı 1 /// Ocak 2005
ISSN 1300-3526
İki Ayda Bir Yayınlanır

Sahibi

Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası
Adına **Ahmet Eren**

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Av. **Sancar Bayazıt**

Editör

Burçak Çubukçu

Hakemli Dergi Yayın Kurulu

Prof. Dr. **Yusuf Alper**,
Prof. Dr. **İsmail Ataay**,
Prof. Dr. **Tankut Centel**,
Prof. Dr. **Toker Dereli**,
Prof. Dr. **Münir Ekonomi**,
Prof. Dr. **Ahmet Kumrulu**,
Prof. Dr. **Sarper Süzek**,
Prof. Dr. **Fevzi Şahlanan**,
Prof. Dr. **Nahit Töre**,
Prof. Dr. **A. Can Tuncay**

Yayın İlkeleri

Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 1997'den beri Hakemli Dergidir.

Dergimiz basın meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder.

Dergimizde yayınlanan yazıların her hakkı saklıdır.

Yazılı izin alınmadan iktibas edilemez.

Dergide yayınlanan yazılar yazarın kişisel görüşüdür, Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası'nı bağlamaz.

Dergiye gönderilen yazılar yayınlanmasa dahi iade edilmez.

Tasarım

Öykü Reklam Hiz. Ltd.Şti.
Tel +90 (312) 425 0090

Baskı

Ünal Ofset
Tel +90 (312) 229 82 47

İdare Yeri

Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası

Adres

Kuleli Sokak No: 14
06700 Gaziosmanpaşa / Ankara
Tel +90 (312) 447 2025
Gsm +90 (532) 318 1122
Faks +90 (312) 447 8517
e-mail genel@cmis.org.tr
www.cmis.org.tr

ÜCRETSİZDİR

“Üçlü Danışma Kurulu”

Sosyal İşbirliği ve 4857 Sayılı Yeni İş Kanunu Sonrasında 144 Sayılı ILO Sözleşmesi Çerçevesinde Türkiye’de “Üçlü Danışma Kurulu”

Giriş

Çalışma hayatının istikrar içinde devam edebilmesinin, ekonomik yaşamın getirdiği değişikliklerden toplumsal düzenin asgari oranda etkilenmesinin ve buna yönelik olarak işletmelerin rekabet güçlerini koruyarak varlıklarını sürdürürebilmelerinin temeli, örgütlerin yapısının, teknolojisinin ve diğer öğelerin birbirleriyle ahenk içinde olması ve aynı zamanda tüm bunların örgütün dış çevresiyle de uyum sağlayabilmeleridir.

Bugünün çalkantılı ve karmaşık ortamında, eski davranış biçimleri istenen sonuçları vermemektedirler. Bu nedenle örgütler değişim zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşamlarını sürdürebilmek ve rekabetçi konumlarını koruyabilmek için gereklilik haline gelen bu değişim; varolan kuralları değiştirmek ve yeni davranış biçimleri geliştirmek şeklinde kendini göstermektedir. Birkaç yıl öncesine kadar “değişimi yönetmek” liderlerin karşı karşıya kaldıkları en önemli konuyken, bugün sorun artık “değişimi yönetebilmenin” de ötesinde “sürprizleri yönetebilmek” haline gelmiştir. Günümüzde işletmelerin rekabet edebilmeleri ve rekabette üstünlük sağlayabilmeleri, işletme yönetiminin,

yaratıcı düşünce sistemini harekete geçirmesine bağlıdır¹.

Değişim hızının bu denli artması ve “sürpriz” sayılabilecek gelişmelerin ortaya çıkması, işletme çevresinin krizlere ve çatışmalara yatkın hale gelmesine neden olmaktadır. Krizler örgütler ve çalışanları için artık temel sorunlar olmuştur ve çevremiz giderek daha krize yatkın bir hale gelmektedir. Bu nedenle, bugünkü değişim hızında başarılı olabilmenin temeli “proaktif yaklaşımların” uygulanmasından geçmektedir. Krize karşı başarı; sorunu erken algılamak, yeni duruma tavır koymada hızlı davranmak ve davranış esnekliğinden geçmektedir². Gelecekte olabilecekleri tam olarak tespit etmek mümkün değildir, ancak varolan koşulları ve verileri değerlendirerek gelecekle ilgili öngörülerde bulunulabilir. Bu tür değerlendirmeleri ve öngörülerini olanaklı olduğunca zamanında ve doğru yapabilmek artık işletmeler için yaşamsal bir önem taşır duruma gelmiştir. Sorunları anlamak, planları dile getirmek ve girişimleri üstlenmek ise her zaman yeterli olmamaktadır. Önemli olan; şirketi zamanında yeniden yönlendirirken çalışanların geniş desteğini de alabilmektir³. Zira, tarafların olabildiğince “işbirliği” çerçevesinde davranmaları, yeniliklere uyum ve olası sorunların kolay çözümü için önemli bir unsur olacaktır.

¹ Gürsoy, G.: “Günümüzde İşveren ve İşçi İlişkileri Nasıl Olmalıdır?”, *Tekstil İşveren*, S.211, Mayıs-1997, s.16

² Erkan, H.: “Ekonomik ve Sosyal Konseyler ve Kriz Dönemlerindeki İşlevleri”, *İşveren*, C.XXXVII, S.5, Şubat-1999, s.12

³ Strelbel, Paul: “Çalışanlar Değişime Niçin Direnc Gösterir?”, *Değişim (Çev: Tüzel, Meral)*, MESS Yayını, İstanbul, 1999, s.137-153

Aslında ekonomik problemler çıktığında ya da belirsizlik, istikrarsızlık yaşanan dönemlerde işbirliğinin zorlaşacağı açıktır. Ne var ki, bu sorunlar kriz boyutuna varınca zaten sosyal diyaloga başvurmak özel bir önem kazanmaktadır⁴. Gerçekten de, ulusal düzeyde işbirliğinin, genellikle kriz dönemlerinde gerçekleştirildiği, daha doğrusu buna ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir⁵. Zira bu işbirliği sayesinde kriz döneminde taraflarca ilk elden bilgi aktarımı sağlanabilmektedir. Çünkü bu süreçte ilk bilgiler çalışma hayatının sosyal taraflarında bulunur. Bir başka deyişle, ekonomik durgunluğu ilk hisseden kimseler, satışı azalan işveren ile, işini kaybeden işçilerdir⁶.

1 Endüstri İlişkilerinde Değişim

İşçi ve işveren kesimlerinin çıkar mücadelesi, sanayileşme süreci içinde ideolojik kutuplaşmalara varan sonuçları beraberinde getirmiştir. Aynı üretim veya hizmet biriminde organize olan ve aslında menfaatleri aynı yönde olan işçiler ve işverenler, o dönemde uzlaşmak yerine, çalışma hayatının sorunlarını mensubu oldukları kesimin mali gücü ve kitlesel baskısı ile diğer tarafa kabul ettirme yolunu seçmişlerdir⁷. Geçmişte üretim ilişkilerinde yalnızca paylaşım boyutunun öne çıkarılması, işçi-işveren çatışmalarının ağırlık kazanmasına yol açmıştı. Oysa ki, işçi ve işveren önce birlikte üretirler ve ürettiklerini paylaşırlar. Bu nedenle paylaşımın varlığı, üretimin varlığına bağlıdır. Üretim birincil, paylaşım ise onu izleyen bir konumdur. Birlikte yaratılanı paylaşmak, çatışmakla değil, uzlaşmakla mümkündür⁸. Nitekim, yakın döneme gelindiğinde, toplu iş sözleşmesi sistemlerinde çalışma koşullarını düzenlemek amacı ile, disiplin kurulu, uzlaşma kurulu, verimliliği artırma komisyonu, izin komitesi gibi isimler altında tarafların temsil kurumlarının yaygınlaştırıldığı görülmektedir. Ayrıca, sağlıklı bir ekonomik ve sosyal ortamın oluşması için gerekli olan çalışma barış ve istikrarının, üçlü danışma kurumları ile elde edilebileceği de genel kabul görmeye başlamıştır⁹. Özellikle son on-on beş yıllık dönemde geniş bir küreselleşme gerçeğiyle karşı karşıya kalınmıştır. Dünya ekonomisi ile bütünleşmeyi gerçekleştirilemeyen ülke ekonomileri mağdur olmuşlar, buna bağlı olarak da işletmeler kendilerini yoğun ve hata affetmeyen bir rekabet

Yrd. Doç. Dr. Serkan Odaman

Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında İzmir'de doğdu. Orta öğrenimini İzmir Saint Joseph Fransız Lisesinde tamamladı. 1996 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. İzmir Barosuna bağlı olarak yaptığı Avukatlık Stajı sonrasında, 1997 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalında "Araştırma Görevlisi" olarak göreve başladı. "Türk Yargı Sisteminde Toplam Kalite Yönetimi" başlıklı ortak çalışmasıyla 1998 yılı TÜSİAD-KALDER III. Toplam Kalite Yönetimi Makale Yarışması Birincilik Ödülünü kazandı. 1998 yılında "İşçinin Haklı Sebep Fesih Hakkı" konulu Yüksek Lisans tezini, 2002 yılında da "İşverenin Hizmet Sözleşmesini Ahlak ve İyiniyet Kuralları ve Benzerlerine Aykırılık Nedeniyle Fesih Hakkı" konulu Doktora tezini tamamladı. 2003 yılında askerlik hizmetini bitirdi. Halen aynı anabilim dalında Yardımcı Doçent olarak görevine devam etmektedir. Yayınlanmış iki adet kitabı, İş Hukuku, Çalışma İlişkileri ve Yönetimi konularında çok sayıda makalesi ve sunmuş olduğu tebliğler vardır. Evli olan Yrd. Dr. Serkan Odaman, ELSA-Avrupa Genç Hukukçular Derneği İzmir Şubesi Kurucu Üyesidir ve Fransızca ile İngilizce bilmektedir.

⁴ Dereli, T.: "Sosyal Diyalog", İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 3-4 Nisan 1998, Galatasaray 3 Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1999, s.128

⁵ Tuncay, C.: "Uluslararası Çalışma Normlarının Geliştirilmesinde Sosyal Diyalogun Rolü", Münir Ekonomi 60.Yaş Günü Armağanı, Ankara, 1993, s.100

⁶ Erkan, s.12

⁷ Geniş bilgi için bkz.Turan, K.: "Türk Çalışma İlişkilerinde Üçlü Yapı Arayışları", Kamu-İş Dergisi, C.3, S.4, Temmuz-1994, s.1 vd.

⁸ Erkan, s.11

⁹ Ayrıca bkz.Turan, s.3

Müşteri taleplerinin her an değiştiği, müşteri memnuniyetinin ön planda olduğu günümüzde, müşterisini tatmin edemeyen işletmeler rekabet güçlerini kaybetmekte ve giderek yok olmaktadır.

ortamında bulmuşlar ve çalışma hayatı da köklü bir değişime uğramıştır. Artık çalışma yaşamını düzenleyen yasaların amacı geçmişte olduğu gibi sadece “işçiyi korumak” değil, aynı zamanda işletmeyi de korumaktır¹⁰. Söz konusu yeni şartlar işçilerin ve işverenlerin ortak bazı noktalarda buluşmaları zorunluluğunu getirmektedir. Geçmişte toplu görüşmeler yoluyla optimum nokta bulma çabasındaki sosyal taraflar, üretmeden bölüşmenin olanaklı olmadığı gerçeğini kavramaktadırlar. Bu durum ise her iki tarafı daha çok üretmenin, aynı zamanda kendini krize rağmen güvende hissetmenin yollarını birlikte aramaya yöneltmektedir¹¹. İşçi ve işveren kesimlerinin iyi bir diyalog oluşturması ve müşterek çözümler üretmesi karşılıklı kayıpları asgaride tutacaktır¹². Görüldüğü üzere günümüzde “işyeri”, sosyal ortakların ortak çıkarlarının bulunduğu yeni bir içerik kazanmıştır¹³. Buna bağlı olarak, “özgün yönetim gündeme gelmiş, yönetim birkaç kişinin karar ve yaratıcılığından uzaklaşmış, tüm çalışanlara kaymaya başlamıştır. Bu gelişme sürecinde, sosyal taraflar bir çıkar ayrılığının tarafı ve hasmı olarak değil, ortak çıkarların bütünleşmiş bir parçası haline gelmeye başlamışlardır”¹⁴. Varolan koşullar işbirliği gereksinimini ön plana çıkarmıştır, bu durumda sosyal taraflar uyumsuzluk olasılığını olabildiğince bertaraf edip, sorunları barışçı çözümlerle çözmeye çalışmaktadır. Çünkü, rekabetin tüm şiddetiyle etkisini hissettirdiği, sipariş üzerine ve sıfır stokla üretimin yapıldığı günümüzde hiçbir işletmenin grevde kaybedecek bir günü bile yoktur. Türkiye’de bir dönemde yaşanan grevler ile grevde geçen kayıp işgünleri sayısı dikkate alındığında, barışçı çözümler yoluyla başvurmanın gerekliliği daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. “Üretimden gelen gücün” sık ve uzun süreli kullanılması, hiç kuşkusuz bir o kadar üretim kaybına yol açmış, bunun sonucu olarak da sadece taraflar değil, ülkemiz de fakirleşmiş ve rekabet gücü zayıflamıştır¹⁶. Zira, böyle bir durum, işletmelerin pazar payını kaybetmesine yol açar, çünkü grev nedeniyle piyasada onun boşalttığı yeri hemen doldurabilecek rakip her an vardır. Oysa, sosyal kesimler arasındaki zıtlamacı ve çatışmacı tavır ve davranışlar yerine uzlaşmacı davranışların yerleşmesine hizmet eden sosyal diyalog kurumları, toplumdaki gerilim, grev ve olumsuz tutumlardan kaynaklanan kaynak ve zaman kaybının da önlenmesine yardımcı olur. Bu sayede, taraflar arasında, “karşıtlık” yerine “aynı gemide olma” bilinci yerleşir¹⁷.

Söz konusu “ortak yönetim” anlayışı ulusal ekonomik istikrarın sağlanması yönünde de son derece olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim “yapılan araştırmalar ortak yönetime sahip ülkelerde diğer Avrupa ülkelerine göre fiyat ve ücret istikrarının daha olumlu, işsizliğin ve grevlerin daha düşük, ücretlerin biraz daha düşük olmasına karşılık sosyal güvence ve harcamaların daha büyük olduğunu göstermektedir. Ekonomik kalkınma büyümeyle beraber ele alındığında ortak yönetime sahip ülkeler Avrupa ülkeleri arasında en olumlu profili çizmektedir”¹⁸.

Müşteri taleplerinin her an değiştiği, müşteri memnuniyetinin ön planda olduğu günümüzde, müşterisini tatmin edemeyen işletmeler rekabet güçlerini kaybetmekte ve giderek yok olmaktadır. Amaca yönelik olarak da işletmeler kaliteden ödün vermemeye çalışmakta, tüketicinin korunmasını rekabetin şartlarından biri olarak görmektedirler. Bu anlamda, özellikle Avrupa Birliği’ne girme amacı, ülkemizde de verimlilik ve kalite konularını gündemde tutmuş ve nispi bir barış ve diyalog süreci başlamış, iş uyuşmazlıkları ve grev eğilimleri büyük ölçüde zayıflamıştır. Bu durum özellikle işçi kesiminin yararına olmuştur, çünkü “kalite” kavramı, çalışma normlarının düşürülmesi tehlikesine karşı en önemli engeldir. Şöyle ki; çalışma normlarının düşürülmesiyle rekabetin artırılması düşüncesi, beraberinde kalite kaybını, maliyet yükselmesini getirecek ve rekabet gücü düşecektir. Netice itibarıyla; işyeri seviyesinde çağdaş üretim ve yönetim teknikleri, toplam kalite uygulamaları, verimlilik artışı ve insan kaynakları gibi çağdaş yöntemler esasen işbirliği ve diyalog için güçlü bir altyapı oluşturmaktadırlar.

2 Sosyal İşbirliği İçin Tarafların İşlevleri

2.1. Sendikaların İşlevleri

Günümüzde dünyada ekonomik ve sosyal ölçütlerin belirlenmesine neden olan unsurların başında küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve artan rekabet gelmektedir. Ülkelerin rekabet güçlerini artırmak için uyguladıkları tedbirler arasında da işçi, işveren ve hükümet kesimlerinin meydana getirdikleri anlaşmalar gittikçe önem kazanmaktadır. İstikrar ve uzlaşma ortamının, ortak hedeflere ulaşılmasında temel unsur olarak kabul edildiği ülkelerde birçok ekonomik ve sosyal anlaşmanın imzalandığı tespit

¹⁰ **Odaman, Serkan:** “Yargıtay Kararları Işığında İşverenin Ücret Ödeme Borcunu Yerine Getirmemesi ve md.16/III-d Çerçevesinde Sonuçları”, *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, Ocak-Subat-Mart 1999, s.97-106

¹¹ **TİSK,** *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu: Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu*, Ankara, 5-6 Aralık 1998, s.162

¹² **MESS,** *Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası; Birlikte Tedavi-Esneklik*, İstanbul, 1999, s.14

¹³ **Ekin, Nusret:** “Diyalog Çağı”, *Mercek Dergisi*, Ekim-1997, s.14

¹⁴ **Ekin, Nusret:** “Yeni Üretim ve Yönetim Teknikleri”, *Küreselleşme ve Gümrük Birliği*, ITO Yayın No: 99/47, İstanbul, 1999, s.303

¹⁵ **TİSK,** *Rapor*, s.162

¹⁶ **Demir, F.:** “Türkiye’de Sosyal Barış ve Diyalog Arayışları”, *Mercek*, Ekim-1997, s.83-84

¹⁷ **Erkan,** s.10-11

¹⁸ **Sunar, İlkay/ Önis, Ziya:** *Sanayileşmede Yönetim ve Toplumsal Uzlaşma*, TÜSIAD Yayın No: TÜSIAD-T/92,4-150, İstanbul, 1992, s.45

edilmektedir. Yaşanan gelişmelerin taraflar arasında işbirliğini zorunlu kılması sonucunda da, "ideolojik sendikacılık", yerini "uzlaşmacı sendikacılık" anlayışına bırakmaktadır. Böyle bir anlayışa sahip olan işçi sendikalarının da işveren kesimiyle ve hükümetlerle işbirliğini esas alan bir yaklaşımı benimsemeleri, bu tür anlaşmalar için uygun bir zemin oluşturmaktadır¹⁹.

Bu anlamda, toplum hayatında iktisadi, sosyal ve siyasal düzeni geniş biçimde etkileyen örgütlenmeler²⁰ olan sendikaların da yeni düzene ayak uydurmaları bir zorunluluk halini almıştır. Zira, "yeni yapılanmada amaç; işçi-işveren arasında işbirliğini gerçekleştirmek, çatışma yerine uyumlu bir endüstri ilişkileri yaratmak ve piyasaya şartlarına işletmelerin kolayca uyum sağlamalarını gerçekleştirmektir". Gerçekten de, iktisadi, teknolojik ve siyasi değişikliklere bağlı olarak, sendikaların yapısal ve işlevsel açıdan farklılıklar göstermek zorunda olmaları kaçınılmazdır. Özellikle işçi sendikaları toplumun iktisadi, sosyal ve siyasal düzeni içinde birer denge ve ahenk unsurudur²¹. Bu nedenle bunların sendikal faaliyetleri, toplu pazarlık, ücret ağırlıklı olmaktan çıkmalı; sendikaların işletmenin karar sürecine katılması önem kazanmaya başlamalıdır²². "İşçi sendikacılığı, sadece üyelerinin ekonomik çıkarlarına yönelik fayda sağlama yaklaşımını sürdürmemelidir"²³. Sendikaların gelecekteki konumları işgücü piyasalarının gelişen dinamiklerine uyum sağlamaları ile olanaklı olacaktır. Üyelerine günün gerektirdiği eğitimleri vermemekte ısrarlı, uzlaşmaz, birbirinden kopuk ve benzer örgütlerle yapıcı değil kısır bir liderlik çekişmesi içinde olan bir sendikal yapının yaşayabilmesi sözkonusu değildir²⁴. Sendikalar tüm ülkeyi ilgilendiren toplumsal projelere dahil olmalıdırlar²⁵. İşçi sendikaları sosyal diyalog mekanizmalarına soğuk bakmamalıdırlar. Çünkü, işveren işçiler olmasa da doğal olarak kendisi için en elverişli ortamı değerlendirecektir. İşsizliğin bunca büyük olduğu bir ortamda, rekabet edebilmek için işgücü maliyetini azaltırken, bu büyük orandan yararlanma imkanı vardır. Bu nedenle, sistemin dışında olmaktansa içinde yer almak, çalışan kesimler için daima daha yararlı olacaktır²⁶.

Ancak, Türkiye 1980'li yılların başından itibaren, ücretlilerin alım gücünü her geçen gün daha zayıflatan bir enflasyonla yaşamaktaydı, bugün

gelenen noktada ise enflasyon oranı iniyormuş gibi gözükse de, özellikle çalışanların bunu hissettiklerini söylemek mümkün değildir. Bu durum, doğal olarak çalışma hayatını olumsuz etkilemekte ve birçok toplumsal problemle karşı karşıya kalınmaktadır. Reel ücreti düşen işçi kesimi, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde işveren tarafından kabulü olanaklı olmayan taleplerde bulunmakta, büyük bir işveren kesimi ise işgücü maliyetlerini artırarak rekabet gücünü kaybetmemek için taleplere sıcak bakmamaktadır²⁷. Bu durum grevlere yol açabilir ve açmaktadır da, ne var ki grev bir çare değildir, zira grevde kaybedilen gün sayısının büyük rakamlara ulaşması, işletmelerin kapanması, dolayısıyla işçinin de işinden olmasıyla sonuçlanabilir. Diğer yandan, grev/ lokavt gibi yasal uygulamaların, genel ekonominin yıpranmasına yol açmasına da izin verilmemelidir. Bu anlamda, sosyal tarafların "ortak çıkar" elde etme düşüncesiyle hareket etmeleri yerindedir. Örneğin Almanya'da "iş için birlik" yaklaşımı çerçevesinde politikacı, sendikacı ve işletmeciler ortak bir girişimle işsizliğe savaş ilan etmişlerdir. Türkiye'de 1980 öncesindeki işçi-işveren ilişkileri dikkate alındığında bugün sosyal diyalogun oluşturulması sürecinde ciddi bir yol katedildiği görülecektir. Örneğin, yakın geçmişte Türk Metal Sendikasının, işverenle çıkar ayrılığı değil, çıkar birliklerinin bulunduğunu, fabrikanın durumunun inceleneceğini ve zararın eşit olarak paylaşılabilirliğini, Tofaş'daki zararın %50'sinin, orada çalışan beş bin işçinin ücretlerinden kesilerek karşılanabileceğini, tek taleplerinin ise tek taraflı işçi çıkarma kararı alınmaması olduğunu ifade etmesi, gelen yumuşak ve yapıcı düzeyi göstermesi açısından güzel bir örnektir²⁸.

Yine aynı şekilde, bu defa bir işveren sendikası MESS, kurulu bulunduğu işkolundaki işçi sendikalarıyla ortak eğitim projesi uygulaması içine girmiştir. Nitekim, bu maksatla "Sosyal Diyalog ve İşbirliği" toplantıları yapılmakta ve MESS tarafından toplu sözleşme tazyikinin olmadığı bir ortamda, metal işkolunda örgütlü işçi ve işveren sendikalarının, diyalog ve işbirliği içinde, karşılıklı güvene dayalı bir ilişki içinde oldukları ifade edilmektedir. İşçi tarafı ise varlık sebeplerinin hem işletmeleri hem de çalışanlarını rahatlatacak çözümler üretmek olduğunu, temel politikalarının ise işi ve işyerini korumak olduğunu belirtmiştir²⁹.

¹⁹ TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Üçlü Anlaşmalar-Ekonomik ve Sosyal Konseyler, TİSK Yayın No:158, (Tarihsiz), s.8

²⁰ Demir, Fevzi: Sendikalar Hukuku, İzmir, 1999, s.4

²¹ Demir, Sendika, s.5

²² Gökçe, Orhan: "Çalışma Hayatı Sağlıklı Olan Toplumlarda, İstikrar ve Barış; Olmayanlarda, Kavga Hakimdir", MESS İşveren Gazetesi, Şubat-2000, s.8

²³ Selamoğlu, Ahmet: İşçi Sendikacılığının Gücündeki Değişim, Ankara, 1995, s.126

²⁴ Zengingönül, Oğul: "21.Yüzyıla Doğru Sendikacılığın Sorunları", Mercek Dergisi, Ekim-1998, s.74-83

²⁵ Büyükuşlu, A.R.: "Endüstri İlişkilerinde Değişim:Sosyal Devletten Sosyal Diyaloga Doğru", Mercek, Temmuz-2001, s.29

²⁶ Dereli, Diyalog, s.142

²⁷ TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu: Sorunlar ve Görüşler, TİSK Yayın No: 130, Ankara, (Tarihsiz), s.103

²⁸ Centel, T.: Ekonomik Kriz-Etkileri, Önlemleri ve Yönetimi, MESS Yayını, İstanbul, 1999, s.38

²⁹ MESS-İşveren Gazetesi, "MESS-Birleşik Metal-İş Sosyal Diyalog ve İşbirliği Toplantısı Yapıldı", S.712, s.8-10

2.2. İşletmelerin İşlevleri

Günümüzde işletmenin, çalışanlarının da önerilerini dinlemesi, onları işletmenin yönetimine dahil etmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışanların özellikle kendilerini ilgilendiren konularda fikirlerinin alınmasının, işverenin tek yanlı düzenlemeler yapmasından daha uygun bir yol olduğu artık genellikle kabul edilmektedir³⁰. Bu şekilde çalışma barışı da sağlanacak, işletmenin mali durumunun çalışanlarca bilinmesi aşırı ücret isteklerini önleyecek, grev ve lokavtları da azaltacaktır. Çalışanların işletmenin yönetiminde söz sahibi olmaları, problemlerin çözümüne katılmaları verimliliği artıracak, işleme yabancılaşmalarını önleyecek ve çalışanlar, karar alınmasında bizzat içinde buldukları uygulamalara daha kolay uyum sağlayacak ve daha verimli çalışacaklardır³¹. Bu şekilde, aynı mekanda çalışan kişiler, sorunların çözümünde birlikte düşünecek ve hareket edeceklerdir. Elbette, bu uygulamanın sağlıklı bir performans değerlendirme sistemiyle ve ödül mekanizmasıyla da desteklenmesi gerekmektedir.

Sendikalar çalışma hayatının önemli bir unsurudur ve kuruluşun rekabet gücünü artırıcı faaliyetler sosyal tarafları temsil eden sendikalarla iş ortaklığı anlayışıyla yürütülmelidir.

Sendikalar çalışma hayatının önemli bir unsurudur ve kuruluşun rekabet gücünü artırıcı faaliyetler sosyal tarafları temsil eden sendikalarla iş ortaklığı anlayışıyla yürütülmelidir³². Gerçekten de sendikalar işyerinin rekabet kabiliyetini artırmakta, sağlıklı işlediklerinde sorunların çözümünde yaptıkları katkılarla verimlilik sağlamaktadırlar³³.

Bugün, ortaya çıkan ekonomik ve teknolojik şartlar, günümüze kadar geliştirilmiş çalışma koşullarını ve kurallarını değişim yönünde zorlamaktadır³⁴. Nitekim bu değişim zorunluluğu, 4857 sayılı yeni İş Kanununda ifadesini bulmuştur. Önemli olan, bu yeni uygulamalar nedeniyle sosyal tarafların zarar görmesini engellemektir. Bu nedenle, rekabet gücünü korumak/ kazanmak yanında “toplumsal sorumluluk” unsuru da önemsenmelidir. Gerçekten de, yeni dönemde çalışma ilişkileri husumete dayanan yaklaşımlardan “kader ortaklığı”na yönelmekte; işbirliği, diyalog ve sosyal sorumluluklara dayalı yeni ufuklara doğru gelişmektedir. Aslında çalışma hayatının hiçbir sorununun çözümünü, işçi-işveren işbirliği dışında başka bir temele dayandırmak olanaklı değildir. Bunun için, çalışma hayatındaki uygulamalarda köklü değişimlerle yeni bakış açıları getirilmelidir.

3 İş Hukukunun Değişen Yapısı ve Sosyal Diyalog Arayışları

Küreselleşme ve sertleşen rekabet şartları iş hukukunun yapısını da değiştirmiştir. Bugüne kadar “işçiyi koruma” ilkesi üzerine bina edilmiş olan bu hukuk dalı artık “işletmeyi koruma” ilkesini de kapsamında barındırmaya başlamıştır. Sözkonusu yeni durum işçilerin ve işverenlerin ortak bazı noktalarda buluşmaları zorunluluğunu getirmiştir. Geçmişte toplu görüşmeler yoluyla optimum nokta bulma uğraşısındaki sosyal taraflar ve özellikle uyuşmazlık anında grev yoluna gitmekten çekinmeyen işçi kesimi, üretmeden bölüşmenin mümkün olmadığı gerçeğine vakıf olmuşlardır. Bu durum ise her iki tarafı daha çok üretmenin, aynı zamanda kendini krize rağmen güvende hissetmenin yollarını birlikte aramaya yöneltmiştir. Bir başka deyişle, işçilerin hayatlarını idame ettirecek ücretlerini temin ettikleri işlerini kaybetmemelerinin yolu; işletmenin rekabet edebilmesi, dolayısıyla yaşayabilmesi ve işverenlerin de bunun için çalışma hayatında daha geniş bir hareket kabiliyetine sahip olabilmeleridir. İşçinin gerçekten korunması “işyeri ve istihdamın” korunması ile mümkün olacaktır. Bunun için ise, sosyal taraflar arasında sağlıklı ve kurumsal bir diyalog sürecinin tesisi önemli bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira, çalışma hayatının koşullarının tek taraflı olarak dayatılması, yaratılmak istenen çalışma barışı, verim ve güvencenin tesisini imkansız hale getirecektir. Sosyal işbirliği çerçevesinde bir uzlaşmaya varabilmek, tarafların birbirine bilgi aktarması ve diğerini ikna etmesiyle mümkün olabilir. Bu bilgi aktarımı, taraflar arasındaki yanlış bilgilendirmekten veya ön yargıdan kaynaklanan zıtlıkların giderilmesine hizmet edecektir³⁵. Örneğin, işverenlerin piyasa ekonomisini uygulayabilmelerinde ihtiyaç duydukları esneklik için işçiyi iknaları ancak sosyal diyalog ile olabilir³⁶. Esneklik yönündeki hükümlerin 4857 sayılı İş Kanunuyla mevzuatımıza dahil edilmesi, kanımızca işveren kesiminin tek taraflı olarak bunları uygulamasını beraberinde getirmemelidir. Öyle ki, sözkonusu yasal düzenlemelerin tatbikinde dahi işçi kesimiyle bir uzlaşma yoluna gidilmeye çalışılması yararlı olacaktır. Zira, işçi kesiminin görüşünü ve desteğini almaksızın yapılan bir uygulamanın sağlıklı sonuç vermesi mümkün değildir. Bunun için de, işin nasıl yapılması gerektiği bilinci, üretim, tatmin, denetim

³⁰ Süzek, S.: İş Hukuku, İstanbul, 2002, s.102

³¹ Süzek, s.103

³² Yarımkaya, Azmi: “TKY ve Endüstriyel İlişkiler”, Önce Kalite Dergisi, Temmuz-Ağustos 1999, Yıl: 6, S.32, s.29

³³ Ekin, Küreselleşme, s.260

³⁴ Süzek, s.20

³⁵ Erkan, s.10

³⁶ Dereli, T.: “Sosyal Diyalog”, İş Hukukunun Güncel Sorunları Semineri, Bolu, 9-12 Aralık 1997, TÜHİS Yayını, s.110-111

gibi işletme davranışlarına ait hususların işçinin zihninde oluşmasını ve bu anlamların, giderek işçinin de isteğiyle doğal davranış biçimine dönüşmesini sağlayacak bir motivasyonun uygulanması gerekmektedir³⁷.

Sosyal tarafların kendi aralarında gerçekleştirecekleri "iş barışı", sosyal barışın ön şartı olarak bile değerlendirilebilir³⁸. Zira, ekonomik işleyişin iki temel unsuru olan işveren sermayesi ile işçi emeğinin biraraya gelip ortak planlar çerçevesinde hareket etmeleri ekonomik kalkınma sürecinde iyimser bir havanın hakim olmasını sağlayacaktır. Çalışma hayatını ilgilendiren hukuki düzenlemelerin yapılmasından önce, toplumun sosyo-ekonomik aktörlerinin görüşlerine başvurulması son derece önemlidir. Bugün, mevcut şartlar sosyal diyalog ve işbirliğini ön plana çıkarmış ve sosyal taraflar uyumsuzluk ihtimalini olabildiğince bertaraf edip sorunları genellikle barışçı çözüm yollarıyla çözüme yolunu seçmişlerdir³⁹. Bu anlamda iş hukukundaki barışçı yöntemlere de her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır, yoğun zaman kaybına neden olduğu öne sürülen "arabuluculuk" müessesesi uygulamasına da bazı görüşlerin⁴⁰ aksine son verilmemeli, daha amaca uygun çalışması sağlanmalıdır.

İşçi ve işveren kesimi arasında sosyal diyalog sürecinin sağlıklı işlemesi gereği düşüncesinden, sadece geleneksel tipik iş sözleşmesiyle çalışanların kapsam içinde bulunmaları gerektiği sonucu çıkarılmamalıdır. Emek piyasalarında standart dışı çalışmaların artması, alt işveren uygulamaları, kadınların işgücüne katılma oranının yükselmesi, daha fazla geçici ve göçmen işçi çalıştırılması ve kısmi süreli çalışmalar, özellikle de kayıt dışı işgücünün yaygınlaşması, üçlü işbirliğinde bunların sorunlarının da temsili gerektirecektir⁴¹. Unutulmamalıdır ki, sosyal işbirliği toplumda örgütlenme oranının ve sendikalaşma yoğunluğunun yükselmesi oranında etkinlik kazanabilir. Özellikle geniş bir kayıt dışı sektörün varlığı halinde, üçlü işbirliğinin anlam ve etkinliğinin azalacağı muhakkaktır⁴². Bu olumsuzluğu bir ölçüde bertaraf edebilmek maksadıyla, sigortalı ve sendikalı işçi çalıştıran kayıtlı sektörü tasfiye noktasına itebilecek aşamalara ulaşan kayıt dışı sektör⁴³ de sosyal diyalogun, dolayısıyla sosyal

korumanın kapsamı içinde olmalı ve bu şekilde olabildiğince sistem içine çekilmelidir⁴⁴.

Nihayet, ifade etmek gerekir ki; sosyal diyalog ancak istikrarlı bir siyasi iradenin bulunduğu, demokratik-plüralist bir ortamda yaşayabilir. Türkiye tüm aksaklıklarına rağmen demokrasiyi yaşatmış ve toplumsal uzlaşma için uygun bir ortam sağlayacak bu önemli konuda bazı adımlar atmış olsa da, siyasi yapı ve kültür, istikrarsızlığı beraberinde getirmektedir. Bu ortam sağlıklı bir sosyal diyaloga izin vermemekte, ancak toplumsal uzlaşma ihtiyacı ise her zamankinden daha büyük bir gereksinim haline gelmektedir.

4 Gelişmiş Ülkelerde Sosyal Diyalog

Gelişmiş demokratik Batılı ülkelerde çalışma hayatı, esasen sosyal taraflar arasında yürütülen diyalog ve varılan anlaşmalarla düzenlenmektedir. İşçi ve işveren kuruluşları, bazı kurullara, eşit oranda gönderdikleri temsilcileri aracılığıyla "ulusal düzeyde" katılmakta, hükümet temsilcileri ile birlikte üçlü bir yapı içinde çalışma yaşamının işleyişinde ve çalışma koşullarının düzenlenmesinde rol oynamaktadırlar⁴⁵. Sosyal diyalog sürecinin etkin ve istikrarlı bir şekilde yürütülmesi sonucu, sözkonusu anlaşmalar bazen hükümet-işçi-işveren üçlüsü, bazen de işçi-işveren ikilisi arasında, ekonomik ve sosyal sorunların çözümüne ve endüstriyel barışı tesis etmeye yönelik olarak imzalanmaktadır. Sosyal taraflar arasında bir uzlaşmayı ifade eden bu yöntemde, konular geniş olarak ele alınmakta, izlenecek temel ekonomik ve sosyal politikalar bir konsensüs içinde belirlenmeye çalışılmaktadır⁴⁶. Tarafların anlaştığı hususlara hükümetler de genel olarak katılmakta ve bu şekilde, çalışma hayatına daha sonra yapılabilecek devlet müdahalesi de asgari ölçüler içinde kalmaktadır⁴⁷. Gerçekten de, devlet gücünü, endüstri ilişkilerinin iki öznesini, yani işçi ve işvereni birbirleriyle işbirliği yapabilmelerini sağlayabilecek şekilde kullanırsa, sosyal adalet ve sosyal refahın elde edilmesi yolunda daha adil bir yol seçmiş olur. Bu anlamda, üçlü ya da ikili işbirliğinin sonucu olarak ortaya çıkan anlaşmaların bugün de önemlerini korudukları görülmektedir.

³⁷ Gürsoy, s.16

³⁸ Demir, F./ Taştekil, S.: İş Barışı, Ankara Ticaret Odası, Dünya Barış Yılı Üçüncülük Ödülü, Ankara, 1986, s.1

³⁹ TİSK, Rapor, s.162

⁴⁰ Engin, Y.: Globalleşme, Hukuk, Demokrasi, Çalışma Hayatı Semineri Açılış Konuşması, Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayını, Antalya, 9-14 Ekim 1998, s.23

⁴¹ Dereli, Diyalog, s.141

⁴² Dereli, Diyalog, s.128

⁴³ Demir, F.: "Kayıtdışı İşçiliğin Önlenmesinde Sendikaların Rolü ve Bakanlıkça Hazırlanan Bir Tasarı Üzerine Düşünceler", Tekstil İşveren Dergisi, S.232, Nisan 1999, s.25-28

⁴⁴ Dereli, s.112

⁴⁵ Süzek, S.: "İş Hukukunda Katılım", Coşkun Kırca'ya Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayını, Ankara, 1996, s.163-164 ; Kutal, M.: "Türk Çalışma Hayatında Üçlü Yapılanma", İHD., Ekim-Aralık 1993, s.486

⁴⁶ TİSK, Üçlü Anlaşmalar, s.7

⁴⁷ TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Dünya'da ve Türkiye'de Sosyal Diyalog, TİSK Yayın No:115, Ankara, 1992, s.7

Bugün, hükümet, işçi ve işveren kesimleri arasında gerçekleşen anlaşmalar, genellikle, ücretler, istihdam, işsizlik, verimlilik, yeni teknolojiler, eğitim, dengeli ekonomik büyüme ve rekabet gücünün artırılması gibi konuları ihtiva etmektedir.

Bu anlamda, Batılı ülkelerde ikili ve özellikle üçlü işbirlikleri yoğun olarak uygulanmış ve çalışma anlaşmaları imzalanmıştır. Bunlardan en eski tarihli olanlardan biri 1937 yılında imzalanan “İsviçre Metal Sanayii Barış Anlaşması”dır. Söz konusu anlaşmaya göre; görüş ayrılıkları ve uyuşmazlıklar, karşılıklı sadakat ve inanç içinde çözümlenecektir. Anlaşma süresince, anlaşmada düzenlenmemiş sorunlarla ilgili olsa dahi, çalışma barışı taraflarca mutlak olarak korunacaktır. Menfaatlerin dengelenmesi ise, engelleme, grev ve lokavt yerine müzakere yolu ile aranacaktır, ayrıca sadakatin ve inancın temel prensibi, tarafların mümkün olmayana istememeleri ve mümkün olanı vermeleridir. Bu da her iki tarafın menfaatlerine, tarafların karşılıklı özen göstermeleri ile mümkündür⁴⁸. Bundan başka, örneğin İtalya’da 23 Temmuz 1993 tarihinde hükümet, işçi ve işveren kesimleri arasında; içinde gelir ve istihdam politikasının, müzakerelerin çerçevesinin, işgücü piyasası politikalarının ve verimlilik sistemini destekleyici stratejilerin yer aldığı “Ulusal Çalışma Anlaşması” imzalanmıştır. Portekiz’de ise hükümet ve sosyal taraflar “istihdam ve ücretler” konulu bir sosyal paktı, 24 Ocak 1996’da imzalamışlardır. Finlandiya’da da 29 Eylül 1995 tarihinde, işçi ve işveren kuruluşlarıyla hükümet, 1996-1997 yılları için kapsamlı bir “Gelirler Politikası Anlaşması” imzalamışlardır. Fransa’da 23 Eylül 1988 tarihinde Fransız sanayinin modernleştirilmesi için yeni teknolojilerin kullanımı ile ilgili olarak işçi ve işveren kesimi arasında “çerçeve anlaşma” imzalanmıştır. Bu anlaşma, sektörler ve işletme düzeyinde yeni teknolojiler konusunda yapılacak müzakereler için temel ilkeleri belirlemiştir⁴⁹. Avrupa Birliği’nin bir diğer önemli ülkesi Almanya’da da Federal Hükümet, işverenler ve işçi sendikaları geleceğin güvence altına alınması ve daha fazla istihdam yaratılması hususunda “İstihdamı ve Ulusal Sanayii Koruma Anlaşması” üzerinde 24 Ocak 1996 tarihinde mutabakat sağlamışlardır. Söz konusu anlaşma, istihdam yaratan yatırımlar için genel şartların iyileştirilmesi, çalışma hayatının yatırım ve istihdamı daha fazla teşvik edecek şekilde yapılandırılması, araştırma ve geliştirme ile mesleki eğitimin teşvik edilmesi gibi çalışma hayatı

açısından büyük önem taşıyan başlıklar içeriyordu⁵⁰. Bu konudaki son örneklerden biri de, İrlanda hükümeti, İrlanda İşverenler Organizasyonu ve İşçi Sendikaları arasında imzalanan “İrlanda Sosyal Ortaklık 2000 Anlaşması” adı altındaki çerçeve anlaşmadır. Aşağıda ayrıntılarıyla incelenecek olan 144 sayılı ILO sözleşmesine de uygun olarak, devlet, işveren ve işçi kuruluşlarının üst seviyede gerçekleştirdikleri bu anlaşma; ücret, vergilendirme, istihdam, rekabet gücü ve endüstri ilişkileri sistemine ilişkin hükümler ile işçi ve işveren üst kuruluşlarının ücret ve çalışma şartlarına ilişkin hükümleri kapsamaktadır. Bu çerçeve anlaşma dahilinde; makroekonomik politikaların en öncelikli hedefi, devamlı istihdam ve ekonomik büyüme ile sosyal katılım için ekonomik kapasitenin artırılmasıdır⁵¹.

Hatta bu ülkelerde birtakım kanuni düzenlemelere de gidilmiştir. Örneğin Almanya’da “Ekonomik İstikrar ve Büyüme Yasası” ile sosyal tarafların dengeli büyüme hedefine uygun hareket etmeleri amaçlanmıştır. Yine aynı şekilde birçok ülkede kanun ile Ekonomik ve Sosyal Konseyler kurulmuştur. Böylece, söz konusu müesseseler iktidar değişikliklerinden etkilenmemektedir ve bu ülkelerde sosyal diyalog süreci kurumsallaşmaktadır. Uygulamalara bakıldığında, sosyal işbirliğine dayalı barışçı endüstri ilişkilerine sahip ülkelerin çok daha hızlı bir ekonomik ilerleme gösterdikleri tespit edilebilmektedir. Bunların başında Almanya, Japonya, Hollanda, Avusturya gelmektedir. Bu ülkeler, son çeyrek yüzyılda endüstri ilişkilerini çatışmaya dayalı olarak yürüten Amerika, Fransa, Yeni Zelanda, Kanada ve İtalya’ya göre daha yüksek bir performansa sahip olmuşlardır⁵².

Aday üye konumunda olduğumuz ve müzakere tarihi aldığımız Avrupa Birliğinde de endüstri ilişkileri, öteden beri işçi ve işveren kesimleri arasında gerçekleştirilecek sosyal işbirliğine dayandırılmaktadır. 1992 tarihli Maastricht Anlaşması ile birlikte, işçi ve işveren kuruluşları ve bunlar arasındaki işbirliği önem kazanmıştır.

⁴⁸ TİSK, Sosyal Diyalog, s.14-15

⁴⁹ TİSK, Sosyal Diyalog, s.43

⁵⁰ TİSK, Üçlü Anlaşmalar, s.10-23

⁵¹ Tekstil İşveren, “İrlanda Sosyal Ortaklık 2000 Anlaşması”, S.218, Kasım-1997, s.29

⁵² Işığın, Ö.: “Sosyal Diyalogun Artan Önemi Çerçevesinde 4641 Sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey Kanunu ve Türkiye’de Sosyal Diyalog”, Mercek, Temmuz-2002, s.56-57; Ekin, Küreselleşme, s.375-376

Maastricht Anlaşmasına ek olan “Sosyal Politikaya İlişkin Protokol”e dayalı olarak kabul edilen “Sosyal Politikaya İlişkin Anlaşma”ya göre Avrupa Birliği’nin ve üye devletlerin üzerinde önlem alacağı hususlar arasında sosyal diyalogu geliştirmek de bulunmaktadır. Komisyon, işçi ve işverenler arasında Avrupa Birliği seviyesinde işbirliğini geliştirmekle ve bu maksatla alınması gereken tedbirleri almakla görevlendirilmiştir. Buna göre komisyon, sosyal politika alanında herhangi bir mevzuat düzenlemesi teklifi yapmadan önce sosyal taraflarla istişarede bulunacak ve onların düşünce ve önerilerini alacaktır⁵³. Sosyal taraflar komisyona görüşlerini ve gerektiğinde tavsiyelerini de bildireceklerdir. Aralarında anlaşmaları takdirde, taraflar konuyu kendi aralarında düzenlemek üzere sosyal diyalog sürecini başlatabileceklerdir. Sosyal tarafların Avrupa Birliği düzeyinde sürdürecekleri diyalog, taraflar isterlerse bir sözleşmenin bağitlanması ile sonuçlanabilecektir. İşte bu sürecin sonunda ilk olarak Avrupa Birliğinde sosyal tarafları güçlü bir şekilde temsil eden Avrupa Sanayi ve İşveren Konfederasyonları Birliği (UNICE), Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) ve Avrupa Kamu Teşebbüsleri Merkezi (CEEP) arasında 1995 yılında “Ailevi Sebeplerle İzin Çerçeve Anlaşması” imzalanmıştır. Bu anlaşmayı da, 1997 tarihli “Kısmi Çalışma Çerçeve Anlaşması” ve 1999 tarihli “Belirli Süreli Çalışma Çerçeve Anlaşması” izlemiştir. Bunlar yanında, Avrupa Birliğinde UNICE, ETUC ve CEEP arasında sosyal müzakereler çerçevesinde çok sayıda müşterek paydaya ulaşılmış ve ortak bildiri yayınlanmıştır⁵⁴.

Türk Çalışma Hayatında Sosyal Diyalog

5

5.1.Genel Olarak

Türk toplumunun genel yapısına bakınca, “işbirliği” düşüncesine çok da soğuk olmadığı görülmektedir. Örneğin, yaşanan krizler sonrasında, sosyal tarafların kendi aralarında işkolu ve işyerleri düzeyinde kendiliğinden başlatılan ve sürdürülen birçok “sosyal diyalog” örneklerine imza attıkları tespit edilebilir. Gerçekten, birçok işletmede ve işyerinde tarafların karşılıklı anlaşarak “ücretsiz izin”, “bonoyla ödeme” gibi halihazırda da bulunmayan ya da “kısmi çalışma” gibi o dönemde mevzuatımızda olmayan birtakım yöntemlere başvurarak krizi birlikte aşmaya çalışmaları dikkat çekicidir⁵⁵. İtiraf edelim ki, 4857 sayılı yeni İş

Kanunuyla, tarafları “ücretsiz izne” yöneltmeyecek olan “kısa çalışma” ve bundan başka “kısmi çalışma” müesseselerinin uygulama alanı bulmuş olması sevindiricidir.

Ancak, bu olumlu düşünce yapısına rağmen, Türk halkının uzun yıllar birlikte yaşamak zorunda kaldığı yüksek enflasyon, işçi kesimini toplu görüşmelerde işverenin karşısına zor kabul edilebilecek taleplerle çıkmaya yöneltmiş, işverenler bu talepleri karşılamak için imkanlarını zorlamak zorunda kalmışlar ya da istekleri tümenden kabul etmemişlerdir. Bu durumda ise işyerlerinde uyuşmazlıklar ve grevler yaşanmıştır. İşverenler açısından ise, yüksek enflasyon öz sermayenin küçülmesine, üretim sürecinin aksamasına yol açmış, bu durumda işletmeler büyümek yerine küçülmek, hatta kapanmak zorunda kalmışlardır. Çalışma hayatına genel olarak bugün bakıldığında da, ortamın her iki taraf için de huzurlu olduğunu söylemek güçtür. İşte tam da bu sayılan nedenlerle, Türkiye’de de hükümetler ekonomik açıdan hayati kararlara imza atmadan önce sosyal taraflara danışmalı, bir uzlaşma zemini aramalı, hatta tarafların hemfikir olduğu kararlara hükümetin öncelikli olarak gündemine girmelidir.

Türkiye’de bu amaçlarla Ekonomik ve Sosyal Konsey 17 Mart 1995 tarihli 1995/5 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle kurulmuştur. Daha sonra ise yeni genelgelerle bu müessesenin düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Nihayet 11.04.2001 tarihli ve 4641 sayılı kanunla Ekonomik ve Sosyal Konsey yasal bir statüye kavuşmuştur. Ne var ki, bu konseyde kabul edilecek metinlerin hukuken bağlayıcılığı yoktur. Devlet (hükümet) temsilcilerinin iyiniyeti belirleyici durumdadır. Oysa ki, kanımızca oybirliğiyle alınacak kararlara, parlamentoya yasa teklifi olarak iletilmeli, vasıflı bir oyçokluğuyla verilen kararlara ise en azından kamuoyuna etkin bir şekilde duyurulmalı ve uygulanması hakkında bir kamuoyu baskısı yaratılmalıdır.

Türkiye’de 1978 yılında hükümet ile Türk-İş arasında imzalanan “Toplumsal Anlaşma”, sosyal işbirliği düşüncesi çerçevesi içinde ilk deneme olarak belirtilebilir. Ne var ki, sözkonusu anlaşmayı –bir sosyal diyalog belgesi olma niteliğinden çok, pozitif hukuk kalıpları içinde bir “centilmenlik anlaşması” olarak nitelendirmek uygun olduğundan-, amaca uygunluk açısından “atılmış bir adım” olarak nitelendirmek zordur⁵⁶. Adı geçen anlaşma, aslında demokratik çalışma yaşamını, demokrasiyi ve

Aday üye konumunda olduğumuz ve müzakere tarihi aldığımız Avrupa Birliğinde de endüstri ilişkileri, öteden beri işçi ve işveren kesimleri arasında gerçekleştirilecek sosyal işbirliğine dayandırılmaktadır.

⁵³ TİSK, Üçlü Anlaşmalar, s.9

⁵⁴ TİSK, AB’de Sosyal Taraflar Arasındaki Anlaşmalar ve Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirme, TİSK Yayın No:193, Ankara, 1999, s.10 vd.

⁵⁵ Demir, Diyalog, s.84

⁵⁶ Centel, T.: “Türkiye’de Sosyal Diyalogun Geleceği”, Mercek, Ekim-1997, s.38

ekonomiyi güçlendirmek, kalkınmayı sağlıklı ve dengeli olarak hızlandırmak, refahı toplumun tüm kesimlerine yaymak gibi amaçlarla yapılmıştır. Bu toplumsal anlaşmanın ileri ve demokratik işçi hakları doğrultusunda uygulanacağı, Türk-İş'e bağlı kuruluşlarla kamu kesimi kuruluşları arasındaki toplu sözleşmelerin bu anlaşmaya uygunluğunun gözetileceği, hükümet ve işçi kesiminin, yasa dışı eylemlerin ve toplumda barış ve huzuru bozucu davranışların her zaman karşısında olacakları ve taraflar arasındaki işbirliği ve dayanışmanın çalışma barışına olduğu kadar genel anlamda toplum barışına da büyük katkıda bulunacağı ifade edilmiştir⁵⁷. 20 Temmuz 1978 tarihli sözkonusu anlaşma, aslında işçi ve işveren ilişkilerini devlet kesiminde daha sağlıklı bir doğrultuda düzenlemeyi amaçlıyordu. Ne var ki, hükümet ve Türk-İş tarafından toplumsal anlaşmanın yeterince benimsenmemesi, konfederasyonun, bünyesindeki sendikalara anlaşmayı benimsetme konusunda gereken güce ve otoriteye sahip olmaması⁵⁸ ve DİSK ile özel sektör işveren kesiminin bu anlaşma dışında kalmış olması nedenleriyle, öngörülmesi olan ilkelerin sağlıklı bir şekilde uygulanması mümkün olamamış ve anlaşma 14 ay yürürlükte kaldıktan sonra 7 Eylül 1979 tarihinde başarısızlıkla sona ermiştir.

Gerçekten de, işçi, işveren, hükümet kesimlerinden birinin işbirliği dışında bırakılması, sosyal diyalog çabalarının sonuca ulaşmasını engelleyecektir. Endüstri ilişkilerinin düzenli ve kalıcı bir barış ortamını oluşturabilmesi özellikle sosyal tarafların üçlü diyaloguna bağlıdır. Çünkü, sosyal tarafların diyalogundaki gelişim devleti de etkiler. Üçlü diyalog o zaman daha demokratik, daha etkili ve daha sürekli olur. İşçi ve işveren sendikalarının birbirlerini etkileyip geliştirecekleri birliktelikleri, çalışma barışını da olumlu yönde etkileyecek, üretimin kesintisiz sürmesini sağlayacak, verimliliği artırıp paylaşımdaki uçurumları giderecektir. Aslında sosyal diyalogu gerçekleştirmek üzere kurulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in amacı tüm bu sayılanları, ne var ki bu konsey neredeyse hiçbir hükümet döneminde düzenli bir şekilde toplanamamış, sosyal tarafların da kuruma sahip çıkmamaları nedeniyle, çalışmalardan çok da olumlu sonuçlar elde edilememiştir. Bunda büyük ölçüde konseyin kamu ağırlıklı bir yapıya sahip olması etkili olmuştur. Ekonomik ve Sosyal Konsey'de çoğunluk hükümette olunca, görüş belirten ve karar verenler aynı kişiler olmuş, bu

durumda da demokrasiden bahsedebilmek olanaksız hale gelmiştir. Gerçekten de, adeta bir KİT görünümünde olan mevcut Ekonomik ve Sosyal Konsey'in Türkiye'ye uzun yıllar hizmet verecek şekilde, geniş tabanlı ve bölgesel boyut da kazandırılarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir⁵⁹.

5.2. ILO'nun 144 Sayılı Sözleşmesi ve Türk İş Hukukunda "Üçlü Danışma Kurulu"

Sosyal işbirliğinde taraflar sadece kısa vadeli çıkarlarıyla hareket ettikleri takdirde uzun dönemde bu durumdan zarar görebilecekleri ve ancak belli uzlaşmalara varırlarsa birtakım çıkarlar elde edebilecekleri konusunda mutabakata varabilirler. İşbirliğinin gerçekten başarıya ulaşması için de sadece merkezi düzeyde değil, alt düzeylerde de endüstriyel ilişkileri geliştirmek konusunda olumlu yaklaşımlara sahip olmalıdırlar. Bir başka deyişle, merkezdeki işbirliği, alt düzeyde de aktif çalışmalarla desteklenmezse, istenen sonuçların elde edilmesi de mümkün olmayacaktır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün çeşitli sözleşme ve tavsiyeleri de bu ilişkileri uyum içinde gerçekleştirmeye yöneliktir. Nitekim, ILO'nun "Uluslararası Çalışma Normları Uygulamasının Geliştirilmesinde Üçlü Danışma Hakkında 144 Sayılı Sözleşmesi" de bu metinlerden biridir. ILO, ikili ve üçlü işbirliğinin mümkün olan en geniş şekliyle geliştirilmesini, ancak üçlü işbirliğinin de ikili ilişkilere ters düşmemesi ve toplu pazarlığı zedelememesi gerektiğini vurgulamaktadır⁶⁰. Türkiye, 144 sayılı ILO sözleşmesini 26.11.1992 tarihli ve 3851 sayılı yasayla onaylayarak yürürlüğe koymuştur⁶¹. Bu sözleşme aşağıda ayrıntılı olarak görüleceği üzere, sosyal taraflar arasındaki diyalogu ILO sözleşmelerinin çerçevesi ile sınırlı tutmaktadır, ancak ILO'nun çalışma yaşamının hemen hemen tüm alanlarında düzenlemeler yapma yoluna gittiği dikkate alındığında, 144 sayılı sözleşme ile öngörülen üçlü danışma mekanizmasının geniş bir uygulama alanı olduğu gözden kaçmayacaktır⁶².

4857 sayılı yeni İş Kanununun 114.maddesiyle de, sözkonusu 144 sayılı ILO sözleşmesine uygun bir düzenleme getirilmiş ve "Üçlü Danışma Kurulu" ihdas edilmiştir. Bu tür müesseselerin mevcut olmaması, sosyal işbirliği yolundaki amacın gerçekleşmesini imkansız kılabilirdi, zira ekonomi politikasında farklı sosyal kesimler, farklı çıkar, değer ve

⁵⁷ TİSK, Sosyal Diyalog, s.79

⁵⁸ Kutal, M.: "Toplumsal Anlaşma Üzerine Bazı Düşünceler", İktisat ve Maliye Dergisi, C.XXV, S.5, Ağustos-1978, s.236-237

⁵⁹ Tınar, M.Y.: "Toplumsal Uzlaşmada Hollanda Modeli", Mercek, Nisan-2000, s.38

⁶⁰ Dereli, Diyalog, s.126-127

⁶¹ R.G.12.12.1992 t. ve 21433 s.

⁶² Süzek, s.99; Kutal, s.489

ideolojilere sahiptirler ve bunların birbirleriyle uyum içinde olması, kendi hallerine bırakıldıklarında mümkün değildir⁶³. Söz konusu 114.maddenin gerekçesinde, bugüne kadar çalışma hayatına ilişkin düzenlemelerde ve endüstri ilişkilerinde sosyal tarafların görüşlerinin alınmasına ve

Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” adıyla 04.04.2004 tarihli ve 25423 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmeliğin amacı ve kapsamı 1.maddesinde, “çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesi, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat

çalışmaların her safhasında ortak diyalog ve işbirliğinin gözetilmesine azami gayret gösterilmesine rağmen, bu konuda yasal bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle sürekli olarak ILO tarafından eleştiriler getirildiği, bu nedenle de 144 sayılı sözleşme hükümleri dikkate alınarak söz konusu 114.maddenin düzenlenmesinin gerekli görüldüğü ifade edilmiştir.

4857 sayılı Yeni İş Kanununun 114.maddesiyle, üçlü temsile dayalı istişari nitelikte bir “Üçlü Danışma Kurulu” ihdas edilmiştir. Maddeye göre; “çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesinde, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi amacıyla; Hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin danışmayı sağlamak üzere, üçlü temsile dayalı istişari mahiyette bir danışma kurulu oluşturulur. Kurulun çalışma usul ve esasları çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir”. Böylece, işçi-işveren ilişkilerini düzenlemek için oluşturulan ve her iki kesim ile hükümetin temsil edildiği Üçlü Danışma Kurulu hayata geçirilmiştir⁶⁴.

114.maddede adı geçen yönetmelik ise, “Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma

çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi, hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin bir danışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulan Üçlü Danışma Kurulunun teşekkülü, görev ve yetkileri, organları, toplanması, çalışma usul ve esaslarını düzenlemek” şeklinde ifade edilmiştir.

Sosyal işbirliğinin önemli bir koşulu, tarafların işlevlerini etkin biçimde yerine getirmelerini sağlayacak güce sahip bulunmalarıdır. Öncelikle hükümetin, meşru olarak algılanmayı sağlayacak ölçüde yeterli bir desteğe sahip bulunması ve taahhütlerini yerine getirecek güçte bulunması gerekmektedir. Bunun gibi, işveren ve işçi örgütlerinin yeterli temsil gücüne, kendi üyeleri üzerinde bulunması gereken etkiye, üye örgütler üzerinde kararlarını uygulatacak meşruiyet ve yapıya, gerekli bilgi ve teknik yeterliliğe sahip olmaları ve çok sayıda rakip örgütün zayıflatıcı etkisine maruz bulunmamaları gerekmektedir. Taraflar işbirliği için zorunlu güç dengesini ancak bu şekilde sağlayabilirler⁶⁵. Ayrıca kanımızca, sağlıklı bir sosyal işbirliğinin mevcudiyeti için, sendikalaşma oranının da yüksek olmasında yarar bulunmaktadır. Yönetmeliğin 4.maddesine bakıldığında da bu hususlara

Sosyal işbirliğinin önemli bir koşulu, tarafların işlevlerini etkin biçimde yerine getirmelerini sağlayacak güce sahip bulunmalarıdır.

⁶³ Erkan, s.9

⁶⁴ Haber-İş, “Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulu Faaliyete Geçiyor”, Haber-İş Dergisi, Sayı:57, Ocak-Nisan 2004, s.12

⁶⁵ Dereli, Diyalog, s.127

“Ekonomik ve Sosyal Konsey”den yeterli verimi alamayan Türk çalışma hayatının aktörleri, “Üçlü Danışma Kurulu” vasıtasıyla, işletmelerin rekabet gücünü korumak ve artırmak amacı taşıyarak değişen koşullara uyum göstermelidir.

dikkat edilerek bir düzenleme yapıldığı görülmektedir. Buna göre; Üçlü Danışma Kurulu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı veya müsteşarı başkanlığında, en fazla üyeye sahip ilk üç işçi sendikaları konfederasyonundan birer ve en fazla üyeye sahip işveren konfederasyonundan üç temsilciden, en fazla üyeye sahip ilk üç kamu görevlileri sendikaları konfederasyonlarından birer temsilciden oluşmaktadır. Söz konusu madde, İş Kanununun 114.maddesine kaynak teşkil eden ILO’nun 144 sayılı sözleşmesine de uygundur, şöyle ki, sözleşmenin henüz 1.maddesinde, sözleşmedeki “temsilci kuruluşlar” tabirinin, teşkilatlanma özgürlüğü haklarından yararlanan en fazla temsil niteliğine haiz işçi ve işveren kuruluşlarını ifade ettiği belirtilmektedir. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, “Üçlü Danışma Kurulu”nun başarısı, sosyal tarafların kendi aralarında da uyumlu olmasına bağlı olacaktır. Örneğin, geçmişte de defalarca tekrar edildiği üzere, işçi kesiminin bölünmüş birden fazla üst kuruluşlarla temsil edilmesi, sistemden beklenen yararı azaltabilir⁶⁶. Bunlardan başka, yine sözleşmenin 3.maddesinin 2.paragrafında işçi ve işverenlerin, danışmaların yapılacağı herhangi bir organda eşit sayıda temsil edileceği ifade edilmiştir⁶⁷, ki bu hususun da yönetmelikte aynı yönde düzenlendiği görülmektedir.

Yönetmelikte, temsil niteliğinin gücü bakımından, sözleşmeden daha da ileri hükümlerin getirildiği görülmektedir. Şöyle ki; 144 sayılı ILO sözleşmesinin 3.maddesinin 1.paragrafında, sözleşmede getirilen usullerin amaçları açısından işçi ve işveren temsilcilerinin, temsile yetkili kuruluşların mevcut olmaları halinde, bunlar tarafından serbestçe seçilecekleri belirtilmiştir⁶⁸. Yönetmelikte bu hususa riayet edilmiş; bununla da yetinilmemiş ve işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonlarından katılacak temsilcilerin üst düzey yönetici olmalarının esas olduğu hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemenin, amaca son derece uygun olduğu düşüncesindeyiz, zira, temsilci kuruluşlar her ne kadar yüksek temsil gücüne sahip bulunsalar da, Üçlü Danışma Kuruluna gönderecekleri kişilerin üst düzey yönetici konumunda bulunmaması, kurulun gösterebileceği etki açısından olumsuz bir durum teşkil edebilecektir.

“Ekonomik ve Sosyal Konsey”den yeterli verimi alamayan Türk çalışma hayatının aktörleri, “Üçlü Danışma Kurulu” vasıtasıyla, işletmelerin rekabet gücünü korumak ve artırmak amacı taşıyarak

değişen koşullara uyum göstermelidir. Uygun makro ekonomik koşulların sağlanması, dengeli bütçe, para ve maliye politikaları, aktif istihdam ve ılımlı ücret politikaları sosyal işbirliğinin başlıca amaçları olmalıdır⁶⁹. “Üçlü Danışma Kurulu”ndaki işçi temsilcileri aracılığıyla, işçi kesimi özellikle yeni teknolojik değişimlerden haberdar edilebilir, bu hususlarda gerektiğinde kendilerine danışılabilir ve işyeri koşulları konusunda birlikte üretilen fikirlerle gelişmeler sağlanabilir. Bunlardan başka, mevzuatımıza giren, ancak sağlıklı bir şekilde uygulanması gereken “esnekliğe ilişkin hükümler”in tatbikatının da gerçekleştirilmesi yönünde adımların atılması, yine “Üçlü Danışma Kurulu”ndan beklenen açılımlardır. Bir dönemde Ekonomik ve Sosyal Konsey’den beklenen, Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde uluslararası ekonomik ve sosyal kriterlere ulaşmada ve ulusal sorunların aşılmasında sektörel farklılıklar da gözönünde tutularak ulusal düzeyde bir çerçeve anlaşması imzalanması⁷⁰ hususu da, artık “Üçlü Danışma Kurulu”ndan beklenebilir. Yeni bir yapıyla daha etkin bir işleyişe sahip olabilecek olan Ekonomik ve Sosyal Konsey ile Üçlü Danışma kurulunun eşzamanlı olarak görev yapması da kanımızca bir sorun yaratmayacaktır. Şöyle ki, örneğin Hollanda’da 1945 yılında kurulan Çalışma Vakfı (Stichting van de Arbeid), örgütlenmiş işçi ve işveren kesiminin temel ekonomik politikalar hakkında görüş alışverişinde buldukları bir organ olarak çalışıyordu. Görüş ayrılıkları vakıf içinde giderildikten sonra, üzerinde sosyal taraflarca uzlaşmaya varılan hususlar, ortak talep olarak hükümetlere bildiriliyordu. Çalışma Vakfı, Türkiye’de örneği Üçlü Danışma Kurulu vasıtasıyla görülecek olan komisyonları, hemen her alanda oluşturmuştu. Çalışma Vakfının kuruluşundan beş yıl sonra 1950’de ise Sosyal-Ekonomik Konsey kuruldu. İki müessesenin farkı ise, Çalışma Vakfında sadece işçi ve işveren kesimi temsilcileri varken, konsey’de hükümetçe atanan bağımsız uzman üyelerin de bulunmasıydı. Daha önce vakıf tarafından yerine getirilen danışma görevinin konseye devredilmesi, vakfın önemini zayıflatmamıştır. Vakıf o tarihten itibaren, sanayi ve ticaret alanındaki güncel gelişmelerin istihdam ve endüstriyel ilişkiler üzerindeki etkileri bakımından tartışıldığı, sektörlere göre tavsiyelerin geliştirildiği bir platform halini almıştır⁷¹. Hollanda örneğinde de görüldüğü üzere, kurumlar arasındaki görev sınırı iyi çizildiği sürece ikisinin de eşzamanlı olarak yaşamaması için bir neden bulunmamaktadır. Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Konsey’e 4641 sayılı kanun ile verilen görevler ile, Üçlü Danışma Kurulunun görevleri

⁶⁶ Tuncay, s.91; Zira, sendikal bölünmüşlük ve sendikalar arası rekabet, sendikaların finansal yapılarının zayıflaması, toplu iş sözleşmesi şartlarından tavizde bulunulması, sendikasılaşmanın artması, sendikaların temsil etkinliğinin azalması, sendikal birlik ve dayanışmanın zayıflaması, sendikaların siyasal etkinliklerinin zayıflaması ve devlet müdahalesinin artması gibi sonuçları beraberinde getirebilecektir. Bkz. Uçkan, B.: Türkiye’de Sendikalararası Rekabet, Selülöz-İş Sendikası Yayın No:13, İstanbul, 2002, s.54-56

⁶⁷ Bureau International du Travail, Consultations Tripartites, Genève, 1982, s.11

⁶⁸ BIT, s.11

⁶⁹ Dereli, Diyalog, s.133

⁷⁰ Büyüksulu, s.28

⁷¹ Tınar, s.42-43

arasında da bazı noktalarda benzerlikler olduğu görülmektedir. Ancak, 4641 sayılı kanun yeniden gözden geçirilerek, hem konseyin kamu ağırlıklı yapısında hem de Üçlü Danışma Kuruluyla çakışan görevlerinde değişiklikler yapılabilir. Yönetmelikte “Üçlü Danışma Kurulu”nun görevleri arasında çalışma hayatına ilişkin politikaların oluşumuna katkı vermek, taraflar arasında uzlaşma ve işbirliğini güçlendirecek çalışmalar yapmak, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarını izlemek, yeni mevzuat ve yasa değişiklikleri ile ilgili hususlarda görüş oluşturmak, ulusal mevzuatın, Avrupa Birliği’nin çalışma hayatına ilişkin müktesebatına uyumu için taraflar arasında etkin bir danışma, bilgilendirme ve iletişimin gerçekleşmesini sağlamak, ihtiyaç duyulması halinde komisyonlar kurmak, üyelerini belirlemek, raporları görüşmek, ulusal ve uluslararası düzeyde seminer ve toplantılar düzenlenmesini taraflara önermek, uygun görülecek toplantılara temsilci göndermek ve çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesi ile ilgili alanlarda araştırmalar yapılmasını taraflara önermek gibi konular bulunmaktadır (md.5). Bunlardan başka, yönetmeliğin 5d maddesinde kurulun görevleri arasında, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün konferans ve faaliyetlerine katılımında, taraflar arasında etkin bir danışma, bilgilendirme ve iletişimin gerçekleşmesini sağlamak, 5e maddesinde ise “Uluslararası Çalışma Normları Uygulamasının Geliştirilmesinde Üçlü Danışma Hakkında 144 Sayılı Sözleşme” hükümlerine uygun çalışmalar yapmak hususu belirtilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, sözkonusu yönetmelik İş Kanunu md.114 hükmü uyarınca çıkarılmıştır. 114.madde ise ILO’nun 144 sayılı sözleşmesine uyum amacıyla oluşturulmuştur. Bu anlamda, yönetmeliğin 144 sayılı sözleşmeye atıfta bulunması doğaldır. ILO’nun sözkonusu sözleşmesinin 5.maddesinde, sözleşmenin amacına göre üzerinde danışma yapılacak hususlar sayılmaktadır ki bunlar, yönetmeliğin 5d ve 5e maddelerinin de kaynaklarının tespitine ve içlerinin doldurulmasına yardımcı olacaktır.

144 sayılı ILO sözleşmesinin 5.maddesinin 1.paragrafının (a) bendinde, danışma yapılacak hususlar arasında “Uluslararası Çalışma Konferansı gündeminde yer alan konulara ilişkin sualnamelere verilen hükümet cevapları ile konferansta tartışılacak öneri metinleri üzerindeki hükümet görüşleri” de belirtilmiştir. Yönetmeliğin 5d maddesinde de aynı yönde bir düzenleme

getirilmiş ve kurulun görevleri arasında, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün konferans ve faaliyetlerine katılımında, taraflar arasında etkin bir danışma, bilgilendirme ve iletişimin gerçekleşmesini sağlamak belirtilmiştir. Bu düzenlemeyle, her yıl Uluslararası Çalışma Konferansı için Cenevre’ye giden temsilcilerin önceden, tartışılacak konular hakkında görüş belirlemeleri olanağı sağlanmış ve buna ilişkin görüşmelerin Üçlü Danışma Kurulunda yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Üçlü Danışma Kurulunun görevlerinden birinin de 144 sayılı sözleşme hükümlerine uygun çalışmalar yapmak olduğu, yönetmeliğin 5e maddesinde hükme bağlanmıştır. Sözkonusu çalışmaların neler olduğu hususunda ise, sözleşmenin 5.maddesinin 1.paragrafının (b), (c), (d) ve (e) bentleri yol gösterici mahiyettedir. Üzerinde danışma yapılacak hususlar arasında bulunan bu hallerden ilki; Uluslararası Çalışma Teşkilatı Anayasasının 19.maddesine göre sözleşme ve tavsiyeler sunulmasına ilişkin olarak yetkili makam veya makamlara yapılacak tekliflerdir (b bendi)⁷². Bir diğeri; onaylanmamış sözleşmelerin, uygulamaya geçirilmemiş tavsiyelerin, yerine göre uygulanmalarını, onaylanmalarını hızlandırabilecek tedbirleri değerlendirmek üzere, uygun aralıklarla gözden geçirilmeleridir (c bendi). Bir başkası, Uluslararası Çalışma Teşkilatı Anayasasının 22.maddesine göre Uluslararası Çalışma Bürosuna verilen raporlardan çıkan sorunlardır (d bendi)⁷³. Nihayet sonuncusu da, onaylanmış sözleşmelerin feshine ilişkin önerilerdir (e bendi)⁷⁴.

⁷² ILO Anayasası md.19/5-b’ye göre; “üye ülkelerden her biri, Konferans oturumunun kapanışından itibaren bir yıllık süre içerisinde veya istisnai koşullar nedeniyle bir yıllık süre ve konferans oturumunun kapanışından itibaren 18 ayı geçmeyecek şekilde sözleşmeyi mevzuat haline getirecek makam veya makamlara sunmayı üstlenir”

⁷³ ILO Anayasası md.22’ye göre; “üye ülkelerden her biri katılmış olduğu sözleşmeleri yürürlüğe koymak için aldığı önlemler hakkında Uluslararası Çalışma Bürosuna yıllık bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar, yönetim kurulu tarafından belirlenen şekilde yazılacak ve onun istediği açık bilgileri içerecektir”

⁷⁴ BIT, s.10

İşçi ve işverenlerin bu müesseseden azami verimi alma isteklerinin derecesi, Üçlü Danışma Kurulundan elde edilebilecek yararlar doğru orantılı olacaktır. Bunun için de tüm konfederasyonların sözkonusu kurumun yaşaması ve işletilmesine destek vermeleri gerekmektedir.

Sözleşmenin yine 5.maddesinin 2.paragrafına göre ise; bu maddenin 1.fıkrasında atf yapılan konuların yeterli ölçüde değerlendirilebilmelerini sağlamak açısından, danışmalar, anlaşma ile tespit edilmiş uygun aralıklarla, ancak yılda bir kereden az olmamak üzere yapılacaktır. Yönetmeliğin 7.maddesinde buna uygun bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; “kurul, her yıl Ocak, Mayıs ve Eylül aylarında olmak üzere yılda üç kez toplanır. Ayrıca, başkanın veya kurul üyelerinden üçünün yazılı istemde bulunması halinde olağanüstü de toplanabilir”. Yine yönetmeliğin 6.maddesine göre, kurulun büro hizmetleri Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecek, 8.madde uyarınca ise, toplantı gündemi temsilci kuruluşların görüşleri alınmak suretiyle başkan (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı veya müsteşarı) tarafından belirlenecek, toplantı gündemi ile yer, gün ve saati, varsa komisyon raporları ve diğer belgeler on beş gün önceden temsilci kuruluşlara bildirilecektir.

Yönetmeliğe temel teşkil eden ILO'nun 144 sayılı sözleşmesinin 6.maddesinde; “mevcut olmaları halinde temsile yetkili kuruluşlarla, istişare sonucunda uygun görüldüğü takdirde, yetkili makam, bu sözleşme ile getirilen hususların işleyişi

konusunda yıllık bir rapor hazırlayacaktır” şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. Yönetmeliğe göre “Üçlü Danışma Kurulu” da raporlar hazırlayabilecektir, ancak bu görev kurulun oluşturacağı komisyonlara bırakılmıştır, ki bu komisyonlar, kurulun görev alanına giren konularda araştırma ve inceleme yapacaklar, görüş bildirecekler ve raporlar hazırlayacaklardır (md.9). Sözkonusu komisyon raporları ile genel olarak kurul çalışmalarının yayınlanması ise kurulun iznine bağlıdır. Kurul bunlarla birlikte, kişilere ya da kuruluşlara hazırlattığı araştırma ve benzeri çalışmaları da yayınlatabilecektir (md.10).

Sonuc

İşçi ve işverenlerin bu müesseseden azami verimi alma isteklerinin derecesi, Üçlü Danışma Kurulundan elde edilebilecek yararlar doğru orantılı olacaktır. Bunun için de tüm konfederasyonların sözkonusu kurumun yaşaması ve işletilmesine destek vermeleri gerekmektedir. Sosyal işbirliği çabalarının sonuca ulaşabilmesi için, tarafların, aralarındaki çıkar farklılıklarına karşın, sorunlarını birlikte incelemeye ve kendilerince kabul edilebilir uzlaşma ve çözümler aramaya istekli olmaları, müessesenin gereği ve yararı olduğunu düşünmeleri, çalışma hayatına ilişkin kanunların hazırlanışından ve yapılışından başlayarak, uygulanmasından çıkan sorunlara kadar bütün konuların üçlü danışma anlayışı içinde incelenmesinde toplumun menfaati olduğuna inanmaları gerekmektedir. Devlet de karar sürecini kendi tekelinde tutmamalı, ancak yalnızca bir izleme işleviyle de yetinmemelidir, bir başka deyişle, ekonomik ve sosyal sorunları çözerken işçiler ve işverenler yanında aktif bir rol üstlenmelidir. Uzun süre yaşayan uzlaşma örneklerine baktığımızda, örneğin İsviçre Metal Sanayii Barış Anlaşmasının on yıllarca yürürlükte kalmasının ve verim alınabilmesinin nedeni; çalışma barışı fikrinin, sosyal taraflar arasında geniş çaplı işbirliğinin temel unsuru olarak İsviçre halkının içine derin bir biçimde yerleşmiş olmasıdır. Anlaşmanın sürekliliğinin sağlanmasında bir diğer neden de, İsviçre halkının ülkenin yerleşim yerinin olumsuzluklarına rağmen çalışma potansiyeline sahip olduklarına inanmaları ve bu potansiyeli de ancak sosyal barışı sürdürdükleri sürece toplum yararına en iyi şekilde kullanabileceklerini bilmeleridir.

⁷² ILO Anayasası md.19/5-b'ye göre; “üye ülkelerden her biri, Konferans oturumunun kapanışından itibaren bir yıllık süre içerisinde veya istisnai koşullar nedeniyle bir yıllık süre ve konferans oturumunun kapanışından itibaren 18 ayı geçmeyecek şekilde sözleşmeyi mevzuat haline getirecek makam veya makamlara sunmayı üstlenir”

⁷³ ILO Anayasası md.22'ye göre; “üye ülkelerden her biri katılmış olduğu sözleşmeleri yürürlüğe koymak için aldığı önlemler hakkında Uluslararası Çalışma Bürosuna yıllık bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar, yönetim kurulu tarafından belirlenen şekilde yazılacak ve onun istediği açık bilgileri içerecektir”

⁷⁴ BIT, s.10

Kaynakça

Bureau International du Travail, Consultations Tripartites (BIT), Genève, 1982

Büyükuslu, A.R.: "Endüstri İlişkilerinde Değişim:Sosyal Devletten Sosyal Diyaloğa Doğru", Mercek, Temmuz-2001

Centel, T.: "Türkiye'de Sosyal Diyaloğun Geleceği", Mercek, Ekim-1997

Centel, T.: Ekonomik Kriz-Etkileri, Önlemleri ve Yönetimi, MESS Yayını, İstanbul, 1999

Demir, F.: "Türkiye'de Sosyal Barış ve Diyalog Arayışları" (Diyalog), Mercek, Ekim-1997

Demir, F.: Sendikalar Hukuku (Sendika), İzmir, 1999

Demir, F.: "Kayıtdışı İşçiliğin Önlenmesinde Sendikaların Rolü ve Bakanlıkça Hazırlanan Bir Tasarı Üzerine Düşünceler", Tekstil İşveren Dergisi, S.232, Nisan 1999

Demir, F./ Taştekil, S.: İş Barışı, Ankara Ticaret Odası, Dünya Barış Yılı Üçüncülük Ödülü, Ankara, 1986

Dereli, T.: "Sosyal Diyalog", İş Hukukunun Güncel Sorunları Semineri, Bolu, 9-12 Aralık 1997

Dereli, T.: "Sosyal Diyalog" (Diyalog), İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 3-4 Nisan 1998, Galatasaray Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1999

Ekin, N.: "Diyalog Çağı" (Diyalog), Mercek Dergisi, Ekim-1997

Ekin, N.: "Yeni Üretim ve Yönetim Teknikleri", Küreselleşme ve Gümrük Birliği (Küreselleşme), İTO Yayın No: 99/47, İstanbul, 1999

Engin, Y.: Globalleşme, Hukuk, Demokrasi, Çalışma Hayatı Semineri Açılış Konuşması, Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayını, Antalya, 9-14 Ekim 1998

Erkan, H.: "Ekonomik ve Sosyal Konseyler ve Kriz Dönemlerindeki İşlevleri", İşveren, C.XXXVII, S.5, Şubat-1999

Gökçe, O.: "Çalışma Hayatı Sağlıklı Olan Toplumlarda, İstikrar ve Barış; Olmayanlarda, Kavga Hakimdir", MESS İşveren Gazetesi, Şubat-2000

Gürsoy, G.: "Günümüzde İşveren ve İşçi İlişkileri Nasıl Olmalıdır?", Tekstil İşveren, S.211, Mayıs-1997

Haber-İş, "Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulu Faaliyete Geçiyor", Haber-İş Dergisi, Sayı:57, Ocak-Nisan 2004

İşçiçok, Ö.: "Sosyal Diyaloğun Artan Önemi Çerçevesinde 4641 Sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey Kanunu ve Türkiye'de Sosyal Diyalog", Mercek, Temmuz-2002

Kutal, M.: "Toplumsal Anlaşma Üzerine Bazı Düşünceler", İktisat ve Maliye Dergisi, C.XXV, S.5, Ağustos-1978

Kutal, M.: "Türk Çalışma Hayatında Üçlü Yapılanma", İHD., Ekim-Aralık 1993

MESS, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası; Birlikte Tedavi-Esneklik, İstanbul, 1999

MESS-İşveren Gazetesi, "MESS-Birleşik Metal-İş Sosyal Diyalog ve İşbirliği Toplantısı Yapıldı", S.712

Odaman, S.: "Yargıtay Kararları Işığında İşverenin Ücret Ödeme Borcunu Yerine Getirmemesi ve md.16/II-d Çerçevesinde Sonuçları", Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 1999

Selamoğlu, A.: İşçi Sendikacılığının Gücündeki Değişim, Ankara, 1995

Strebel, P.: "Çalışanlar Değişime Niçin Direnç Gösterir?", Değişim (Çev: Tüzel, Meral), MESS Yayını, İstanbul, 1999

Sunar, İ./ Öniş, Z.: Sanayileşmede Yönetim ve Toplumsal Uzlaşma, TÜSİAD Yayın No: TÜSİAD-T/92,4-150, İstanbul, 1992

Süzek, S.: "İş Hukukunda Katılım", Coşkun Kırca'ya Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayını, Ankara, 1996

Süzek, S.: İş Hukuku, İstanbul, 2002

Tekstil İşveren, "İrlanda Sosyal Ortaklık 2000 Anlaşması", S.218, Kasım-1997

Tınar, M.Y.: "Toplumsal Uzlaşmada Hollanda Modeli", Mercek, Nisan-2000

TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Dünya'da ve Türkiye'de Sosyal Diyalog (Sosyal Diyalog), TİSK Yayın No:115, Ankara, 1992

TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu: Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu (Rapor), Ankara, 5-6 Aralık 1998

TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu: Sorunlar ve Görüşler, TİSK Yayın No: 130, Ankara, (Tarihsiz)

TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Üçlü Anlaşmalar-Ekonomik ve Sosyal Konseyler, (Üçlü Anlaşmalar), TİSK Yayın No:158, (Tarihsiz)

TİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, AB'de Sosyal Taraflar Arasındaki Anlaşmalar ve Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirme, TİSK Yayın No:193, Ankara, 1999

Tuncay, C.: "Uluslararası Çalışma Normlarının Geliştirilmesinde Sosyal Diyaloğun Rolü", Münir Ekonomi 60.Yaş Günü Armağanı, Ankara, 1993

Turan, K.: "Türk Çalışma İlişkilerinde Üçlü Yapı Arayışları", Kamu-İş Dergisi, C.3, S.4, Temmuz-1994

Uçkan, B.: Türkiye'de Sendikalararası Rekabet, Selüloz-İş Sendikası Yayın No:13, İstanbul, 2002

Yarımkaya, A.: "TKY ve Endüstriyel İlişkiler", Önce Kalite Dergisi, Temmuz-Ağustos 1999, Yıl: 6, S.32

Zengingönül, O.: "21.Yüzyıla Doğru Sendikacılığın Sorunları", Mercek Dergisi, Ekim-1998

Göçmen İşçilerin Haklarının Korunması

Uluslararası İske ve Standartlar Çerçevesinde Göçmen İşçilerin Haklarının Korunması

GİRİŞ

Günümüzde çok hızlı değişimleri beraberinde getiren küreselleşme, ülkeler arasında mevcut olan gelir farklılıklarını daha da arttırmış, bunun sonucu olarak zaten zengin olan ülkeler her geçen gün biraz daha zenginleşirken, yoksul olan ülkeler ise her geçen gün biraz daha yoksullaşmıştır¹. Gelir kaybını ortaya çıkaran bu gelişmeler, ulusal işgücü göçünde ve gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru uluslararası işgücü göçünde artışa neden olmuştur. Bu artışın hızlı verimlilik düşüşleri yaşanması, teknolojik değişim, ekonomik entegrasyon, şehirleşme oranlarındaki artışlar ve küreselleşme gibi nedenlere bağlı olarak devam edeceği tahmin edilmektedir. Nitekim yaşanan bu gelişmeler bağlamında dünyadaki göçmen nüfusunun büyüme hızının, 1965-1975 yılları arasında yıllık ortalama %0.3 iken, 1985-1990 yılları arasında %2.6'ya ulaştığı görülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) tahminlerine göre, aile üyeleri ile birlikte Afrika'da yaklaşık olarak 20 milyon, Kuzey Amerika'da 18 milyon, Merkezi ve Güney Amerika'da 12 milyon, Güney ve Doğu Asya'da 7 milyon, Ortadoğu'da 9 milyon ve Avrupa kıtasında 30 milyon göçmen bulunmaktadır. Sadece Batı Avrupa'da ekonomik olarak aktif olan 9 milyon göçmenin ve bunların

bakmakla yükümlü olduğu 13 milyon aile ferdinin bulunduğu hesaplanmaktadır². Kuşkusuz bu artışta uluslararası göçün hem göç alan hem de göç veren ülkelerdeki refaha ve büyümeye olan katkısı da etkili olmaktadır. Bu bakımdan bazı ülkelerin vatandaşlarının yurt dışında kalmasını sağlamaya yönelik politikalar izledikleri, bazı ülkelerin de özellikle asgari ücreti sabit tutmak için yasa dışı göçmen işçiliği önlemeye yönelik politikalar izler gibi görünmelerine rağmen teşvik ettikleri görülmektedir. Vatandaşlarının yurt dışında kalmasını sağlamaya yönelik politikalar izleyen ülkelerde göçmen işçilerin gönderdikleri paralar, sadece petrol ticareti için söz konusu olan uluslararası ödemeleri aşan ikinci büyük uluslararası parasal akımdır. Ayrıca göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre sosyal korumalardan yoksun olan göçmen işçiler, pek çok gelişmekte olan ülke için, nitelsiz ve yarı-nitelikli işgücü açısından; gelişmiş ülkeler

¹ Sanel ALDEMİR, *Küreselleşme Aşamasında Yoksulluk ve Refah Politikaları*, I.Ü. SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003, s.242-243.

² ILO; *Current dynamics of international labour migration: Globalisation and regional integration*, <http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/about/> (28.07.2003), s.1; ILO, *ILO Joins Celebration of United Nations' International Migrant Days*, <http://www.ilo.org/public/english/bureau/inf/pr/2000/50htm> (10.01.2004), s.1.

için ise nitelikli işgücü açısından önemli bir kaynak sağlamakta ve dolayısıyla rekabetin devam etmesine yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan gerek göç alan gerekse göç veren ülkeler, çoğunlukla göçmen işçilerin korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmeleri onaylamamakta³, onaylasalar bile uygulamamakta⁴ hatta kaçak işçiliğe de göz yummaktadır. Bu uygulamaların sonucu olarak, uluslararası düzeyde işgücü göçü sorunları ile birlikte artmaya devam edecektir. Bu nedenle göçmen işçilerin sosyal, ekonomik ve kültürel haklar bakımından göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre karşı karşıya buldukları ayrımcılığa karşı korunmaları, ancak sahip oldukları hakların evrensel düzeyde korunmasına ilişkin standart ve ilkelere işlerlik kazandırmakla mümkün olabilecektir.

Yapılan bu çalışmada uluslararası ilke ve standartlar çerçevesinde göçmen işçilerin sahip oldukları haklar ve bu hakların korunması konusu üzerinde durulacaktır.

1 GÖÇMEN İŞÇİLERİN KORUNMASINA YÖNELİK ULUSLARARASI İLKE VE STANDARTLAR

Uluslararası ekonomik rekabetin yoğunlaşması ile birlikte ülkeler arasındaki rekabet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması amacıyla ortaya çıkan işçilerin uluslararası ilke ve standartlar yolu ile korunması düşüncesi⁵, günümüzde haksız rekabet koşullarının sağlayacağı menfaatlardan yararlanmak amacı ile göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre genelde ücret, çalışma süresi vb. çalışma koşulları açısından olumsuz koşullarda çalıştırılan⁶ göçmen işçilere yönelik ortak politikaların oluşturulması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda göçmen işçilere yönelik küresel düzeyde koruyucu ilke ve standartlara, öncelikle çalışma yaşamının diğer alanlarında olduğu gibi, göçmen işçilerin refahıyla

Yrd. Doç. Dr. Nuray Gökçek Karaca

Anadolu Üniversitesi
İ.İ.B.F. Çal. Eko. ve End. İlişk. Bölümü

ÖZGEÇMİŞ

1970 yılında Giresun'un Espiye ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Espiye Merkez İlkokulu'nda, ortaöğrenimini İstanbul Kız Lisesi'nde tamamladı. 1987 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet Y.O.'ndan, 1993 yılında Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitede 1996 yılında "Üye Ülkelerden Bazı Örneklerle Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Sendikaların Denetimine İlişkin Düzenlemeler" başlıklı teziyle Yüksek Lisansını, 2000 yılında "Türkiye'de Basın Çalışanlarının İş İlişkileri ve Sorunları" başlıklı teziyle de doktorasını tamamladı. 1995 yılından bu yana Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde görev yapan Karaca, evli ve bir çocuk annesidir.

³ Gerçi onaylamayan ülkelerin bir çoğu, UCÖ (93 sayılı "İstihdam Amacıyla Göç Hakkında Sözleşme", özellikle 143 sayılı "Göçmen İşçiler Hakkında Sözleşme") ve BM ("Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme") Sözleşmelerini yasa dışı göçmenleri de açık bir biçimde kapsamına aldığı için onaylamamışlar, hatta bazı hükümet üyeleri, BM Sözleşmesinin hazırlanması sırasında bu nedenle ülkelerinin söz konusu sözleşmeyi onaylamayacağını belirtmişlerdir. Bazı ülkeler ise, büyük ölçüde söz konusu sözleşmelerde yer alan çalışma alanının özgürce seçimini kısıtlayan düzenlemelerin kaldırılması gibi özel standartlar nedeniyle bu sözleşmeleri onaylamamıştır. Ryszard CHOLEWINSKI, *International Human Rights Standards and the Protection of Migrant Workers in the Asia Pacific Region*, <http://www.december18.net/paper1standards.htm> (17.04.2003), s.2-4; *Feature Report: ILO Reviews Instruments on Protection of Migrant Workers Rights*, http://www.migrantwatch.org/1190/unmrc/documents/ILO_report101199.html (10.01.2004), s.1-3.

⁴ Kuvvet LORDOĞLU, "Türkiye'de Yabancıların Kaçak Çalışmaları ve Bağlantılı Sorunlar Üzerine Bir Tartışma", *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, TÜHİS Ya., C.17, S.6, Kasım 2002, C.18, S.1, Şubat 2003, s.32; Nitekim özellikle temel hak ve özgürlüklerle ilgili UCÖ sözleşmelerini onaylamış olmasına karşın, şikayetleri araştırmak üzere kurulan Bağımsız Soruşturma Komisyonu, bazı ülkelerin sözleşme kurallarını ihlal ettiklerini saptamıştır. Bu ülkeler UCÖ üyesi olmaları nedeniyle temel hak ve özgürlüklerle ilgili özel sözleşmeleri onaylayıp onaylamadığına bakılmaksızın bu ilkelere uymakla yükümlü oldukları halde sözleşme kurallarını ihlal etmişlerdir. CHOLEWINSKI, s.5; UCÖ, *Çalışmaya İlişkin Temel Prensipler ve Haklar Bildirisi*, 86. UCÖ Konferansı, Haziran 1998; Aynı şekilde BM ve Avrupa Parlamentosu Sözleşmeleri de uygulanmamaktadır. Heinz WERNER, *Temporary migration for employment and training purposes and relevant international agreements, Summary and conclusions*, <http://www.social.coe.int/en/cohesion/action/public/migrants/migrccs.htm> (28.07.2003), s.3-4.

⁵ Cahit TALAS, *Toplumsal Politika*, İmge Kitabevi Ya.No:14, Ankara, 1990, s.97.

⁶ ILO, *ILO Joins Celebration of United Nations' International Migrants Day*, s.1.

da ilgilenen temel örgüt olan UÇÖ tarafından yapılan sözleşme ve tavsiye kararlarında yer verildiği görülür. Bununla birlikte ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirip özendirilmede işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla bir çok sözleşme kabul etmiş olan Birleşmiş Milletler (BM) tarafından da insan hakları çerçevesinde göçmen işçilerin korunmasına yönelik düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Ayrıca UÇÖ ve BM tarafından belirlenen uluslararası düzenlemeler dışında göçmen işçilerin korunmasına yönelik Avrupa Sözleşmeleri⁷ gibi bölgesel düzeyde bir çok düzenleme yapıldığı da görülmektedir.

1. UÇÖ Sözleşmeleri ve Tavsiye Kararları

Göçmen işçilere yönelik UÇÖ sözleşme ve tavsiye kararlarını iki grup altında toplamak mümkündür⁸. Birinci grupta göçmen işçilerle doğrudan ilgili UÇÖ sözleşmeleri ve tavsiye kararları yer almaktadır. Bu grupta yer alan düzenlemelerden ilki, UÇÖ'nün amaçlarından birinin yabancı ülkelerde istihdam edilen işçilerin menfaatlerinin korunması olduğunun belirtildiği "UÇÖ Anayasası"dır. Diğerleri ise;

- 1949 tarihli 97 sayılı "İstihdam Amacıyla Göç Hakkında Sözleşme"
- 1949 tarihli 86 sayılı "İstihdam Amacıyla Göç Hakkında Tavsiye Kararı"
- 1975 tarihli 143 sayılı "Göçmen İşçiler Hakkında Sözleşme"
- 1975 tarihli 151 sayılı "Göçmen İşçiler Hakkında Tavsiye Kararı"
- 1962 tarihli 118 sayılı "Vatandaşlarla Vatandaş Olmayan Kimselere Sosyal Güvenlik Konusunda Eşit Muamele Yapılması Hakkında Sözleşme"
- 1982 tarihli 157 sayılı "Sosyal Güvenlik Haklarının Korunması İçin Bir Sistem Kurulması Hakkında Sözleşme"
- 1983 tarihli 167 sayılı "Sosyal Güvenlik Haklarının Korunması Hakkında Tavsiye Kararı"dır.

İkinci grupta ise göçmen işçilerle doğrudan ilgili olmamakla birlikte ilişkili olan diğer UÇÖ sözleşmeleri

ve tavsiye kararları yer alır. Bunlar ise;

- 1930 tarihli 29 sayılı "Cebri veya Mecburi Çalıştırma Hakkında Sözleşme"
- 1948 tarihli 87 sayılı "Sendika Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Hakkında Sözleşme"
- 1949 tarihli 98 sayılı "Örgütlenme ve Toplu Görüşme Hakkı Prensiplerinin Uygulanması Hakkında Sözleşme"
- 1951 tarihli 100 sayılı "Eşit Değerde İş İçin Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında Sözleşme"
- 1957 tarihli 105 sayılı "Cebri Çalıştırmanın İlgası Hakkında Sözleşme"
- 1958 tarihli 111 sayılı "İş ve Meslek Bakımından Ayrım Hakkında Tavsiye Kararı"
- 1973 tarihli 138 sayılı "İstihdama Kabulde Asgari Yaş Hakkında Sözleşme"
- 1989 tarihli 169 sayılı "Yerli ve Kabile Halkları Hakkında Sözleşme"
- 1997 tarihli 181 sayılı "Özel İstihdam Büroları Hakkında Sözleşme"
- 1999 tarihli 182 sayılı "En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Hakkında Sözleşme"dir.

2. BM Sözleşmeleri

BM, insan hakları çerçevesinde göçmen işçi sorunlarıyla ilgilenmektedir. Bu bakımdan BM'in düzenlemeleri, genel olarak insan haklarının uluslararası düzeyde korunması ile ilgili temel belgelerden oluşmaktadır. BM'in sadece bir tek sözleşmesi -1990 tarihli "Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Sözleşme"- doğrudan göçmen işçilere yönelik özel bir sözleşmedir⁹. Aslında UÇÖ tarafından kabul edilmesi gereken bu sözleşme, daha çok ülke tarafından onaylanacağı düşüncesi ile BM tarafından kabul edilmiştir¹⁰. Nitekim göçmen işçilerin korunmasına yönelik bir uluslararası çerçeve oluşturmak amacıyla UÇÖ ve BM tarafından kabul edilen sözleşmelerden en geniş katılım sağlananı da, kabul edilme tarihi oldukça

⁷ Söz konusu Avrupa Sözleşmeleri; "Avrupa Sosyal Şartı", "Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi", "Avrupa İkamet Sözleşmesi", "Roma Antlaşması", "Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) Süreci" ve Yeni Bir Avrupa İçin "Paris Şartı"dır. Bu konuda bkz.: Ali GÜZEL-Ali Rıza OKUR, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, Beta Ya.No:1265, Hukuk Dizisi:521, Yenilenmiş 9. Baskı, İstanbul, 2003, s.40-47; M. Bülent ALPAR, "Göçmen İşçilere İlişkin 97 Sayılı ve 143 Sayılı UÇÖ Sözleşmeleri İle İlgili Çalışma Mevzuatı", **İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Kamu-İş Ya., C.6, S.1, Ekim 2000, s.131-133. Ayrıca göçmen işçilerin korunmasına yönelik ilke ve standartlar belirlemek amacıyla bölgesel düzeyde Güney Amerika ve Afrika'da yürütülen bir çok çalışma vardır. ILO, **Conclusions and Recommendations**, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, December 6-8, 1999, Malaysia, <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actrav/genact/socprot/migrant/migrant1.htm> (30.09.2003), s.3.

⁸ ILO, **International Labour Migration-International Standards on Labour Migration**, <http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/about/standards.htm> (21.12.2003), s.1.

⁹ ILO, **International Labour Migration-International Standards on Labour Migration**, s.2.

¹⁰ CHOLEWINSKI, s.2.

- "İrk Ayrımcılığının Her Türlü Şeklinin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme"
- "Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşme"
- "Vatansızların Statüsüne Dair Sözleşme"dir.

Ayrıca göçmen işçilerle ilgili olarak BM'in İnsan Hakları Komisyonu, Sosyal Kalkınma Komisyonu, BM Gıda ve Tarım Örgütü, BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü gibi çeşitli organlarında ve diğer uzman kuruluşlarında yapılmış ve yapılmakta olan çalışmalarda son derece önemlidir. Bu çalışmalara, BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün "Eğitimde Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşmesi", "İşkencenin ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Küçültücü Muamele ve Cezanın Önlenmesine İlişkin Sözleşme", "Suçun Önlenmesi ve Sanıklara Yapılacak Muamele Konusunda IV. BM Kongresi Bildirisi", "Yasa Uygulayıcılarının Davranış Biçimleri ve Köleliğin Önlenmesi ile İlgili Sözleşme"ler örnek gösterilebilir¹³.

2 GÖÇMEN İŞÇİ KAVRAMI VE GÖÇMEN İŞÇİLERİN HAKLARI

1. Göçmen İşçi Kavramı

UÇÖ sözleşmelerinde göçmen işçi, "kendi hesabına çalışmak ya da istihdam edilmek üzere bir ülkeden diğerine göç eden ya da göç etmekte olan kişi olarak tanımlanmakta ve bir göçmen olarak istihdam edilmek üzere düzenli olarak ülkeye giriş yapmasına izin verilen kişiler de bu tanıma dahil etmektedir¹⁴. UÇÖ'nün bu tanımı, göçmen işçilerin yabancılar ya da ülke vatandaşı olmayan kişiler olduklarını aklaya getirmektedir. Yine bu tanıma göre, yabancılar ve ülke vatandaşı olmayan kişilerin göçmen işçi sayılabilmesi için, bir göçmen olarak istihdam edilmek üzere düzenli bir biçimde ülkeye girmesine izin verilen kişiler olması gerekir. Böylece, yasa dışı yollardan ülkeye giriş yapan, başka bir deyişle yasa dışı göçmen işçiler, bu özel tanımlamanın dışında tutulmakta, ancak bu durum yasal olmayan göçmen işçilerin söz konusu haklardan yoksun oldukları anlamına gelmemektedir¹⁵. Nitekim 97 sayılı Sözleşme, ülkeye yasa dışı yollardan giren göçmenlere

UÇÖ
sözleşmelerinde
göçmen işçi,
"kendi hesabına
çalışmak ya da
istihdam edilmek
üzere bir ülkeden
diğerine göç
eden ya da göç
etmekte olan kişi
olarak
tanımlanmakta"
ve bir göçmen
olarak istihdam
edilmek üzere
düzenli olarak
ülkeye giriş
yapmasına izin
verilen kişiler de
bu tanıma dahil
etmektedir.

yeni olmasına rağmen bu sözleşme olmuştur¹¹. BM'in insan hakları ve dolayısıyla göçmen işçilerin haklarının uluslararası düzeyde korunması ile ilgili diğer düzenlemeleri ise şunlardır¹²:

- "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"
- "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme"
- "Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme"
- "Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme"
- "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme"

¹¹ ILO, *Conclusions and Recommendations*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, s.3; 2004 tarihi itibarıyla UÇÖ'nün 97 sayılı Sözleşmesi 42 ülke tarafından, 143 sayılı Sözleşmesi ise 18 ülke tarafından onaylanmıştır. Buna karşın BM'in 1990 tarihli "Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Sözleşme"si ise imzalayan 34 ülkenin 25'i tarafından onaylanmıştır. ILOLEX, *Convention No.C097 was Ratified by 42 Countries; Convention No.C143 was Ratified by 18 Countries*, <http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm> (04.04.2004), s.1; Office of the High Commissioner of Human Rights, *Status of Ratification of the Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*, <http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/cmwr/ratifications.htm> (01.04.2004), s.1.

¹² Kadir ARICI, *Avrupa Birliği Sosyal Güvenlik Hukuku*, Kamu İş Ya, Ankara, 1997, s.15-26; CHOLEWINSKI, s.6-7.

¹³ BM, *Birleşmiş Milletler Anlaşmalar Serisi*, Cilt No:429, S.6193; BM, *İnsan Hakları: Uluslararası Belgeler Derlemesi*, Satış No:E.88.XIV.I.

¹⁴ CHOLEWINSKI, s.2.

¹⁵ CHOLEWINSKI, s.2.

sadece sınırlı düzeyde uygulanırken, 143 sayılı Sözleşme, açık bir biçimde yasa dışı göçmen işçilerle ilgilidir.

Yasal ya da yasa dışı statüde bulunup bulunmadığına ve hangi ülkenin vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın, insan haklarının tüm insanlara yönelik olarak uygulanması gerektiğinin önemle vurgulandığı BM sözleşmelerinde ise, göçmen işçi vatandaşlık bağı ile bağlı olmadığı bir Devlette ücret ödenen bir faaliyette çalıştırılacak, çalıştırılmakta olan ve çalıştırılmış olan bir kişidir. Görüldüğü üzere, UÇÖ tanımlamasından farklı olarak, yasa dışı göçmen işçiler, bu özel tanımlamanın kapsamına girmektedir.

Göçmen işçinin tanımlanması konusunda ülkeler arasında da farklılık söz konusudur. Avrupa ülkeleri, Japonya ve Kore gibi ülkelerde yabancı bir ülkenin vatandaşı olan kişiler temel alınarak göçmen işçi tanımlanırken; Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada ve ABD gibi bazı ülkelerde ise kişilerin yabancı bir ülkede doğmuş olması noktasından hareket edilerek göçmen işçi tanımlanmaktadır¹⁶. Bu şekilde göçmen işçinin yeknesak olarak tanımlanamayışı, uluslararası karşılaştırmaların yapılmasını zorlaştırmaktadır. Zira göçmen işçiyi yabancı bir ülkenin vatandaşı olan kişiler şeklinde tanımlayan ülkelerde ülke uyruğuna kabul edilen vatandaşlar göçmen olarak değerlendirilmezken, yabancılara ve hatta onların göç alan ülkede doğan çocuklarının bile ülke uyruğuna kabul edilmeleri konusunda sınırlamalar getiren vatandaşlık kanunlarına sahip olan bazı ülkelerde ise, ülke uyruğuna kabul edilen vatandaşlar göçmen işçi sayılacaklardır.

2. Göçmen İşçilerin Hakları

Hem göçmen işçilerin korunmasıyla doğrudan ilgili 97 ve 143 sayılı UÇÖ sözleşmelerinde hem de genel çerçevedeki istihdamda fırsat eşitliği ve eşit muamele hakkı, çocuk işçi çalıştırma ve işgücünün çalışmaya zorlanmasının yasaklanması, toplu pazarlık hakkı ve dernek kurma özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlüklerle ilgili özel önem taşıyan UÇÖ sözleşmelerinde öngörülen ilke ve standartların birkaç istisnayla birlikte “istihdam edilen herkese” ya da “vatandaşlık bakımından ayırım yapılmaksızın tüm çalışanlara”, “hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm çalışanlara” uygulanacağı belirtilmiştir. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili sözleşmeleri

onaylayan ülkeler, göçmen işçilerin haklarının korunmasına yönelik özel standartların yer aldığı 97 ve 143 sayılı UÇÖ Sözleşmelerini onaylamamış olsalar da, gerek temel hak ve özgürlüklerle ilgili UÇÖ sözleşmeleri ve gerekse de BM’in insan haklarının uluslararası düzeyde korunması ile ilgili temel belgelerinde açıklanan ilkeler ve standartlar çerçevesinde, göçmen işçilerin haklarını koruma yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Kaldı ki UÇÖ üyesi her ülke, konuyla ilgili özel sözleşmeleri onaylayıp onaylamadığına bakılmaksızın bu sözleşmelerin konusunu oluşturan temel haklar ile ilgili ilkelere uymak, bunları geliştirmek ve gerçekleştirmek için örgüte üye olmalarından doğan bir yükümlülüğe sahiptir¹⁷. Bu bağlamda 97 ve 143 sayılı UÇÖ sözleşmelerini onaylamayan ülkelerde bile göçmen işçiler, hangi ülkenin vatandaşı olduklarına, hangi ırka mensup olduklarına, yasal ya da yasa dışı statüde olup olmadıklarına bakılmaksızın, gerek temel hak ve özgürlüklerle ilgili UÇÖ sözleşmelerinde ve gerekse

¹⁶ Jonathan COPPEL, Jean-Christophe DUMONT and Ignazio VISCO, *Trends in Immigration and Economic Consequences*, OECD Economics Department Working Papers No:284, <http://www.oecd.org/pdf/M00002000/M00002743.pdf> (07.01.2003), s.6.

¹⁷ UÇÖ, *Çalışmaya İlişkin Temel Prensipler ve Haklar Bildirisi*, 86. UÇÖ Konferansı, Haziran 1998.

BM sözleşmelerinde öngörülen temel insan hakları ve işgücünün korunmasına yönelik düzenlemelerden yararlanma hakkına sahiptirler¹⁸. Bu çerçevede göçmen işçilerin yararlanabilecekleri hakları ise şu şekilde sıralayabiliriz¹⁹:

- Ülkeden ayrılmadan önce göç edecekleri ülkede istihdam edilmek üzere bir iş anlaşması imzalama hakkı
- Ülkeden ayrılmadan önce göç edecekleri ülkedeki çalışma ve yaşam koşulları hakkında bilgilendirilme hakkı
- Kendisi ve ailesinin sağlık ve refahı için eşit bir yaşam standardı elde etme hakkı
- Eşit bir yaşam standardı sağlamak için çalışma ve bu çalışma karşılığında ücret elde etme hakkı
- Tüm çalışma aşamalarında (işe giriş, çalışma koşulları ve yükselme-terfiler), barınma, sağlık vb. temel hizmetlerden yararlanma hakkı
- Sosyal güvenlik hakkı
- Statüsüne bakılmaksızın, özellikle insan hakları ve işgücüne yönelik yasal düzenlemeler bakımından kanun önünde eşit olma ve eşit hukuki koruma altında olma başka bir deyişle vatandaşlarla eşit muamele görme hakkı
- Eşit işe eşit ücret ödenmesini isteme hakkı
- Zorla çalıştırılmama hakkı.
- İşten çıkarılmaya karşı korunma hakkı.
- Ekonomik durgunluk dönemlerinde ayrımcılığa karşı korunma hakkı
- İşten çıkarılma kararına karşı mahkemeye başvurma hakkı
- İşsizlikle mücadele için geliştirilen kamu çalışma programlarına katılma hakkı
- Temiz ve güvenli bir çalışma ortamı ile güvenli çalışma koşulları sağlanmasına isteme hakkı.
- Çalışma saatleri ile dinlenme ve boş zamanın makul ölçülerde sınırlandırılmasını isteme hakkı.
- Sendika kurma ve sendikaya katılma hakkı.
- Toplu pazarlık ve grev hakkı
- İşyerinde cinsel tacize uğramama hakkı.
- Çalışmanın zarar vereceğinin kanıtlanması halinde, gebelik boyunca çalışmama hakkı.
- Mesleki rehberlik ve işe yerleştirme hizmetlerinden yararlanma hakkı

- Ekonomik sömürüden korunmaları amacıyla çocuklarının refahı ve gelişimi için zararlı olabilecek herhangi bir işte çalıştırılmamasını isteme hakkı.
- Çocuklarının eğitim görmesini isteme hakkı.
- Aileleri ile yeniden bir araya gelmeyi isteme hakkı.
- İstemesi halinde ülkesine geri dönme hakkı.

İnsan hakları ile ilgili uluslararası sözleşmeler uyarınca göçmen işçiler sahip oldukları evrensel, bölünmez ve birbirini tamamlayıcı nitelikteki bu haklardan cinsiyet, ırk, renk, dil, din ve inanç, siyasal veya diğer görüşler, millî, etnik veya sosyal köken, vatandaşlık, yaş, ekonomik durum, mülkiyet, medeni durum, doğum ve diğer statüler gibi nedenlerle bir ayırım yapılmaksızın çalıştıkları ülkenin vatandaşları ile eşit olarak yararlanırlar.

3 GÖÇMEN İŞÇİLERİN KORUNMASI

Küreselleşmenin sosyal ve ekonomik etkilerine bağlı olarak sayıları hızla artan ve artmaya devam edecek olan göçmen işçilerin göç ettikleri ülkelerde kültürel, sosyal ve ekonomik sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Öncelikle göçmen işçiler uluslararası sözleşmelerle kendilerine tanınan haklardan yararlandırılmamakta, göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre genelde ücret, çalışma süresi vb. çalışma koşulları açısından olumsuz koşullarda çalıştırılmaktadır²⁰. Göç olayının neden olduğu insani sorunların, göçün düzensiz bir ortamda yapılması halinde (yasa dışı göç) çok daha ciddi sorunlara yol açtığı da bilinen gerçekliklerdir. Düzenli (yasal) göçmen işçilerin bile, kültürel, sosyal ve ekonomik haklar bakımından göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre karşı karşıya kaldığı ayrımcılık, düzensiz bir durumda bulunan göçmen işçilere (kayıtlı olmayan işçi ya da yasal olmayan göçmen işçi) daha ciddi boyutta uygulanmaktadır. Ücret ne kadar düşük ve iş koşulları ne kadar ağır olursa olsun, önemli ölçüde işsizlik ve elde edilen gelirin düşüklüğü gibi ekonomik nedenlerle göç eden bu işçilerin çalışma istekleri, kendilerini çalıştırmaya eğilimli kişiler tarafından bilinmektedir²¹. Haksız rekabet koşullarının sağlayacağı menfaatlardan

Göçmen işçiler uluslararası sözleşmelerle kendilerine tanınan haklardan yararlandırılmakta, göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre genelde ücret, çalışma süresi vb. çalışma koşulları açısından olumsuz koşullarda çalıştırılmaktadır.

¹⁸ CHOLEWINSKI, s.7; *Human Rights and Migrant Workers*, <http://www.pdhre.org/rights/migrants.html> (25.07.2003), s.1.

¹⁹ *Human Rights and Migrant Workers*, s.1-2; W. R. BOHNING, *Protection, International Norms and ILO Migrant Workers Standards*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, 6-8 December 1999, Malaysia, http://www.ilo.org/public/english/region/astro/mtmanila/sp_eeches/mistanda.htm (30.09.2003), s.3-7; ILO, *Conclusions and Recommendations*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, s.4; TALAS, s.131-166.

²⁰ ILO, *ILO Joins Celebration of United Nations' International Migrants Day*, s.1.

²¹ LORDOĞLU, s.31.

yararlanmak amacı taşıyan bu kişilerin sahip oldukları bu bilgi, bir de “yasal olmama ya da kayıtlı olmama” durumu ile birleşince, yasa dışı göçmen işçilerin çalışma koşulları ve gelir düzeyleri göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına ve hatta yasal göçmen işçilere göre çok daha olumsuz hale dönüşebilmektedir. Bu nedenle gizli göçmen işçi hareketlerinin ve işçi kaçakçılığı olaylarının önlenmesi ve ortadan kaldırılması, öncelikle göçmen işçilerin temel insan haklarının korunması ve çeşitli önlemlerin alınması ile mümkündür.

Ülke uygulamaları ve göçmen işçilerin korunmasına yönelik çalışmalar çerçevesinde, göçmen işçilerin korunması amacıyla alınan ve alınması gereken önlemleri dört grup altında inceleyebilmek mümkündür²².

1. Ulusal Düzeyde Kanuni Düzenlemeler Yapılması

Göçmen işçilerin korunması amacıyla alınan önlemlerden birincisi, ulusal düzeyde göçmen işçilerin vatandaşlarla eşit muamele görmelerini sağlayıcı kanuni düzenlemeler yapılmasıdır. Bu koruma biçiminde, göçmen işçiler, özel olarak korunması gereken kadın ve çocuk işçiler gibi korunmakta ve bu işçilere gereksinim duydukları koruma mekanizmalarını harekete geçirebilmeleri için bazı ek haklar verilmektedir. Bu koruma biçiminde nihai amaç, getirilen düzenlemeler ile göçmen işçilerin vatandaşlarla eşit muamele görmelerini sağlamaktır. Ancak göç alan ülkelerde böyle bir eşitliğin sağlanması, ancak sınırlı bir biçimde mümkün olmaktadır. Zira bu ülkelerde öncelikle geçici göçmen işçiler, kalacakları sürenin kısalığı nedeniyle mümkün olduğunca kısa sürede iş bulabilmek amacıyla vatandaşlardan daha düşük standartları kabul etmektedirler.

2. İkili Anlaşmalar Yapılması

Göçmen işçilerin korunması amacıyla alınan önlemlerden ikincisi ise, göç veren ülkelerin yurt dışındaki vatandaşlarına yönelik olarak daha ileri düzeyde bir koruma sağlamak amacıyla, ikili anlaşmaların bulunması durumunda, göç veren ülkeler, göç alan ülkeler üzerinde göçmen işçilerin haklarının korunması için diplomatik baskılar oluşturabilirler. Ancak genellikle göç veren ülkelerin ekonomik ve dolayısıyla politik açıdan zayıf

olmaları, söz konusu diplomatik baskıyı çok da etkili kılmamaktadır. Bu iki önlem biçimi, göçmen işçilerin korunması bakımından uluslararası alanda görülen rekabet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılmasında, tüm dünya ülkeleri açısından ortak göç politikaları oluşturan uluslararası ilke ve standartlar kadar etkili olamamaktadır. Bu bakımdan göçmen işçilerin korunması amacıyla alınan önlemlerden en önemlisi üçüncü bir önlem türü olan göçmenlerin korunmasına yönelik uluslararası bir çerçeve oluşturmaktır.

3. Uluslararası Bir Çerçeve Oluşturulması

Yukarıda değinildiği üzere, UÇÖ ve BM Sözleşmeleri, göçmen işçilerin ülkelerini terk etmeleri öncesinde, yolculukları sırasında, istihdam edildikleri ülkede çalıştıkları sürece ve geri dönmeleri sırasında olmak üzere, öngördüğü haklarla oldukça geniş bir alanda koruma sağlamaktadır. Söz konusu sözleşme hükümlerine göre, göçmen işçilerin uluslararası nitelikteki koruyucu düzenlemelerden yoksun olmadıkları söylenebilir²³. Ancak uygulamada göçmen işçiler uluslararası korumalardan yoksundurlar. Göçmen işçilerin yeterince korunamamalarının nedeni, özellikle UÇÖ açısından uluslararası ilke ve standartların oluşturulmaması değil, oluşturulan ilke ve standartların onaylanmaması ya da uygulanmamasıdır²⁴. Nitekim ilgili sözleşmeler ile göçmen işçilere ekonomik durgunluk dönemlerinde ayrımcılığa konu olmama hakkı tanındığı halde, ekonomik durgunluk dönemlerinde göçmen işçilerin işten çıkarılması, halen bazı ülkelerde devam eden bir olgudur. Aynı şekilde bazı ülkelerde göçmen işçilerin uluslararası sözleşmeler ile kendilerine tanınan sendika kurma ve sendikaya katılım hakkından yararlanabilmeleri mümkün değildir. Bu bakımdan BM’ce de ifade edildiği üzere²⁵, insan haklarının uluslararası düzeyde korunması ile ilgili temel belgelere dayalı standart ve ilkelere rağmen, göçmen işçilerin ve ailelerinin insan haklarının, şeref ve haysiyetlerinin güvence altına alınması ve durumlarının iyileştirilmesi amacıyla daha fazla çaba harcanması gerekmektedir. Bu bağlamda gerek UÇÖ’nün ve gerekse BM’in yukarıda değinilen uluslararası sözleşmelerinin onaylanmasını ve uygulanmasını sağlayıcı önlemler alınması gereklidir. Özellikle işçilerin refahı ile ilgilenen bir örgüt olarak UÇÖ’nün, özel sosyal ihtiyaçları bulunan, özellikle işsiz ve göçmen işçi gruplarının sorunlarına özel bir önem

²² ILO, *Conclusions and Recommendations*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, s.3-4.

²³ CHOLEWINSKI, s.7; *Human Rights and Migrant Workers*, s.1.

²⁴ ILO, *Conclusions and Recommendations*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, s.4.

²⁵ Bu konuda bkz.: BM Genel Kurulu tarafından Üçüncü Komitenin (A/45/838/I) sayılı Raporuna istinaden kabul edilen karar, 45. Oturum, Gündem Maddesi 12, (A/RES/45/158), 25 Şubat 1991.

vermesi ve bu sorunların çözümüne yönelik bölgesel, ulusal ve uluslararası çabaları destekleyerek yaygınlaştırması, yeni istihdam alanları yaratılması amacıyla uygulanacak etkin politikalar geliştirmesi gerekir. Bu konuda hükümetlere de görevler düşmektedir. Hükümetler de;

- Göçmen işçilerin korunmasını sağlayan 97 ve 143 sayılı Sözleşme başta olmak üzere göçmen işçilerle ilgili UÇÖ Sözleşmelerinin ve "Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair BM Sözleşmesi"nin onaylanmasını sağlayarak,
- Göç hareketinin düzenli ve güvenli bir biçimde gerçekleşmesini sağlamak için, bölge ülkeleri ile ikili ve çok taraflı işgücü ve sosyal güvenlik anlaşmaları yaparak,
- Göçmen işçilere yönelik uluslararası bildirilerdeki amaçlara uygun hareket ederek,
- Uluslararası sözleşmelerle sağlanan haklardan göçmen işçilerin yararlanmalarını sağlayarak,

göçmen işçilerin evrensel düzeyde korunmasına katkıda bulunabilirler²⁶.

4. Göçmen İşçilerin Sorunlarının Sendikalar Tarafından Benimsenmesinin Sağlanması

Göçmen işçilerin korunması amacıyla alınması gereken önlemlerden dördüncüsü ise, sendikaların göçmen işçilerin sorunlarını benimsemelerini sağlamaktır. Göçmen işçiler, sendikalar tarafından bazen terk ettikleri ülkelerde sendika üyesi olmadıkları ya da sınırlı bir düzeyde pazarlık gücüne sahip oldukları için (göç ettikleri ülke vatandaşlarının yapmadığı işleri yapmalarına bağlı olarak) göz ardı edilmekte, bazen de göç ettikleri ülke vatandaşlarının sözleşme yapma konusundaki gücünü ve standartlarını azalttıkları için engellenmektedirler. Gerçekten terk ettikleri ülkede işsizlik düzeyinin azalmasına katkı sağlama, yurda döviz transferi gerçekleştirme vb. şekilde ekonomi açısından önemli yararlar sağlamalarına rağmen göçmen işçilerin büyük ölçüde sendikaların ilgi alanı dışında kaldıkları²⁷ ve sendikaların normal koşullarda daha büyük ve daha ağır basan yurt içi konularla meşgul oldukları görülmektedir. Kuşkusuz göçmen işçilerin sendikaların ilgi alanı dışında kalmasında, göçmen işçilerin sendikalara katılımının teşvik edilmesini zorlaştıran nedenlerin de etkili olduğunun göz ardı edilmemesi gerekir.

Göçmen işçilerin sendikalara katılımının teşvik edilmesini zorlaştıran nedenleri, sendikalar ve göçmen işçiler açısından ayrı ayrı irdelemek gerekir. Göçmen işçilerin yurt dışında olmaları dolayısıyla göç veren ülkedeki sendikaların onlara ulaşma zorlukları ve hizmet verme konusunda yaşanan güçlükler, göçmen işçilerin sendikalara katılımının teşvik edilmesini zorlaştırmaktadır. Aynı şekilde göçmen işçilerin çeşitli sektörlerde, farklı işverenler için çalışmaları, dil ve kültür sorunları da göç alan ülkedeki sendikaların göçmen işçilere temasa geçebilmesini güçleştirerek onların sendikalara katılımının teşvik edilmesini zorlaştırmaktadır²⁸. Göçmen işçilerin genellikle iyi bir eğitim almamış olmaları, sendikalar konusunda bilgi sahibi olmamaları, sendikaya üye olmalarının gerekli olduğuna inanmamaları gibi nedenler de göçmen işçilerin sendikalara katılımının teşvik edilmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle göçmen işçilerin düzensiz bir durumda olmaları halinde ise, göçmen işçilerin sendikalara katılımının teşvik edilmesi daha da zorlaşmaktadır. Ayrıca göç alan ülkelerde sendikalara katılımı engellemek amacıyla izlenen kısıtlayıcı politikalar ve uygulamalar, işverenler tarafından yapılan yoğun baskılar da, büyük miktarlarda göç maliyetlerine katlanmak zorunda kalan göçmen işçileri, işlerini kaybetme korkusuyla sendikalara katılma konusunda son derece kısıtlı bir hareket alanı bırakmaktadır. Aynı zamanda sınırlı kaynaklara sahip olan sendikalar da üyelerinin göçmen işçilere yönelik hizmetlerin genişletilmesinden duydukları rahatsızlık nedeniyle göçmen işçilerle sınırlı düzeyde ilişki kurabilmektedirler. Bu tür zorluklara rağmen göçmen işçilerin sendikaya üye olmalarını teşvik etmek gerekir. Söz konusu teşvik, hem göçmen işçilerin hem de göç edilen ülkedeki vatandaşların korunması için gereklidir. Zira göçmen işçilerin çalışma ve yaşam standartlarındaki iyileşmeler, vatandaşların çalışma ve yaşam standartlarını da yükseltecektir. Bu bakımdan sendikaların göçmen işçilerin karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri sorunların çözümü açısından göçmen işçileri koruyucu bir takım görevler üstlenmeleri zorunludur. Sendikaların göçmen işçileri koruma amaçlı üstlenmeleri gereken görevler ise şunlar olmalıdır²⁹.

- Göç öncesinde göçmen işçileri göç edecekleri ülkedeki yaşam ve çalışma koşulları ile sahip olacakları haklar (çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, vb) konusunda ve uluslararası çalışma standartları hakkında bilgilendirmek

²⁶ ILO, *Conclusions and Recommendations*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, s.5-6.

²⁷ LORDOĞLU, s.33.

²⁸ İhsan ERKUL, "Milletlerarası Göç Hareketlerinin Tanziminde İşçi Sendikalarının Rolü", *Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi*, C.I, S.2, 1965, s.146-148.

²⁹ ILO, *Conclusions and Recommendations*, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, s.4-7.

Sendikaların da göçmen işçilerin karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri sorunların çözümü açısından göçmen işçileri koruyucu bir takım görevler üstlenmeleri zorunludur.

- Göçmen işçiler için gerekli uyum ve eğitim programlarının düzenlenmesini yetkililere teklif etmek
- Uluslararası sözleşmeler çerçevesinde göçmen işçiler için havale ücretlerinin azaltılması yönünde baskı yapmak
- Göçmen işçilere göç alan ülkedeki sendikaların adreslerinin ve isimlerinin göçmen işçilere sağlanmasını güvence altına almak
- Geri dönen göçmen işçilerin yeniden entegre edilmelerini sağlamaya yönelik hizmetlerin verilmesi için işveren kuruluşlarıyla işbirliği yapmak
- Mevcut işgücü talebinin gerektirdiği becerilerin kazandırılması için göçmen işçilere mesleki eğitim programları düzenlemek
- Göçmen işçiler arasında işbirliği ve dayanışma sağlamak
- Özellikle kötüye kullanılma nedeniyle zarar gören göçmen işçilere ilgili merci ve makamlara başvuru yapma konusunda hizmetler sağlamak
- Kadın göçmen işçilerin özellikle ayrımcılığa ve cinsel tacize ya da sömürüye konu olmalarından korunmalarını, eşit düzeyde korunma altında bulunmalarını güvence altına almak.

SONUÇ

Küreselleşmenin sosyal ve ekonomik etkilerine bağlı olarak sayıları hızla artan ve artmaya devam edecek olan göçmen işçilerin, göç ettikleri ülkelerde kültürel, sosyal ve ekonomik sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Öncelikle göçmen işçiler uluslararası sözleşmelerle kendilerine tanınan haklardan yararlandırılmamakta, göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre genelde ücret, çalışma süresi vb. çalışma koşulları açısından olumsuz koşullarla karşılaşmaktadır. Göç olayının neden olduğu insani sorunların, göçün düzensiz (yasal olmayan) bir ortamda yapılması halinde çok daha ciddi sorunlara yol açtığı da bilinen bir gerçektir. Yasal göçmen işçilerin bile, kültürel, sosyal ve ekonomik haklar bakımından göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre karşı karşıya kaldığı ayrımcılık, yasal olmayan göçmen işçilere daha ciddi boyutta yansımaktadır. Ücret ne kadar düşük ve iş koşulları ne kadar ağır olursa olsun, önemli ölçüde işsizlik ve elde edilen gelirin düşüklüğü gibi ekonomik nedenlerle göç eden bu işçilerin çalışma istekleri, kendilerini çalıştırmaya eğilimli kişiler tarafından bilinmektedir. Haksız rekabet koşullarının sağlayacağı menfaatlerden yararlanmak amacı

taşıyan bu kişilerin sahip oldukları bu bilgi, bir de “yasal olmama ya da kayıtlı olmama” hali ile birleşince, yasa dışı göçmen işçilerin çalışma koşulları ve gelir düzeyleri göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına ve hatta yasal göçmen işçilere göre çok daha olumsuz hale dönüşebilmektedir. Bu uygulamaların sonucu olarak, uluslararası düzeyde artmaya devam eden işgücü göçü sorunlarının bir çözüme kavuşturulabilmesi için en etkin yol, göçmen işçilerin sosyal, ekonomik ve kültürel haklar bakımından göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre karşı karşıya buldukları ayrımcılığa karşı korunmalarıdır. Bu amaçla alınabilecek önlemler çok çeşitli olmakla birlikte en etkin olanı, tüm dünya ülkeleri açısından ortak göç politikaları oluşturan uluslararası ilke ve standartların belirlenmesidir. Nitekim ÜÇÖ ve BM tarafından oluşturulan uluslararası sözleşmelerle göçmen işçilerin haklarının evrensel düzeyde korunmasına yönelik ilke ve standartlar belirlenmiştir. Ancak belirlenen ilke ve standartları, gerek göç alan gerekse göç veren ülkeler, çoğunlukla uygulamamaktadır. Zira göç ettikleri ülkenin vatandaşlarına göre sosyal korumalardan yoksun bırakılan göçmen işçiler, pek çok gelişmekte olan ülke için, niteliksiz ve yarı-nitelikli işgücü açısından; gelişmiş ülkeler için ise nitelikli işgücü açısından önemli bir kaynak sağlamakta ve dolayısıyla rekabetin devam etmesine yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan öncelikle göçmen işçilerin sahip oldukları hakların evrensel düzeyde korunmasına ilişkin UÇÖ ve BM’in uluslararası sözleşmelerinin, onaylanmayan ülkelerde onaylanmasını ve tüm ülkelerde uygulanmasını sağlayıcı önlemlerin alınması gereklidir. Bu konuda hükümetler de; göçmen işçilerin korunmasını sağlayan 97 ve 143 sayılı Sözleşme başta olmak üzere göçmen işçilerle ilgili UÇÖ Sözleşmelerinin ve “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair BM Sözleşmesi”nin onaylanmasını sağlayarak, göç hareketinin düzenli ve güvenli bir biçimde gerçekleşmesini sağlamak için, bölge ülkeleri ile ikili ve çok taraflı işgücü ve sosyal güvenlik anlaşmaları yaparak, göçmen işçilere yönelik uluslararası bildirilerdeki amaçlara uygun hareket ederek, uluslararası sözleşmelerle sağlanan haklardan göçmen işçilerin yararlanmalarını sağlayarak göçmen işçilerin evrensel düzeyde korunmasına katkıda bulunabilirler. Ayrıca hükümetler gibi, sendikaların da göçmen işçilerin karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri sorunların çözümü açısından göçmen işçileri koruyucu bir takım görevler üstlenmeleri zorunludur.

Kaynakça

ALDEMİR Şansel, **Küreselleşme Aşamasında Yoksulluk ve Refah Politikaları**, İ.Ü. SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003.

ALPAR M. Bülent, "Göçmen İşçilere İlişkin 97 Sayılı ve 143 Sayılı ILO Sözleşmeleri İle İlgili Çalışma Mevzuatı", **İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Kamu-İş Ya., C.6, S.1, Ekim 2000, s.123-141.

ARICI Kadir, **Avrupa Birliği Sosyal Güvenlik Hukuku**, Kamu İş Ya, Ankara, 1997.

BM, **Birleşmiş Milletler Anlaşmalar Serisi**, Cilt No:429, S.6193.

BM, **İnsan Hakları: Uluslararası Belgeler Derlemesi**, Satış No:E.88.XIV.I.

BOHNING W. R., **Protection, International Norms and ILO Migrant Workers Standards**, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, 6-8 December 1999, Malaysia, <http://www.ilo.org/public/english/region/asro/mdt/manila/speeches/mistanda.htm> (30.09.2003).

CHOLEWINSKI Ryszard, **International Human Rights Standards and the Protection of Migrant Workers in the Asia Pasific Region**, <http://www.december18.net/paper1standards.htm> (17.04.2003).

COPPEL Jonathan, DUMONT Jean-Christophe and VISCO Ignazio, **Trends in Immigration and Economic Consequences**, OECD Economics Department Working Papers No:284, <http://www.oecd.org/pdf/M00002000/M00002743.pdf> (0701.2003).

ERKUL İhsan, "Milletlerarası Göç Hareketlerinin Tanziminde İşçi Sendikalarının Rolü", **Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi**, C.I, S.2, 1965, s.139-158.

Feature Report: ILO Reviews Instruments on Protection of Migrant Workers Rights, http://www.migrantwatch.org/1190unmrc/documents/ILO_report_101199.html (10.01.2004).

GÜZEL Ali- OKUR Ali Rıza, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, Beta Ya.No:1265, Hukuk Dizisi:521, Yenilenmiş 9. Bası, İstanbul, 2003.

Human Rights and Migrant Workers, <http://www.pdhre.org/rights/migrants.html> (25.07.2003).

ILO, Conclusions and Recommendations, ILO Asia-Pacific Regional Symposium for Trade Union Organization on Migrant Workers, December 6-8, 1999, Malaysia, <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actrav/genact/socprot/migrant/migrant1.htm> (30.09.2003).

ILO, International Labour Migration-International Standards on Labour, Migration <http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/about/standards.htm> (21.12.2003).

ILO; Current dynamics of international labour migration: Globalisation and regional integration, <http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/about/> (28.07.2003).

ILO, ILO Joins Celebration of United Nations' International Migrant Days, <http://www.ilo.org/public/english/burea/inf/pr/200/0/50htm> (10.01.2004).

ILOLEX, Convention No.C097 was Ratified by 42 Countries, <http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm> (04.04.2004).

ILOLEX, Convention No.C143 was Ratified by 18 Countries, <http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm> (04.04.2004).

LORDOĞLU Kuvvet, "Türkiye'de Yabancıların Kaçak Çalışmaları ve Bağlantılı Sorunlar Üzerine Bir Tartışma", **İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, TÜHIS Ya., C.17, S.6, Kasım 2002, C.18, S.1, Şubat 2003, s.31-37.

Office of the High Commissioner of Human Rights, Status of Ratification of the Convention on the Protection of the Rihgts of All Migrant Workers and Members of Their Families, <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/cmw/ratifications.htm> (01.04.2004), s.1.

TALAS Cahit, **Toplumsal Politika**, İmge Kitabevi Ya.No:14, Ankara, 1990.

UÇÖ, **Çalışmaya İlişkin Temel Prensipler ve Haklar Bildirisi**, 86. UÇÖ Konferansı, Haziran 1998.

WERNER Heinz, **Temporary migration for employment and training purposes and relevant international agreements**, Summary and conclusions, <http://www.social.coe.int/en/cohesion/action/publi/migrants/migrclcs.htm> (28.07.2003).

Derleyen: Av. Ertan İren

Yargıtay Kararları

T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

ESAS NO: 2004/12959
KARAR NO: 2004/22023
KARAR TARİHİ: 05.10.2004

KARAR ÖZETİ: Gününde Ödenmeyen Ücretlere Faiz Uygulaması

4857 sayılı İş Kanununun 34.maddesinde, gününde ödenmeyen işçi ücretlerinin bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faizi ile birlikte ödenmesi gerektiği kurala bağlanmıştır. Ancak, somut olayda Davalıya ait işyerinde ücretlerin ödenme gününü belirleyen toplu iş sözleşmesi ya da iş sözleşmesi bulunmamaktadır. Bu nedenle ödenmeyen ücretler için faize hak kazanabilmek için işverenin temerrüde düşürülmesi şarttır. Davacı işçi, 17.07.2003 tarihli ihtarname ile ücretlerini talep etmiş, davalı işverence bir gün sonra 18.07.2003 tarihinde ücretleri ödenmiştir. Davacının İş Kanununun 24/III-e maddesi uyarınca sözleşmesini feshettiği anlaşılmaktadır. Davacının fesih yazısında tüm hakların ödenmesi talep olunmuş ve ödeme için işverene 20 günlük süre tanınmıştır. Davalı işverence bu 20 günlük süre içinde ücretler ödendiğine göre, bu açıdan da işverenin temerrüdünden söz edilemez. Davacının faiz isteğinin reddine karar verilmelidir.

DAVA: Taraflar arasındaki kıdem tazminatı, fazla çalışma parası ile faiz alacağıнын ödetilmesi davasının yapılan yargılaması sonunda; ilamda yazılı nedenlerle gerçekleşen miktarın faiziyle birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine ilişkin hüküm süresi içinde duruşmalı olarak temyizen incelenmesi davalı avukatınca istenilmesi üzerine dosya incelenerek, işin duruşmaya tabi olduğu anlaşılmış ve duruşma için 05.10.2004 Salı günü tayin edilerek taraflara çağrı kağıdı gönderilmişti. Duruşma günü davalı adına kimse gelmedi. Karşı taraf adına Avukat geldi. Duruşmaya başlanarak hazır bulunan avukatın sözlü açıklaması dinlendikten sonra duruşmaya son verilerek dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI:

1. Dosyadaki yazılara toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.
2. Davacı işçi, iş sözleşmesinin feshinden sonra ödenmiş olan ücretleri için 4857 sayılı İş Kanununun 34.maddesinde öngörülen bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faizin hüküm altına alınmasını talep etmiştir. Mahkemece, istek doğrultusunda karar verilmiş, kararı davalı vekili temyiz etmiştir.

4857 sayılı İş Kanununun 34.maddesinde, gününde ödenmeyen işçi ücretlerinin bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faizi ile birlikte ödenmesi gerektiği kurala bağlanmıştır. Ancak, somut olayda davalıya ait işyerinde ücretlerin ödenme gününü belirleyen toplu iş sözleşmesi ya da iş sözleşmesi bulunmamaktadır. Böyle olunca, ödenmeyen ücretler için faize hak kazanabilmek için işverenin temerrüde düşürülmesi şarttır. Davacı işçi, 17.07.2003 tarihli ihtarname ile ücretlerini talep etmiş, davalı işverence bir gün sonra 18.07.2003 tarihinde ücretleri ödenmiştir. Mahkemece, işçi ücretlerinin en geç takip eden ayın ilk haftasında ödenmesi gerektiği kabul edilerek, bu tarihten itibaren faiz hesaplanarak hüküm altına alınması hatalıdır.

Öte yandan, davacı işçinin iş sözleşmesini ödenmeyen ücretleri nedeniyle anılan yasanın 24/II-e maddesi uyarınca 07.07.2003 tarihli dilekçesi ile feshettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu fesih yazısında tüm hakların da ödenmesi talep olunmuş ve ödeme için işverene 20 günlük süre tanınmıştır. Davalı işverence bu 20 günlük süre içinde ücretler ödendiğine göre, bu açıdan da işverenin temerrüdünden söz edilemez.

Yapılan bu açıklamalara göre davacının faiz isteğinin reddine karar verilmelidir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 05.10.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

ESAS NO: 2004/23670
KARAR NO: 2004/20219
KARAR TARİHİ: 27.09.2004

KARAR ÖZETİ: İşletmenin, İşyerinin Gereklerinden Kaynaklanan Bir Nedenle İş Sözleşmesinin Feshi

Davalıya ait işyerinin özelleştirildiği ve hisse satışının gerçekleştiği, satış sözleşmesinde de çalışan işçilerin iş sözleşmelerinin feshedileceğinin düzenlendiği davacı ve diğer çalışanlara, özelleştirme ve satış nedeni ile toplu çıkış işleminin önceden bildirildiği uyuşmazlık konusu değildir. Özelleştirme, içeriği itibari ile ekonomik neden ve yapısal değişiklik içermektedir. Bu olgu işletmenin, işyerinin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir nedendir. İşverenin bu kapsamda bazı işçilerini nakle tabi tutması geçerli olan bir nedeni ortadan kaldırmaz.

DAVA: Davacı, feshin geçersizliğine ve işe iadesine karar verilmesini istemiştir. Yerel mahkeme, isteği kabul etmiştir. Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI:

İş sözleşmesi feshedilen davacı, feshin geçerli nedenle yapılmadığını belirterek feshin geçersizliğine ve işe iadesini talep etmiştir.

Davalı işveren iş sözleşmesinin işyerinin özelleştirme sonucu satılması nedeni ile yapıldığını, feshin geçerli nedene dayandığını savunmuştur.

Mahkemece, "Davalı işveren özelleştirme nedeni ile davacı işçinin iş sözleşmesini feshetmiştir. Bazı işçileri ise feshetmeden başka işletmelerine nakletmiştir. Fesih bildiri yazılı yapılmalıdır. Bu konuda imzadan imtina dışında belge yoktur. Fesih nedeni olarak özelleştirmeye dayanılmıştır. Başlı başına özelleştirme geçerli fesih nedeni değildir. Ekonomik kriz gibi zorlayıcı nedenlerle iş sözleşmelerinin feshedildiği işverence kanıtlanmamıştır. Ayrıca bir kısım işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmeden kurum içi nakle tabi tutulması eşitlik ilkesine aykırıdır. Fesih yazılı ve kesin bir nedenle yapılmamış, geçerli fesih nedeni kanıtlanmamıştır. Bu nedenle geçersizdir." gerekçesi ile feshin geçersizliğine ve işe iadeye karar verilmiştir.

Davalıya ait işyerinin özelleştirildiği ve hisse satışının gerçekleştiği, satış sözleşmesinde de çalışan işçilerin iş sözleşmelerinin feshedileceğinin düzenlendiği davacı ve diğer çalışanlara, özelleştirme nedeni ve satış nedeni ile toplu çıkış işleminin önceden bildirildiği uyuşmazlık konusu değildir. Özelleştirme, içeriği itibari ile ekonomik neden ve yapısal değişiklik içermektedir. Bu olgu işletmenin, işyerinin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir nedendir. İşverenin bu kapsamda bazı işçilerini nakle tabi tutması geçerli olan bir nedeni ortadan kaldırmaz. Mahkemece yukardaki gerekçe ile isteğin kabulü hatalıdır. Davanın reddi gerekir. 4857 sayılı Yasanın 20/3 maddesi uyarınca Dairemizce aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan gerekçe ile;

1. Mahkeme kararının **BOZULARAK ORTADAN KALDIRILMASINA**,
2. Davanın **REDDİNE**,
3. Harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına,

4. Davacının yapmış olduğu yargılama giderinin üzerinde bırakılmasına,
5. Karar tarihinde yürürlükte bulunan tarifeye göre 300.000.000.-TL ücreti vekaletin davacıdan alınarak davacıya verilmesine,
6. Davalının yaptığı temyiz giderinin davacıdan tahsili ile davalıya verilmesine,
7. Davalıdan peşin alınan temyiz harcının isteği halinde iadesine, kesin olarak 27.09.2004 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ

ESAS NO: 2004/19146

KARAR NO: 2004/25836

KARAR TARİHİ: 22.11.2004

KARAR ÖZETİ: Servis Aracında Meydana Gelen Eylem Nedeniyle İşverenin İş Sözleşmesini Haklı Nedenle Feshi

Davacının mesai bitimi evine bırakılma sırasında işyeri servis aracında başka bir işçi ile tartışmaya girdiği, karşılıklı hakaret ve darp eylemlerinin gerçekleştiği sabit olup, esasen bu olgu uyuşmazlık dışıdır. 4857 sayılı İş Kanununun 2. maddesi gereği servis aracı işyeri organizasyonu içinde sayılmaktadır. Servis aracı içinde gerçekleştirilen bu karşılıklı eylemler, işyerinde olumsuzluklara yol açabilecek bir nitelikte olup, iş ilişkisini etkilemektedir. Olaydan sonra darp nedeni ile rapor alınarak işe gelmeme, karşılıklı şikayetler bunun somut göstergeleridir. İş sözleşmesinin feshi için geçerli nedenler bulunmaktadır.

DAVA: Davacı, feshin geçersizliğine ve işe iadesine karar verilmesini istemiştir. Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır. Hüküm süresi içinde duruşmalı olarak davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş ise de; işin mahiyeti itibarıyla duruşma isteminin reddine, incelemenin evrak üzerinde yapılmasına karar verildikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI

4857 sayılı İş Kanununun 18 ve devamı maddelerine aykırı olarak iş sözleşmesinin feshedildiğini iddia eden davacı, feshin mesai bitimi servis aracında sendika seçimleri nedeni ile meydana gelen tartışma nedeni ile yapıldığını, bu tartışmanın işyerini ilgilendirmedeğini, geçerli neden bulunmadığını belirterek feshin geçersizliğine ve işe iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı, "davacının işyeri servis aracında diğer bir işçi ile kavga ettiğini, kendisinin de yaralandığını, hakaret ve darp eylemine katıldığını, başka bir işçiye sataşma nedeni ile iş sözleşmesinin haklı olarak feshedildiğini savunmuştur.

Mahkemece, "işyerinden kaynaklanan ve işyerinin huzurunu bozan ve işyerinde olan bir tartışma söz konusu olmayıp, davacı taraf da dahil olmak üzere otelde çalışan işçileri iş bitiminde taşıyan servis aracında sendikal nedenlerle, tartışma yaşandığı, olayın işyerinden kaynaklanan bir sebebe dayandırılmadığı, iş akdinin feshinin yasal görülmediği" gerekçesi ile feshin geçersizliğine ve davacının işe iadesine karar verilmiştir. İşçinin, 4857 sayılı İş Kanununun 18 ve devamı maddelerinde düzenlenen iş güvencesi hükümlerinden yararlanabilmesi için, işyerinde en az 30 işçi çalışması, işçinin en az 6 aylık kıdeminin bulunması ve işletmenin bütününe sevk ve idare eden veya işyerinin bütününe sevk ve idare eden ve işçiyi işe alma ve işten çıkarma yetkisi bulunan işveren vekili konumunda olmaması gerekir.

İş sözleşmesi feshedilen işçi tarafından, aynı kanunun 19. maddesi uyarınca, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildirimimin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde iş mahkemesinde dava açılması gerekir.

İşveren fesih bildirimini yazılı olarak yapmak ve fesih sebebini açık ve kesin bir şekilde belirtmek zorundadır. İşverenin sözü edilen kanunun, 25 inci maddesinin (II) numaralı bendi şartlarına uygun fesih hakkı saklı olmak şartı ile, hakkındaki iddialara karşı savunması alınmadan bir işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesi, o işçinin davranışı veya verimi ile ilgili nedenlerle feshedilemez.

Dosya içeriğine, toplanan delillere göre davacının mesai bitimi evine bırakılma sırasında işyeri servis aracında başka bir işçi ile tartışmaya girdiği, karşılıklı hakaret ve darp eylemlerinin gerçekleştiği sabit olup, esasen bu olgu uyuşmazlık dışıdır. 4857 sayılı İş Kanununun 2. maddesinin 2 ve 3. bentlerine göre, "İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür." Görüldüğü gibi, servis aracı işyeri organizasyonu içinde sayılmaktadır. Servis aracı

içinde gerçekleştirilen bu karşılıklı eylemler, işyerinde olumsuzluklara yol açabilecek bir nitelikte olup, iş ilişkisini etkilemektedir. Olaydan sonra darp nedeni ile rapor alınarak işe gelmeme, karşılıklı şikayetler bunun somut göstergeleridir. İş sözleşmesinin feshi için geçerli nedenler bulunmaktadır. Davanın reddi yerine yazılı şekilde kabulü hatalı bulunmuştur. 4857 sayılı İş Yasasının 20/3 maddesi uyarınca Dairemizce aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.

SONUÇ: Yukarda açıklanan gerekçe ile;

1. Ankara 13. İş Mahkemesinin kararının BOZULARAK ORTADAN KALDIRILMASINA,
2. Davanın REDDİNE,
3. Harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına,
4. Davacının yapmış olduğu yargılama giderinin üzerinde bırakılmasına, davalının yaptığı 49.500.000 TL. yargılama giderinin davacıdan tahsili ile davalıya ödenmesine,
5. Karar tarihinde yürürlükte bulunan tarife göre 300.000.000.-TL ücreti vekaletin davacıdan alınarak davalıya verilmesine,
6. Peşin alınan temyiz harcının isteği halinde davalıya iadesine, Kesin olarak 22.11.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

**T.C.
YARGITAY**

9. HUKUK DAİRESİ

ESAS NO: 2004/5629

KARAR NO: 2004/23761

KARAR TARİHİ: 21.10.2004

KARAR ÖZETİ: Fazla Mesai Alacağı

4 yıllık bir süre içinde bir kimsenin ara vermeden, haftada 15 saat fazla mesai yaptığı iddiası mahkemenin de kabulünde olduğu gibi hayatın olağan akışına uygun düşmemektedir. Mahkemece hesaplanan bu alacaktan %25 oranında indirim yapılmış ise de, dosya içeriğine göre fazla mesai alacağının büyük ölçüde tanık anlatımlarına dayandırılması ayrıca hesaplamanın yapıldığı çalışma süresinin uzun bir süre olması ve buna bağlı olarak davacının izin ve rapor nedeni ile çalışmadığı günlerin de fazla olduğu dikkate alınarak, alacağın gerçek miktarının saptanması bakımından yapılacak indirimin daha fazla olması gerekir.

DAVA: Davacı, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil gündeliklerinin ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır. Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI

1. Dosyadaki yazılara toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.
2. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacının 01.04.1998-08.02.2002 tarihleri arasında haftada 15 saat fazla mesai yaptığı kabul edilerek hesaplama yapılmıştır. Yaklaşık 4 yıllık bir süre içinde bir kimsenin ara vermeden, haftada 15 saat fazla mesai yaptığı iddiası mahkemenin de kabulünde olduğu gibi hayatın olağan akışına uygun düşmemektedir. Mahkemece hesaplanan bu alacaktan %25 oranında indirim yapılmış ise de, dosya içeriğine göre fazla mesai alacağının büyük ölçüde tanık anlatımlarına dayandırılması ayrıca hesaplamanın yapıldığı çalışma süresinin uzun bir süre olması ve buna bağlı olarak davacının izin ve rapor nedeni ile çalışmadığı günlerin de fazla olduğu dikkate alınarak, alacağın gerçek miktarının saptanması bakımından yapılacak indirimin daha fazla olması gerekir. Dosya içeriğine ve olayın özelliğine uygun düşecek bir indirim yapılmamış olması hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten BOZULMASINA, 21.10.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

T.C. YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

ESAS NO: 2004/5388
KARAR NO: 2004/6223
KARAR TARİHİ: 29.06.2004

KARAR ÖZETİ: Üst Düzey Yöneticilerin Ödenmeyen Sigorta Primlerinden Sorumluluğu

Sigorta primlerini süresinde tahakkuk ve tediye etmeyen üst düzey yöneticilerin sorumluluğunun "haklı sebep olmaksızın" ödememe hali ile sınırlı tutulmuş bulunmasına ve davacının şirket yönetim kurulu üyeliğinden istifasının kanunda yer alan "haklı sebep" kavramı içinde kabul edilmesi gerektiğine göre, davacının istifa tarihinden sonraki dönemde

tahakkuk eden prim borcu ile eklentilerinden sorumlu olamayacağı gözetilmeden, 2000/10 - 2002/1 ayları arasındaki döneme ilişkin prim borcu ve eklentilerinin tümünden sorumluluk yönünde yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

DAVA: Ödeme emrinin iptali davasının yapılan yargılaması sonunda; ilâmda yazılı nedenlerle davanın reddine ilişkin hükmün süresi içinde duruşmalı olarak temyizen incelenmesi davacı Avukatınca istenilmesi üzerine, dosya incelenerek, işin duruşmaya tâbi olduğu anlaşılmış ve duruşma için 29.06.2004 Salı günü tâyin edilerek taraflara çağrı kağıdı gönderilmiştir. Duruşma günü davacı asil.... ile karşı taraf adına Av..... geldiler. Duruşmaya başlandı. Hazır bulunan Avukatların ve davacı asilin sözlü açıklamaları dinlendikten sonra duruşmaya son verilerek aynı gün Tetkik Hâkimi.... tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

YARGITAY KARARI:

Davacının Tarım San. Ve Tic. Anonim Şirketi'nin hukuki işlerden sorumlu, B grubu birinci derecede imzayla yetkili Yönetim Kurulu üyeliğinden Beyoğlu 38. Noterliğince düzenlenen 17.04.2001 tarih, 2738 sayılı bildirimle istifa ettiği ve bildirim anılan şirkete 26.04.2001 tarihinde tebliğ edildiği ve yerine yeni yönetim kurulu üyesi atandığı; her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 323. maddesi şirkete temsile yetkili kimselerin ticaret siciline tescilini öngörmekte ise de, 506 sayılı Kanunun 80. maddesinin özel nitelikte yasal düzenleme getirmiş olmasına, anılan maddedeki sigorta primlerini süresinde tahakkuk ve tediye etmeyen üst düzey yöneticilerin sorumluluğunun "haklı sebep olmaksızın" ödememe hali ile sınırlı tutulmuş bulunmasına ve davacının şirket yönetim kurulu üyeliğinden istifasının kanunda yer alan "haklı sebep" kavramı içinde kabul edilmesi gerektiğine göre davacının istifa tarihinden sonraki dönemde tahakkuk eden prim borcu ile eklentilerinden sorumlu olamayacağı gözetilmeden, 2000/10 - 2002/1 ayları arasındaki döneme ilişkin prim borcu ve eklentilerinin tümünden sorumluluk yönünde yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde davacı vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine, 29.06.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Acil Durum Eğitimlerimiz Devam Ediyor

“OHSAS 18001 Projesi”nin başarıya ulaştırılması için yapılması zorunlu görülen Acil Durum Eğitimleri’nin Sendikamız tarafından yaptırılmasına karar verilmiş ve eğitimlere MESS Eğitim Vakfı ile ortaklaşa olarak 14 Haziran 2004 tarihi itibariyle başlanmıştır. 2004 yılında üyelerimizden;

- BOLU ÇİMENTO: 14-24 HAZİRAN 2004
- ASLAN ÇİMENTO: 21 -26 HAZİRAN 2004
- BATI SÖKE: 28 HAZİRAN - 09 TEMMUZ 2004
- YİBİTAŞ ÇORUM: 28 HAZİRAN - 02 TEMMUZ 2004
- YİBİTAŞ SAMSUN: 12 - 16 TEMMUZ 2004
- YİBİTAŞ YOZGAT: 19 - 29 TEMMUZ 2004
- DENİZLİ ÇİMENTO: 05 - 11 TEMMUZ 2004
- BATIÇİM: 19 - 30 TEMMUZ 2004
- AŞKALE ÇİMENTO: 13 - 18 EYLÜL 2004
- ÇİMKO ÇİMENTO: 20 - 25 EYLÜL 2004
- GÖLTAŞ: 27 EYLÜL - 10 EKİM 2004
- YİBİTAŞ LAFARGE HASANOĞLAN ÇİMENTO: 27 - 28 EYLÜL 2004
- YİBİTAŞ LAFARGE NEVŞEHİR ÇİMENTO: 29 - 30 EYLÜL 2004
- MARDİN ÇİMENTO: 04 - 10 EKİM 2004
- ADANA ÇİMENTO: 12 - 21 EKİM 2004
- AKÇANSA MERKEZ: 25 - 27 EKİM 2004
- NİĞDE ÇİMENTO: 12 - 16 EKİM 2004
- İSKENDERUN TESİSİ: 18 - 25 EKİM 2004
- SET ANKARA ÇİMENTO: 01 - 11 KASIM 2004
- SET TRAKYA ÇİMENTO: 22 KASIM - 2 ARALIK 2004
- SET BALIKESİR ÇİMENTO: 29 KASIM - 9 ARALIK 2004
- YİBİTAŞ SİVAS: 13 - 22 ARALIK 2004

Tarihleri arasında mavi - beyaz yakalı işçilerin tümüne (taşeron işçileri de dahil) eğitim verilmiştir.

İlkyardım Eğitimlerimiz Büyük Bir Hızla Sürüyor

Sendikamızın 18 Mart 2004 tarih ve 25406 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve İlkyardım Yönetmeliğinin bazı maddelerini değiştiren “İlkyardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” hükümleri gereğince, KIZILAY Genel Müdürlüğü ile müştereken “İlkyardımcı yetiştirilmesi” konusundaki üye fabrikalarımız bazında eğitim çalışmalarının devam ettiği malumularınızdır. Aralık ayı içerisinde üyelerimizden;

- Ünye Çimento Sanayii ve Tic. A.Ş.’den 26,
- Bolu Çimento Sanayii T.A.Ş.’den 31,
- Yibitaş Lafarge Çorum Çimento Fabrikası’ndan 7,
- Yibitaş Lafarge Samsun Fabrikası’ndan 4,
- Yibitaş Lafarge Sivas Fabrikası’ndan 7,
- Yibitaş Lafarge Nevşehir Fabrikası’ndan 2,
- Yibitaş Yozgat İşçi Birliği İnş. Malzemeleri Tic. ve San A.Ş.’den 7,
- Set Afyon Çimento Sanayi T.A.Ş.’den 11,
- Set Ankara Çimento Fabrikası’ndan 10,
- Set Balıkesir Çimento Fabrikası’ndan 12,
- Sendikamızdan 2,

olmak üzere toplam 115 çalışmamız Yeni Yönetmelik gereği 2 gün süreli bu eğitimlere katılmışlar ve eğitimlerin sonucunda girdikleri imtihanda tümü başarılı olmuşlardır. Mevzuatın aradığı nitelikte Sağlık Bakanlığı onaylı sertifikalar diğer fabrikalarımızda da talepler doğrultusunda alınmaya devam edilecektir.

OHSAS 18001 Tetkikleri

2003 yılı Eylül ayından beri Sendikamızca üyemiz 26 çimento fabrikasına yönelik olarak yürütülmekte olan OHSAS 18001 Projesi dahilinde belgeye sahip olan ilk kuruluş Bolu Çimento Sanayi A.Ş. olmuştur.

Bu fabrikanın ardından;

Sendikamız Merkez Binasında 22 Kasım 2004 tarihinde ön tetkik ve belgelendirme tetkiki, Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş.'de 18-19 Kasım 2004 tarihlerinde ön tetkik, 13-14-15 Aralık 2004 tarihlerinde belgelendirme tetkiki,

Batısöke – Söke Çimento San. T.A.Ş.'de 29-30 Kasım 2004 tarihlerinde ön tetkik, 20-21-22 Aralık 2004 tarihlerinde belgelendirme tetkiki,

Batıçim-Batı Anadolu Çimento Sanayii A.Ş.'de 16-17 Aralık 2004 tarihinde ön tetkik, Yibitaş Lafarge Nevşehir Çimento Öğütme Tesisi'nde 3 Aralık 2004 tarihinde ön tetkik, 24 Aralık 2004 tarihinde belgelendirme tetkiki,

Yibitaş Lafarge Samsun Çimento Öğütme Tesisi'nde 06 Aralık 2004 tarihinde ön tetkik, 27 Aralık 2004 tarihinde belgelendirme tetkiki,

Yibitaş Lafarge Çorum Çimento Fabrikası'nda 07-08 Aralık 2004 tarihlerinde ön tetkik, 28-29 Aralık 2004 tarihlerinde belgelendirme tetkiki

BSI (İngiliz Standartları Enstitüsü) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tetkikler iki aşamalı olarak gerçekleştirilmekte olup, ön tetkikte özellikle Risk Değerlendirmesi üzerinde durulmaktadır. Belgelendirme tetkikinde ise saha da dahil olmak üzere sistem tümüyle ayrıntılı bir şekilde tetkik edilmektedir.

Bölge ve Ülke Ekonomisine Yarım Asırlık Katkı

Adana Çimento 50 Yaşında ...

5 Ekim 1954 tarihinde tescil, 7 Ekim 1954 tarihinde mahalli gazetede ilan edilmek suretiyle Çukurova Çimento Sanayii T.A.Ş. unvanıyla resmen kurulan, 1986 yılında yapılan unvan değişikliği ile bugünkü adını alan, Adana Çimento Sanayii T.A.Ş. bu yıl kuruluşunun 50. Şeref Yılı'nı kutlamaktadır.

5.000.000.-TL. sermaye ile kurulan ve 150.000 Ton/Yıl kapasite ile 26 Mayıs 1957 tarihinde üretime başlayan Adana Çimento Sanayii T.A.Ş., 1965 yılında II. Döner Fırının, 1972 yılında III. Döner Fırının, 1978 yılında IV. Döner Fırının kurulması ve 1997 yılının ilk aylarında tamamlanan prekalsinasyon yatırımının devreye alınmasıyla bugün 2,3 milyon Ton/Yıl klinker üretim ve 3,5 milyon Ton/Yıl çimento öğütme kapasitesine ulaşmıştır.

1998 yılında Beyaz Çimento Üretim Tesisi devreye alınmış, Ocak 2003 tarihinde kabulü yapılan Demiryolu İltisak Hattı ile ulusal demiryolu ağına bağlanılmıştır. Böylece yurtiçi ve yurtdışı satışlarının bir kısmı ile bazı girdilerin nakliyelerini demiryolu ile yapma imkanı doğmuştur. Ayrıca İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. (İsdemir) liman sahasında; Klinker Boşaltma, Stoklama ve Yükleme Tesisi Aralık 2003 tarihinde işletmeye açılmıştır.

Adana Çimento Sanayii T.A.Ş kuruluşunun ellinci yılında Amerikan Forbes Dergisinin Amerika dışında yıllık satışları 1 milyar doların altında kalan 19 bin halka açık şirket arasından seçilen 200 şirket arasında yer alan 4 Türk şirketinden biri olmuştur.

İstanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından belirlenen Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu arasında daima ilk yüzlerde yer alan Adana Çimento Sanayii T.A.Ş., 2002 yılında Adana'da Kurumlar Vergisinde yakaladığı birinciliği 2003 yılında da sürdürmüş ve ödediği kurumlar vergisi ile Adana'da ilk 100 firmanın ödediği kurumlar vergisi toplamının % 30'unu tek başına karşılamıştır.

Adana Çimento Sanayii T.A.Ş., Çimento Sektöründe TS-EN-ISO 9002 "KALİTE GÜVENCE SİSTEMİ"ni kuran ve belgesini alan ilk fabrikalardan biridir.

İlgili Standardların revizyonu nedeni ile 01.09.2001 tarihinde TS-EN-ISO 9001:2000 ve TS-EN-ISO 14001 standartlarının gereksinimlerini birlikte karşılayan "KALİTE VE ÇEVRE YÖNETİM SİSTEMİ"ni kurmuştur.

TS-EN-ISO 14001 "ÇEVRE YÖNETİM SİSTEMİ"ni kuran ve belgesini alan ilk çimento fabrikası olmuştur.

OHSAS 18001 "İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ SİSTEMİ"ni kurma çalışmalarında ise son aşamaya gelinmiştir.

Çimento İşveren olarak Adana Çimento'ya nice 50. Yılları kutlamalarını temenni ederiz.

Akçansa'nın, Düzenlediği Konserle

Burgazada Ormanı Nefes Alacak

Türkiye çimento sektörünün lideri Akçansa, 6 Aralık gecesi, Burgazada Ormanı'nın korunması ve geliştirilmesi amacıyla, Cem Mansur yönetimindeki Akbank Oda Orkestrası işbirliğinde, Türkiye'nin gurur kaynağı İdil Biret'in de Solist olarak katıldığı özel bir konser düzenledi.

Tarihi ve kültürel miraslarımıza sahip çıkmayı bir sorumluluk bilinci olarak benimseyen Akçansa, doğal güzelliğimiz Burgazada'nın yeniden yeşile büründürülmesi; bir sürü fidanla donatılması ve yapılan ağaçlandırmanın muhafaza edilebilmesi için 06 Aralık 2004, Pazartesi akşamı muhteşem bir müzik ziyafeti düzenledi.

Akçansa tarafından düzenlenen, Akbank Oda Orkestrası Şef'i Cem Mansur'un yönettiği bu müzik şöleninin Solist'i İdil Biret idi. Türkiye'de özel sektörün müziğe desteğinin ilk örneğini temsil eden Akbank Oda Orkestrası, İdil Biret'in eşsiz piyanosuyla solist olarak renk kattığı konser, müzik severlere unutulmaz bir müzik ziyafeti yaşattı. Katılımın hayli yüksek olduğu bu konserin gelirliyle de Burgazada Ormanı yaşıtılacak.

Konser öncesinde bir açılış konuşması yapan Akçansa Yönetim Kurulu Başkanı ve ÇMİS Yönetim Kurulu Üyesi Erhan Kamışlı; "Sanata, sanatçıya ve doğaya önem veren Akçansa olarak böyle önemli bir çabaya öncü oluyoruz ve tarihi ve kültürel değerlerimize kaybolmamaları için sahip çıkıyoruz. Burgazada fidanlarını korumak ve bunun için gerekli olan yangın söndürme sistemini sağlamak amacıyla Akbank Oda Orkestrası ve Ada Dostları Derneği işbirliği ile bu muhteşem konseri düzenledik. Çabamıza destek verdikleri ve bu özel gecede bizleri yalnız bırakmadıkları için Akbank Oda Orkestrası Şef'i Cem Mansur, Solist İdil Biret ve tüm müzisyen arkadaşlarımıza huzurlarınızda teşekkür etmek istiyorum" dedi.

Hafızalarda yer eden bu keyifli müzik şöleni, hem sanat ve sanatçının hem de doğa güzelliklerimizin korunmasına yönelik özel bir anlam da taşıyor. 06 Aralık 2004, Pazartesi Hacı Ömer Sabancı

Konser Salonu'nda, Saat:19.30'da verilen 'kokteyl'in ardından saat:20.00'de başlayan muhteşem 'konser' ile yüz binlerce fidan yeşerecek, Burgazada nefes alacak...

İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu Gerçekleştirildi

Saat 10.00'da Başlayan Sempozyum Dört Oturum Halinde Gün Boyu Sürdü.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen 'İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu' 23 Kasım günü Çorum Belediye Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. Saat 10.00'da başlayan sempozyum dört oturum halinde gün boyu sürdü. Çorum Valisi Hüseyin Poroy, Belediye Başkanı Turan Atlamaz ve İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Erhan Batur'un yanı sıra Yibitaş-Lafarge Çorum Çimento Fabrikası Genel Müdürü İsmail Gümüşdere ve çok sayıda davetlinin katıldığı sempozyumun açılış konuşmasını Erhan Batur yaptı. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgilerin topluma ulaştırılması ve toplumun her kademesinde güvenlik bilincinin oluşturulması amacıyla Türkiye genelinde bilinçlendirme çalışmaları başlattıklarını açıklayan Batur, 2003 yılında 811 kişinin iş kazası neticesinde hayatını kaybettiğini, 2 milyon 411 iş gününün ise kazalar nedeniyle kaybedildiğini belirtti. Sempozyumun öğleden sonraki bölümünde "Çorum'da İş Sağlığı ve Güvenliği Sorunları ve Çözüm Önerileri" konusu değerlendirildi. Oturumda konuşma yapan Yibitaş-Lafarge Çorum Fabrikası Genel Müdürü İsmail Gümüşdere, "daha güvenli bir çalışma ortamı, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği bilincini üst seviyeye çıkarabilmek, paydaşların iş sağlığı ve güvenliği haberdarlığını artırmak, iş sağlığı ve güvenliği istatistiklerini daha iyi noktaya getirmek" gibi hedeflerinin bulunduğunu, bu konuda da önemli bir mesafe kaydettiklerini vurguladı ve Çorum Çimento'da kazası gün sayısının 1193

olduğuna dikkat çekti. Çimento sanayicilerinin 2003 yılı Ağustos ayında aldığı kararla Türkiye genelinde 26 çimento fabrikasında OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi kurulması çalışmalarına başladığını dile getiren Gümüşdere, 1,5 yıl sürmesi planlanan bu projeye dünyada ilk defa bir sektörün bu belgeye sahip olacağını kaydetti. Gümüşdere, Çorum Çimento Fabrikası olarak hedeflerinin, 2004 yılı sonunda OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi almaya hak kazanmak olduğunu sözlerine ekledi.

Yibitaş Lafarge Çorum Çimento Fabrikası ve İl Sivil Savunma Müdürlüğü'nün ortaklaşa düzenlediği deprem ve yangın tatbikatı 9 Kasım 2004 günü yapıldı.

Tatbikat programı dahilinde yangın söndürme, yaralı taşıma, arama ve kurtarma çalışmaları sivil savunma ekipleri tarafından başarılı bir performansla gerçekleştirildi.

Çimento'da gerçeği aratmayan tatbikat

Yibitaş Lafarge'de sivil savunma tatbikatı

Yibitaş Lafarge Çorum Çimento Fabrikası ve İl Sivil Savunma Müdürlüğü'nün ortaklaşa düzenlediği deprem ve yangın tatbikatı dün gerçekleşti. Önceden haber verilerek gerçekleştirilen tatbikat, acil durum alarmı ile başladı. Tatbikat a katılan ekipler, yangın söndürme, yaralı taşıma, enkaz altı arama ve kurtarma çalışmaları yaptı. Sivil savunma eğitim seminerlerinde elde edilen bilgilerin değerlendirildiği programda 2 farklı noktadaki sembolik yaralıları kurtarılarak tatbikat başarı ile sonuçlandırıldı. * HABERİ 4'DE

Yeni Klinker Üretim Hattı Törenle Açıldı

Açılış Töreninde Elazığ Çimento Genel Müdürü Sedat Orhan ve Elazığ Valisi Dr. Kadir Koçdemir Birer Konuşma Yapmışlardır.

**Fabrikada
X-Ray ile analiz
imkanı hızlı ve
hatasız kalite
kontrolünü
sağlamaktadır.**

Elazığ Çimento, Aralık 2002 tarihinde başladığı Modernizasyon ve Kapasite Artırım Yatırımı kapsamında “Yeni Klinker Üretim Hattı”nı tamamlayarak, 26 Kasım 2004 tarihinde açılışını yapmıştır. Açılış töreninde Elazığ Çimento Genel Müdürü Sedat Orhan ve Elazığ Valisi Dr. Kadir Koçdemir birer konuşma yapmışlardır. Yapılan yatırım kapsamında, 1900 Ton/Gün kapasiteli yeni bir kuru sistem “Klinker

Üretim Hattı” kurulmuştur. Fabrikada X-Ray ile analiz imkanı hızlı ve hatasız kalite kontrolünü sağlamaktadır. Kalitenin güvenilirliği, prosesin her aşamasında numune alma ve ileri teknoloji sayesinde analiz yöntemleri ile gerçekleştirilmektedir. Ayrıca; Elazığ ilinde çevrenin korunması ve atık gazlar içerisindeki, tozların tutularak ekonomiye kazandırılması için son jenerasyon yüksek teknolojiye sahip elektro filtreler temin edilerek işletmeye alınmıştır. Yatırımın toplam maliyeti 22 Milyon EURO olmuştur. Yatırımın, %80’i dış kaynaklı kredi ve %20’si Şirket Öz kaynaklarından karşılanmıştır. Bu yatırımın gerçekleştirilmesi süresince, toplam 400 civarında işçi istihdam edilmiştir. Otomasyon ve Kontrol yazılımları tamamen Türk Mühendis ve Programcısı ile DAL Otomasyon Şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir. Yatırım süresince tüm iş sağlığı güvenlik önlemler alınarak hiçbir elim kazanın yaşanmaması son derece sevindiricidir. Bahse konu yatırım gerçekleştirildikten sonra ısı enerjisi sarfiyatlarında %30’un üzerinde elektrik enerjisi tüketiminde ise % 17 tasarruf sağlanmıştır.

Türkiyenin En Büyük Klinker Üretim Hattı

Nuh Çimento Sanayi A.Ş.
Türkiyenin En Büyük Klinker Üretim Hattı Yatırımını Tamamladı.

Nuh Çimento'da 6000 ton / gün kapasiteli yeni klinker üretim hattı Aralık 2004'te devreye alınmıştır. Bu yatırımla Türkiye'de birçok yeniliklere imza

atılmıştır. En önemlilerinden birisi 2 ringli, galeden elektromekanik tahrikli en büyük çaplı döner fırın tesis edilmesidir. 480 ton / saat kapasiteli, dünyanın sayılı değirmenleri arasında yer alan dik

farin değirmeni kurulmuştur. Herbiri 100.000 ton klinker stoklama kapasitesine sahip 2 adet (200.000 ton/toplam) ardgermeli betonarme klinker silosu yapılmıştır. Tesise 41 adet jet filtre, 2 adet elektrofiltre (30 mg/Nm³) monte edilmiştir. Dünyada çimento sektöründe isim yapmış firmalardan en gelişmiş son teknolojileri içeren makineler satın alınarak, çevre ile dost, modern bir klinker üretim tesisi kurulmuştur. Fabrikada yakıt olarak doğalgaz, fuel oil ve kömür kullanılacaktır. Bu yatırımla Nuh Çimento, tek fabrika bazında ülkemizin en büyük fabrikası olmuştur. Proje, inşaat, imalat ve montaj işleri yerli firmalarca yapılmış ve yerli kapsamın en fazla, ithal kapsamın asgari seviyede tutulduğu bir yatırım modeliyle gerçekleştirilmiştir. Ocak 2005'te ilk klinker gemisi fabrikanın iskelesinde otomatik yükleme sistemi vasıtasıyla yüklenecektir. Çimento İşveren olarak, Nuh Çimento'nun yeni yatırımının hayırlı olmasını dileriz.

“Open Day” Pikniği Coşkusunu

Ünye Çimento'nun
Bu Yılkı “Open Day” Pikniği Coşkusunu Geçti

2 004 Yılı içerisinde 2.'ncisi düzenlenen Ünye Çimento'nun “Open Day” Pikniği 10 Ekim 2004 Pazar günü, Yaza Veda Günü adı altında fabrika sahası içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Yazdan kalma güzel bir Pazar günü, şirket çalışanlarının eş ve çocukları ile birlikte iştirak ettiği pikniğe katılım oranı oldukça yüksek olmuştur. Katılımcılara çeşitli ikramlarda bulunulmuş olup, piknikte çalışanların eş ve çocukları birbirleri ile kaynaşarak bol bol eğlenmişlerdir.

Bolu Çimento ile TEMA Vakfı Arasında İşbirliği

“Atık Kağıtları Yeniden Değerlendirme” Projesi Artık TEMA Vakfının İşbirliği İle Daha Kapsamlı Bir Biçimde Uygulanıyor.

Bolu Çimento Sanayii A.Ş.’nin çevreye, insana ve ülkemize olan sorumluluğunun bilinciyle 2001 yılından bu yana yürütmekte olduğu ve elde edilen gelirin eğitime destek olarak kullanıldığı “Atık Kağıtları Yeniden Değerlendirme” projesi artık TEMA Vakfının işbirliği ile daha kapsamlı bir biçimde uygulanıyor.

Ülkemiz kaynaklarının israfının önlenmesi, doğanın korunması ve eğitime destek olma amacı güden bu örnek faaliyeti daha geniş kitlelere ulaştırmayı hedefleyen Bolu Çimento; TEMA Vakfı Bolu Temsilciliği ile yapılan güç birliğinin bu projeye sinerji katmasını ve projenin daha ileri gitmesini hedefliyor. TEMA Vakfı ile yapılan protokolle birlikte;

- Bolu Çimento tarafından insanların kullanımına sunulmuş olan atık kağıt kumbaralarının değerlendirilmesi, kampanya planlaması ve toplama işi artık TEMA Vakfı tarafından yapılacak,
- Bolu Çimento Sanayii A.Ş. ise TEMA vakfına desteklerini sürdürecektir, araç tahsisi, yönlendirme gibi lojistik destekte bulunacaktır.

Çimento İşveren olarak, Bolu Çimento Sanayii A.Ş. ile TEMA Vakfının bu işbirliğinin örnek olmasını ve iş hayatı ve sivil toplum örgütlerinin; bu gibi daha nice faydalı projelere imza atmalarını temenni ederiz.

TİSK'in Yeni Binasının Açılış Töreni ve XXII. Olağan Genel Kurul'u Gerçekleştirildi

Yeni Başkan Tuğrul Kudatgobilik

25 Aralık 2004 Cumartesi günü saat 10.00'da Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) yeni binasının açılış töreni yapıldı. Törene Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu, Türk-İş Başkanı Salih Kılıç, işçi ve işveren sendikalarının başkanları ve üst düzey yetkililer katıldı. Açılış töreninde Başbakan Erdoğan ve TİSK Başkanı Refik Baydur birer konuşma yaptılar. Konuklar daha sonra saat 11.00'da Hilton Otelinde yapılan TİSK XXII. Olağan Genel Kurulu'na katıldılar. TİSK Başkanı, Onursal Başkanı, Çalışma Bakanı ve Başbakan'ın yaptıkları konuşmalardan sonra plaket törenine geçildi. Öğle yemeğinin ardından yapılan misafirlerin konuşmaları ve görüşmeler sonunda Genel Kurul sona erdi.

26 Aralık 2004 Pazar günü Ankara'da TİSK'in yeni binasında yapılan seçimlerde, Yönetim Kurulu Başkanlığı'na, MESS Yönetim Kurulu Başkanı Tuğrul Kudatgobilik seçildi.

Başkan Vekilliklerine ise, İNTES Yönetim Kurulu Başkanı M. Şükrü Koçoğlu ve TEKSTİL İşveren Yönetim Kurulu Üyesi Sadık Oğuz seçildiler.

29 kişilik Yeni Yönetim Kurulu şu üyelerden oluştu:

Ahmet Eren ve Eşref Baltalı (ÇMİS), D. Solmaz Coşkun (AĞAÇ), İlhan Karavelioğlu (ARMATÖRLER), Ali Nafiz Konuk (CAM), İrfan Karaca (DERİ), Necdet Buzbaş (GIDA), Dr. Tandoğan Tokgöz (İLAÇ), M. Şükrü Koçoğlu (İNTES), Rıza Kutlu Işık (KAĞIT), Erhan Polat (KAMU-İŞ), Refik Baydur ve Erol Kiresipi (KİPLAS), Tuğrul Kudatgobilik, Bedirhan Çelik, Uraz Tantuğ ve Sedat Fenerci (MESS), Rahmi Cıbroğlu (MİKSEN), Muhsin Alkan (PÜİS), H. Gültekin Acar (SEİS), M. Azmi Aksu (ŞEKER), Cansın İnan- (Kavukçu) (TEKİS), Halit Narin, Sadık Oğuz, Necmettin Öztemir ve Sezer Mavituncalılar (TEKSTİL), Zekai Erez (TOPRAK), Gökhan Koçaklı (TURİZM), Adnan Çiçek (TÜHİS).

Denetleme Kurulu'na İNTES'ten Oktay Varlıer, KİPLAS'tan Erdoğan Çiçekçi ve MESS'ten B. Nizam Uluatlı, Disiplin Kurulu'na ise ÇMİS'nden Lütfü Yücelik, ARMATÖRLER'den Engin Kaptanoğlu, İNTES'ten Atilla Önen, MESS'ten Erdoğan Karakoyunlu ve TEKSTİL'den Mehmet Şuhubi seçildiler.

Tuğrul Kudatgobilik'i ve tüm Yönetim Kurulu'nu yeni görevleri ve tüm TİSK çalışanlarını yeni binaları dolayısıyla, kutluyoruz.

Çimento İşveren

ÖZGEÇMİŞ

Tuğrul Kudatgobilik 1940 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve London Scholl Of Economics'te Ekonomi Master'ı yaptı. Çalışma

yaşamına 1968 yılında Koç Topluluğu'nda başlayan Kudatgobilik, 34 yıl Topluluğun muhtelif şirket ve görevlerinde çalıştıktan sonra 2003 yılında Endüstri ve Halkla İlişkiler Grubu Başkanlığı görevinden emekliliğe ayrıldı. Nisan 2001 tarihinden bu yana, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) Yönetim Kurulu Başkanlığı'nı yürüten Kudatgobilik, ayrıca TİSK

Yönetim Kurulu Üyeliği, KİPLAS Başkan Yardımcılığı ve MESS Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerini yürütmektedir.

TÜSİAD Sosyal İlişkiler Komitesi Üyeliği ile Boğaziçi Üniversitesi Vakfı ve İstanbul Erkek Lisesi Vakfı Mütevelli Heyeti Üyeliği görevlerini de yürüten Tuğrul Kudatgobilik, Türkiye'yi AB nezdinde, TİSK ve TÜSİAD'ın üyesi olduğu UNICE'de (Avrupa İşveren Teşkilatı) Sosyal İlişkiler ve Endüstri İlişkileri Komitesi Üyesi ve 1995 yılından bugüne Türkiye/AB Karma İstişare Komitesi (KİK) Üyesi olarak temsil etmektedir. Kudatgobilik, Nisan 2001'den bu yana CEEMET'in (Avrupa Metal, Mühendislik ve Teknolojiye Dayalı Sanayi Konseyi) Başkanlar Kurulu Üyesidir.

İNTES'in 22. Olağan Genel Kurulu yapıldı

Koçoğlu, İNTES'in Yönetim Kurulu Başkanlığına yeniden seçildi.

Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası'nın (İNTES) 22. Olağan Genel Kurulu 4 Aralık Cumartesi günü Sheraton Oteli'nde başladı ve 5 Aralık 2004 Pazar günü İNTES Merkez Ofisi'nde yapılan seçimlerle çalışmalar tamamlandı. Yapılan seçim sonucunda İNTES'in Yönetim Kurulu Başkanlığına Şükrü Koçoğlu yeniden seçildi.

Koçoğlu, genel kurulun açılışında yaptığı konuşmada, son üç yılda yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi verdi. Sektöre nitelikli işgücü kazandırmak amacıyla Yol-İş Sendikası ile birlikte İnşaat Eğitim Şantiyesi kurduklarını belirten Koçoğlu, bu şantiye ile uluslararası sertifikalı ve dünyanın her tarafında kabul edilebilir nitelikte işçi yetiştireceklerini söyledi, "Böylelikle, biz İNTES olarak AB'ye girmiş olduk" dedi. Koçoğlu, İNTES'in yıllardır titizlikle üzerinde durduğu yapı denetimi ve sigortası konusunda gelinen noktanın önemli olduğunu, bu konudaki noksanlıkların zaman içinde giderileceğine inandığını söyledi. İNTES Başkanı Koçoğlu, müteahhitlerin artık olumsuz isimle özdeşleşmek istemediğini, inşaat sanayicilerinin hak ettiği imajı sağlamak amacıyla bir "İmaj Kampanyası" başlattıklarını da kaydetti.

Genel Kurulda konuşan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, Türkiye'nin tam ortasından büyük bir doğu-batı boru hattı ile AB'ye yeni bir boru hattı kazandırma projesi düşünüldüğünü açıkladı. Güler, yenilenebilir enerji yasası ile güneş enerjisi, jeotermal enerji ve hidroelektrik santrallerinin

Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen ise genel kurulda yaptığı konuşmada, 2005 yılı yurtdışı müteahhitlik sektöründe hedeflerinin 7 milyar dolar olduğunu söyledi. Tüzmen, sektöre ilişkin orta vadeli hedeflerinin ise 2010 yılından önce yıllık 10 milyar dolar seviyesine ulaşmak olduğunu açıkladı. Tüzmen, yeni pazara girişi sağlamak, aktif pazarlardaki firmaların faaliyetlerine destek vermek ve birikmiş sorunları çözmek amacıyla gerçekleştirdikleri ziyaretlerin yoğun bir şekilde devam edeceğini de söyledi.

İNTES'te 25. ve 40. yılını dolduran üyelerine Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler tarafından plaketter verildi.

5 Aralık 2004 Pazar günü İNTES Merkez ofisinde yapılan seçimler sonucunda Şükrü Koçoğlu, İNTES Yönetim Kurulu Başkanlığına yeniden seçildi. Başkanvekilliklerine Turgut Aydınar ile Necati Ünal'ın getirildiği Yönetim Kurulu'nda Erhan Peker, Celal Koloğlu, Atilla Önen, Gürhan Özdemir Mehmet Güneş ile İsmail Çelik üye olarak görev yapacaklar.

İNTES'in Denetleme Kurulu Tuncer Güvensoy, Baha Baştüznel, Alaattin Tosunor, Disiplin Kurulu ise Bedri Sever, Ahmet Yavuz ve Zeynel Ceylan'dan oluştu.

Çimse-İş Sendikası Yeni Yönetimi Belirlendi

Tamer Eralan'ın vefatının ardından yapılan olağanüstü genel kurulda Genel Başkanlığa Ramazan Şafak seçildi...

Türkiye Çimse-İş Sendikası Olağanüstü Genel Kurulu 02-03 Ekim 2004 tarihlerinde Ankara'da yapıldı. Tamer Eralan'ın vefatının ardından yapılan Genel Kurul'da, konuşmaların ardından yapılan seçim sonunda, Ramazan Şafak T. Çimse-İş Sendikası'nın 6. Genel Başkanı oldu. Şafak, yaptığı teşekkür konuşmasında; teşkilatlarının şubeler bazında revizyonu ve örgütlenmenin en sağlıklı ve en seri bir şekilde yürütülmesi, Türkiye sathında 190 işyerinin olmasından dolayı, üyelerle kısmen de beraber olabilmek amacıyla seri ve rutin eğitim seminerleri düzenlemek gibi düşüncelerinin mutlaka hayata geçirileceğini belirtti. Yapılan seçimler sonucunda oluşan Yönetim Kurulu'nda, Yusuf Çıracık Genel Sekreter, Haluk Alanbay Genel Mali Sekreter, Metin Bozkurt Genel Eğitim Sekreteri ve Ramadan Öztürk Genel Teşkilatlandırma Sekreteri olarak görev alıyor. Çimento İşveren olarak Ramazan Şafak ve çalışma arkadaşlarına başarılar dileriz.

Ramazan Şafak, 1955 yılında Uşak-Banaz'da doğdu. İlk ve Ortaokulu Banaz'da, Erkek Sanat Okulunu Uşak Eşme'de tamamladı. Çalışma hayatına, Banaz'da kurulu Zafer Tuğla Kiremit Fabrikasında başladı. Askerlik görevini yerine getirdikten sonra 1976 yılında Uşak Seramik San. A.Ş. işyerinde işbaşı yaptı. 1977 yılında bu işyerinde sendika baştemsilciliği ve şube başkan vekilliği görevlerini yürüttü. 1978 yılında yapılan, Türkiye Çimse-İş Sendikası Uşak Şube Genel Kurulunda, Şube Başkanlığı görevine seçildi. Türkiye Çimse-İş Sendikası Genel Merkezi'nin 28-29 Kasım 1998 ve 15-16 Haziran 2002 tarihlerinde yapılan Genel Kurullarında Genel Eğitim Sekreterliği'ne, 02-03 Ekim 2004 tarihlerinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul'da ise Genel Başkanlığa seçildi. Şafak, evli ve iki çocuk babasıdır.

Yusuf Çıracık, 1961 yılında Bozüyük Erikli köyünde doğdu. İlkokulu köy okulunda, ortaokulu Pendik Kaynarca ortaokulunda okudu ve liseyi Bozüyük'te bitirdi. Askerlik dönüşü 1984 yılında Eczacıbaşı Yapı Gereçleri A.Ş.'de öndökümcü olarak işbaşı yaptı. 1991 yılında Çimse-İş Sendikası Bozüyük şubesi denetleme kuruluna; 1994 yılında Belediye Meclis Üyeliğine; 1995 yılında Çimse-İş Sendikası Bozüyük şube başkanlığına seçildi. 02-03 Ekim 2004

tarihlerinde yapılan olağanüstü genel kurulunda T.Çimse-İş Sendikası Genel Sekreterliği'ne seçilen Çıracık, evli ve iki çocuk babasıdır.

Haluk Alanbay, 1949 yılında İstanbul'da doğdu. Sırasıyla; Küçükçekmece İlkokulu, Yeşilköy Ortaokulu ve Maçka Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Berlin Siemens'de 1,5 yıl çalıştı. Vatani görevini tamamladıktan sonra Kaleporselen A.Ş. işyerinde işbaşı yaptı. 1985 yılında Türkiye Çimse-İş Sendikası Topkapı şube başkanlığına seçildi. Türkiye Çimse-İş Sendikası Genel Merkezi'nde 29 Kasım 1998, 15-16 Haziran 2002 ve 02-03 Ekim 2004 tarihlerinde yapılan genel kurullarda Genel Mali Sekreterliğe seçilen Alanbay, evli ve iki çocuk babasıdır.

Metin Bozkurt, 1952 yılında Gebze'de doğdu. Askerlik dönüşü değişik işyerlerinde çalışıp 09.08.1974 yılında Nuh Çimento San. A.Ş. işyerinde mekanik atölyede iş yaşamına başladı. Çalışma hayatı içerisinde T.Çimse-İş Sendikası işyeri temsilciliği, baştemsilcilik, şube yönetim kurulu üyeliği ve şube başkan vekilliği görevlerinde bulundu. 25.05.1992, 16.04.1995 ve 11.07.2002 yıllarında Hereke Şube Başkanlığı'na seçildi. 02-03 Ekim 2004 tarihlerinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul'da Genel Eğitim Sekreterliği'ne seçilen Bozkurt, evli ve iki çocuk babasıdır.

Ramadan Öztürk, 1953 yılında Ordu ilinin Mesudiye ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra değişik işyerlerinde çalıştı. 1978 yılında Haznedar Ateş Tuğla fabrikasında işe başladıktan sonra, 1989 yılında işyeri baştemsilcisi oldu. 1992 yılında profesyonel şube sekreteri, 1998 yılında İstanbul Şube Başkanı seçildi. 02-03 Ekim 2004 tarihlerinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul'da Genel Teşkilatlanma Sekreterliği'ne seçilen Öztürk, evli ve iki çocuk babasıdır.

Yargıtay'ın 2003 Yılı İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri Yapıldı

İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi her yıl düzenlediği seminerlerle çalışma hayatımıza yön veren kanunların tatbikatına önemli katkılar yapmaktadır. Milli Komitenin 2003 Yılı Yargıtay Kararlarının Değerlendirildiği semineri, 25-26 Kasım 2004 tarihlerinde İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Tesisleri Toplantı Salonu'nda yapıldı.

Yargıtay 10. ve 21. Hukuk Dairelerinin üyelerinin, iş hukuku ve sosyal güvenlik hukukuyla ilgilenen öğretim üyelerinin, işçi ve işveren sendikaları temsilcilerinin ve uygulayıcıların katılımıyla gerçekleşen seminer İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komite Başkanı Prof. Dr. Münir EKONOMİ'nin açılış konuşmasıyla başladı. İlk oturumunda "Bireysel İş İlişkisinin Kurulması Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi" konulu tebliğ, Doç. Dr. Ömer EKMEKÇİ tarafından sunuldu. Tebliğde iş ilişkisinin kurulması, belirli-belirsiz süreli iş sözleşmeleri, işverenin yönetim hakkı, ücretin ödenmesi, sosyal yardımlar, ibraname, yıllık ücretli izin konularında Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar değerlendirildi. İkinci oturumda Prof. Dr. Fevzi ŞAHLANAN tarafından sunulan tebliğin konusunu "Bireysel İş İlişkisinin Sona Ermesi ve Kıdem Tazminatı" oluşturdu. Belirli süreli iş sözleşmesinin yapılabilmesi ve yenilenmesi, fesih bildirim, iş güvencesi, kıdem tazminatına ilişkin Yargıtay kararları tebliğde yer aldı.

Seminerin ikinci gününde Prof. Dr. Devrim ULUCAN, "Toplu İş İlişkileri" konulu tebliğini sundu. Tebliğde, sendika üyeliği, sendika genel kurulunun iptali, işkolu tespiti, sendika yöneticisinin güvencesi, toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi, toplu iş sözleşmesinden yararlanma, toplu iş uyuşmazlıkları konularında Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar değerlendirildi. Seminerin son oturumunda ise iki tebliğ sunuldu. Prof. Dr. Ali Nazım SÖZER tarafından sunulan ilk tebliğde, "Sosyal Sigortalar Hukukunun Genel Hükümleri" bakımından Yargıtay'ın 2003 yılı kararları değerlendirildi. Daha sonra Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ŞUĞLE "Sosyal Sigorta Türleri" başlıklı tebliğini sundu.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanlığına Osman Güven Çankaya Seçildi

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı Engin Doğu'nun emekliye ayrılmasından sonra yapılan seçimler sonucu Osman Güven Çankaya Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı oldu.

Osman Güven Çankaya, 1943 yılında Değirmendere'de doğdu. Manisa Lisesi ve ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, İzmir Hakim Adayı olarak mesleğe başlayan Çankaya, sırasıyla Altıntaş ve Şebinkarahisar Cumhuriyet Savcılığı, Gediz Ceza Hakimliği, Yüksek Hakimler Kurulu Müfettiş Hakimliği ile İzmir İş Mahkemesi Hakimliği görevlerinde bulundu. "Hizmet Akdinin Bildirimli Feshi" konusunda yüksek lisans eğitimi alan ve 15.08.1991 tarihinde Yargıtay Üyeliğine seçilen Osman Güven Çankaya, halen Dokuzuncu Hukuk Dairesi Üyesi olarak görevini sürdürmektedir. Fransızca bilen Çankaya, evli ve iki çocuk babasıdır.

Çimento İşveren olarak, Sayın Çankaya'ya yeni görevinde başarılar dileriz.

"Türk Toplu İş Hukukunda Yeni Düzenlemeler"

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın, "**Türk Toplu İş Hukukunda Yeni Düzenlemeler**" konulu semineri 03-05 Aralık 2004 tarihlerinde Antalya'da Mirage Park Resort Otel'de gerçekleştirildi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilileri, işçi ve işveren sendikaları temsilcilerinin iştiraki ile gerçekleştirilen seminer, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Turan YAZGAN'ın açış konuşması ile başladı.

İlk gün sabah oturumundaki açılış konuşmalarında Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Yusuf Engin ve TİSK Genel Sekreter Yardımcısı Av. Nurseli Tarcan sosyal taraf olarak çalışma hayatına ilişkin görüşlerini ve dileklerini aktardılar, daha sonra söz alan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu çalışma hayatında ve özellikle Türk Toplu İş Hukukunda yaşanan gelişmeler ve Bakanlığın çalışmaları hakkında bilgi verdi.

Öğleden sonraki oturumda Prof. Dr. Fevzi ŞAHLANAN "**2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda Yapılması Öngörülen Değişiklikler**" konulu tebliğini sundu. Birinci gün çalışmalarını Prof. Dr. Metin Kutsal'ın başkanlığında sosyal taraf temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen panel ve genel görüşmelerle sona erdi.

İkinci gün sabah oturumunda Prof. Dr. Fevzi DEMİR, "**2822 sayılı Sendikalar Kanunu'nda Yapılması Öngörülen Değişiklikler**" konulu tebliğini sundu. Daha sonra Prof. Dr. Toker DERELİ'nin başkanlığındaki panelde TİSK, Türk-İş ve Hak-İş Konfederasyonları temsilcileri görüşlerini açıkladılar. Genel görüşmelerin ardından Seminer sona erdi.

Sosyal Güvenlik Hukuku

Prof. Dr. Ali Güzel ve Prof. Dr. Ali Rıza Okur'un ortaklaşa hazırladığı Sosyal Güvenlik Hukuku kitabının Ekim 2003 yılında yayınlanan dokuzuncu baskısı, öğrenciler ve diğer hukuk çevrelerinin yoğun ilgisi nedeniyle kısa sürede tükenmiş ve onuncu baskısı da Ekim 2004'te yayınlanmıştır. Onuncu baskı hazırlanırken Ekim 2004 tarihine kadar olan mevzuat değişiklikleri, yargı kararları ve yeni yayınlar dikkate alınmış, kitap tümüyle gözden geçirilerek, bazı bölümleri yeniden kaleme alınmıştır. Çalışma iki kısımdan oluşmuştur. Birinci kısım sosyal güvenliğin tarihsel gelişimini, çağdaş eğilimlerini ve boyutlarını incelemiştir. İkinci kısımda bağımlı çalışanların sosyal güvenliği, işçileri sosyal güvenliği (Sosyal Sigortalar Kurumu) ve memurların sosyal güvenliği (Emekli Sandığı) başlıkları altında incelenirken; bağımsız çalışanların sosyal güvenliklerine ise Bağ-Kur başlığı altında yer verilmiş, sosyal güvenlik kurumlarındaki sigortalı hizmetlerin birleştirilmesinden, bireysel emeklilik-tasarruf ve yatırım sistemi ile Türk sosyal güvenlik hukukunda primsiz rejimden bahsedilmiştir.

İş Mevzuatı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi **Osman Nejat Güneri** tarafından hazırlanan, İş Müfettişleri Derneği'nin Kasım 2004'te yayınladığı İş Mevzuatı kitabı, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 10.06.2003 tarihinde yürürlüğe girmesi ve Kanunun öngördüğü yönetmeliklerin büyük kısmının değiştirilerek yayınlanmasıyla birlikte, yeni iş mevzuatının toplu olarak bir kaynaktan izlenebilmesi itibarıyla önemli bir çalışmadır. Kitapta, Hafta Tatili Kanunu, Öğle Dinlenmesi Kanunu, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerin yanı sıra, Danıştay tarafından "yürütmenin durdurulması" kararının verilmiş olmasına rağmen, yürürlükteki iş mevzuatının derli-toplu şekilde bir kaynaktan toplanması bakımından "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği"ne de yer verilmiştir.

Tüm Yönleriyle ve Ekleriyle İşçi Çalıştırma Hususunda İş Mevzuatı Uyarınca Yapılması Gereken İş ve İşlemler

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından basılan kitap; işyerinin kuruluş aşamasında, iş sözleşmesi, iş sözleşmesinin devamı süresince, feshinde yapılması gereken iş ve işlemler hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Birinci bölüm işyerinin kuruluşu aşamasında Sosyal Sigortalar Yasasına göre ve İş Yasasına göre işyerinin bildirilmesinden bahsederken, ikinci bölüm iş sözleşmesinin kurulması aşamasında Sosyal Sigortalar Yasasına göre ve İş Yasasına göre yapılacak işlemleri belirtmekte ve son olarak yabancıları ve Türk soylu yabancılara çalıştırılmasında yapılacak işlemler hakkında bilgi vermektedir. Üçüncü bölümde iş sözleşmesinin devamı süresince çalışmaların düzenlenmesi, ücret ödenmesi, izin verilmesi, işyerinde oluşturulması gereken kurullar ve sosyal tesisler, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınması ve haklarında özel düzenleme bulunanların çalıştırılmasına yer verilmektedir. Son bölümünde iş sözleşmesinin feshi halleri, bu hususta yapılacak işlemler, verilmesi gereken ücret, tazminat ve belgeler ile fesih bildirimleri ile ilgili diğer hususlar hakkında bilgiler veren çalışma, iş müfettişleri **Öcal Kemal Evren** ve **Suat Hayri Akpınar** tarafından hazırlanmış olan kitap, iş mevzuatı uyarınca yapılması gereken iş ve işlemler konusunda bilgilendirici ve yol gösterici bir niteliktedir.

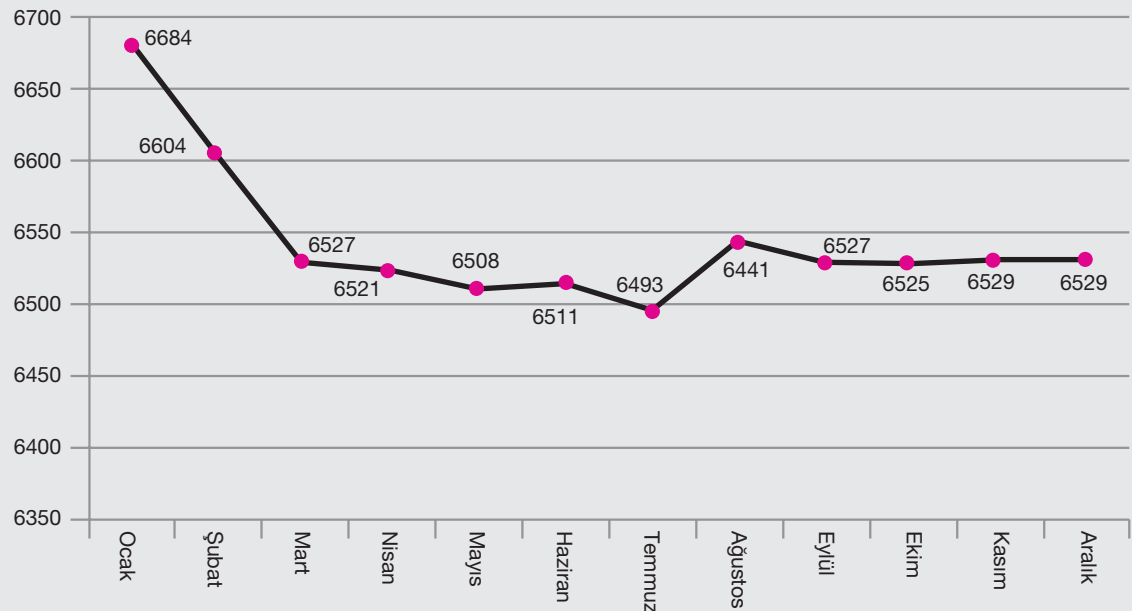
ÇMİS Üyelerinde

Çalışma İstatistikleri ve İşgücü Maliyeti

Üyesi olduğumuz Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) hazırlamış olduğu 2003 yılı Çalışma İstatistikleri ve İşgücü Maliyeti Raporu açıklandı. Çimento Sektörünün de yer aldığı söz konusu rapor Sendikamız Araştırma Servisince incelenip, üyelerimiz için bir bilgi notu hazırlandı.

Çalışmaya, Sendikamıza üye 25 işyerine ait 33 fabrikada bulunan ortalama (2003 yılı ortalaması) 6541 çalışan dahil edilmiştir. Aralık ayı itibariyle çalışan 6529 kişinin 352'si (%5) kadın çalışandır. 2003 yılında sakat istihdamı oranı %3,8, eski hükümlü istihdamı oranı %3,4, terör mağduru çalışan oranı ise %0,2 olarak gerçekleşmiştir. Yapılan araştırmaya göre Sendikamıza üye işyerlerinde istihdamın en yüksek olduğu ay Ocak, en düşük olduğu ay Temmuz olmuştur. 2003 yılında sendikalaşma oranı %55 olarak gerçekleşirken, Sendika üyesi işçilerin tamamı Türk-İş'e bağlı T.Çimse İş Sendikası'na üyedir.

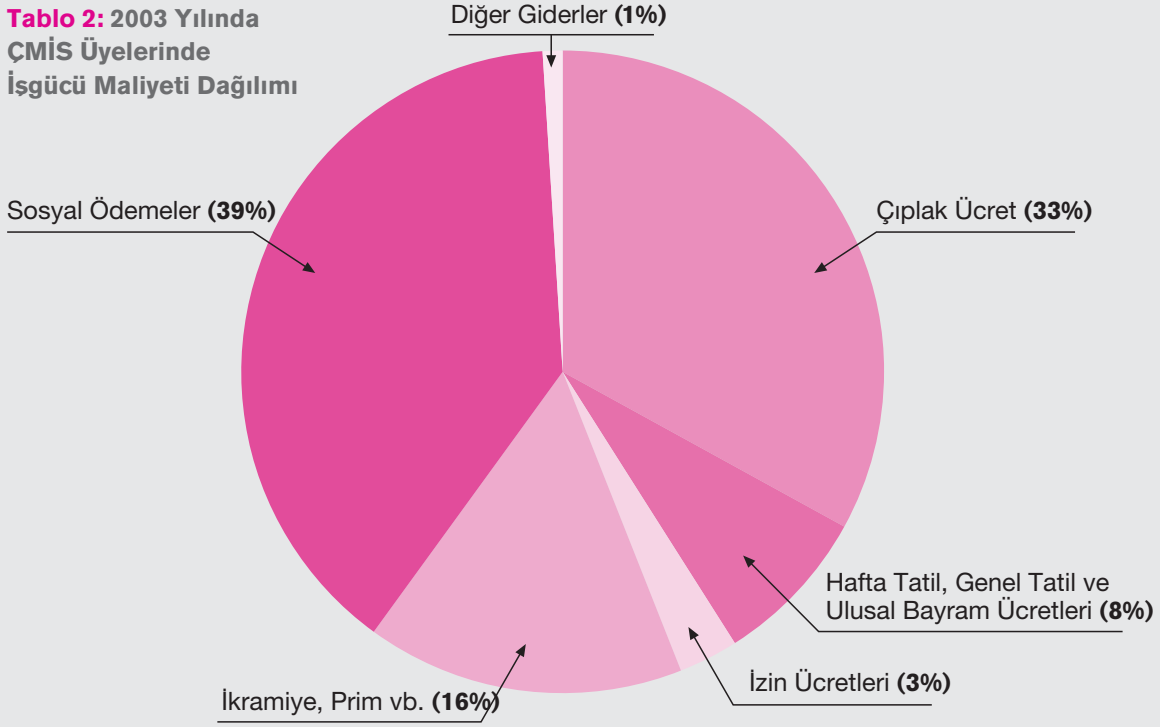
Tablo 1: 2003 Yılında ÇMİS Üyelerinde Aylar İtibariyle İstihdam

Çalışanların %20'si ilkokul, %10'u ortaokul, %62'si lise (genel ve mesleki), %7,5'i ise yüksek okul mezunudur. Okuma-yazma bilmeyenleri oranı %0,1 iken, sadece okur-yazar olanların oranı ise %0,4'tür. Araştırmaya katılan üye işyerlerimizde 2003 yılı ortalama kıdem yılı 10,14'tür. Buna göre 2003 yılı sonu itibarıyla 6529 kişinin kıdem tazminatı yükü 75 trilyon 258 milyar lira olmuştur.

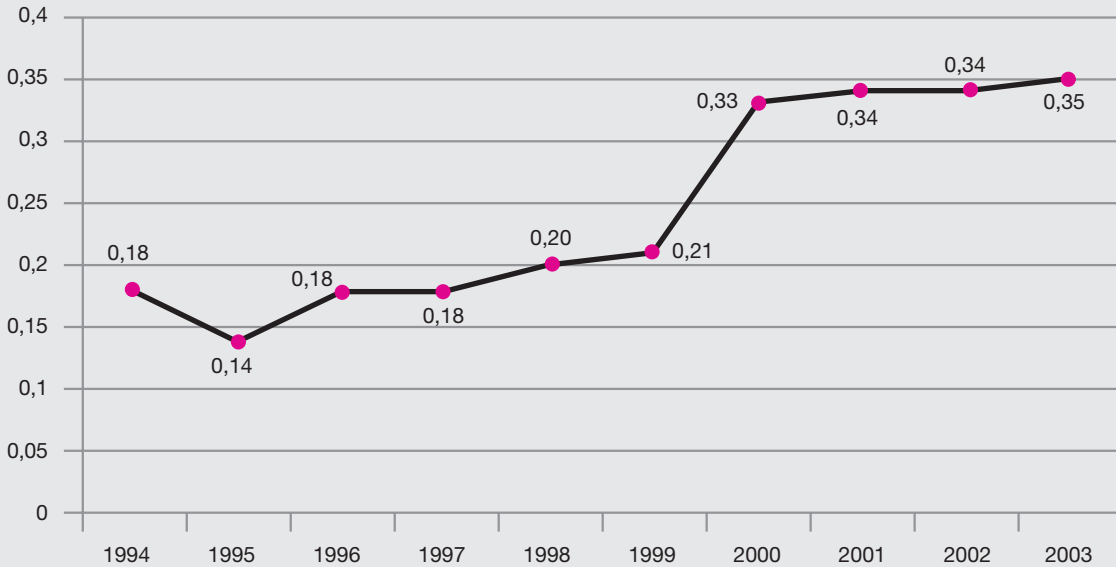
Çalışmada, Toplam İşgücü Maliyetinin %33'ünü çıplak ücret ve geri kalan %67'sini de yan ödemeler (%8'i hafta tatili ve genel tatil ve ulusal bayram ücretleri, %3'ü izin ücretleri, %16'sı ikramiye, prim v.b., %39'u sosyal ödemeler ve %1'i diğer giderlerdir) oluşturmuştur.

Tablo 2: 2003 Yılında ÇMİS Üyelerinde İşgücü Maliyeti Dağılımı

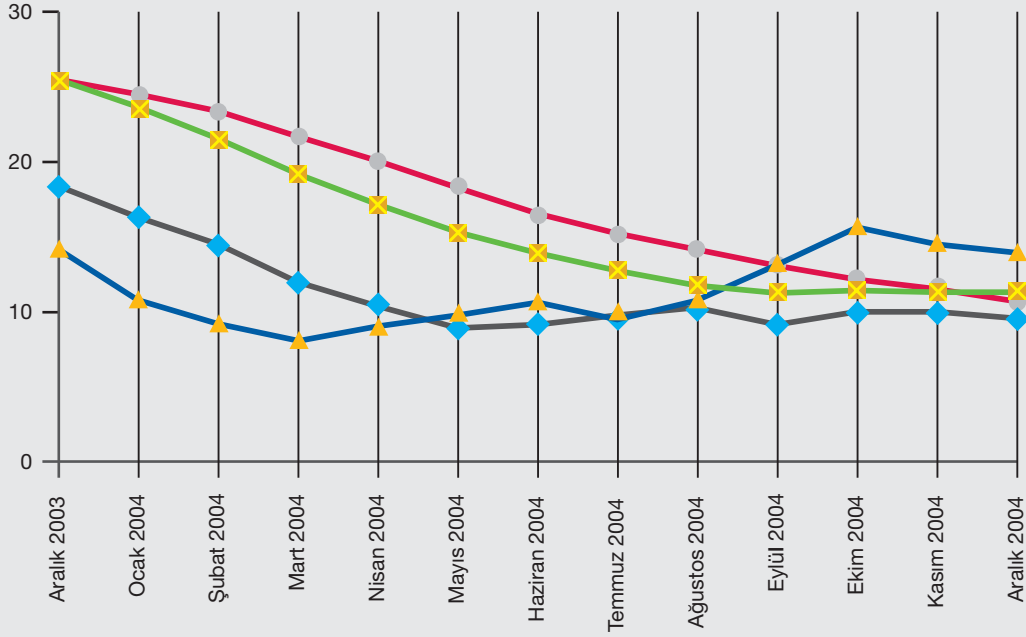
Sosyal ödemeler içinde en yüksek harcama SSK işveren primleri için gerçekleştirilmektedir. Sendikamıza üye işyerlerinin 2003 yılında vermiş oldukları SSK işveren primleri toplamının tüm sosyal ödemeler içindeki payı %35'tir.

Tablo 3: Yıllara Göre ÇMİS Üyelerinde Ödenen SSK Primlerinin Sosyal Ödemeler İçindeki Payı

Tablo 1: Devlet İstatistik Enstitüsü

Tüketici Fiyatları ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksine Göre Enflasyon Rakamları Karşılaştırması (1994=100)

TÜFE: Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları İndeksi

TEFİ: Toptan Eşya Fiyatları İndeksi

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü

◆ TÜFE Önceki Yılın Aynı Ayı

● TÜFE 12 Aylık Ortalama

▲ TEFİ Önceki Yılın Aynı Ayı

■ TEFİ 12 Aylık Ortalama

	TÜFE Önceki Yılın Aynı Ayı	TÜFE 12 Aylık Ortalama	TEFİ Önceki Yılın Aynı Ayı	TEFİ 12 Aylık Ortalama
Aralık 2003	18.36	25.30	13.94	25.56
Ocak 2004	16.22	24.36	10.76	23.61
Şubat 2004	14.28	23.21	9.14	21.49
Mart 2004	11.83	21.67	7.97	19.18
Nisan 2004	10.18	20.01	8.91	17.03
Mayıs 2004	8.88	18.19	9.56	15.16
Haziran 2004	8.93	16.51	10.53	13.73
Temmuz 2004	9.57	15.11	9.44	12.51
Ağustos 2004	10.04	13.97	10.52	11.62
Eylül 2004	9.00	12.87	12.50	11.16
Ekim 2004	9.86	12.02	15.48	11.16
Kasım 2004	9.79	11.29	14.40	11.07
Aralık 2004	9.32	10.58	13.84	11.09

Baştaş Çimento Fabrikası

BASTAS

**BAŞKENT ÇİMENTO SANAYİİ
ve TİCARET A.Ş. den**

Türkiye'nin tek döner fırını en büyük
çimento fabrikası Ankara'da
faaliyete geçiyor.

Mayıs 1970 den itibaren kaliteli Portlant
Çimentosu müstehlike arz edilecektir.
Sayın tüccar ve ihtiyaç sahiplerinin lü-
zumsuz formaliteleri olmayan satış şart-
larını Ticaret Müdürlüğümüzden öğrene-
rek 15.1.1970 gününe kadar bağlantılarını
yapmaları menfaatleri icabıdır.

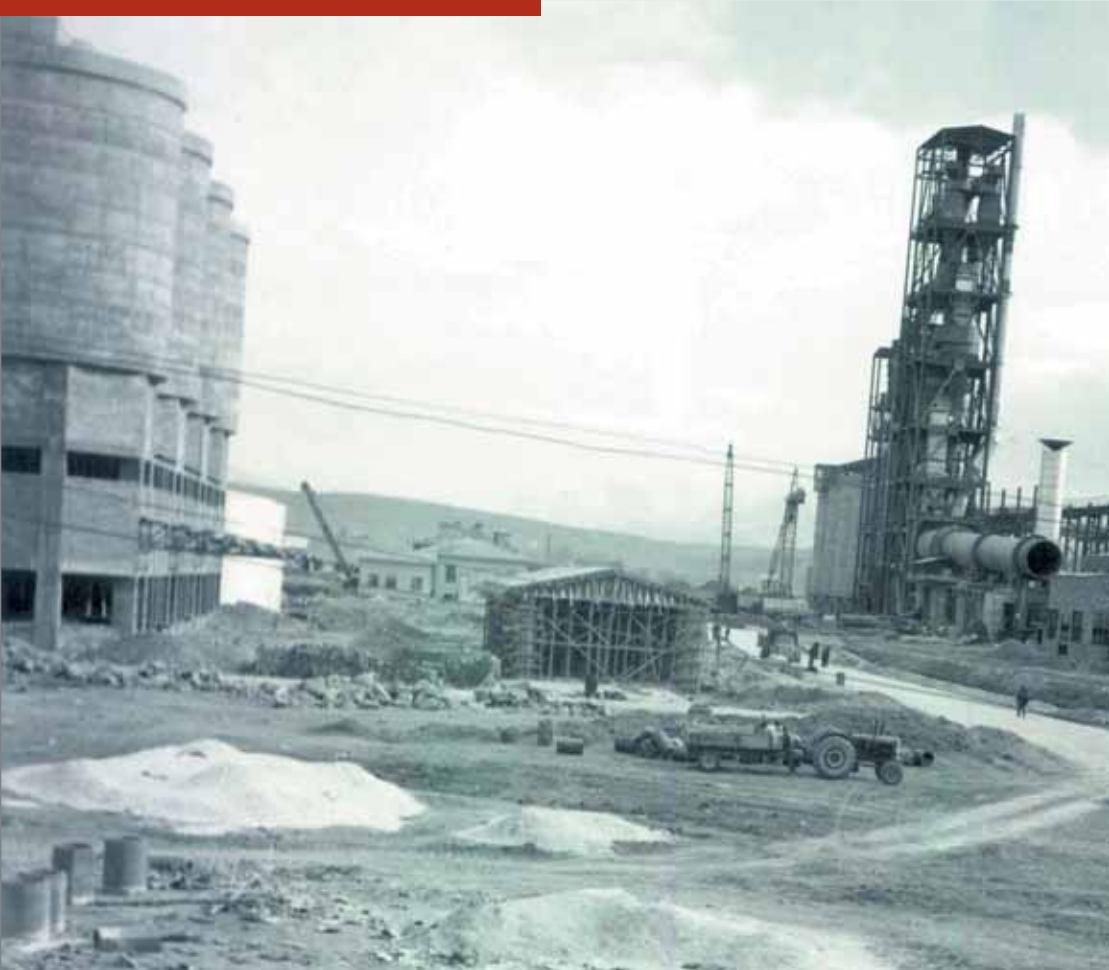
İSİN: 2477 - 5234

Nisan 1970

Aşkale Çimento Fabrikası

15 yıldır devamlı
zarar ediyordu

Çimento sanayiinin karı bir milyar

● Türkiye Çimento Sanayiine bağlı fabrikaların üretim düşüklüğü yüzde 64,5'ten 6'ya indirildi. 36 milyon dolarlık ihracat yapıldı.

Nedim BUBİK

ANKARA, (Hürriyet) - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin verimliliklerinin tartışıldığı bugünlerde, bir KİT bu yıl uyguladığı "Tasarruf politikasının" sonuçlarını almaya başladı ve 15 yıldır zarar eden Türkiye Çimento Sanayiinin ilk kez bu yıl 1 milyar liraya yakın kâr edeceği hesaplandı.

Türkiye Çimento Sanayiine bağlı çimento fabrikaları yulbaşında yakıt yokluğu nedeniyle yaklaşık 3 ay çalışmamasına karşın, ekim sonu itibarıyla 1979 yılına oranla üretim düşüklüğü yüzde 64,5'dan yüzde 6'ya indirildi.

Türkiye Çimento Sanayiinin yetkililerinden edinilen bilgilere göre yulbaşında fabrikaların de ay çalışmaması üzerine fabrikaların fuel-oil'den kömüre dönüştürülmesi için çalışmalar artırıldı. Aşkale Fabrikası tamamen kömürlü hale dönüştürülürken, Balıkesir ve Çorum Fabrikalarının da yakında tamamen kömürlü çalışır hale getirileceği bildirildi.

Afyon, Aşkale, Balıkesir, Bartın, Çorum, Elazığ, Gaziantep, Kars, Niğde, Pirahisar, Söke, Trabzon ve Van Fabrikalarında 6 bin 380 personelin çalıştığı Türkiye Çimento Sanayiinde "tasarruf" personel politikasına da egemen oldu. Bu yıl içinde emeklilik, istifa ve ölüm nedenleriyle 512 kişi işten ayrılıp, yerlerine 115 kişinin işe alındığı belirtilirken, kalifiye eleman ihtiyacının karşılanması için kuruluş bir de çimento teknisyen okulu açtı.

Ekim 1980

Hazırlayan
Av. Füsun Gökçen

01 Kasım 2004 - 31 Aralık 2004 tarihleri arası
Resmi Gazete'de yayınlanmış bulunan

Endüstri İlişkileri Konularına İlişkin Mevzuat

1	R.G. 07 Kasım 2004 - Sayı: 25636 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Gemiadamları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
1	R.G. 13 Kasım 2004 - Sayı: 25642 YASAMA BÖLÜMÜ	Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
3	R.G. 23 Kasım 2004 - Sayı: 25649 YASAMA BÖLÜMÜ	Dernekler Kanunu
9	R.G. 24 Kasım 2004 - Sayı: 25650 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Yeni Türk Lirası (YTL.) Geçiş Nedeniyle Madeni Ufaklık Paraların Tedavülden Kaldırılmasına Dair Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ
9	R.G. 27 Kasım 2004 - Sayı: 25653 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
17	R.G. 01 Aralık 2004 - Sayı: 25657 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik
18	R.G. 03 Aralık 2004 - Sayı: 25659 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Aylık Almakta Olanların Aylıklarından 01/01/2005 Tarihinden Geçerli Olmak Üzere 2005 Yılında %10 Oranında Sağlık Sigortası Primi Kesilmesi Hakkında Karar
18	R.G. 11 Aralık 2004 - Sayı: 25667 YASAMA BÖLÜMÜ	Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

19	R.G. 15 Aralık 2004 - Sayı: 25671 YASAMA BÖLÜMÜ	Türk Ticaret Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
19	R.G. 16 Aralık 2004 - Sayı: 25672 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği Sanayi ve Ticaret Bakanlığından
30	R.G. 16 Aralık 2004 - Sayı: 25672 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik
31	R.G. 16 Aralık 2004 - Sayı: 25672 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
34	R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673 YASAMA BÖLÜMÜ	Ceza Muhakemesi Kanunu
79	R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	İşyeri Kurma İzni ve İşletme Belgesi Alınması Hakkında Yönetmelik
81	R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4822 Sayılı Kanun ile Değişik 25 inci Maddesine Göre 2005 Yılında Uygulanacak Olan İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2004/01)
82	R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4822 Sayılı Kanun ile Değişik 22 nci ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nin 5 inci Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: TRKGM-2004/02)
82	R.G. 24 Aralık 2004 - Sayı: 25680 YASAMA BÖLÜMÜ	Belediye Kanunu
99	R.G. 24 Aralık 2004 - Sayı: 25680 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 255)
106	R.G. 29 Aralık 2004 - Sayı: 25685 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	6772 Sayılı Kanun Kapsamına Giren Kurumlarda Çalışan İşçilere, 2004 Yılında Yapılacak İlave Tediye'nin Tamamının 29/12/2004 Tarihine Kadar Ödenmesi Hakkında Karar Karar Sayısı: 2004/8280
107	R.G. 30 Aralık 2004 - Sayı: 25686 YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ	Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı Karar No: 2004/2

Mevzuat Mevzuat Mevzuat

01 Kasım 2004 - 31 Aralık 2004 tarihleri arası
Resmi Gazete'de yayınlanmış bulunan

Endüstri İlişkileri

Konularına İlişkin Mevzuat

R.G. 07 Kasım 2004 - Sayı: 25636

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelik

Gemiadamları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Ulaştırma Bakanlığından:

MADDE 1 - 31/07/2002 tarihli ve 24832 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gemiadamları Yönetmeliğinin 18 inci maddesine aşağıdaki fıkraya ilave edilmiştir.

"Ancak, bu Yönetmelik hükümlerine göre eğitim-öğretime başlayan öğrencilerin; tabi oldukları eğitim, belgelendirme ve kazanılmış haklara ilişkin hükümlerde meydana gelecek değişiklik hallerinde, eğitim-öğretime başladıkları tarihteki hükümler itibarıyla kazanılmış hakları saklıdır."

Yürürlük

MADDE 2- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 3- Bu Yönetmelik hükümlerini Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yürütür.

R.G. 13 Kasım 2004 - Sayı: 25642

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanunlar

Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun

Kanun No. 5252

Kabul Tarihi: 04.11.2004

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1.- (1) Bu Kanunun amacı, 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe konulmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2.- (1) Bu Kanun, diğer kanunlarda, yürürlükten kaldırılan 01.03.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununa yapılan yollamaları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılan hükümleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması için diğer kanunlarda yapılan değişiklikleri, yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş suçlar hakkında ne suretle hüküm kurulacağına ve kesinleşmiş cezaların nasıl infaz edileceğine ilişkin hükümleri kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM Uyum Hükümleri

Yollamalar

MADDE 3.- (1) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanununa yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.

(2) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılmış Türk Ceza Kanununun kitap, bab ve fasıllarına yapılmış olan yollamalar, o kitap, bab ve fasıl içinde yer almış hükümlerin karşılığını oluşturan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun maddelerine yapılmış sayılır.

Diğer kanunlardaki para cezalarının artırılması ve usulü

MADDE 4.- (1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun dışındaki kanunlarda yer alan para cezalarından nispi

nitelikteki vergi ve resim cezaları, nispi para cezaları ve tazminat kabilinden değişen orana bağlı bulunan para cezaları hariç olmak üzere, kanun ve tüzüklerde alt ve üst sınırları veya bunlardan birinin gösterildiği veya hiç gösterilmediği veya sabit bir rakam olarak gösterilmiş bulunan para cezalarından (idari ve disiplin para cezaları dahil);

a) Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk kurulduğu tarihten önce yürürlüğe girmiş bulunan bütün kanun ve tüzüklerde yazılı olup da, daha sonraki tarihlerde Türkiye Büyük Millet Meclisince miktarına dokunulmamış para cezaları yüz kırkiki bin sekiz yüz altmış katına,

b) Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul olunup da;

01.31.12.1939 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları seksenbeş bin yedi yüz onbeş katına,

2. 01.01.1940 tarihinden 31.12.1945 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları elliyedibin yuz kırkbeş katına,

3. 01.01.1946 tarihinden 31.12.1959 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları yirmisekizbinbeş yüz yetmiş katına,

4. 01.01.1960 tarihinden 31.12.1970 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları ondörtbinikiyüzseksenbeş katına,

5. 01.01.1971 tarihinden 31.12.1977 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları sekizbinbeş yüz yetmiş katına,

6. 01.01.1978 tarihinden 31.12.1980 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları ikibinsekizyüz altmış katına,

7. 01.01.1981 tarihinden 31.12.1987 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları bindört yüz otuz katına,

8. 01.01.1988 tarihinden 31.12.1993 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları kırkdört katına,

9. 17.10.1996 tarihli ve 4199 sayılı, 21.05.1997 tarihli ve 4262 sayılı kanunlarla değişik 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu istisna olmak üzere, 01.01.1994 tarihinden 31.12.1998 tarihine kadar yürürlüğe girmiş kanunlardaki para cezaları yirmidokuz katına,

10. 01.01.1999 tarihinden 31.12.1999 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları beş katına,

11. 01.01.2000 tarihinden 31.12.2000 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları dört katına,

12. 01.01.2001 tarihinden 31.12.2001 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları üç katına,

13. 01.01.2002 tarihinden 31.12.2002 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları iki katına,

Çıkarılmıştır.

Ağır para cezasının dönüştürülmesi

MADDE 5.- (1) Özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlarda öngörülen "ağır para" cezaları, "adli para" cezasına dönüştürülmüştür.

(2) Bu kanunlarda Türk Ceza Kanununda belirlenen ceza sistemine uygun değişiklik yapıncaya kadar, birinci fıkrada belirtilen kanunlarda alt ve üst sınırlarından birisi veya bunlardan her ikisi gösterilmemiş olmakla birlikte, alt veya üst sınırlar arasında uygulama yapılmasını gerektirir nitelikteki adli para cezalarında cezanın alt sınırı dört yüzellimilyon, üst sınırı yüz milyar Türk Lirası olarak uygulanır. Bu fıkra hükümleri, nispi nitelikteki adli para cezaları hakkında uygulanmaz.

Ağır hapis cezasının dönüştürülmesi

MADDE 6.- (1) Özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlarda öngörülen "ağır hapis" cezaları, "hapis" cezasına dönüştürülmüştür.

Hafif hapis ve hafif para cezalarının dönüştürülmesi

MADDE 7.- (1) Özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlarda öngörülen "hafif hapis" cezaları, "hapis" cezasına; "hafif para" cezaları, "adli para" cezasına dönüştürülmüştür.

Yeni Türk Lirasının kullanılması

MADDE 8.- (1) Türk Ceza Kanununda geçen "Türk Lirası" ibaresi karşılığında, uygulamada, 28.01.2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun hükümlerine göre ülkede tedavülde bulunan para "Yeni Türk Lirası" olarak adlandırıldığı sürece, bu ibare kullanılır.

Lehe olan hükümlerin uygulanmasında usul

MADDE 9.- (1) 1 Nisan 2005 tarihinden önce kesinleşmiş hükümlerle ilgili olarak, Türk Ceza Kanununun lehe olan hükümlerinin derhal uygulanabileceği hallerde, duruşma yapılmaksızın da karar verilebilir.

(2) Birinci fıkra hükmü, 1 Nisan 2005 tarihinden önce verilip de Yargıtay tarafından lehe olan hükümlerin uygulanması hususunda değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle bozularak mahkemesine gönderilen hükümler hakkında da uygulanır.

(3) Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir.

İnfazın ertelenmesi veya durdurulması

MADDE 10.- (1) 1 Nisan 2005 tarihinden önce kesinleşmiş olan mahkumiyet kararları hakkında bu Kanunun lehe olan hükümleri öncelikle dikkate alınarak, 04.04.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402 nci maddesi uyarınca infazın ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Değiştirilen ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

MADDE 11.- (1) 07.11.1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun çeşitli maddelerinde geçen "11 yaş" deyimini "12 yaş" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 12.- (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla,

a) 26.04.1926 tarihli ve 825 sayılı Ceza Kanununun Mevkii Mer'iyete Vaz'ına Müteallik Kanun,

b) 01.03.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu bütün ek ve değişiklikleri ile birlikte, Yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 13.- (1) Bu Kanunun,

a) "İnfazın ertelenmesi veya durdurulması" başlıklı 10 uncu maddesi hükmü yayımı tarihinde,

b) Diğer hükümleri 1 Nisan 2005 tarihinde, Yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14.- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 23 Kasım 2004 - Sayı: 25649

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun Dernekler Kanunu

Kanun No. 5253

Kabul Tarihi: 04.11.2004

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı; dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tabi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile derneklere ilişkin diğer hususları düzenlemektir.

Tanımlar

MADDE 2.- Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Dernek: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını,

b) Derneğin yerleşim yeri: Derneğin yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü yeri,

c) Dernek merkezi: Derneğin yerleşim yerinin bulunduğu il veya ilçeyi,

d) Mülki idare amiri: Dernek merkezinin bulunduğu yerin vali veya kaymakamını,

e) Dernekler birimi: İllerde il dernekler müdürlüğünü, ilçelerde dernekler büro şefliğini,

f) Platform: Derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birliklikleri,

g) Üst kuruluş: Derneklerin oluşturduğu tüzel kişiliği bulunan federasyonları ve federasyonların oluşturduğu konfederasyonları,

h) Şube: Dernek faaliyetlerinin yürütülebilmesi için bir derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi,

i) Temsilcilik: Dernek faaliyetlerinin yürütülebilmesi için bir derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birimi,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Dernek kurma hakkı

MADDE 3.- Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

Dernek tüzüğü

MADDE 4.- Her derneğin bir tüzüğü bulunur. Bu tüzükte aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur:

a) Derneğin adı ve merkezi.

b) Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanı.

- c) Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri.
- d) Genel kurulun toplanma şekli ve zamanı.
- e) Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri.
- f) Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı.
- g) Derneğin şubesinin bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri ile dernek genel kurulunda nasıl temsil edileceği.
- h) Üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli.
- i) Derneğin borçlanma usulleri.
- j) Derneğin iç denetim şekilleri.
- k) Tüzüğün ne şekilde değiştirileceği.
- l) Derneğin feshi halinde mal varlığının tasfiye şekli.

Uluslararası faaliyet

MADDE 5.- Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, yurt dışında temsilcilik veya şube açabilir, yurt dışında dernek veya üst kuruluş kurabilir veya yurt dışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara katılabilirler.

Yabancı dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye'de faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler.

Tüzel kişilerin oy kullanması

MADDE 6.- Tüzel kişinin üye olması halinde, tüzel kişinin yönetim kurulu başkanı veya temsille görevlendireceği kişi oy kullanır. Bu kişinin başkanlık veya temsil görevi sona erdiğinde, tüzel kişi adına oy kullanacak kimse yeniden belirlenir.

Şube genel kurulları

MADDE 7.- Şube genel kurulları olağan toplantılarını merkez genel kurulu toplantısından en az iki ay önce bitirmek zorundadırlar.

Federasyon ve konfederasyonlar

MADDE 8.- Federasyonların üye sayısının beşten ve konfederasyonların üye sayısının üçten aşağı düştüğü ve bu durum üç ay içinde giderilmediği takdirde haklarında kendiliğinden sona erme hükümleri uygulanır. Federasyonlar ve konfederasyonlar temsilcilik dışında her ne ad altında olursa olsun, başka bir örgüt kuramazlar.

İç denetim

MADDE 9.- Derneklerde iç denetim esastır. Genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim kuruluşlarıncı

denetim yapılmış olması, denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Denetim kurulu; derneğin, tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığını, dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre ve bir yılı geçmeyen aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar.

Denetim kurulu üyelerinin istemi üzerine, her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Yardım ve işbirliği

MADDE 10.- Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, benzer amaçlı derneklerden, siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım alabilir ve adı geçen kurumlara maddi yardımda bulunabilirler.

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, dernekler kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilirler. Bu projelerde kamu kurum ve kuruluşları, proje maliyetlerinin en fazla yüzde ellisi oranında aynı veya nakdi katkı sağlayabilirler.

Gelir ve giderlerde usul ile dernek defterleri

MADDE 11.- Dernek gelirleri alındı belgesi ile toplanır ve giderler harcama belgesi ile yapılır. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile toplanması halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer. Alındı belgeleri ve harcama belgelerinin saklama süresi beş yıldır.

Dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgeleri yönetim kurulu kararı ile bastırılır. Alındı belgelerinin şekli, bastırılması, onaylanması ve kullanılması ile dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak yetki belgesine ilişkin hususlar yönetmelikte düzenlenir.

Dernek gelirlerini toplayacak kişiler yönetim kurulu kararıyla belirlenir ve bunlar adına yetki belgesi düzenlenir.

Dernekler tarafından tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir. Bu defterlerin dernekler biriminden ya da noterden onaylı olması zorunludur.

Sandık kurma

MADDE 12.- Dernekler, tüzüklerinde yazılı olmak ve sağlanan karı üyelerine paylaştırmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine aktarmamak şartıyla üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zaruri ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurabilirler.

Bu sandıkların kuruluş ve çalışma esasları yönetmelikte düzenlenir.

Dernek görevlileri ve ücretleri

MADDE 13.- Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla dernek hizmetleri gönüllüler veya yönetim kurulu kararı ile göreve başlatılan ücretliler aracılığıyla yürütülür.

Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verilebilir. Verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar genel kurul tarafından tespit olunur. Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemez. Dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarları genel kurul tarafından tespit olunur.

Gençlik ve spor kulüpleri

MADDE 14.- Derneklerden başvurmaları halinde; spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alır. Bu kulüpler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilir.

Kulüplerin organları, bu organların görev ve yetkileri, kulüplerin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne de denetlenmesi ve bunlara yapılacak yardımların şekil ve şartları, üst kuruluş oluşturmada uyulacak esas ve usuller, gençlik ve spor faaliyetlerini yürüteceklerin nitelikleri ve bunlara uygulanacak disiplin işlemleri, kulüplerin kayıt ve tesciline ilişkin esaslar İçişleri Bakanlığının uygun görüşü üzerine Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı olduğu Bakanlıkça yürürlüğe konulacak yönetmelikte düzenlenir.

Tasfiye

MADDE 15.- Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır. Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağını genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamışsa, yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla derneğin amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Kendiliğinden sona erdiği tespit edilen veya feshine karar verilen derneklerin tasfiye ve devir işlemleri tamamlandıktan sonra dernekler kütüğündeki kayıtları silinir.

Feshedilmesi için hakkında soruşturma veya dava açılmış olan bir dernek, fesih ve buna bağlı olarak dernek mallarının devrine dair bir karar aldığı takdirde, soruşturma ve dava sonuçlanıncaya kadar devir işlemi yapılmaz.

Tasfiye işlemleri sonucu derneklerin defter ve belgelerinin saklanması usulü, süresi ve tasfiyeye ilişkin gerekli belgeler yönetmelikte düzenlenir.

Basımevlerinin sorumluluğu

MADDE 16.- Basımevleri, dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgelerini bastıktan sonra, bu belgelerin seri ve sıra numaralarını onbeş gün içinde mülki idare amirliğine bildirmek zorundadır.

Hata ve noksanlıkların giderilmesi

MADDE 17.- Derneklerin iş ve işlemlerinde, bu Kanun ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile bunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerin hükümlerine aykırılık tespit edilmesi halinde, konusu suç teşkil etmeyen hata ve noksanlıkların mülki idare amirinin yazılı istemi üzerine, ilgili dernek tarafından otuz gün içerisinde giderilmesi zorunludur.

Yargılama usulü

MADDE 18.- Bu Kanunla ilgili olarak hukuk mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır.

Bu Kanun hükümlerine aykırı davranan failer hakkındaki soruşturma ve kovuşturma, yer ve zaman kaydı aranmaksızın 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Denetim ve Bildirimler

Beyanname verme yükümlülüğü ve denetim

MADDE 19.- Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülki idare amiri tarafından denetlenebilir. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülki idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az yirmidört saat önce derneklere bildirilir.

Denetim sırasında görevli memurlar tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetim sırasında, suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi halinde, mülki idare amiri durumu derhal Cumhuriyet savcılığına ve derneğe bildirir.

Kolluk kuvvetlerinin yetkisi

MADDE 20.- Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülki idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz. Mülki idare amirinin kararı yirmidört saat içinde görevli hakim onayına sunulur. Hakim, kararını el

koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Hakim kararı, mülki idare amiri tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur.

Yurt dışından yardım alınması

MADDE 21.- Dernekler mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım alabilirler. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikte düzenlenir. Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması zorunludur.

Taşınmaz mal edinme

MADDE 22.- Dernekler genel kurullarının yetki vermesi üzerine yönetim kurulu kararıyla taşınmaz mal satın alabilir veya taşınmaz mallarını satabilirler. Dernekler edindikleri taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren bir ay içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler.

Genel kurul toplantısı ve organlara seçilenlerin idareye bildirilmesi

MADDE 23.- Dernekler, genel kurulu izleyen otuz gün içinde, yönetim kurulu ve denetim kurulu ile derneğin diğer organlarına seçilen asıl ve yedek üyeleri mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdür. Dernek organlarında ve yerleşim yerinde meydana gelen değişiklikler de aynı usule tabidir. Genel kurul sonuç bildiriminin şekli, içeriği ve gerekli belgeler yönetmelikte düzenlenir.

Temsilcilik

MADDE 24.- Dernekler, gerekli gördükleri yerlerde dernek faaliyetlerini yürütmek amacıyla temsilcilik açabilirler. Temsilcilikler, şube veya dernek genel kurullarında temsil edilmezler. Şubeler temsilcilik açamazlar. Temsilciliğin adresi, yönetim kurulu kararıyla temsilci olarak görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından o yerin mülki idare amirliğine yazılı olarak bildirilir.

Platform oluşturma

MADDE 25.- Dernekler, amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere yetkili organlarının kararı ile platformlar oluşturabilirler.

Platformlar, kanunların dernekler için yasakladığı amaç ve faaliyet konuları doğrultusunda kurulamazlar ve faaliyet gösteremezler. Bu yasağa aykırı hareket edenler hakkında, bu Kanun ve ilgili kanunların cezai hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İzne Tabi Faaliyetler

Derneklerin izinle kurabileceği tesisler

MADDE 26.- Derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi mülki idare amirinden izin almalarına bağlıdır. Bu tesislerin açılması, işletilmesi ve kapatılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Kamu yararına çalışan dernekler

MADDE 27.- Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili

bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması, kaybedilmesi ve gerekli belgeler ile diğer esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Kamu yararına çalışan dernekler en az iki yılda bir denetlenir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personel, ağır hapis veya ağır para cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi halinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabilir. Görevden uzaklaştırılanların yerlerine, kesin hükme kadar, öncelikle dernek üyelerinden olmak üzere görevlendirme yapılır.

Kamu yararına çalıştıklarına karar verilen dernekler, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettikleri tespit edilirse, birinci fıkrada öngörülen usulle haklarında alınan kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı kaldırılır.

Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun tüzüklerini onaylamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş gibi cezalandırılır.

Dernek adları

MADDE 28.- Dernek adlarında; Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler İçişleri Bakanlığının izni ile kullanılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yasaklar

Bazı ad ve işaretleri kullanma yasağı

MADDE 29.- Derneklerin, mevcut veya mahkeme kararıyla kapatılmış veya feshedilmiş bir siyasi partinin, bir sendikanın veya üst kuruluşun, bir derneğin veya üst kuruluşun adını, amblemini, rumuzunu, rozetini ve benzeri işaretleri ya da başka bir ülkeye ve daha önce kurulmuş Türk devletlerine ait bayrak, amblem ve flamaraları kullanmaları yasaktır.

Kurulması yasak olan dernekler ve yasak faaliyetler

MADDE 30.- Dernekler;

- Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamazlar.
- Anayasa ve kanunlarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulamaz.
- Askerliğe, milli savunma ve genel kolluk hizmetlerine

hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamaz, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamazlar. Üyeleri için özel kıyafet veya üniforma kullanamazlar.

Kayıt ve yazışma dili

MADDE 31.- Dernekler, defterlerinde ve kayıtlarında ve Türkiye Cumhuriyetinin resmi kurumlarıyla yazışmalarında Türkçe kullanırlar.

ALTINCI BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Ceza Hükümleri

MADDE 32.- Bu Kanuna aykırı davranışlara uygulanacak cezalar aşağıda belirtilmiştir:

a) Dernek kurma hakkına sahip olmadıkları halde dernek kuranlar veya derneklere üye olmaları kanunlarla yasaklandığı halde dernek üyesi olanlar ile derneklere üye olması kanunlarla yasaklanmış kişileri bilerek dernek üyeliğine kabul eden veya kaydını silmeyen veya dernek üyesi iken derneklere üye olma hakkını kaybeden kişileri dernek üyeliğinden silmeyen dernek yöneticileri beşyüzmilyon lira idari para cezası ile cezalandırılır.

b) Genel Kurul toplantılarını kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak veya dernek merkezinin bulunduğu veya tüzüğünde belirtilen yer dışında yapan dernek yöneticileri beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Mahkemece, kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verilebilir.

c) Yurt dışı yardımı bankalar aracılığıyla almayan dernek yöneticilerine, bu şekilde alınan paranın yüzde beşi oranında idari para cezası verilir.

d) Derneğe ait tutulması gereken defter veya kayıtları tutmayan dernek yöneticileri beşyüzmilyon lira idari para cezası ile cezalandırılır.

e) Genel kurul ve diğer dernek organlarında yapılan seçimler ve oylamalar ile oyların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar ve defter veya kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

f) Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükmündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlak veya rehneden veya satan, gizleyen, imha, inkar, tahrif veya tağyir eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

g) Yetkili mercilerin izni olmaksızın yabancı derneklerin Türkiye'de temsilciliklerini veya şubelerini açanlar, faaliyetlerini yürütenler, bu derneklerle işbirliğinde bulunanlar veya bu dernekleri üye kabul edenler

beşyüzmilyon liraya kadar para cezası ile cezalandırılır ve izinsiz açılan şube veya temsilciliğin de kapatılmasına karar verilir.

h) 16 ncı maddede belirtilen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen basımevi yöneticileri beşyüzmilyon lira idari para cezası ile cezalandırılır.

i) 17 nci maddede yer alan zorunluluğa uymayanlar yüzümilyon lira idari para cezası ile cezalandırılır.

j) 19 uncu maddede belirtilen beyannameyi bilerek gerçeğe aykırı olarak verenler üçmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

k) 9 ve 19 uncu maddelerin üçüncü fıkralarındaki zorunluluğa uymayanlar beşyüzmilyon lira idari para cezası ile cezalandırılır.

l) 21, 22, 23 ve 24 üncü maddelerde belirtilen bildirim yükümlülüğünü, 19 uncu maddede belirtilen beyanname verme yükümlülüğünü yerine getirmeyen dernek yöneticileri beşyüzmilyon lira idari para cezası ile cezalandırılır.

m) 26 ncı maddede belirtilen tesisleri izinsiz açan dernek yöneticileri, beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır ve tesisin kapatılmasına da karar verilebilir.

n) 29 uncu maddede belirtilen yasaklara, yazılı olarak uyarılmalarına rağmen, aykırı hareket eden dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.

o) 30 uncu maddenin (a) bendinde belirtilen yasağa aykırı hareket eden dernek yöneticileri beşyüzmilyon liradan birmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır, tekrerrü halinde ağır para cezası yarı nispetinde artırılarak hükmolunur. Aynı maddenin (c) bendine aykırı faaliyette bulunan dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, bir yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır ve tesisin kapatılmasına da karar verilir.

p) 30 uncu maddenin (b) bendinde belirtilen kurulması yasak dernekleri kuranlar ile bu bende aykırı harekette bulunan dernek yöneticileri fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.

r) 31 inci maddede öngörülen zorunluluğa uymayanlar birmilyar lira idari para cezası ile cezalandırılır.

Cezaların uygulanması

MADDE 33.- Bu Kanunda belirtilen cezalar çocuk dernekleri hakkında, yazılı olarak uyarılmasına rağmen tekrar edilmesi halinde uygulanır.

Bu Kanunun 32 nci maddesinde geçen "dernek yöneticileri" ibareleri dernek yönetim kurulu başkanını ifade eder.

Bu Kanunda yazılı olan idari para cezaları mülki idare amiri tarafından verilir. Verilen idari para cezalarına dair

kararlar ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir.

Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, idarece verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. İtiraz, zaruret görülmeyen hallerde evrak üzerinde inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır.

Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM Diğer Hükümler

Cemiyetler ve Dernekler kanunlarına yapılan atıflar

MADDE 34.- Diğer kanunlarda, 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu, 1630 sayılı Dernekler Kanunu veya 2908 sayılı Dernekler Kanunu ile bunların ek ve değişikliklerine veya belli maddelerine yapılan atıflar, bu Kanuna veya bu Kanunun aynı konuları düzenleyen madde veya maddelerine yapılmış sayılır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde aynı konuları düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili hükümlerine atf yapılmış sayılır.

Kanunun mesleki kuruluşlara uygulanacak hükümleri
MADDE 35.- Bu Kanunun 19, 20, 23, 26, 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri özel kanunlarında hüküm bulunmamak kaydıyla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile işçi ve işveren sendikaları ve üst kuruluşları için de ceza hükümleriyle birlikte uygulanır.

Uygulanacak hükümler

MADDE 36.- Bu Kanun hükümleri; yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilcilikleri hakkında da ceza hükümleri ile birlikte uygulanır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 37.- Bu Kanunun ilgili maddelerinde düzenlenmesi öngörülen yönetmelikler İçişleri Bakanlığınca, kulüp adını alan derneklerle ilgili yönetmelik ise Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün bağlı olduğu Bakanlıkça en geç altı ay içinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulur. Bu yönetmelikler çıkarılıncaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 38.- A) 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 62 nci maddesi ve 74 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 62.- Dernekler, 60 inci maddenin son fıkrası gereğince yapılan yazılı bildirim izleyen altı ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve zorunlu organlarını oluşturmakla yükümlüdürler. Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur.

B) 4721 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "yerleşim yeri, kurucuları,", 64 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "tüzükte başkaca bir düzenleme yoksa,", 77 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "yerel bir gazete ile ilan edilir ve aynı zamanda ve bir yazıyla", 92'nci maddesinde yer alan "uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde ve karşılıklı olmak koşuluyla" ve 93 üncü maddesinde yer alan "karşılıklı olmak koşuluyla" ibareleri madde metinlerinden çıkarılmıştır.

C) 4721 sayılı Kanunun 61 inci maddesi ile 79 uncu maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

D) 14.02.1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 13/A maddesinin (h) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

h) 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununa göre düzenlenecek yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemleri yürütmek.

Derneklerin kaydedileceği dernekler kütüğünün şekli, düzenleme ve kayıt esasları yönetmelikle düzenlenir. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe kaymakamlıklarında ayrıca ilçe dernekler büro şeflikleri oluşturulmaz.

E) 08.06.1984 tarihli ve 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Vakıfların dış ülkelerdeki gerçek veya tüzel kişilerden veya diğer kuruluşlardan yardım alması, derneklere uygulanan hükümlere tabidir.

F) 23.06.1983 tarihli ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "gezi ve eğlenceler düzenlemek", 24 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki "belirli yerlere kutu koymak" ibarelerinden sonra gelmek üzere "veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tabi tutmuş sistemler kullanmak" ibaresi eklenmiştir.

G) 2860 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 7.- Yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplama faaliyetine girişecek gerçek veya tüzel kişilerin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir. Yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemler dernekler birimlerince yürütülür.

H) 06.10.1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük

MADDE 39.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 40.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 24 Kasım 2004 - Sayı: 25650

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğ

Yeni Türk Lirası (YTL.) Geçiş Nedeniyle Madeni Ufaklık Paraların Tedavülden Kaldırılmasına Dair Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ

Hazine Müsteşarlığından:

MADDE 1- 24.09.2004 tarih ve 25593 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yeni Türk Lirasına (YTL.) Geçiş Nedeniyle Madeni Ufaklık Paraların Tedavülden Kaldırılmasına Dair Tebliğ'in 1 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"31.12.2005 tarihinden 31.12.2006 tarihine kadar bu paralar sadece Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve T.C. Ziraat Bankası şubelerinde kabul edilecek ve değiştirilecektir."

MADDE 2- Bu Tebliğ 31.12.2005 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Tebliğ hükümlerini Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı yürütür.

R.G. 27 Kasım 2004 - Sayı: 25653

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, balıkçı gemilerinde yapılan işlerde işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için alınması gerekli önlemleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, 22/05/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren balıkçı gemilerinde yapılan işleri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine dayanılarak düzenlenmiş ve 23/11/1993 tarihli ve 93/103/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

Balıkçı Gemisi: Ticari amaçla denizden balık veya diğer canlıları avlamak veya avlayıp işlemekte kullanılan, Türk Bayrağı taşıyan herhangi bir gemiyi,

Yeni Balıkçı Gemisi: Tam boyu 15 metre veya daha fazla olan ve bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte veya sonraki bir tarihte:

a) İnşa veya büyük dönüşüm sözleşmesi yapılmış ya da

b) Yapım veya büyük dönüşüm sözleşmesi bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış ancak, bu tarihten 3 yıl ve daha fazla süre sonunda teslim edilecek olan ya da

c) Yapım sözleşmesi olmaması durumunda;

1) Omurgası kızığa konmuş,

2) İnşasına başlanmış veya

3) En az 50 tonluk kısmının ya da tahmini toplam kütesinin en az %1 inin montajı (hangisi daha az ise), bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte veya daha sonra yapılmış olan gemiyi.

Mevcut Balıkçı Gemisi: Yeni olmayan ve tam boyu 18 metre veya daha fazla olan balıkçı gemisini,

Gemi: Yeni veya mevcut herhangi bir balıkçı gemisini,

İşçi: Yardımcı olarak çalışanlar ve stajyerler de dahil, limanda görev yapan personel ve kılavuz kaptanlar hariç, gemide çalışan kişiyi,

Gemi Sahibi/Donatan: Geminin üzerine kayıtlı olduğu kişiyi veya gemi kısmen veya tamamen bir başka gerçek veya tüzel kişi tarafından, bir anlaşma çerçevesinde işletiliyorsa; işleten gerçek veya tüzel kişiyi,

Kaptan: Gemiyi sevk ve idare eden veya gemiden sorumlu olan işçiyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenin Yükümlülükleri

Genel Hükümler

Madde 5- Gemi sahipleri aşağıdaki önlemleri almakla yükümlüdür.

a) Gemi sahibi, kaptanın sorumluluğu saklı kalmak kaydı ile geminin, özellikle öngörülebilir meteorolojik koşullarda işçilerin sağlık ve güvenliğini tehlikeye atmadan, kullanılmasını sağlar.

b) Kaptanın dışında kalan diğer işçilerin karşı karşıya kaldıkları ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlike durumunda çalışma yerini veya tehlikeli bölgeyi veya gemiyi terk eden işçilerin bu hareketleri nedeniyle dezavantajlı duruma düşmeyecekleri ve herhangi bir zarar görmeyecekleri tedbirleri alır.

c) Denizde işçilerin sağlık ve güvenliğini etkileyen veya etkileyebilecek herhangi bir olayın meydana geldiği durumlarda bu olayı ayrıntılı olarak bir rapor halinde balıkçı gemisinin işyeri olarak bağlı bulunduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğüne ve olayın meydana geldiği mahallin bağlı bulunduğu Liman Başkanlığına bildirir. Olay gemi jurnaline yazılır, jurnal tutma mecburiyeti olmayan gemilerde ise raporun bir örneği saklanır.

Yeni Balıkçı Gemileri

Madde 6- Yeni balıkçı gemileri Ek-I'de belirtilen asgari sağlık ve güvenlik gereklerine uygun olacaktır.

Büyük Onarım, Dönüşüm ve Değişiklikler

Madde 7- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra gemilerde yapılacak büyük onarım, dönüşüm veya değişiklikler Ek-I'de belirtilen asgari gereklerle uygun olarak yapılır.

Ekipman ve Bakım

Madde 8- Gemi sahipleri/donatanlar, kaptanın sorumluluğu saklı kalmak kaydı ile işçilerin sağlık ve güvenliklerinin korunması için, aşağıdaki önlemleri alır;

a) Gemilerin ve bunların özellikle Ek-I ve Ek-II'de belirtilen bütün aksam ve ekipmanının teknik bakımı yapılacak, işçilerin sağlık ve güvenliğini etkileyecek herhangi bir arıza en kısa sürede giderilir.

b) Gemiler ve bunların bütün aksam ve ekipmanı düzenli olarak temizlenir, uygun hijyen koşullarında olması sağlanır.

c) Gemide yeterli sayıda uygun acil durum ve can kurtarma ekipmanı kullanıma hazır halde bulundurulur.

d) Ek-III'de belirtilen can kurtarma ve hayatta kalma ekipmanı ile ilgili olarak gerekli önlemler alınır.

e) Kişisel koruyucu ekipman, 11/02/2004 tarihli ve 25370 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydı ile bu Yönetmelik Ek-IV'de belirtilen özelliklere uygun olur.

İşçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili olarak gemi sahibi kaptana, bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için, gerekli her türlü imkanı sağlar.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 9- Gemi sahipleri/donatanlar veya kaptan tarafından, gemilerde çalışan işçiler ve/veya temsilcileri, geminin tümü ile işçinin çalışmakta olduğu bölümde veya yaptığı her işte yürütülen faaliyetler, sağlık ve güvenlik riskleri, gemilerde alınacak sağlık ve güvenlikle ilgili tüm önlemler hakkında bilgilendirilir. İşçilere verilen bu bilgiler kolay ve anlaşılır olmalıdır.

İşçilerin Eğitimi

Madde 10- İşçilere, gemilerde sağlık ve güvenlik, özellikle kazaların önlenmesi konusunda uygun eğitim verilir.

Bu eğitimde verilen bilgiler ve hazırlanan talimatlar tereddüte yol açmayacak şekilde net ve kolay anlaşılır olmalıdır.

Eğitim, özellikle yangınla mücadele, can kurtarma ekipmanının kullanılması, balık avlama ve çekme ekipmanının kullanılması ve el işaretleri de dahil çeşitli işaretlerin kullanılması hususlarını kapsar.

Gemideki çalışmalarda yapılan değişikliklerin gerek-tirmesi durumunda, işçilere verilecek eğitim güncellenir.

Gemiyi Sevk ve İdare Edecek Kişilerin Özel Eğitimi

Madde 11- 23/06/2002 tarih ve 24794 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbi Hizmet Verilmesi İçin Gerekli Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin 8 inci maddesinin (c) bendi hükmü saklı kalmak kaydıyla, bir gemiyi sevk ve idare edecek kişiye, aşağıdaki konularda ayrıntılı eğitim verilir.

a) Gemilerde meslek hastalıklarının ve iş kazalarının önlenmesi ve herhangi bir kaza olduğunda yapılması gereken işler,

b) Öngörülebilir yükleme koşullarında ve avlanma işlemleri sırasında, geminin dengesinin ve güvenli bir durumda bulunmasının sağlanması,

c) Radyo navigasyonu ve iletişimi ile bunlarla ilgili yöntem ve kurallar.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 12- İş sağlığı ve güvenliği konularında ve özellikle bu Yönetmelikte ve eklerinde belirtilen konularda işçi ve/veya temsilcilerinin görüşleri alınır ve katılımları sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Son Hükümler

Geçici Madde- Mevcut balıkçı gemileri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içinde Ek-II'de belirtilen asgari sağlık ve güvenlik gereklerine uygun hale getirilir.

Yürürlük

Madde 13- Bu Yönetmelik yayımı tarihinden 2 (iki) yıl sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14- Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK-I

YENİ BALIKÇI GEMİLERİNDE ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, geminin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Denize elverişlilik ve denge

1.1. Gemi denize elverişli koşullarda tutulacak, kullanımına ve amacına uygun bir şekilde donatılacaktır.

1.2. Geminin dengesi ile ilgili bilgi ve dokümanlar gemide bulunacak ve seyirden sorumlu personel bu bilgilere kolayca ulaşabileceklerdir.

1.3. Gemilerin, amaçlanan bütün hizmet koşullarında, dengede olması sağlanacaktır.

Kaptan, geminin dengesinin sağlanması ve bunun korunması için gerekli bütün önlemleri alacaktır.

Geminin dengesinin sağlanması ile ilgili kural ve talimatlara kesinlikle uyulacaktır.

2. Mekanik ve elektrik donanım

2.1. Elektrik donanımı:

- Mürettebatın ve geminin elektriğin tehlikelerinden korunmasını,

- Gemideki olağan işleyişi ve yaşam koşullarını sürdürmek için gerekli ekipmanın bir acil güç kaynağına gereksinim duymadan çalışmasını,

- Bütün acil durumlarda güvenlik için gerekli elektrik ekipmanının çalışabilir durumda olmasını, sağlayacak ve herhangi bir tehlike yaratmayacak şekilde tasarlanacak ve yapılacaktır.

2.2. Gemide acil durumlarda kullanılmak üzere acil elektrik güç kaynağı bulunacaktır.

Acil elektrik güç kaynağı, açık gemiler hariç, makina dairesinin dışına konulacak ve herhangi bir yangın veya ana elektrik donanımının çalışmadığı diğer durumlarda, aşağıdaki sistemlerin en az üç saat süreyle aynı anda çalışmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenecektir.

- Dahili haberleşme sistemi, yangın dedektörleri ve acil durum sinyalleri,

- Seyir fenerleri ve acil durum aydınlatması,

- Telsiz haberleşme donanımı,

- Varsa, acil durum elektrikli yangın pompası.

Acil durum elektrik güç kaynağının akü bataryası olması durumunda; ana elektrik güç kaynağı arızalandığında, akü bataryası otomatik olarak acil durum elektrik panosuna bağlanacak ve yukarıda belirtilen sistemlere en az üç saatlik süre ile kesintisiz enerji sağlayabilecek güçte olacaktır.

Ana elektrik panosu ile acil durum elektrik panosu, mümkün olduğunca, her ikisi birden suya veya yangına maruz kalmayacak biçimde yerleştirilecektir.

2.3. Panolar görünür şekilde işaretlenecek, sigortaların değerlerine uygun kullanılıp kullanılmadığı düzenli aralıklarla kontrol edilecektir. Sigorta buşonları tel sarılmak suretiyle tekrar kullanılmayacaktır.

2.4. Elektrik bataryalarının muhafaza edildiği yerler, uygun şekilde havalandırılacaktır.

2.5. Seyir için kullanılan tüm elektronik aygıtlar sık ve düzenli aralıklarla test edilecek ve çalışır durumda olması sağlanacaktır.

2.6. Kaldırmada kullanılan tüm iş ekipmanının kontrol ve testleri düzenli aralıklarla yapılacaktır.

2.7. Kaldırma ve çekme araçlarının bütün parçalarının ve ilgili ekipmanların düzenli olarak bakımları yapılacak ve çalışır durumda olması sağlanacaktır.

2.8. Soğutma tesisleri ve basınçlı hava sistemlerinin kontrol ve testleri düzenli aralıklarla yapılacak ve çalışır durumda olması sağlanacaktır.

2.9. Havadan ağır gazların kullanıldığı pişirme ve mut-fak ekipmanları, sadece iyi havalandırılmış alanlarda kullanılacak ve tehlikeli gaz birikimi önlenecektir.

Yanıcı ve diğer tehlikeli gazlar içeren tüpler, belirgin bir biçimde ve içeriklerine uygun şekilde işaretlenecek ve açık güvertelerde istiflenecektir.

Tüm vanalar, basınç regülatörleri ve tüplerden gelen borular hasara karşı korunacaktır.

3. Telsiz haberleşme donanımı

Telsiz haberleşme donanımı, radyo dalgalarının yayılması için normal şartlar dikkate alınarak kıyıda veya karada bulunan en az bir istasyon ile sürekli iletişim kurulabilecek özellikte olacaktır.

4. Acil kaçış yolları ve çıkışlar

4.1. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yollarda ve çıkışlarda engel bulunmayacak ve buralara kolayca erişilebilecek, doğrudan açık güverteye veya güvenli bir alana açılacak ve oradan cankurtaran sandallarına ulaşılabilir şekilde olacaktır. Böylece işçilerin çalışma yerlerini veya yaşama alanlarını mümkün olduğunca çabuk ve güvenli biçimde terk etmeleri sağlanacaktır.

4.2. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yol ve çıkışların sayısı, dağılımı ve boyutları; çalışma yerlerinin ve yaşama alanlarının kullanımına, ekipman ve boyutları ile çalışabilecek maksimum işçi sayısına uygun olacaktır.

Acil çıkış olarak kullanılabilen ve kapalı olan çıkışlar, bir acil durumda herhangi bir işçi veya kurtarma ekibince derhal ve kolayca kullanılabilir özellikte olacaktır.

4.3. Acil durum kapıları ile diğer acil çıkışlar, buldukları yerler ve özel işlevlerine uygun yeterli hava ve su sızdırmaz özellikte olacaktır.

Acil durum kapıları ve diğer acil çıkışlar, geminin su sızdırmaz bölmeleri kadar yangına dayanıklı olacaktır.

4.4. Acil durum yolları ve çıkışları, Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenecektir.

Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve dayanıklı olacaktır.

4.5. Aydınlatma gerektiren kaçış yolları ve yerleri ile acil çıkışlar, aydınlatma sisteminde meydana gelebilecek herhangi bir arıza durumunda da yeterli aydınlatma sağlayacak acil durum aydınlatma sistemi ile donatılacaktır.

5. Yangın algılama ve yangınla mücadele

5.1. Geminin boyutları ve kullanım şekli, mevcut ekipman, gemide bulunan maddelerin fiziksel ve kimyasal özellikleri ile gemide bulunabilecek en çok kişi sayısı dikkate alınarak, yaşam bölümleri ve kapalı çalışma yerleri, makine dairesi ve balık ambarı da dahil, uygun yangın söndürme ekipmanı ile ve gerektiğinde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri ile donatılacaktır.

5.2. Yangın söndürme ekipmanı uygun yerlerde ve daima çalışır durumda tutulacak ve acil kullanım için kolay erişilebilir olacaktır.

İşçiler, yangın söndürme ekipmanının yerleri, çalışma şekilleri ve nasıl kullanılması gerektiği konusunda eğitilecektir.

Yangın söndürücülerin ve diğer taşınabilir yangın söndürme ekipmanının var olup olmadığı, gemi yola çıkmadan önce daima kontrol edilecektir.

5.3. Seyyar yangın söndürme ekipmanına kolayca erişilebilecek ve kullanımı kolay olacak ve Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenecektir.

Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve dayanıklı olacaktır.

5.4. Yangın dedektörleri ve alarm sistemleri düzenli ve uygun aralıklarla test edilecek ve bakımları yapılacaktır.

5.5. Düzenli aralıklarla yangın söndürme tatbikatları yapılacaktır.

6. Kapalı çalışma yerlerinin havalandırılması

Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanacaktır. Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanacaktır.

7. Ortam sıcaklığı

7.1. Çalışma yerlerindeki ortam sıcaklığı, çalışma saatleri süresince, kullanılan çalışma yöntemleri, çalışanların harcadıkları güç ve geminin bulunduğu yerlerdeki hava koşulları ve bu koşullarda olabilecek değişiklikler dikkate alınarak, insan yapısına uygun olacaktır.

7.2. Yaşam bölümleri, sıhhi bölümler, kantinler ve ilk yardım odaları, kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olacaktır.

8. Aydınlatma

8.1. Çalışma yerleri mümkün olduğu ölçüde yeterli gün ışığı almalıdır. Ayrıca, çalışma yerleri, işçilerin sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmadan veya diğer gemileri riske sokmadan balıkçılık işlemleri için uygun suni

aydınlatma sistemi ile donatılacaktır.

8.2. Çalışma alanlarında, basamaklarda, merdivenlerde ve geçiş yollarındaki aydınlatma tesisatı, işçiler için kaza riski oluşturmayacak ve geminin seyri için engel yaratmayacaktır.

8.3. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde yeterli aydınlatmayı sağlayacak acil aydınlatma sistemi bulunacaktır.

8.4. Acil aydınlatmanın verimli çalışması sağlanacak ve düzenli aralıklarla test edilecektir.

9. Güverteler, su geçirmez bölmeler ve başaltı

9.1. İşçilerin bulunabileceği bütün alanlar, kaymaz malzemeden yapılmış olacak veya kaymayı ve düşmeyi önleyen araçlarla donatılacak ve buralarda mümkün olduğunca engel bulunmayacaktır.

9.2. Bölmeler halindeki çalışma yerleri, yapılan işin türü ve işçilerin fiziksel aktiviteleri dikkate alınarak, yeterince ses geçirmez ve yalıtılmış olacaktır.

9.3. Çalışma alanlarındaki güverte, bölme ve başaltı yüzeyleri, hijyen kurallarına uygun şekilde temizlenebilir veya yenilenebilir malzemeden yapılmış olacaktır.

10. Kapılar

10.1. Kapılar, özel bir ekipman gerekmeden her zaman içeriden açılabilir durumda olacaktır.

Çalışma yerlerindeki kapılar, çalışma sürerken, her iki taraftan da açılabilir.

10.2. Kapılar ve özellikle kullanılması zorunlu raylı kapılar, özellikle kötü hava ve deniz koşullarında işçiler için mümkün olan en güvenli biçimde açılıp kapanabilmelidir.

11. Ulaşım yolları-tehlikeli alanlar

11.1. Geçitler, üst güvertede bulunan kamara ve benzeri alanların dış kısımları ve genel olarak bütün ulaşım yolları, gemideki çalışmalar sırasında işçilerin güvenliğini sağlayacak biçimde korkuluk, tutma demiri ve halat veya benzeri araçlarla donatılacaktır.

11.2. Eğer işçilerin güvertedeki boşluklara veya bir güverteden diğerine düşme riski varsa, buralarda yeterli koruma sağlanacaktır.

Bu koruma demir korkuluklar ile sağlanıyor ise, en az 1 metre yükseklikte olacaktır.

11.3. İşçilerin, herhangi bir çalışma veya bakım amacıyla güverte üzerindeki tesisata güvenli bir şekilde ulaşmaları sağlanacaktır.

Düşmeleri önlemek için, uygun yükseklikte demir korkuluklar veya benzeri koruyucu araçlar sağlanır.

11.4. Küpeşteler veya gemiden denize düşmeyi önlemek için bulundurulmuş diğer araçlar uygun koşullarda tutulacaktır.

Küpeşterler, güvertede toplanan suyun çabuk atılabilmesi için firengi delikleri veya diğer benzer araçlar ile donatılacaktır.

11.5. Kıçtan trol atan ve toplayan rampalı balıkçı gemilerinde, rampanın üst kısmı, işçilerin rampaya düşme riskine karşı koruma amaçlı olarak, küpeşte veya diğer bitişik araçların yüksekliği ile aynı yükseklikte bir kapı veya başka bir koruyucu araç ile donatılacaktır.

Bu kapı veya diğer koruyucu araçlar, kolayca ve tercihan uzaktan kumanda ile açılıp kapanabilmeli ve sadece ağ atmak ve çekmek için açılmalıdır.

12. Çalışma bölümlerinin düzeni

12.1. Çalışma alanları; temiz tutulmalı ve mümkün olduğunca denizden korunmalı ve işçilerin gemi üzerinde düşmeleri veya gemiden düşmelerine karşı yeterli koruma sağlamalıdır.

Kullanım alanları, hem yükseklik hem de yüzey alanı bakımında yeterli büyüklüğe sahip olmalıdır.

12.2. Eğer makineler, makina dairesinden kontrol ediliyorsa, makine dairesinden izole edilmiş, ses geçirmez ayrı bir bölümden kontrol edilebilmeli ve buralara makina dairesine girmeden ulaşılabilir olmalıdır. Köprüüstü, belirlenen koşullara uygun bir alan olarak değerlendirilmelidir.

12.3. Çekme ekipmanının kumanda sistemleri, operatörlerin rahatça çalışabilmeleri için uygun ve yeterli genişlikteki bir alanda tesis edilmelidir.

Çekme ekipmanı, aynı zamanda acil durdurma tertibatları da dahil olmak üzere, acil durumlar için uygun koruyucu donanımlara sahip olmalıdır.

12.4. Çekme ekipmanı operatörü, ekipmanı ve çalışan işçileri rahatça görebilecek bir görüş açısına sahip olmalıdır.

Eğer çekme ekipmanı köprüden kontrol ediliyorsa, operatör, çalışan işçileri doğrudan veya başka uygun bir araç yardımıyla açıkça görebileceği bir görüş açısına sahip olmalıdır.

12.5. Köprü ile çalışma güvertesi arasında güvenli bir haberleşme sistemi bulunmalıdır.

12.6. Balık avlama işlemleri veya güvertedeki diğer çalışmalar sırasında, mürettebatı yaklaştırmakta olan ağır hava ve deniz koşullarının yaratacağı tehlike konusunda uyaracak, nitelikli bir personel bulundurulacaktır.

12.7. Koruyucu araçlar kullanılarak çıplak halatlar, palamarlar ve ekipmanın hareketli parçaları ile temasın en az olması sağlanacaktır.

12.8. Özellikle trol çeken balıkçı gemilerinde, hareketli kütleler için kumanda sistemleri tesis edilecektir. Bunun için;

- Bordadaki olta vb. balık tutma araç ve gereçleri sabitleyecek,

- Trol torbasının sallanmasını kontrol altına alacak, donanım bulunacaktır.

13. Yaşam alanları

13.1. İşçilerin yaşam bölümlerinin ve tesislerinin yeri, yapısı, ses geçirmezliği, yalıtımı ve düzeni ve buralara ulaşım yolları: dinlenmeleri sırasında işçileri rahatsız edebilecek geminin diğer bölümlerinden gelebilecek kokulardan, gürültü ve titreşimden, hava ve deniz koşullarından koruyacak biçimde tesis edilecektir.

İşçilerin yaşam bölümleri: geminin tasarımı, ebatları ve/veya amacı doğrultusunda mümkün olduğu ölçüde, hareket ve hızlanma etkilerinin en az hissedildiği yerlerde olacaktır.

Sigara içmeyenlerin sigara dumanından rahatsız olmalarını önlemek için uygun önlemler alınacaktır.

13.2. İşçilerin yaşam bölümleri, sürekli temiz hava girişini sağlayacak ve havanın ağırlaşmasını önleyecek biçimde havalandırılacaktır.

Yaşam bölümlerinde, aşağıda belirtilen biçimde uygun aydınlatma sağlanacaktır.

- yeterli genel aydınlatma,

- dinlenmekte olan işçileri rahatsız etmemek için azaltılmış genel aydınlatma,

- her ranzada lokal aydınlatma.

13.3. Mutfak ve yemekhane bulunması durumunda, bunlar yeterli büyüklükte, iyi aydınlatılmış ve havalandırılmış ve kolay temizlenebilir özellikte olacaktır.

Yiyeceklerin saklanması için buzdolabı veya soğuk hava depoları bulunacaktır.

14. Sıhhi tesisler

14.1. Gemilerin yaşam bölümlerinde, uygun malzeme ve ekipmanla donatılmış, soğuk ve sıcak akar suyu olan banyo, tuvalet ve el yüz yıkama yerleri bulunacak ve bu alanlar uygun biçimde havalandırılacaktır.

14.2. Her işçinin elbiselerini koyabileceği uygun bir yeri olacaktır.

15. İlk yardım

Bütün gemilerde, Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbi Hizmet Verilmesi için Gerekli Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin EK-II'de yer alan ilk yardım malzemesi bulunacaktır.

16. Borda ve giriş iskelesi

Gemiye güvenli biçimde geçişi sağlayan bir borda iskelesi, giriş iskelesi veya benzer bir donanım bulunacaktır.

17. Gürültü

Geminin büyüklüğü dikkate alınarak, çalışma yerlerindeki ve yaşam bölümlerindeki gürültü düzeyini en aza indirmek için gerekli teknik önlemler alınacaktır.

EK II

MEVCUT BALIKÇI GEMİLERİ İÇİN ASGARI SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, yapısının izin verdiği ölçüde, mevcut balıkçı gemisinin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Denize elverişlilik ve denge

1.1. Gemi denize elverişli koşullarda tutulacak, kullanımına ve amacına uygun bir şekilde donatılacaktır.

1.2. Geminin dengesi ile ilgili bilgi ve dokümanlar gemide bulunacak ve seyirden sorumlu personel bu bilgilere kolayca ulaşabileceklerdir.

1.3. Gemilerin, amaçlanan bütün hizmet koşullarında, dengede olması sağlanacaktır.

Kaptan, geminin dengesinin sağlanması ve bunun korunması için gerekli bütün önlemleri alacaktır.

Geminin dengesinin sağlanması ile ilgili kural ve talimatlara kesinlikle uyulacaktır.

2. Mekanik ve elektrik donanım

2.1. Elektrik donanımı:

- Mürettebatın ve geminin elektriğin tehlikelerinden korunmasını,

- Gemideki olağan işleyişi ve yaşam koşullarını sürdürmek için gerekli ekipmanın bir acil güç kaynağına gereksinim duymadan çalışmasını,

- Bütün acil durumlarda güvenlik için gerekli elektrik ekipmanının çalışabilir durumda olmasını,

sağlayacak ve herhangi bir tehlike yaratmayacak şekilde tasarlanacak ve yapılacaktır.

2.2. Gemide acil durumlarda kullanılmak üzere acil elektrik güç kaynağı bulunacaktır.

Acil elektrik güç kaynağı, açık gemiler hariç, makina dairesinin dışına konulacak ve herhangi bir yangın veya ana elektrik donanımının çalışmadığı diğer durumlarda, aşağıdaki sistemlerin en az üç saat süreyle aynı anda çalışmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenecektir.

- Dahili haberleşme sistemi, yangın dedektörleri ve acil durum sinyalleri,

- Seyir fenerleri ve acil durum aydınlatması,

- Telsiz haberleşme donanımı,

- Varsa, acil durum elektrikli yangın pompası.

Acil durum elektrik güç kaynağının akü bataryası olması durumunda; ana elektrik güç kaynağı arızalandığında, akü bataryası otomatik olarak acil durum elektrik panosuna bağlanacak ve yukarıda belirtilen sistemlere en az üç saatlik süre ile kesintisiz enerji sağlayabilecek güçte olacaktır.

Ana elektrik panosu ile acil durum elektrik panosu, mümkün olduğunca, her ikisi birden suya veya yangına maruz kalmayacak biçimde yerleştirilecektir.

2.3. Panolar görünür şekilde işaretlenecek, sigortaların değerlerine uygun kullanılıp kullanılmadığı düzenli aralıklarla kontrol edilecektir. Sigorta buşonları tel sarılmak suretiyle tekrar kullanılmayacaktır.

2.4. Elektrik bataryalarının muhafaza edildiği yerler, uygun şekilde havalandırılacaktır.

2.5. Seyir için kullanılan tüm elektronik aygıtlar sık ve düzenli aralıklarla test edilecek ve çalışır durumda olması sağlanacaktır.

2.6. Kaldırmada kullanılan tüm iş ekipmanının kontrol ve deneyleri düzenli aralıklarla yapılacaktır.

2.7. Kaldırma ve çekme araçlarının bütün parçalarının ve ilgili ekipmanların düzenli olarak bakımları yapılacak ve çalışır durumda olması sağlanacaktır.

2.8. Soğutma tesisleri ve basınçlı hava sistemlerinin kontrol ve deneyleri düzenli aralıklarla yapılacak ve çalışır durumda olması sağlanacaktır.

2.9. Havadan ağır gazların kullanıldığı pişirme ve mutfak ekipmanları, sadece iyi havalandırılmış alanlarda kullanılacak ve tehlikeli gaz birikimi önlenecektir.

Yanıcı ve diğer tehlikeli gazlar içeren tüpler, belirgin bir biçimde ve içeriklerine uygun şekilde işaretlenecek ve açık güvertelerde istiflenecektir.

Tüm vanalar, basınç regülatörleri ve tüplerden gelen borular hasara karşı korunacaktır.

3. Telsiz haberleşme donanımı

Telsiz haberleşme donanımı, radyo dalgalarının yayılması için normal şartlar dikkate alınarak kıyıda veya karada bulunan en az bir istasyon ile sürekli iletişim kurulabilecek özellikte olacaktır.

4. Acil kaçış yolları ve çıkışlar

4.1. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yollarda ve çıkışlarda engel bulunmayacak ve buralara kolayca erişilebilecek, doğrudan açık güverteye veya güvenli bir alana açılacak ve oradan cankurtaran sandallarına ulaşılacak şekilde olacaktır. Böylece işçilerin çalışma yerlerini veya yaşama alanlarını mümkün olduğunca çabuk ve güvenli biçimde terk etmeleri sağlanacaktır.

4.2. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yol ve çıkışların sayısı, dağılımı ve boyutları; çalışma yer-

lerinin ve yaşama alanlarının kullanımına, ekipman ve boyutları ile çalışabilecek maksimum işçi sayısına uygun olacaktır.

Acil çıkış olarak kullanılabilen ve kapalı olan çıkışlar, bir acil durumda herhangi bir işçi veya kurtarma ekibince derhal ve kolayca kullanılabilir özellikte olacaktır.

4.3. Acil durum kapıları ile diğer acil çıkışlar, buldukları yerler ve özel işlevlerine uygun yeterli hava ve su sızdırmaz özellikte olacaktır.

Acil durum kapıları ve diğer acil çıkışlar, geminin su sızdırmaz bölmeleri kadar yangına dayanıklı olacaktır.

4.4. Acil durum yolları ve çıkışları, Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenecektir.

Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve dayanıklı olacaktır.

4.5. Aydınlatma gerektiren kaçış yolları ve yerleri ile acil çıkışlar, aydınlatma sisteminde meydana gelebilecek herhangi bir arıza durumunda da yeterli aydınlatma sağlayacak acil durum aydınlatma sistemi ile donatılacaktır.

5. Yangın algılama ve yangınla mücadele

5.1. Geminin boyutları ve kullanım şekli, mevcut ekipman, gemide bulunan maddelerin fiziksel ve kimyasal özellikleri ile gemide bulunabilecek en çok kişi sayısı dikkate alınarak, yaşam bölümleri ve kapalı çalışma yerleri, makine dairesi ve balık ambarı da dahil, uygun yangın söndürme ekipmanı ile ve gerektiğinde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri ile donatılacaktır.

5.2. Yangın söndürme ekipmanı uygun yerlerde ve daima çalışır durumda tutulacak ve acil kullanım için kolay erişilebilir olacaktır.

İşçiler, yangın söndürme ekipmanının yerleri, çalışma şekilleri ve nasıl kullanılması gerektiği konusunda eğitilecektir.

Yangın söndürücülerin ve diğer taşınabilir yangın söndürme ekipmanının var olup olmadığı, gemi yola çıkmadan önce daima kontrol edilecektir.

5.3. Seyyar yangın söndürme ekipmanına kolayca erişilebilecek ve kullanımı kolay olacak ve Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenecektir.

Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve dayanıklı olacaktır.

5.4. Yangın dedektörleri ve alarm sistemleri düzenli ve uygun aralıklarla test edilecek ve bakımları yapılacaktır.

5.5. Düzenli aralıklarla yangın söndürme tatbikatları yapılacaktır.

6. Kapalı çalışma yerlerinin havalandırılması

Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz

hava bulunması sağlanacaktır.

Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanacaktır.

7. Ortam sıcaklığı

7.1. Çalışma yerlerindeki ortam sıcaklığı, çalışma saatleri süresince, kullanılan çalışma yöntemleri, çalışanların harcadıkları güç ve geminin bulunduğu yerlerdeki hava koşulları ve bu koşullarda olabilecek değişiklikler dikkate alınarak, insan yapısına uygun olacaktır.

7.2. Yaşam bölümleri, sıhhi bölümler, kantinler ve ilk yardım odaları, kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olacaktır.

8. Aydınlatma

8.1. Çalışma yerleri mümkün olduğu ölçüde yeterli gün ışığı almalıdır. Ayrıca, çalışma yerleri, işçilerin sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmadan veya diğer gemileri riske sokmadan balıkçılık işlemleri için uygun suni aydınlatma sistemi ile donatılacaktır.

8.2. Çalışma alanlarında, basamaklarda, merdivenlerde ve geçiş yollarındaki aydınlatma tesisatı, işçiler için kaza riski oluşturmayacak ve geminin seyri için engel yaratmayacaktır.

8.3. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde yeterli aydınlatmayı sağlayacak acil aydınlatma sistemi bulunacaktır.

8.4. Acil aydınlatmanın verimli çalışması sağlanacak ve düzenli aralıklarla test edilecektir.

9. Güverteler, su geçirmez bölmeler ve başaltı

9.1. İşçilerin bulunabileceği bütün alanlar, kaymaz malzemeden yapılmış olacak veya kaymayı ve düşmeyi önleyen araçlarla donatılacak ve buralarda mümkün olduğunca engel bulunmayacaktır.

9.2. Bölmeler halindeki çalışma yerleri, yapılan işin türü ve işçilerin fiziksel aktiviteleri dikkate alınarak, mümkün olduğunca ses geçirmez ve yalıtılmış olacaktır.

9.3. Çalışma alanlarındaki güverte, bölme ve başaltı yüzeyleri, hijyen kurallarına uygun şekilde temizlenebilir veya yenilenebilir malzemeden yapılmış olacaktır.

10. Kapılar

10.1. Kapılar, özel bir ekipman gerekmeden her zaman içeriden açılabilir durumda olacaktır.

Çalışma yerlerindeki kapılar, çalışma sürerken, her iki taraftan da açılabilir.

10.2. Kapılar ve özellikle kullanılması zorunlu raylı kapılar, özellikle kötü hava ve deniz koşullarında işçiler için mümkün olan en güvenli biçimde açılıp kapanabilmelidir.

11. Ulaşım yolları - tehlikeli alanlar

11.1. Geçitler, üst güvertede bulunan kamara ve benzeri alanların dış kısımları ve genel olarak bütün ulaşım yolları, gemideki çalışmalar sırasında işçilerin güvenliğini sağlayacak biçimde korkuluk, tutma demiri ve halat veya benzeri araçlarla donatılacaktır.

11.2. Eğer işçilerin güvertedeki boşluklara veya bir güverteden diğerine düşme riski varsa, buralarda yeterli koruma sağlanacaktır.

Bu koruma demir korkuluklar ile sağlanıyor ise, en az 1 metre yükseklikte olacaktır.

11.3. İşçilerin, herhangi bir çalışma veya bakım amacıyla güverte üzerindeki tesisata güvenli bir şekilde ulaşımını sağlanacaktır.

Düşmeleri önlemek için, uygun yükseklikte demir korkuluklar veya benzeri koruyucu araçlar sağlanacaktır.

11.4. Küpeştelere veya gemiden denize düşmeyi önlemek için bulundurulmuş diğer araçlar uygun koşullarda tutulacaktır.

Küpeştelere, güvertede toplanan suyun çabuk atılabilmesi için firengi delikleri veya diğer benzer araçlar ile donatılacaktır.

11.5. Kıçtan trol atan ve toplayan rampalı balıkçı gemilerinde rampa, işçilerin rampaya düşme riskine karşı koruma amaçlı olarak, küpeşte veya diğer bitişik araçların yüksekliği ile aynı yükseklikte bir kapı veya başka bir koruyucu araç ile donatılacaktır.

Bu kapı veya diğer koruyucu araçlar, kolayca ve tercihan uzaktan kumanda ile açılıp kapanabilmeli ve sadece ağ atmak ve çekmek için açılmalıdır.

12. Çalışma bölümlerinin düzeni

12.1. Çalışma alanları; temiz tutulmalı ve mümkün olduğunca denizden korunmalı ve işçilerin gemi üzerinde düşmeleri veya gemiden düşmelerine karşı yeterli koruma sağlanmalıdır.

Kullanım alanları, hem yükseklik hem de yüzey alanı bakımında yeterli büyüklüğe sahip olmalıdır.

12.2. Eğer makinalar, makina dairesinden kontrol ediliyorsa, makine dairesinden izole edilmiş, ses geçirmez ayrı bir bölümden kontrol edilebilmeli ve buralara makina dairesine girmeden ulaşılabilir olmalıdır. Köprüüstü, belirlenen koşullara uygun bir alan olarak değerlendirilmelidir.

12.3. Çekme ekipmanının kumanda sistemleri, operatörlerin rahatça çalışabilmeleri için uygun ve yeterli genişlikteki bir alanda tesis edilmelidir.

Çekme ekipmanı, aynı zamanda acil durdurma tertibatları da dahil olmak üzere, acil durumlar için uygun koruyucu donanımlara sahip olmalıdır.

12.4. Çekme ekipmanı operatörü, ekipmanı ve çalışan işçileri rahatça görebilecek bir görüş açısına sahip olmalıdır.

Eğer çekme ekipmanı köprüden kontrol ediliyorsa, operatör, çalışan işçileri doğrudan veya başka uygun bir araç yardımıyla açıkça görebileceği bir görüş açısına sahip olmalıdır.

12.5. Köprü ile çalışma güvertesi arasında güvenli bir haberleşme sistemi bulunmalıdır.

12.6. Balık avlama işlemleri veya güvertedeki diğer çalışmalar sırasında, mürettebatı yaklaşmakta olan ağır hava ve deniz koşullarının yaratacağı tehlike konusunda uyuracak, nitelikli bir personel bulundurulacaktır.

12.7. Koruyucu araçlar kullanılarak çıplak halatlar, palamarlar ve ekipmanın hareketli parçaları ile temasını en az olması sağlanacaktır.

12.8. Özellikle trol çeken balıkçı gemilerinde, hareketli kütleler için kumanda sistemleri tesis edilecektir. Bunun için;

- Bordadaki olta ve benzeri balık tutma araç ve gereçleri sabitleyecek,

- Trol torbasının sallanmasını kontrol altına alacak, donanım bulunacaktır.

13. Yaşam alanları

13.1. İşçilerin yaşam bölümleri, geminin diğer bölümlerinden gelebilecek koku, gürültü ve titreşim ile geminin hareket ve hızlanma etkilerinin en az hissedildiği şekilde olacaktır.

Yaşam bölümlerinde, uygun aydınlatma sağlanacaktır.

13.2. Mutfak ve yemekhane bulunması durumunda, bunlar yeterli büyüklükte, iyi aydınlatılmış ve havalandırılmış ve kolay temizlenebilir özellikte olacaktır.

Yiyeceklerin saklanması için buzdolabı veya soğuk hava depoları bulunacaktır.

14. Sıhhi tesisler

Yaşam bölümleri bulunan gemilerde, banyo ve tuvalet ile mümkünse sıcak ve soğuk akar suyu bulunan duş yerleri bulunacak ve buralar uygun biçimde havalandırılacaktır.

15. İlk yardım

Bütün gemilerde, Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbi Hizmet Verilmesi için Gerekli Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin EK-II'de yer alan ilk yardım malzemesi bulunacaktır.

16. Borda, kamara iskelesi ve giriş iskelesi

Gemiye güvenli biçimde geçişi sağlayan bir borda kamara iskelesi, giriş iskelesi veya benzer bir donanım bulunacaktır.

EK III

CAN KURTARMA VE HAYATTA KALMA EKİPMANI İLE İLGİLİ ASGARİ GÜVENLİK VE SAĞLIK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, geminin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Gemilerde, gemideki kişi sayısı ve geminin çalışma alanı dikkate alınarak; işçileri sudan kurtarmak için gerekli araçların ve acil yardım isteme telsizinin, özellikle de acil konum gösteren hidrostatik tertibatlı telsiz vericisinin bulunduğu, yeterli hayat kurtarma ve hayat-ta kalma ekipmanı bulundurulacaktır.

2. Hayat kurtarma ve hayatta kalma ekipmanı ve tüm kısımları, daima asıl yerlerinde, çalışır ve hemen kullanılabilir durumda bulundurulacaktır.

Bu parçalar gemi limandan ayrılmadan önce ve sefer sırasında işçiler tarafından kontrol edilecektir.

3. Hayat kurtarma ve hayat sürdürme ekipmanı düzenli olarak belirli aralıklarla kontrol edilecektir.

4. Bütün işçilere acil durumlarda yapılması gereken işlemlerle ilgili uygulamalı eğitim ve talimat verilecektir.

5. Uzunluğu 45 metreden fazla olan veya beş ve daha çok işçi bulunan gemilerde; acil durumlarda görev alacak işçilerin listesi ile görevli her işçi için acil durumlarda yapması gereken işlemleri açıkça gösteren talimatlar hazırlanacaktır.

6. Limanda ve/veya denizde, ayda bir kez, hayat kurtarma tatbikatı yapılacaktır.

Bu tatbikatlar, işçilerin, can kurtarma ve hayat sürdürme ile ilgili tüm ekipmanın kullanılmasında yapacakları işlemleri tam olarak anlayıp uygulayabilmelerini sağlar.

Taşınabilir telsiz ekipmanı bulunuyor ise; işçiler, bu ekipmanın kurulması ve çalıştırılması konusunda da eğitilecektir.

EK IV

KİŞİSEL KORUNMA EKİPMANI İLE İLGİLİ ASGARİ GÜVENLİK VE SAĞLIK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, geminin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. İşçilerin sağlık ve güvenliğine yönelik riskler toplu veya teknik koruma yöntemleriyle önlenemediğinde veya yeterince azaltılmadığında, işçilere kişisel koruyucu ekipman sağlanacaktır.

2. Giysi şeklinde veya giysi üzerine giyilen kişisel koruyucu ekipman, deniz ortamıyla kontrast oluşturacak ve açıkça görülebilecek parlak renklerde olacaktır.

R.G. 01 Aralık 2004 - Sayı: 25657

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

MADDE 1- 16/01/2004 tarihli ve 25348 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 54 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kurumca Bildirilmeyen Sağlık Tesislerindeki Tedavi Masraflarının Ödenmeyeceği Haller

Madde 54- Kurumca sağlık yardımlarından yararlandırılan, ancak Kurum ya da Kurum tarafından sözleşme veya protokol yapıldığı bildirilen kamu ve özel sağlık tesisleri ile hekimlere başvurmadan muayene ve tedavilerini, başka hekim veya sağlık tesislerinde yaptırılanın bu tedavileri dolayısıyla yaptıkları masraflar ödenmez."

MADDE 2- Aynı Yönetmeliğin 55 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 55 - Kurumca sağlık yardımlarından yararlandırılanların, Kurum ya da Kurum tarafından sözleşme veya protokol yapıldığı bildirilen kamu ve özel sağlık tesisleri ile hekimlerin bulunmadığı yerlerde hastalanmaları halinde, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesisleri tabibi veya belediye tabibine yahut resmi bir sağlık tesisine, bunların bulunmadığı yerlerde ise özel bir hekime veya sağlık tesisinde yaptıracağı muayene ve tedavilerine ait masraflar, belgeleri karşılığında Kurumca ödenir."

MADDE 3- Aynı Yönetmeliğin 56 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 56 - Kurumca sağlık yardımlarından yararlandırılanların, muayene ve tedavi için Kurumca sağlık tesislerine başvurmaları üzerine, boş yatak bulunmaması veya hastalığın Kurumca sağlık tesislerinde tedavisinin mümkün olmaması hallerinde, Kurumca resmi bir sağlık tesisine yahut Kanunun 123 üncü maddesi hükmüne istinaden Kurumca sözleşme yapılan özel sağlık tesislerine, buralarda da boş yatak bulunmadığı veya tedavinin yapılamayacağı raporla tevsik edildiği takdirde diğer özel sağlık tesislerine sevk edilmek suretiyle gereken muayene ve tedavileri Kurum tarafından sağlanır.

Kurum dışı sağlık tesislerine sevk edilmeksizin tedavilerini Kurum harici resmi sağlık tesislerine başvurarak

yaptıran Kurum sağlık yardımlarından yararlandırılanların, tedavilerinin Kurum ya da Kurum tarafından sözleşme veya protokol yapıldığı bildirilen kamu ve özel sağlık tesisi ile hekimlerince sağlanmadığı yer veya hallerde de, tedavi giderleri Kurumca karşılanır.

Şu kadar ki, Kurum ya da Kurum tarafından sözleşme veya protokol yapıldığı bildirilen kamu ve özel sağlık tesisi ile hekimlerince sağlanamayan tedavilerin doğrudan başvuru veya hastanın kendi isteği ile sevk edilmek suretiyle Kurum dışı sağlık tesislerinde yaptırılması halinde, Kurumca karşılanacak olan tedavi giderleri, Kanunun 123 üncü maddesi hükmüne göre o yerde sözleşme yapılmış aynı tedavinin sağlanabileceği sağlık kuruluşu bulunuyor ise, bu kuruluşla yapılan sözleşmeye göre, böyle bir sağlık kuruluşu yoksa, başka bir ilde bu nitelikteki sağlık kuruluşuyla yapılan sözleşmeye göre ödenmesi gereken tutarı aşamaz.

Ancak, geçirilen kaza sonucu kopan organları nedeniyle yapılan tedavilerde, Kurumca ödenecek olan masraf tutarı, başvurulmuş sağlık tesisi ile Kurum arasında bu konuda "paket program" sözleşmesi varsa onun üzerinden, bu konuda "paket program" sözleşmesi yoksa Bütçe Uygulama Talimatında belirtilen miktarlar üzerinden ödenir."

MADDE 4 - Aynı Yönetmeliğin 57 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"**Madde 57** - Kurumca sağlık yardımlarından yararlandırılanların ani ve acil hastalığı dolayısıyla Kurum ya da Kurum tarafından sözleşme veya protokol yapıldığı bildirilen kamu ve özel sağlık tesisleri dışında bir sağlık tesisine yatırılması halinde, bu husus raporla tevsik edilmek ve Kurum tarafından kabul olunmak şartıyla;

a) Resmi sağlık tesislerinde yapılan tedavi masrafları aynen,

b) Tedavi özel sağlık tesislerinde yapılmış ise, Kurum sağlık kuruluşlarında ayakta veya yatırılarak yapılacak muayene ve tedavilerden alınacak ücret tarifesi üzerinden hesaplanmak suretiyle, ödenir.

Resmi sağlık tesislerinde özel nitelikte tedavi görmüş olanların masrafları, o sağlık tesisinin normal ücret tarifesi üzerinden, yatak ücretleri ise Kurumca belirlenecek yatak ücret tarifesi üzerinden ödenir.

Kurumca olaya el konulabilmesi için durumun ilgililer tarafından mümkün olan en kısa zamanda Kuruma bildirilmesi şarttır."

Yürürlük

MADDE 5- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 6- Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

R.G. 03 Aralık 2004 - Sayı: 25659

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlar Kurulu Kararları 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Aylık Almakta Olanların Aylıklarından 01/01/2005 Tarihinden Geçerli Olmak Üzere 2005 Yılında %10 Oranında Sağlık Sigortası Primi Kesilmesi Hakkında Karar

Karar Sayısı: 2004/8129

Bakanlar Kurulundan:

1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa göre aylık almakta olanların aylıklarından 01/01/2005 tarihinden geçerli olmak üzere 2005 yılında %10 oranında sağlık sigortası primi kesilmesi; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 05/11/2004 tarihli ve 49667 sayılı yazısı üzerine, 1479 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi ve 2926 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 11/11/2004 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER

CUMHURBAŞKANI

R.G. 11 Aralık 2004 - Sayı: 25667

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kanun No. 5264

Kabul Tarihi: 02.12.2004

MADDE 1.- 17.07.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 32 nci maddesinin (E) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

Yabancı ülkeye gönderilenlerin tedavi süresi iki yılı geçmez. Bu süre içerisinde acil haller hariç olmak üzere, raporda belirtilen hastalığın dışındaki hastalıklar için tedavi ücreti ödenmez. Bu tedavi için süre uzatılamaz. Tedavi süresi altı ayı geçtiği takdirde ilgili yabancı sağlık kurumundan alınan ve tedavinin devamı zarureti gösteren rapor, dış temsilciliklerce Kuruma gönderilir. Bu işlem her altı ayda bir tekrarlanır ve Kurumca sigortalılar için tespit edilen esaslara göre gidip-gelme yol paraları ile tedavi ve zaruri masrafları Kurumca ödenir.

MADDE 2.- 506 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 49.- Yurt içinde tedavisi mümkün olmayan, ancak yabancı bir ülkede kısmen veya tamamen tedavisi mümkün görülen ve malullük halinin önlenilebileceği veya önemli oranda azaltılabileceği Kurum sağlık tesisleri sağlık kurulu raporu ile tespit edilen hastalıkları için ve bu raporda belirtilmiş ise beraber gideceği kimseyle birlikte;

a) Hastalığın anlaşıldığı tarihten önceki bir yıl içinde en az üçyüz gün hastalık sigortası primi ödenmiş olması şartıyla sigortalının, diğer sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olarak çalışmayan ya da gelir veya aylık almayan eşi ile geçindirmekle yükümlü olduğu çocukları, ana ve babası,

b) Bu Kanuna göre sürekli iş göremezlik geliri, malullük veya yaşlılık aylığı almakta olanlar ile bu kimselerin geçindirmekle yükümlü oldukları eş, çocuk, ana ve babası,

c) Hak sahibi olarak gelir veya aylık alan eş, çocuk, ana ve baba,

Yurt dışına gönderilir.

Yabancı ülkeye gönderilenlerin tedavi süresi iki yılı geçemez. Bu süre içerisinde acil haller hariç olmak üzere, raporda belirtilen hastalığın seyriyle bağlantılı olan hastalıktan başka yapılan tedavi giderleri ödenmez ve bu tedavi için süre uzatılamaz. Tedavi süresi altı ayı geçtiği takdirde ilgili yabancı sağlık kurumundan alınan ve tedavinin devamı zarureti gösteren rapor, dış temsilciliklerce Kuruma gönderilir. Bu işlem her altı ayda bir tekrarlanır ve Kurumca sigortalılar için tespit edilen esaslara göre gidip-gelme yol paraları ile tedavi ve zaruri masrafları Kurumca ödenir. Kurum sağlık tesisleri sağlık kurulunca verilen rapora karşı Kurum veya ilgili sigortalıca yapılacak itiraz, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır. Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca verilen karar kesindir.

MADDE 3.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 15 Aralık 2004 - Sayı: 25671

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanunlar

Türk Ticaret Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Kanun No. 5274

Kabul Tarihi: 09.12.2004

MADDE 1.- 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 399 uncu maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Hisse senetlerinin itibari kıymeti en az bir Yeni Kuruştur. Bu kıymet ancak en az birer Yeni Kuruş olarak yükseltilebilir. Bu fıkrada belirtilen miktar Bakanlar Kurulunca yüz katına kadar artırılabilir.

Şirketin müşkülleşmiş olan mali vaziyetinin ıslahı için hisse senetlerinin itibari kıymeti en az bir Yeni Kuruş kadar indirilebilir.

MADDE 2.- 6762 sayılı Kanunun 524 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Mukavelede aksine hüküm olmadıkça, her bölümü yirmibeş Yeni Türk Lirasından aşağı olmamak şartıyla bir payın bölünmesi ve bölünmüş payların devri caizdir.

MADDE 3.- 6762 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1.- Hisse senetlerinin itibari kıymeti bir Yeni Kuruş ve katları şeklinde olmayan anonim şirketler 31.12.2009 tarihine kadar 399 uncu maddeye intibak edecektir. Bakanlar Kurulu kararı ile 31.12.2009 tarihinde sona erecek intibak süresi beş yıla kadar uzatılabilir. Intibak süresince anonim şirket hissedarlarının itibari değeri ne olursa olsun sahip olduğu paylardan doğan hakları saklıdır. Şirket yönetim kurulu, payların 399 uncu maddeye intibak ettirilmesini sağlayacak yöntemleri uygulamakla yükümlüdür.

Birinci fıkrada belirtilen sürenin sonunda bir Yeni Kuruşa tamamlanmamış paylar için kesir makbuzu düzenlenir.

Bu madde kapsamında intibak amaçlı olarak yapılacak sermaye artırım ve esas mukavele değişikliklerinde, şirket esas mukavelesinde aksine hüküm bulursa dahi 372 nci maddede yer alan nisaplar uygulanır ve imtiyazlı paylar genel kurulu yapılması şartı aranmaz. Bu madde kapsamında intibak amaçlı olarak 400 üncü madde çerçevesinde yapılacak işlemlerde her pay sahibinin muvafakatı aranmaz.

5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun gereğince münhasıran intibak amaçlı yapılacak anasözleşme değişikliklerinin tescili, her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

MADDE 4.- Bu Kanun 01.01.2005 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 16 Aralık 2004 - Sayı: 25672

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği

Sanayi ve Ticaret Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, endüstri böl-

gelerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, Endüstri Bölgeleri Koordinasyon Kurulu ve endüstri bölgesi işletme müdürlüğünün teşkili, görevleri ve çalışmaları, endüstri bölgelerinin yer seçimi, kamulaştırılması, ihalesi, altyapısı için gerekli etüt, plan ve projelerin yaptırılması, yönetim ve işletilmesi, tahsis edilen ödeneklerin harcanması, yatırım izninin verilmesi, münferit yatırımlar için izlenecek yol, mevcut organize sanayi bölgelerinin endüstri bölgesi olarak ilan edilmesi, özel endüstri bölgelerinin kuruluşu, Bakanlıkça yapılan denetim ve irtifak hakkı tesis bedelinin tespitine ilişkin usul ve esaslar ile Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususları kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 09/01/2002 tarihli ve 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun, 22/06/2004 tarihli ve 5195 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile değiştirilen 5 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte yer alan;

Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığını,

Genel Müdürlük: Küçük Sanatlar ve Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğünü,

Kanun: 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununu,

Endüstri bölgesi (Bölge): Yatırımları teşvik etmek, yurt dışında çalışan Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamak üzere 4737 sayılı Kanun uyarınca kurulacak üretim bölgelerini,

Endüstri Bölgeleri Koordinasyon Kurulu (Kurul): Endüstri bölgesi kurulacak alanları belirlemek ve Kanunla verilen diğer görevleri yapmak üzere oluşturulan kurulu,

Oda: Endüstri bölgesinin kurulduğu il sınırları içindeki ilgili sanayi odası ya da sanayi ve ticaret odasını,

Endüstri bölgesi işletme müdürlüğü (İşletme Müdürlüğü): Her bölge için il sınırları içindeki ilgili sanayi odası ya da sanayi ve ticaret odası bünyesinde kurulacak ve endüstri bölgesinin yönetim ve işletilmesini yürütmekle görevli kuruluşu,

Organize sanayi bölgesi (OSB): 12/04/2000 tarihli ve 4562 sayılı Kanun uyarınca kurulmuş mal ve hizmet üretim bölgelerini,

Özel endüstri bölgesi: Üzerinde kurulu sanayi tesisi bulunan, gerçek ya da tüzel kişilere ait ve 4737 sayılı Kanun hükümlerine göre ilan edilebilecek endüstri bölgelerini,

İhtisas endüstri bölgesi: Kalkınma planlarında belirtilen ileri teknoloji sektörlerinden birini kullanan ve araştırma

geliştirmeye imkan tanıyan, bilişim teknolojisi, tıp teknolojisi ve tarımsal endüstri gibi aynı alanlarda faaliyet gösteren bölgeleri,

Münferit yatırım yeri: Yerli ve/veya yabancı yatırımcılar tarafından talep edilmesi durumunda, kalkınma planlarında belirtilen ileri teknoloji sektörlerinden birini kullanan ve belli kriterleri karşılayan yatırımlar için tahsis edilebilecek alanı,

Sağlık koruma bandı: 24/04/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu gereği, endüstri bölgesi mülkiyet sınırları içinde bırakılması gereken yapılaşmaya kapalı alanı,

Bilgi formu: Formatı Bakanlık tarafından belirlenen ve endüstri bölgesi kurulması talebinde bulunan kurum ve kuruluşlar ile kurulmuş bir endüstri bölgesinde yatırım yapmak isteyen yatırımcılar tarafından doldurulması gereken formu,

Fizibilite raporu: Formatı Bakanlık tarafından belirlenen ve endüstri bölgesi kurulması talebinde bulunan kurum ve kuruluşların doldurması gereken, endüstri bölgesi kurulması durumunda yatırım yapacak olan firmaların üretim konuları, yatırım tutarı, iç ve dış sermaye yapısı, yatırım tutarı finansman durumu, sağlayacakları istihdam ve katma değer, geliştirilecek/transferred edilecek teknolojinin niteliği, ihracatta döviz kazancı, ithalatı ikame suretiyle sağlanacak döviz tasarrufu, yatırımın karlılık ve geri dönüş süresi, endüstri bölgesinin o yörede kurulmasının gerekçelerine ilişkin bilgileri içeren raporu,

Eşik analizi: Endüstri bölgesi kurulabilecek alternatif alanların belirlenmesi amacıyla çeşitli kamu ve özel kurum ve kuruluşların mevcut/inşaat/proje safhasındaki bilgilerinin ve/veya yatırımlarının 1/100.000 veya 1/25.000 ölçekli topoğrafik harita üzerine boyama usulüyle işaretlenmesi ile yapılan analizi,

Alternatif alan: Endüstri bölgesi kurulabilecek nitelikleri taşıyan alanı,

Belirlenen alan: Endüstri bölgesi yeri olarak Endüstri Bölgeleri Koordinasyon Kuruluna önerilen alanı,

Yer seçimi etüd raporu: Endüstri bölgesi kurulabilecek nitelikleri taşıyan alanların tespiti için mahallinde yapılan inceleme sonucu hazırlanan raporu,

Özet değerlendirme raporu: Endüstri bölgesi kurulması talebinde bulunan kurum ve kuruluşların hazırlayacağı bilgi formu ve fizibilite raporu ile Bakanlıkça hazırlanan yer seçimi raporu bilgilerinin özetlendiği, Kurula önerilebilecek özellikteki en uygun alanı ve yerleşim birimini tanıtıcı bilgileri içeren ve Bakanlıkça Kurula sunulan raporu,

Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) raporu: 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca hazırlanması gereken raporu,

Yerleşim ve Yapılaşma Talimatnamesi: Endüstri bölgesi olarak belirlenen alan içinde yapılacak imar planı çalışmalarında kullanılacak emsal, yapı çekme mesafesi, yükseklik, parsel düzeni, cephe genişliği, parsel

derinliği gibi yapılaşma koşullarını standart olarak belirleyen Bakanlıkça çıkarılacak talimatnameyi,

Yatırımcı: Endüstri bölgesinde faaliyet göstermeyi planlayan gerçek ya da tüzel kişileri,

Katkı payı: Bölgede faaliyet göstermek üzere başvuruda bulunan yatırımcının, yatırımda kullanacağı sabit yatırım tutarının binde beşini geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca belirlenecek tutarı,

Sabit yatırım tutarı: Yatırıma ilişkin olarak hazırlanacak bilgi formunda belirtilen arsa bedeli, etüd, proje giderleri, arazi düzenlenmesi ve hazırlık yapıları, bina inşaat giderleri, ana fabrika makine ve teçhizat giderleri, yardımcı işletmeler makine ve teçhizat giderleri, ithalat ve gümrükleme giderleri, taşıma ve sigorta giderleri, montaj giderleri, taşıt araçları, işletmeye alma giderleri, genel giderler ve diğer giderler kalemlerinden yatırım gereği harcama yapılan kalemlerin toplam tutarını,

YG-AG: Yüksek gerilim, alçak gerilimi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Başvuru, Yer Seçimi, İlan ve Ödenek Temini

Başvuru

Madde 5- Ülke ekonomisinin gelişmesini ve teknoloji transferini sağlamak, üretim ve istihdamı artırmak, yatırımları teşvik etmek, yabancı sermaye girişini artırmak ve Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek amacıyla; Bakanlık, kurum ve kuruluşların başvurusuna istinaden veya re'sen yer seçimi yapmak suretiyle endüstri bölgelerinin kurulması önerisinde bulunabilir.

Endüstri bölgesi kurulması talebinde bulunan kurum ve kuruluşlar, Bakanlık tarafından formatı belirlenen detaylı bilgi formunu ve endüstri bölgesi kurulması durumunda yatırım yapacak olan firmaların üretim konuları, yatırım tutarı, iç ve dış sermaye yapısı, yatırım tutarı finansman durumu, sağlayacakları istihdam ve katma değer, geliştirilecek/transfer edilecek teknolojinin niteliği, ihracatta döviz kazancı, ithalatı ikame suretiyle sağlanacak döviz tasarrufu, yatırımın karlılık ve geri dönüş süresi, endüstri bölgesinin o yörede kurulmasının gerekçelerine ilişkin bilgileri içeren fizibilite raporunu, valiliğin uygun görüşü ve bölge kurulması durumunda ilgili odanın bu Yönetmelik kapsamında işletme müdürlüğü kuracağını belirten yazısı ile birlikte Bakanlıkça sunarlar.

Sunulan başvuru formlarının ve fizibilite raporlarının Bakanlıkça incelenmesinin ardından uygun görülmesi durumunda, Bakanlıkça yer seçimi etüdü yapılır. Söz konusu bilgi formları ve fizibilite raporunun uygun bulunmaması durumunda, başvurunun uygun bulunmadığı, başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir. Bakanlıkça re'sen endüstri bölgesi kurulması durumunda, söz konusu fizibilite raporu Bakanlıkça hazırlanır ya da hazırlattırılır. Fizibilite raporu sonucunda Bakanlıkça endüstri bölgesi kurulması kararının verilmesi durumunda yer seçimi etüdü yapılır. Fizibilite raporu sonu-

cuna göre endüstri bölgesi kurulmasının uygun bulunmaması halinde yer seçimi etüdü yapılmaz.

Yer Seçimi ve Safhaları

Madde 6- Yer seçimi aşağıda belirtilen safhalardan oluşur, çalışmanın gerektirdiği diğer safhalar eklenebilir;

- Eşik analizi haritası hazırlanması ve mahallinde yer seçimi etüdü yapılması,
- Alternatif alanların değerlendirilmesi,
- Bölge yeri olarak Kurula alan önerilmesi.

Eşik Analizi Haritası Hazırlanması

Madde 7- Bölge kurulması planlanan yerler için ilgili kamu ve özel kurum ve kuruluşların merkez ve/veya yerel teşkilatlarından aşağıda belirtilen bilgi ve belgeler temin edilerek 1/100.000 veya 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalara boyama usulüyle işaretlenmesi suretiyle eşik analizi haritası hazırlanır.

a) Bayındırlık ve İskan Bakanlığından; 03/05/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 15/05/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, 01/07/1992 tarihli ve 3830 sayılı Kanunla değişik 04/04/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve ilgili yönetmelikleri ile diğer ilgili mevzuat uyarınca kıyı kenar çizgisi, dolgu planları, mücavir alan, çevre düzeni planı ve imar planı ile yapılaşma yasağı getirilen alanlar, su baskını, heyelan ve kaya düşmesi gibi afet risk ve tehlikesine maruz alanlar, bulunduğu deprem kuşağı, ilgili bilgi ve/veya harita; uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmış olan alan ve bölgeler, yürütölmekte olan plan ve projeler,

b) Sağlık Bakanlığından; 24/04/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılmış olan yönetmelikler ve diğer mevzuat uyarınca çevre ve toplum sağlığının korunmasına yönelik hazırlanan ve yürütölen diğer plan ve projeler,

c) Ulaştırma Bakanlığından; Mevcut, proje veya inşaat halindeki demiryolları, limanlar ile hava alanı, havaalanı mania planları ile hazırlanan ve yürütölen diğer plan ve projeler,

ç) Tarım ve Köyışleri Bakanlığından; Su ürünleri üreme ve istihsal sahaları, 1. ve 2. sınıf kuru tarım alanları ile 1., 2., 3. ve 4. sınıf sulu tarım alanları, toplulaştırma parselasyon planları mera, özel mahsul alanları, gölet, sulama alanları ve drenaj tesisleri ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütölen diğer plan ve projeler,

d) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünden; Maden Kanununa tabi ruhsatlı alanlar ile taş, kum ve bunun gibi yapı malzemesi alanları ile ilgili bilgi ve/veya harita, 10/06/1983 tarihli ve 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfatit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun ve 04/06/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamındaki bor tuzu ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütölen diğer plan ve projeler,

e) Kültür ve Turizm Bakanlığından: Mevcut doğal, kentsel, arkeolojik ve tarihi sit alanları, kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri ile turizm potansiyeli taşıyan alanlar ile ilgili bilgi,

f) Çevre ve Orman Bakanlığından: 1/100.000 veya 1/25.000 ölçekli orman ve ağaçlandırılacak alanlar, milli parklar, mevcut yasalar ve uluslar arası sözleşmelerle koruma altına alınmış tür, alan ve bölgeler, 02/11/1986 tarihli ve 19269 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğinde tanımlanan hassas kirlenme bölgeleri, stratejik çevresel değerlendirme yapılmış alanlar, varsa çevre düzeni planları ile hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

g) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden: mevcut, inşaat ve proje halindeki sulama alanları, göl, gölet, baraj, baraj rezervuarı, akarsular, yeraltı su kaynakları, 04/09/1988 tarihli ve 19919 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ve bunun dışındaki yönetmeliklerde belirtilen içme ve kullanma suyu temin edilen ve edilecek olan su kaynaklarının su toplama havza sınırı ile mutlak, kısa, orta ve birinci ve ikinci kısım uzun mesafeli koruma alanlarının sınırları ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

ğ) Karayolları Genel Müdürlüğünden: mevcut, proje ya da inşaat halindeki yollar, çevre yolları, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

h) Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünden: hakim rüzgar yönü ve diğer meteorolojik veriler, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

ı) Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ), Türkiye Elektrik İletişim A.Ş. (TEİAŞ) ve Türkiye Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ) Genel Müdürlüklerinden ve bunların bağlı ortaklıkları veya görev şirketlerinden: mevcut, inşaat ve proje halindeki enerji nakil hatları, enerji tesisleri ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

i) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğünden: ruhsatlı olmayan maden yataklarının bulunduğu alanlar, jeotermal su kaynakları, jeolojik yapı, fay hattı, diğer benzersiz jeolojik ve jeomorfolojik oluşumların bulunduğu alanlar ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

j) Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ) Genel Müdürlüğünden: mevcut, inşaat ve proje halindeki boru hatları ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

k) Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığından: Özel çevre koruma bölgeleri ile bu bölgelerle ilgili çevre düzeni planı ve plan notları ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

l) GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığından; GAP kapsamındaki illerde yapılmış nazım imar planı, çevre düzeni planı, plan notları ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

m) İlgili valilik ve/veya belediyelerden; idari, imar,

müccavir alan sınırları, imar planı ve plan notları, mevcut, inşaat ve proje halindeki sanayi tesisleri ve tesislerin yerleştiği alanlar için hazırlanan plan ve notları, atıksu arıtma tesisi, katı atık depolama tesisi, diğer mevzuatla getirilen yasaklar ve kısıtlamalar nedeniyle hiçbir sanayi tesisinin kurulmasına izin verilmeyen alanlar, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan alanlar ile özel kurum ve kuruluşlara belirli amaçlarla tahsis edilmiş alanlar ile ilgili bilgi ve/veya harita, hazırlanan ve yürütülen diğer plan ve projeler,

n) Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğünden: Yürütülen baraj ve hidroelektrik santral projeleri ve diğer plan ve projelerle ilgili bilgiler.

Eşik analizi haritasının hazırlanmasında ihtiyaç duyulan bilgi, belge, harita, plan ve paftalar Bakanlık elemanlarının yazılı veya sözlü başvurusu üzerine ilgili kamu ve özel kurum kuruluşları tarafından herhangi bir ücret talep edilmeksizin 3 (üç) işgünü içinde temin edilir.

Eşik analizi haritasından yararlanılarak, Bölge kurulabilecek alternatif alanlar belirlenir ve yerinde incelenir.

Alternatif Alanların Değerlendirilmesi

Madde 8- 5 inci maddeye dayanılarak, genişleme alanı ve sağlık koruma bandı alanı dahil olmak üzere ihtiyacı karşılayabilecek büyüklükte alternatif alanlar tespit edilir ve aşağıdaki başlıklar halinde özellikleri belirtilir, uygun ölçekte haritası hazırlanır, bu haritaya 7 nci maddede geçen bilgilerden içinde yer alanlar işlenir, fotoğrafları çekilir veya video kamera ile görüntülenir.

a) Mevkii,

b) Şehir merkezine uzaklığı ve hangi yönde kaldığı,

c) Çevresinde bulunan diğer yerleşim merkezlerinin (köy, kasaba) neler olduğu, uzaklıkları ve hangi yönde kaldığı,

ç) Büyüklüğü,

d) Mülkiyet ve kadaströ durumu ve tahmini arazi maliyeti,

e) Karayolu, demiryolu, havayolu, denizyolu ulaşım alt yapısına göre durumu, en yakın karayolu bağlantısının tahmini maliyeti,

f) İhtiyaç duyulabilecek tahmini içme ve kullanma suyu ile elektrik gücü, temin kaynakları ve tahmini temin maliyetleri,

g) Tahmini atıksu ve katı atık miktarı, bertarafına ilişkin alıcı ortam varlığı, bertarafına ilişkin tahmini maliyetler,

ğ) Arazi kullanma kabiliyet sınıfları, mevcut arazi kullanım durumu, çevresindeki alanların mevcut ve planlama durumu,

h) İdari, imar ve müccavir alan sınırlarına göre konumu,

ı) Varsa çevre düzeni planına göre kullanım fonksiyonu,

i) Eğimi ve yönü,

j) Bulunduğu deprem kuşağı,

k) Hakim rüzgar yönü itibarıyla, yakınındaki yerleşim merkezlerine, tarım sahalarına ve su kaynaklarına etkisi,

l) Genişleme olanağının bulunup bulunmadığı, çevresinde konut ve yan sanayi, diğer ihtiyaç duyulabilecek destek ve hizmet birimlerinin yerleşimine uygun alan bulunup bulunmadığı,

m) Özel çevre koruma bölgeleri, sit alanları, milli parklar, doğal anıtlar gibi koruma alanları ile uluslararası sözleşmeler gereği korunması gereken alanlara göre konumu,

n) Drenaj durumu,

o) Taşkına maruz kalma durumu,

ö) Yeraltı ve yüzeysel içme ve kullanma suyu kaynaklarına göre konumu.

Alternatif alanların özelliklerine göre bir değerlendirme yapılarak Kurula önerilebilecek özellikteki en uygun alanı ve yerleşim birimini tanıttıcı özet değerlendirme raporu hazırlanır.

Bölge Yeri Olarak Kurula Alan Önerilmesi

Madde 9- Bakanlıkça istenen fizibilite etüdü, bilgi formu ile diğer bilgi ve belgelerin başvuru ile birlikte eksiksiz olarak Bakanlığa intikalinin ardından, Bakanlıkça uygun görülen talepler ile ilgili yer seçimi işlemleri en geç üç ay içinde neticelendirilerek Kurula gönderilir ve Kurul üyeleri tarafından gerekli inceleme yapılır.

Bölge İlanı

Madde 10- Önerilen alan, Kurul tarafından uygun görülmesi halinde Bakan onayıyla Bakanlar Kuruluna sunulur ve endüstri bölgesi ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlanması ile endüstri bölgesi alanı kesinleşir. Kurul tarafından belirlenerek Bakanlar Kuruluna sunulan alanın sınırı, bölge sınırı olarak kabul edilir.

Önerilen Alanın Kurul Tarafından Uygun Görülmemesi

Madde 11- Kurul yaptığı değerlendirmeler sonucunda önerilen alanı veya talepte bulunulan yerleşim biriminde Bölge kurulmasını uygun bulmayabilir. Önerilen alanın Kurul tarafından bölge olarak uygun bulunmaması durumunda, yer seçimi etüdü sırasında incelenen diğer alternatif alanlar Bakanlıkça değerlendirmeye alınır. Talepte bulunulan yerleşim biriminde bölge kurulmasının uygun bulunmaması halinde ise bu durum, uygun bulunmama gerekçelerini açıklayıcı Kurul kararı ile birlikte talepte bulunan kurum veya kuruluş bildirilir.

Ödenek Temini

Madde 12- Bir alanın endüstri bölgesi ilan edilmesinin ardından, Bakanlar Kurulu kararına istinaden Bakanlık yatırım programına ödenek konulur. Endüstri bölgelerinin kurulması için gerekli kamulaştırma bedeli, alt yapı ile ilgili giderler ve 47 nci maddede sayılan kalemlerle ilgili harcamalar, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kamulaştırma ve İhale

Kamulaştırma

Madde 13- Bölgeler içinde kalan özel mülkiyete ait arazi ve arsalar kamulaştırma yolu ile elde edilir. Bakanlık işlemlerini yapar ya da yaptırır. Elde edilen araziler Hazineye devredilir. Gerekli hallerde, 24/04/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kanunla değişik 04/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 nci maddesi hükümlerine göre acele kamulaştırma yapılabilir. Bu şekilde kamulaştırılan taşınmaz mallar tapuda Hazine adına tescil edilir.

Bölge içinde kalan Hazine adına tapu kaydı bulunan taşınmaz mallar ile devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler Kanunun amacına uygun olarak kullanılmak üzere Maliye Bakanlığınca endüstri bölgesi olarak tahsis edilir. Ayrıca Bölge sınırları dışında kalan, ancak trafo, yol bağlantısı gibi altyapı için gerekli olan araziler de kamulaştırılarak Hazine adına tescil edilir.

Endüstri Bölgesi içinde kalan ve mülkiyeti Hazineye ait olan taşınmaz mallar ile bedeli Bakanlık bütçesinden karşılanmak suretiyle kamulaştırılarak Hazine adına tescil edilen taşınmaz mallar üzerinde sözleşmesinde belirtilen süre kadar yatırımcılar lehine bedeli karşılığında; kamulaştırma bedeli yatırımcılar tarafından karşılanarak Hazine adına tescil edilen taşınmaz mallar üzerinde ise sözleşmesinde belirtilen süre kadar yatırımcılar lehine bedelsiz olarak irtifak hakkı tesis edilebilir. İrtifak hakkına ilişkin tüm işlemler Maliye Bakanlığınca yapılır.

İhale

Madde 14- Endüstri Bölgeleri ile ilgili etüd, proje ve altyapı işlerinin gerçekleştirilmesine yönelik her türlü mal veya hizmet alımı ile yapım işleri ihaleleri, 04/01/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 05/01/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile bu Kanunlar kapsamında çıkarılan ilgili mevzuata uygun olarak Bakanlıkça gerçekleştirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İmar Planı Yapımı Esasları

Planlama Sınırı

Madde 15- Endüstri Bölgesi imar planı sınırı, 10 uncu maddede belirtilen ve ölçeği 1/5000 ölçekli kadastral pafta veya tapulama paftaları üzerine adapte edilerek kesinleşen sınırdan geçirilir.

Halihazır Harita Yapımı

Madde 16- Halihazır haritalar halen yürürlükte bulunan 31/01/1988 tarihli ve 19711 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Büyük Ölçekli Haritaların Yapım Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda, İller Bankası tarafından hazırlanan haritaların yapımına ait "Özel Teknik Şartname"ye göre dört nüsha olarak hazırlanır. Yer kontrol noktalarına ait belgelerin büro ve zemin kontrolleri Bakanlıkça yapılır; uygun bulunması halinde ilgili Kadastro Müdürlüğü veya Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün yetkili kıldığı elemanlar tarafından kontrolleri yapılır. Halihazır haritalar, teknik kontrolleri tamamlandıktan sonra Bakanlıkça onaylanır.

Jeolojik ve Jeoteknik Etüt

Madde 17- Endüstri Bölgelerinin halihazır haritası yapıldıktan sonra Bakanlıktan temin edilecek Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Teknik Şartnamesi doğrultusunda hazırlanacak jeolojik ve jeoteknik etüd raporu ilgili kurum tarafından onaylanır. Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu imar planına esas teşkil eder.

İmar Planı Ölçeği

Madde 18- Endüstri Bölgesi imar planı 1/5000 ölçeğinde nazım imar planı ve 1/1000 ölçeğinde uygulama imar planı olmak üzere iki aşamada hazırlanır. İmar planları plan açıklama raporu ve ekleri ile bir bütündür. 1/1000 ölçekli imar planı uygulamaya esaslıdır.

İmar Planı Hazırlama Çalışması

Madde 19- Planların hazırlama sürecinde Bölgenin seçilmesine altlık oluşturan eşik analizi paftaları ile Kurula katılan kurum görüşleri, bölgenin coğrafi, demografik özellikleri, Bölgede yatırım yapacak yatırımcıların belli olması halinde planlanan yatırım özellikleri etüd edilerek plan müellifi tarafından, 02/11/1985 tarihli ve 18916 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte belirtilen teknik esaslar çerçevesinde ön bilgi ve belgeler hazırlanır ve Bakanlığa sunulur.

İmar Planı Yapımı

Madde 20 - Endüstri bölgelerinde yapılaşma koşulları Bakanlık tarafından hazırlanan "Yerleşim ve Yapılaşma Talimatnamesi" çerçevesinde belirlenir. Sağlık Bakanlığı ile Bakanlık arasında yapılacak protokol çerçevesinde belirlenen sağlık koruma bandı 1/5000 ile 1/1000 ölçekli imar planlarına ve plan notlarına işlenir.

Münferit Endüstri Bölgelerinde bölge ilanı ve ilan edilen alanın Hazine adına tescilinin ardından yatırımcı Bakanlığa başvurur. Halihazır harita, jeolojik ve jeoteknik etüd, imar planına esas gerekli ön bilgi-dokümanlar ile nazım ve uygulama imar planları yatırımcı tarafından plan müellifine hazırlattırılarak Bakanlık onayına sunulur.

OSB'lerden dönüşen endüstri bölgelerinde; onaylı ve yürürlükte olan imar planlarıyla kazanılmış haklar, revizyon imar planıyla iptal edilmedikçe korunur. Gerekli hallerde bırakılacak sağlık koruma bandı Sağlık Bakanlığı ile yapılacak protokol esaslarına göre tespit edilerek imar planlarına ve plan notlarına işlenir.

İmar Planı Onayı

Madde 21- Plan müellifi tarafından Bölgenin yapılaşma koşulları hakkında "Yerleşim ve Yapılaşma Talimatnamesi" ile plan yapım tekniği 02/11/1985 tarihli ve 18916 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğe uygun olarak hazırlanan imar planları, Bakanlık onayına sunulur.

Bakanlık tarafından uygun görülen planlar, onaylanarak yürürlüğe girer. Kesinleşmiş imar planlarının birer kopyası ilgili kurumlara bilgi için gönderilir.

İmar Planı Değişiklikleri ve Onayı

Madde 22- İmar planı değişikliklerinin onaylama ve dağıtımını konusunda 21 inci maddede belirtilen yol izlenir.

Parselasyon Planı Düzenleme Sınırının Geçirilmesi
Madde 23- Bakanlık tarafından onaylanmış uygulama imar planına uygun olarak imar planı bütününde veya varsa etap sınırı esas alınarak düzenleme sınırı belirlenir.

Tapu Kayıtlarının ve Haritalarının Elde Edilmesi

Madde 24- Düzenleme sahasına giren kadastro ve varsa imar parsellerinin tapu sicil kayıtları Tapu Sicil Müdürlüğünden proje müellifi tarafından çıkarılır. Pafta örnekleri teknik bilgi ve belgeler ise Kadastro Müdürlüğünden temin edilir.

İmar Uygulama Yapım Yöntemleri

Madde 25- Kamulaştırma işlemleri tamamlanarak Hazine adına tescil edilen endüstri bölgelerinde kesinleşmiş imar planına uygun olarak imar planı içine giren arazinin düzenlenmesi 3194 sayılı İmar Kanununun 18 inci maddesi uyarınca yapılır.

Parselasyon Planının Onayı ve Yürürlüğe Girmesi

Madde 26- Parselasyon planları ve ekleri 31/01/1988 tarihli ve 19711 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Büyük Ölçekli Haritaların Yapım Yönetmeliği ve 06/08/1973 tarihli ve 14617 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tescile Konu Haritalar ve Planlar Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanarak Bakanlık onayıyla yürürlüğe girer.

Kontrol ve Tescil İşlemleri

Madde 27- Parselasyon planları mahalli Kadastro Müdürlüklerince kontrol edildikten sonra, mahalli Tapu Sicil Müdürlüklerince tescil edilir. Tescili tamamlanan parselasyon planlarının onaylı birer nüshası Bakanlığa gönderilir.

Parselasyon Planı Değişiklikleri, Tevhid ve İfraz

Madde 28- Yatırımcıya tahsisi yapılan iki veya daha fazla sanayi parseli tevhid edilebilir. İfraz sonucu oluşacak sanayi parsellerinin büyüklüklerinde endüstri bölgesinin onaylı imar planıyla getirilen minimum parsel büyüklüğünün dikkate alınması şarttır. Parsel tevhid ve ifraz işlemleri Bakanlığın onayıyla yürürlüğe girer.

Belirtilmemiş Hususlar

Madde 29- İmar planı yapımı, revizyonu ve değişiklikleri, parselasyon yapımı ve değişiklikleri hakkında bu yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda, 03/05/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile ilgili yönetmeliklerde, mekansal standartlar hariç, belirtilen esaslar ile, bölgelerde yapılacak yapılarda 29/06/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanununda belirtilen hususlar geçerlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM Projelerin Hazırlanma ve Uygulama Esasları

Projelerin Hazırlanması ve Onayı

Madde 30- Endüstri bölgeleri ile ilgili yol, atıksu,

yağmur suyu, içme ve kullanma suyu gibi altyapı projeleri, Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde hazırlattırılır ve Bakanlık tarafından onaylanır. YG-AG elektrik, enerji nakil hattı, haberleşme, doğalgaz ve atıksu arıtma tesisi projeleri, yetkili kurumun onayını müteakip Bakanlık tarafından vize edilir.

Münferit Endüstri Bölgelerindeki Projeler

Madde 31- Münferit endüstri bölgelerinde altyapı ve üst yapı projeleri başvuru sahibi tarafından hazırlattırılır ve Bakanlıkça onaylanır. Bunlarla ilgili ruhsat ve izinler, projelerin onayını takiben Bakanlıkça hazırlanan ruhsat ve izin işlemlerine ait usul ve esaslara göre verilir.

YG-AG elektrik, enerji nakil hattı, haberleşme, doğalgaz, atıksu arıtma ve tersane projeleri, yetkili kurumun onayını müteakip Bakanlık tarafından vize edilir.

Organize Sanayi Bölgelerden Dönüşen Endüstri Bölgelerindeki Projeler

Madde 32- OSB'lerden dönüştürülen endüstri bölgelerinde yol, atıksu, yağmur suyu, içme ve kullanma suyu gibi altyapı projeleri ve tadilatları Bakanlıkça onaylanır.

Yapım İşleri

Madde 33- Endüstri bölgeleriyle ilgili altyapı yapım işlerinin gerçekleştirilmesine yönelik yaklaşık maliyet ihale işlemleri, yer teslimi, iş programı, işe başlama ve bitirme, hakediş düzenlenmesi ve ödemeler, fiyat farkı, süre uzatımı ve ödenek aktarımı, işlerin artması veya eksilmesi, cezalar, teminatlar, işin teslimi, muayene ve kabul işlemleri, yapı denetimi, devir, fesih ve tasfiyeye ilişkin hususlar, kesin hesap işleri gibi iş ve işlemler, 04/01/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve ilgili mevzuata uygun olarak gerçekleştirilir.

Kontrollük Hizmetleri

Madde 34- Endüstri bölgelerinde projelerin arazi kontrolü ile altyapı inşaatlarının kontrolü Bakanlıkça yapılır ya da hizmet alımı şeklinde yaptırılır.

ALTINCI BÖLÜM Kurul ve İşletme Müdürlüğü

Kurulun Teşkilî

Madde 35- Kurul, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında; Maliye, Bayındırlık ve İskan, Tarım ve Köy İşleri, Çevre ve Orman bakanlıkları, Hazine ve Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarlıklarından en az genel müdür seviyesinde birer temsilci ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği temsilcisinden oluşur.

Kurulun Görevleri

Madde 36- Kurulun görevleri şunlardır:

a) Bakanlıkça sunulan endüstri bölgesi kurulmasına dair her türlü raporu ve belgeyi incelemek,

b) Talebin uygun görülmesi halinde endüstri bölgesi kurulmasını Bakanlar Kuruluna teklif etmek, uygun görülmemesi halinde ise 11 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen esaslar çerçevesinde işlemlerin yapılmasını sağlamak,

c) Kurul Başkanınca verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

Kurulun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 37- Kurulun çalışma esasları aşağıda belirtilmiştir:

a) Kurul toplantılarının yeri, tarihi, gündemi, önerilen alana ait özet değerlendirme raporu ve gündem ile ilgili diğer tüm bilgi ve belgeler Kurul Başkanı tarafından yazılı olarak üyelere ve ilgililere, toplantı tarihinden en az on beş gün önceden bildirilir,

b) Kurul üyeleri, Kurul başkanının çağrısıyla belirtilen gün ve saatte toplanır,

c) Kurul gerektiğinde önerilen alan hakkında ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi, görüş, belge ister ve bunların temsilcilerini toplantılara davet eder,

ç) Kurul üyelerinin raporlu, izinli veya görevde olmaları halinde toplantıya vekilleri, ya da temsil ettikleri kurumun diğer yetkili temsilcisi katılır,

d) Bölge yerinin belirlenmesi kararı oy birliği ile alınır,

e) Toplantıda çekimser oy kullanılmaz,

f) Gerektiğinde müteakip kurul toplantısı için toplantıda karar alınır ise yazılı çağrıya gerek kalmaz,

g) Her üye toplantıya, önerilen alana ilişkin tüm bilgileri araştırmış, gerekli etüdüleri yaptırmış, teknik görüşleri edinmiş olarak katılır ve mensubu olduğu kurum veya kuruluşun görüşünü toplantıda bildirir. Daha sonra kurum görüşü bildirilemez. On beş günlük sürenin, kurumların gerekli araştırmayı yapması için yetmemesi durumunda, Bakanlığa yazılı olarak bildirmeleri koşuluyla, Kurul toplantısından önce Bakanlıkça ek süre verilebilir. Usulüne uygun olarak bildirimde bulunulduğu halde toplantıya katılmayan, yazılı görüş bildirmeyen ya da toplantıya temsilcisini gönderdiği halde görüşünü bildirmeyen kurumların görüşleri olumlu kabul edilir,

ğ) Toplantılara üç kez üst üste mazeretsiz katılmayan temsilci, Kurul başkanlığınca uyanılır. Tekrarında ise ilgili bakanlıkça bu temsilci değiştirilir.

Kurulun sekreteryası hizmetleri Genel Müdürlük tarafından yürütülür.

Kurul Sekreteryasının Görevleri

Madde 38- Kurul sekreteryasının görevleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Kurula ait toplantı tutanaklarını düzenlemek, takip ve muhafaza etmek,

b) Kurul faaliyetlerine ilişkin diğer görevleri yapmak.

İşletme Müdürlüğünün Teşkilî

Madde 39- Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasının ardından Bakanlığın, endüstri bölgesinin kurulduğu il sınırları içindeki ilgili sanayi odası ya da sanayi ve ticaret odasına yazacağı talimatla oda bünyesinde, oda yönetim kurulu kararı ile endüstri bölgesi işletme müdürlüğü kurulur.

İşletme müdürlüğü, işletme müdürü ile yeterli kadar

idari ve teknik personelden oluşur. İşletme müdürü ve personel, oda yönetim kurulu kararı ile atanır ve aynı şekilde görevden alınır.

Oda bölgeyi, kendi mevzuatı çerçevesinde işletir.

Personelin Niteliği ve Özlük Hakları

Madde 40- İşletme müdürlüğünde görev alacak personelde Oda personel mevzuatında belirtilen şartlar aranır. Personelin özlük hakları, Oda tarafından sağlanır. İşletme müdürlüğünün teşkilat şeması Bakanlık onayına tabidir.

İşletme Müdürlüğü Gelirleri

Madde 41- İşletme müdürlüğünün idari ve sosyal giderleri, 42 nci madde uyarınca Oda bütçesinden karşılanır. Yönetim ve işletme giderlerinin karşılanması için, Oda ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği arasında yapılacak protokol çerçevesinde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden destek alınabilir.

Bölgelerin yönetim ve işletmesinde kullanılmak üzere gerçekleştirilecek her türlü mal ve hizmet alımı ile genel idare giderleri Oda ve protokol yapılmışsa Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından karşılanır. Altyapı ile ilgili bakım ve onarım harcamaları için, bölgede yer alan yatırımcılardan 42 nci madde uyarınca işletme müdürlüğü tarafından katılım payı alınır.

İşletme Müdürlüğünün Görevleri

Madde 42- İşletme müdürlüğünün görevleri şunlardır:

- a) Altyapı ihalesini takiben Bakanlığın belirleyeceği kontrol mühendisleri ile koordinasyon içinde çalışmak ve bu kontrol mühendislerinin çalışma ortamını temin etmek,
- b) Altyapı inşaatının seyri ile ilgili Bakanlığa rapor sunmak,
- c) Bölgeyi yönetmek ve işletmek,
- ç) Bakanlığın talimatı üzerine yatırımcıya arsa tahsis işlemlerini yürütmek,
- d) Yatırımcının Maliye Bakanlığı ile faaliyetini yürüteceği arazi için irtifak hakkı sözleşmesi imzalamasından sonra, yatırımcıya yer teslimini yapmak,
- e) Katkı payının yatırılmasından sonra yatırımcının sabit yatırım miktarının artması durumunda, artan miktara isabet eden katkı payının ilgili hesaba yatırılmasını sağlamak,
- f) Bölgenin yönetimi ve işletimine ait her türlü harcamayı, Oda yönetim kurulu tarafından verilen yetki çerçevesinde yapmak,
- g) Bölgede sunulan genel hizmetlerin bedellerini yatırımcılardan tahsil etmek ve bölgenin yönetim ve işletilmesi için harcamak,
- ğ) Kanunda belirtilen sürede izin ve ruhsatların verilmesini sağlamak,
- h) Belirli dönemlerde hazırlayacağı faaliyet raporları ile yıllık planları, bütçeyi, gelir- gider hesaplarını Odaya ve

Bakanlığa rapor etmek,

ı) Bakanlığın Bölge için vereceği diğer görevleri yapmak.

Bakanlık Denetimi

Madde 43- Bakanlık gerekli gördüğü hallerde veya şikayet üzerine, bölgelerin her türlü hesap ve işlemlerini denetlemeye ve tedbirler almaya yetkilidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Yatırım İzni

Yatırımcının Başvurusu

Madde 44- Endüstri bölgelerinde yatırım yapmak isteyen yerli ve/veya yabancı yatırımcı, yatırım yapmak istediği Bölgeyi ve talep ettiği parsel büyüklüğünü içeren talep yazısı ve bilgi formu ile Bakanlığa başvurur.

Bakanlık, yatırımcının talebini değerlendirerek, uygun bulması durumunda, yatırımı gerçekleştirme süresi ile ön yer tahsisi onayı verir. Yatırımcı faaliyeti ile ilgili olarak, 16/12/2003 tarihli ve 25318 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği kapsamında kalması durumunda, 09/08/1983 tarihli 2872 sayılı Çevre Kanununun 10 uncu maddesi gereği hazırlayacağı raporu Çevre ve Orman Bakanlığına sunmakla yükümlüdür. Ancak Bölgedeki faaliyetler, yer tetkik kararından muaftır.

Yatırım İzninin Verilmesi

Madde 45- Çevre ve Orman Bakanlığına sunulan rapor, ÇED Mevzuatı uyarınca değerlendirilir.

ÇED Mevzuatına göre hazırlanacak olan Raporun Çevre ve Orman Bakanlığına intikal tarihinden itibaren inceleme, değerlendirme ve nihai karar verme süresi iki aydır. Bu süreye faaliyet sahibinin raporu düzeltilmesi için tanınan süre dahil değildir.

Faaliyet sahibi, düzeltilmesi istenen raporu on beş gün içerisinde düzelterek Çevre ve Orman Bakanlığına vermek zorundadır.

Yatırımcının faaliyeti ile ilgili olarak ÇED olumlu kararı veya ÇED gerekli değildir kararı almasını takiben yatırımda kullanılacak sabit yatırım tutarının binde beşini geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca belirlenecek tutarın Bakanlık Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılmasından sonra, arsa tahsisi işlemlerinin yürütülmesi için yatırımın yapılacağı Endüstri Bölgesinin İşletme Müdürlüğüne Bakanlık tarafından talimat verilir.

ÇED olumlu kararı veya ÇED gerekli değildir kararı verilen faaliyetler hakkında ilgili kurumlarca başkaca hiçbir işleme gerek kalmaksızın on beş gün içinde gerekli izin, onay ve ruhsatlar verilir. Bütün bu işlemler üç ay içerisinde tamamlanır.

Yatırımın tamamlanıp tesisin üretime geçebilmesi için, alınması gereken izin ve ruhsatlar da ilgili kurumlarca on beş gün içinde verilir.

Katkı payının yatırılmasından sonra yatırımcının sabit yatırım miktarının artması durumunda; artan miktara isabet eden katkı payı yatırımcı tarafından Bakanlık Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM Ödenek Harcama Usul ve Esasları

Ödenek

Madde 46- Endüstri Bölgelerinin kurulması için gerekli arsa veya arazi temini ve altyapı ile ilgili mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, 12 nci maddede belirtildiği üzere Bakanlık Bütçesine bu amaçla konulan ödenek-ten ve verilecek ek ödeneklerden karşılanır.

Endüstri bölgesi içinde kalan ve mülkiyeti Hazineye ait olan taşınmazlar ile kamulaştırılarak Hazine adına tescil edilen taşınmazlar üzerinde sözleşmesinde belirtilen süre kadar yatırımcılar lehine tespit edilecek irtifak haklarına ilişkin bedeller Maliye Bakanlığınca tespit edilir.

Hazine arazilerinin tescili ve bu araziler üzerinde irtifak hakkı tesis işlemlerine ilişkin belgelere ait liste ve listeye ilgili açıklamalar; Kurul başkanının onayı ile Bakanlıkça Sayıştaya altı aylık dönemler halinde gönderilir.

Harcama Kalemleri

Madde 47- Bölgelerin kurulması amacıyla Bakanlık bütçesine konan ödenekler, aşağıdaki harcamalar için kullanılır:

- a) Bölgenin yer seçimi etüt raporunun hazırlanması için gerekli olan,
 - 1) Fizibilite etüdü hazırlanması,
 - 2) Çeşitli ölçekte topoğrafik harita alımı,
 - 3) Meteorolojik veri alımı,
 - 4) Toprak etüt raporu hazırlanması,
 - 5) Maden sahalarını gösterir harita ve belge alımı,
 - 6) Jeolojik ve jeoteknik etüt yapımı, bedelleri ve bu belgelerin renkli fotokopi veya ozalit ile çoğaltılmasına ilişkin harcamalar.
- b) Kamulaştırma bedeli ve kamulaştırma masrafları,
- c) İhale giderleri,
- ç) Bilirkişi ücretleri,
- d) Ruhsat bedelleri,
- e) Halihazır harita, imar planı, imar planının araziye aplikasyonu, parselasyon planı ve aplikasyonu, tapu tescil işlemleri, zeminde arazi ve arsa düzenleme uygulamaları, altyapı zemin araştırma raporu, altyapı avan ve uygulama projeleri, keşif ve metraj, arıtma tesisi avan ve uygulama proje ve fizibilite giderleri ve benzeri işler,
- f) Bölgeye ait, idari hizmet binaları ile yol, içme suyu,

kanalizasyon, YG-AG elektrik şebekesi, enerji nakil hattı, drenaj, istinat ve ihata duvarı, köprü, gölet, arıtma, sondaj, isale ve terfi hatları, su depoları, haberleşme hatları, boru iletim hattı, dekopaj, tünel, viyadük, demiryolu hemzemin geçidi, su sondaj kuyusu, imalat, ihzarat, nakliye, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işleri,

g) Yapım işlerine ait kontrollük ve müşavirlik hizmetleri,

ğ) Bölge kurulması ile ilgili diğer mal ve hizmet alımları.

DOKUZUNCU BÖLÜM Münferit Yatırımlar

Başvuru

Madde 48- Münferit bir sanayi yatırımı gerçekleştirmek amacıyla, yatırımı gerçekleştirecek yerli ve/veya yabancı gerçek ya da tüzel kişilerin başvurusu üzerine Bakanlığın uygun gördüğü alanların, Kurulun değerlendirmesinin ardından Bakanlar Kurulunca münferit yatırım yeri olarak tahsis edilmesine karar verilebilir.

Münferit yatırım yeri talebinde bulunan yatırımcı, Bakanlık tarafından formatı belirlenen detaylı bilgi formunu ve kurulacak tesisin üretim konusu, yatırım tutarı, iç ve dış sermaye yapısı, yatırım tutarı finansman durumu, sağlayacakları istihdam ve katma değer, geliştirilecek/transfer edilecek teknolojinin niteliği, ihracatta döviz kazancı, ithalatı ikame suretiyle sağlanacak döviz tasarrufu, yatırımın karlılık ve geri dönüş süresi, yatırımın o yörede gerçekleştirilmek istenmesinin gerekçelerine ilişkin bilgileri ve yatırımı gerçekleştirme süresini de içeren fizibilite raporunu, Bakanlığa sunar.

Sunulan başvuru formunun ve fizibilite raporunun Bakanlıkça incelenmesinin ardından uygun görülmesi durumunda, yer seçimi etüdü yapılır. Söz konusu bilgi formu ve fizibilite raporunun uygun bulunmaması halinde, başvurunun uygun bulunmadığı, başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir.

Başvuruda Aranacak Şartlar

Madde 49- Münferit yatırım yeri tahsis talebiyle Bakanlığa başvuracak olan yerli ve/veya yabancı gerçek ya da tüzel kişilerin gerçekleştirecekleri yatırımlarda, en az yetmiş beş trilyon Türk Lirası tutarında sabit yatırım yapılacak olması, kalkınma planlarında belirtilen ileri teknoloji yatırımlarından birinin yapılması, kurulacağı alanın en az yüz elli bin metre kare büyüklüğünde olması koşulları aranır. Sabit yatırım tutarı her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 04/01/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılabilmek suretiyle uygulanır.

Yer Seçimi ve Kamulaştırma

Madde 50- Başvurusu Bakanlıkça uygun bulunan yatırımlar için, 6 ncı, 7 nci, 8 inci ve 9 uncu maddelerde açıklandığı şekilde yer seçimi etüdü ve değerlendirme raporu hazırlanır ve Kurul'a sunulur. Münferit yatırım yerinin belirlenmesi amacıyla toplanacak Kurulda, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Kültür ve Turizm, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik

bakanlıkları ile Dış Ticaret müsteşarlığının görüşünün alınması zorunludur.

Sunulan değerlendirme raporu üzerine söz konusu alanın Kurul tarafından yatırıma uygun bulunması durumunda, ÇED mevzuatı uyarınca ÇED olumlu kararı veya ÇED gerekli değildir kararının alınmasının ardından alanın, Bakanlar Kurulu kararı ile 24/04/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kanunla değişik 04/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 nci maddesi uyarınca acele kamulaştırma yapılabileceği kaydıyla münferit yatırım yeri olarak tahsis edilmesine karar verilir.

Ayrıca Bakanlıkça da uygun görülmesi halinde, münferit yatırım yeri olarak ilan edilen arazi, bedeli ilgili yatırımcı tarafından karşılanmak suretiyle de kamulaştırılabilir. Bu şekilde yapılan kamulaştırmalarda Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre işlem yapılır.

Yer Tahsisi

Madde 51- Belirlenen alanın kamulaştırılmasının ardından alan, Hazine adına tescil edilir ve sabit yatırım tutarının binde beşini geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca belirlenecek tutarın, Bakanlık Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılmasını takiben yatırımcı lehine, Kanunun 3 üncü ve 4 üncü madde hükümleri de dikkate alınarak bedelli veya bedelsiz olarak Maliye Bakanlığınca irtifak hakkı tesis edilir. Bakanlık Merkez Saymanlık Müdürlüğüne tahsil edilen bu tutarlar bütçeye gelir kaydedilir.

İmar Planları

Madde 52- Münferit yatırım yerine ait imar planları, 20 nci madde uyarınca başvuru sahibi tarafından hazırlattırılarak Bakanlık tarafından onaylanır.

Altyapı ve Üstyapı Projeleri ve Uygulama

Madde 53- Münferit yatırım yerine ait altyapı ve üstyapı projeleri başvuru sahibi yatırımcı tarafından hazırlattırılır ve Bakanlık tarafından onaylanır. YG-AG elektrik, enerji nakil hattı, haberleşme ve doğalgaz projeleri, yetkili kurumun onayını müteakip Bakanlık tarafından vize edilir.

Üstyapı projeleri, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Mimari Proje Düzenleme Esasları"nın, "Tatbikat projesi" bölümünde belirtilen kriterler çerçevesinde başvuru sahibi tarafından hazırlattırılır. Proje müellifi, Bakanlıkla görüşerek projeyi hazırlar ve Bakanlığa sunar. Üstyapı projeleri Bakanlıkça onaylanır.

İzin ve Ruhsatlar

Madde 54- Her ölçekte imar planları, alt yapı ve üst yapı projeleri ve bunlarla ilgili ruhsat ve izinler Bakanlık onayı ve denetimine tabidir. YG-AG elektrik, enerji nakil hattı, haberleşme ve doğalgaz projeleri, yetkili kurumun onayını müteakip Bakanlık tarafından vize edilir.

Yukarıda sayılan işlemlerin tamamlanmasının ardından, yatırımın gerçekleştirilmesi için alınması gereken izin, onay ve ruhsatlar, ilgili kurumlarca başkaca hiçbir işleme gerek kalmaksızın, on beş gün içinde verilir.

Münferit tesislerin yönetim ve işletmesinden yatırımı gerçekleştiren gerçek ya da tüzel kişiler sorumlu olur.

Yatırımın tamamlanıp tesisin üretime geçebilmesi için, alınması gereken izin ve ruhsatlar da ilgili kurumlarca on beş gün içinde verilir.

ONUNCU BÖLÜM İhtisas Endüstri Bölgeleri

İhtisas Endüstri Bölgeleri

Madde 55- Kalkınma planlarında belirtilen ileri teknoloji sektörlerinden birini kullanan ve araştırma geliştirmeye imkan tanıyan, bilişim teknolojisi, tıp teknolojisi ve tarımsal endüstri gibi alanlarda faaliyet göstermek üzere, ihtisas endüstri bölgeleri oluşturulabilir.

İhtisas endüstri bölgelerinin kuruluş ve işletilmesi ile yararlanılacak teşvikler, diğer endüstri bölgelerinde uygulanan usul ve esaslara tabidir.

İhtisas endüstri bölgelerinin kurulması için başvuru, yer seçimi, bölge ilanı, tüm etüd plan, projeler ile bunların uygulamaları, kontrolü, ödenek ve harcama usulleri, diğer endüstri bölgelerindeki gibidir. İmar planları için 20 nci madde hükümleri uygulanır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM Organize Sanayi Bölgelerinin Endüstri Bölgeleri Olarak İlanı

Başvuru

Madde 56- 12/04/2000 tarihli ve 4562 sayılı OSB Kanunu hükümlerine göre kurulmuş bulunan mevcut organize sanayi bölgelerinden, Bakanlıkça uygun görülenler, Bakanlar Kurulunca kısmen ya da tamamen endüstri bölgesi olarak ilan edilebilir. Bölge kurulması talep edilen yerlerde, OSB'lerin bulunması durumunda, öncelikle mevcut organize sanayi bölgelerinin endüstri bölgesi olarak ilan edilmesi gündeme getirilir.

OSB'nin endüstri bölgesi olarak ilanı için OSB'nin müteşebbis heyet kararı ile yazılı talepte bulunması, talebinin ekinde, OSB'nin tamamının Bölge ilan edilmesi talep ediliyorsa, OSB'de yer alan sanayicilerin tamamının bu talebe katıldığına dair belge; OSB'nin kısmen bölge olarak ilanının talep edilmesi halinde, talep edilen alanda bulunan sanayicilerin tamamının bu talebe katıldığına dair belge, talep edilen alan sınırlarının işaretlendiği 1/5000 ölçekli nazım imar planı, bölge ilan edilmesi durumunda ilgili odanın bu Yönetmelik kapsamında işletme müdürlüğü kuracağını belirten yazısı ve OSB tarafından hazırlattırılacak fizibilite etüdü ile birlikte Valilik kanalıyla Bakanlığa başvurusu gerekir.

Organize Sanayi Bölgelerinin Endüstri Bölgesine Dönüşmesi İçin Aranacak Kriterler

Madde 57- Kanunun yürürlük tarihinden önce 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümlerine göre kurulmuş bulunan mevcut organize sanayi bölgelerinden, 59 uncu Maddede belirtilen şekilde

Bakanlığa başvuruda bulunan ve aşağıdaki kriterleri sağlayanlar, Bakanlık tarafından Kurula önerilebilir:

- Kanunun yürürlük tarihinden önce 12/04/2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olması,
- Sanayi parsellerinin tahsis oranı yüzde elliden düşük olması,
- Tahsisi yapılmamış parsellerin bütünlük arz edecek şekilde bir arada bulunması,
- Yol kaplaması ve/veya atıksu arıtma tesisi hariç diğer alt yapı inşaatının tamamlanmış olması,
- Karayolu, demiryolu, liman, havaalanı yakınlığı gibi, yatırımcı için cazip olacak alt yapı avantajı bulunması.

İlan

Madde 58- Endüstri bölgesi olarak önerilecek mevcut OSB'ler için yer seçimi işlemi yapılmaz. Ancak, Bakanlığa sunulan fizibilite etüdü incelenir ve 57 nci maddede belirtilen, endüstri bölgesine dönüştürülme kriterleri yönünden inceleme yapılır.

Yapılan inceleme sonucunda talebin Bakanlıkça uygun görülmesi halinde Kurula önerilir. Kurulun teklifi üzerine alınan bölge ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı Resmi Gazete'de yayımlanır ve bölge ilan edilen alanın kamulaştırması yapılarak Hazine adına tescil edilir.

Organize Sanayi Bölgelerinden Dönüştürülen Endüstri Bölgelerinde Arsa Değer Tespiti

Madde 59- Endüstri bölgesi ilan edilen OSB'lerde kamulaştırma bedeli, Bakanlık tarafından ilgili OSB'nin muhasebe kayıtlarındaki toplam yatırım harcamalarının toplam sanayi alanına bölümü ile elde edilen yılı metrekare fiyatı üzerinden hesaplanır.

Endüstri bölgesi ilan edilen OSB arazisi üzerindeki ipotekler endüstri bölgesi alanı dışında kalan organize sanayi bölgesi parsellerine; yetmemesi halinde müteşebbis heyette yer alan kurum ve kuruluşların göstereceği diğer gayrimenkule kaydırılır.

OSB'lere ödenecek kamulaştırma bedelleri, varsa Bakanlık tarafından kredi borcuna mahsup edilir.

Uygulama

Madde 60- Endüstri Bölgesi olarak ilan edilmiş organize sanayi bölgelerinde aşağıdaki esaslara göre uygulama yapılır:

- Tahsisi yapılmış veya tesisi kurulmakta ya da kurulmuş olan parsellerin kamulaştırması yapılmaz,
- Sadece organize sanayi bölgesi mülkiyetinde olan parsellerin kamulaştırması yapılır ve bu araziler, endüstri bölgesi olarak kullanılmak üzere Hazine adına tescil edilir,
- Endüstri bölgesi olarak ilan edilen organize sanayi bölgelerinin yönetim ve işletmesinden, il sınırları içindeki ilgili sanayi odası ya da sanayi ve ticaret odası bünyesinde kurulacak Endüstri Bölgeleri İşletme Müdürlüğü sorumlu olur. OSB'nin tamamının bölge ilan

edilmesi halinde OSB yönetimi, endüstri bölgesi ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazetede yayımlanmasını takiben bir yıl içinde, bölge yönetimini Endüstri Bölgesi İşletme Müdürlüğüne devreder. OSB'nin kısmen endüstri bölgesi ilan edilmesi durumunda, bölge ilan edilen kısım İşletme Müdürlüğüne yönetilir ve işletilir; bölge ilan edilmeyen kısım için 4562 sayılı Kanun hükümleri geçerlidir,

ç) Endüstri bölgesi ilan edilen OSB alanında tahsisini almış yatırımcılardan katkı payı alınmaz. Ancak bu yatırımcıların alması gereken izin, onay ve ruhsatlarda bu yönetmelik hükümleri uygulanır,

d) Bölge alanında yer alan tahsisini OSB'den almış yatırımcılar; OSB kısmen bölge ilan edilmişse kalan arsa borçlarını OSB yönetimine ödemeye devam ederler; alanın tamamı endüstri bölgesi ilan edilmişse, kalan arsa borçlarını Bakanlık Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırırlar ve yatırırlar bu tutarlar bütçeye gelir kaydedilir.

Organize Sanayi Bölgelerinden Yönetiminin İşletme Müdürlüğüne Devri

Madde 61- OSB'nin kısmen endüstri bölgesi olarak ilan edilmesi durumunda; Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazetede ilanını takiben, Bakanlıkça Oda'ya yazılacak talimatla İşletme Müdürlüğü kurulur. Endüstri bölgesi ilan edilen alana ait tüm bilgi ve belgeler, hazırlanan devir protokolü çerçevesinde OSB yönetimi tarafından bir yıl içinde işletme müdürlüğüne devredilir.

OSB'nin tamamen endüstri bölgesi olarak ilan edilmesi durumunda; Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazetede yayımlanmasının ardından, Bakanlıkça Oda'ya yazılacak talimatla İşletme Müdürlüğü kurulur. OSB Müteşebbis Heyetini meydana getiren kurum ve kuruluşlar yetkili organlarından alacakları bir kararla, OSB Müteşebbis Heyete katılım için taahhüt ettikleri katılma payları nedeniyle şimdi veya ileride herhangi bir talepte bulunmayacaklarını taahhüt ederler. Müteşebbis Heyet, yönetimin işletme müdürlüğüne devrine oy birliği ile karar verir.

Tamamen Bölge İlan Edilen Organize Sanayi Bölgelerinin Devir İşlemleri

Madde 62- Tanzim edilecek devir protokolünün taraflarca imzalanmasını müteakip, OSB'nin alacakları ve borçları ile tüm mal varlığının işletme müdürlüğüne devredilmesi ve devrin ilan edilmesi ile devir gerçekleşir.

Devir işlemlerinin gerçekleşmesinin ardından Müteşebbis Heyetin Bakanlığa yazılı başvurusu üzerine, OSB'nin yetki belgesi iptal edilerek OSB Sicil Defterindeki kaydı terkin edilir.

ON İKİNCİ BÖLÜM Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Yönetmelik

Madde 63- 02/08/2002 tarihli ve 24834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Özel Endüstri Bölgelerinde Başvuru, Yer Seçimi ve Bölge İlanı

Geçici Madde 1- Üzerinde kurulu sanayi tesisi bulunan ve Geçici 2 nci maddede belirtilen şartları sağlayan alanın özel endüstri bölgesi ilan edilmesi talebinde bulunan gerçek ya da tüzel kişiler Bakanlığa başvurarak, formatı Bakanlıkça belirlenen başvuru formlarını ve fizibilite etüdünü, Geçici 2 nci madde uyarınca istenecek diğer belgelerle birlikte Bakanlığa sunarlar. Bakanlık Geçici 2 nci madde hükümlerine göre incelemede bulunur ve başvuruyu uygun bulması durumunda Kurul'a önerir. Talep konusu tesisler, Kurulun değerlendirmesinin ardından Bakanlar Kurulu kararı ile özel endüstri bölgesi olarak ilan edilebilir.

Talep edilen tesis alanının Bakanlık tarafından uygun bulunmaması durumunda, alan Kurula önerilmez. Kurula sunulan alanların Kurul tarafından uygun bulunmaması halinde, uygun bulunmama gerekçesiyle birlikte talep sahibine yazılı olarak bildirilir.

Özel Endüstri Bölgesi için Aranacak Koşullar

Geçici Madde 2- Bir alanın özel endüstri bölgesi ilan edilebilmesi için aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Üzerinde kurulu sanayi tesisleri bulunması,
- b) Mevcut ve tevsi arazi alanının yüz elli bin metre kareden büyük olması,
- c) Sanayi tesislerinin kurulduğu dönemde yürürlükte olan imar planlarına ve ilgili imar mevzuatına göre yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni ile diğer izinleri alarak faaliyete geçmiş olması,
- ç) Arazi mülkiyetinin tümüyle yatırımcılara ait olması,
- d) Kanunun yürürlük tarihinden önce yatırımını gerçekleştirmiş olması,
- e) Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde Bakanlığa başvuruda bulunması,
- f) Müracaat tarihi itibarıyla 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca Maliye Bakanlığınca belirlenecek yeniden değerlendirme oranına göre güncellenmiş en az yetmiş beş trilyon Türk Lirası tutarında sabit yatırımı bulunması,
- g) Mevcut yatırımın veya teknolojinin geliştirilmesine yönelik fizibilite etüdü hazırlanması,
- ğ) Teknik ve ekonomik ömrünün yeterli olduğunun ve araştırma geliştirme çalışmalarına yer verildiğinin, fizibilite raporunda belirtilmesi,
- h) Söz konusu faaliyet için kalkınma planlarında belirtilen ileri teknoloji yatırımlarından birinin yapılması,
- ı) Yatırımı geçtiği tarihte ÇED mevzuatının yürürlükte olması durumunda, ÇED olumlu kararı ya da ÇED gerekli değildir kararı almış olması,
- i) Arıtma tesisi bulunması ve arıtma tesisi için ISO 14000 belgesine sahip olunması,
- j) Mülkiyet sınırları içinde tevsi imkanı da göz önüne alınarak gerekli alanın bırakılması.

Başvuru konusu sanayi tesislerinin yukarıda sayılan şartları taşıyıp taşımadığı, Bakanlık tarafından incelenir. Başvuru sahibi, bu şartların sağlandığına yönelik tüm bilgi ve belgeleri Bakanlığa sunar. Bakanlık gerektiğinde yatırımcıdan ek bilgi ve belge isteyebilir.

Özel Endüstri Bölgeleri ile İlgili Diğer Hususlar

Geçici Madde 3- Özel endüstri bölgesi ilan edilen alanların kamulaştırması yapılmaz. Bölgenin yönetim ve işletmesinden mülk sahibi gerçek ya da tüzel kişiler sorumlu olur. Özel endüstri bölgesi ilan edilen alanlarda tesisi bulunan gerçek ya da tüzel kişilerden katkı payı alınmaz.

Özel endüstri bölgelerinin her ölçekteki imar planları ve değişiklikleri ilgili kurum tarafından onaylanır. Daha önce konulmuş sağlık koruma bandı varsa, bu mesafe geçerli olur. Bu bölgelerdeki her türlü altyapı, üst yapı proje ve inşaatları, mülk sahibi gerçek ya da tüzel kişilerce karşılanır.

Bakanlar Kurulu kararıyla özel endüstri bölgesi ilan edilen alanlarda yer alan ve daha önce izin, onay ve ruhsatları alınmış yatırımların tüm izin, onay ve ruhsatları yenilenir. Yeni alınacak izin, onay ve ruhsatlar, yatırımcının başvurusu üzerine ilgili kurumlar tarafından on beş gün içinde verilir.

Özel endüstri bölgelerinde uygulanacak Devlet yardımları, endüstri bölgelerinde uygulanacak Devlet yardımlarından ayrı olarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlendikten sonra uygulanır.

Yürürlük

Madde 64- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 65- Bu Yönetmelik hükümlerini Sanayi ve Ticaret Bakanı yürütür.

R.G. 16 Aralık 2004 - Sayı: 25672

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik

Çevre ve Orman Bakanlığından:

MADDE 1- 16/12/2003 tarihli ve 25318 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelere hiç bir teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz."

MADDE 2- Aynı Yönetmeliğin 18 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Proje sahibi veya yetkili temsilcisi, "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararını aldıktan sonra ilgili mevzuat uyarınca aldığı diğer izin ve ruhsatlar ile yatırımın başlangıç, inşaat, işletme ve işletme sonrası dönemlerine ilişkin izleme raporlarını valiliğe iletmekle yükümlüdür. Valilik halkı bilgilendirir ve Bakanlığa bilgi verir."

MADDE 3- Aynı Yönetmeliğin geçici 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"**Geçici Madde 3-** 07/02/1993 tarihli ve 21489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinden önce uygulama projeleri onaylanmış, çevre mevzuatı ve ilgili diğer mevzuat uyarınca yetkili mercilerden izin, ruhsat veya onay ya da kamulaştırma kararı alınmış, yatırım programına alınmış, mevzi imar planları onaylanmış projelere, bu tarihten önce üretim ve/veya işletmeye başladığı belgelenen faaliyetlere 09/08/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili diğer yönetmeliklerde alınması gereken izinler saklı kalmak kaydıyla bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz."

MADDE 4- Aynı Yönetmeliğin EK-I Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler Listesinin (25) numaralı satırı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (26) numaralı satırı yürürlükten kaldırılmıştır.

"25- Madencilik projeleri. Ruhsat hukuku ve aşamasına bakılmaksızın;

a) 25 hektar ve üzeri çalışma alanında (kazı ve döküm alanı toplamı olarak) açık işletmeler,

b) 150 hektarı aşan (kazı ve döküm alanı toplamı olarak) çalışma alanında açık işletme yöntemi ile kömür çıkarılması,

c) Biyolojik, kimyasal, elektrolitik ya da ısıl işlem yöntemleri uygulanan cevher zenginleştirme tesisleri,

d) 04/06/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun değişik 2 nci maddesinde yer alan 1 inci ve 2 nci grup madenlerin her türlü işleminden geçirilmesi (kıрма, eleme, öğütme, yıkama vb) projelerinden 100.000 m3/yıl ve üzeri kapasitede olanlar."

MADDE 5- Aynı Yönetmeliğin EK- II Seçme, Eleme Kriterleri Uygulanacak Projeler Listesinin (35) numaralı satırı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"35- Madencilik projeleri: Ruhsat hukuku ve aşamasına bakılmaksızın;

a) Her türlü madenin çıkarılması (EK-I'de yer almayanlar),

b) 5.000 m3/yıl ve üzeri kapasiteli blok ve parça mermer, dekoratif amaçlı taşların çıkarılması, işlenmesi ve yıllık 100.000 m2 ve üzeri kapasiteli mermer kesme, işleme ve sayalama tesisleri,

c) 1.000.000 m3/yıl ve üzerinde metan gazının çıkartılması ve depolanması,

d) Karbondioksit ve diğer gazların çıkartıldığı, depolandığı veya işlendiği 10.000 ton/yıl ve üzeri kapasiteli tesisler,.

e) Maden Kanununun değişik 2 nci maddesinde yer alan 1inci ve 2 nci grup madenlerin her türlü işleme sokulması (kıрма, eleme, öğütme, yıkama ve benzeri) (25.000 m3/yıl ve üzeri),

f) 50.000 ton/yıl ve üzeri tuzun çıkarılması ve/veya her türlü tuz işleme tesisleri,

g) Cevher hazırlama veya zenginleştirme tesisleri (EK-I'de yer almayanlar),"

Yürürlük

MADDE 6- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 7- Bu Yönetmelik hükümlerini Çevre ve Orman Bakanı yürütür.

R.G. 16 Aralık 2004 - Sayı: 25672

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulundan:

MADDE 1- 18/03/2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin (a) bendine "9- Dava ve Takip Dairesi Başkanlığı"ve "10- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı" alt bentleri eklenmiş ve (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir;

"c) Danışma birimleri

1- Fon Danışmanlığı"

MADDE 2- Aynı Yönetmeliğin 15 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Hukuk Dairesi Başkanlığı

Madde 15- Hukuk Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıda belirtilmiştir.

a) Fonun menfaatlerini koruyucu tedbirleri almak üzere, gerektiğinde toplantı ve görüşmelerde hazır bulunmak, görüş bildirmek ve sözleşmelerin Fonun menfaatlerine uygun olarak yapılmasını sağlamak,

b) Diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kurum ve kuruluşlardan, Fon Kurulundan veya Fonun diğer

dairelerinden gönderilen kanun tasarısı, kanun teklifi, yönetmelik, tebliğ ve yönergeler hakkında mütalaa vermek,

c) Fonun diğer daireleriyle işbirliği yapmak suretiyle yönetmelik, tebliğ ve yönerge hazırlayarak Fon Kurulunun onayına sunmak veya hazırlanan yönetmelik, tebliğ ve yönergelerle ilgili olarak hukuki mütalaa vermek,

d) Fonun ana hizmet, iç denetim, danışma ve yardımcı hizmet birimleri tarafından hazırlanan önergeler hakkında ve talep edilen sair hukuki konularda talep edilmesi halinde hukuki mütalaa vermek,

e) Yönetim ve denetimi Fona intikal eden ve/veya bankacılık yapma ve mevduat kabul etme izin ve yetkileri ilgili Bakan, Bakanlar Kurulu veya Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından kaldırılan bankaların eski hakim ortaklarından olan Fon alacaklarının tahsilini teminen yapılan görüşmelere ilgili dairenin talebi halinde iştirak etmek ve görüş bildirmek,

f) Tasfiye Dairesi Başkanlığı nezdinde Kanunun 16 ncı maddesinin (4) ve (9) numaralı fıkraları gereğince atanan iflas idarelerince tasfiyeleri yürütülen müflislerle ilişkin işlemler hariç olmak üzere, henüz yargı mercilerine intikal etmemiş uyuşmazlıkların, bir hakkın tanınması ya da bir menfaatten vazgeçilmesi yoluyla sulhen çözümünün sağlanması amacıyla, ilgili dairelerin görüşü de alınmak suretiyle iç düzenlemeler doğrultusunda işlem yapmak,

g) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden, Bankalar Kanununun 15 inci maddesi kapsamına giren işlemlerle sınırlı olmak üzere, Devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak haller ile meslek sırrı, aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa her türlü bilgiyi uygun süre ve ortamda (yazı, mikrofilm, mikrofiş, manyetik ortam ve benzeri suretle ya da on-line gibi), sürekli veya münferit olarak almak, defter ve belgeleri istemek,

h) Daireye ait çalışma düzenini ve yöntemini belirlemek,

i) Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yapmak."

MADDE 3- Aynı Yönetmeliğe, 15 inci maddeden sonra gelmek üzere 15/A ve 21 inci maddeden sonra gelmek üzere 21/A maddeleri eklenmiştir.

"Dava ve Takip Dairesi Başkanlığı

Madde 15/A- Dava ve Takip Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıda belirtilmiştir.

a) Fonun taraf olduğu yurtiçi ve yurtdışı her türlü uyuşmazlığın adli ve idari yargı mercii ve icra-iflas daireleri ile diğer idari mercilerde takibini, savunulmasını, Fonun ilgili mevzuat kurallarına göre bu mercilerde temsil edilmesini sağlamak,

lerde temsil edilmesini sağlamak,

b) Tasfiye Dairesi Başkanlığı nezdinde Kanunun 16 ncı maddesinin (4) ve (9) numaralı fıkraları gereğince Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu kararı ile atanan iflas idarelerince tasfiyeleri yürütülen müflislerle ilişkin işlemler hariç olmak üzere, takibinde ya da üst dereceli yargı mercilerine intikalinde yarar görülmeyen dava ve icra takiplerinden vazgeçilmesi veya ihtilafın sulhen çözümü konusunda, ilgili tahsilat dairesinin görüşlerini alarak hukuk dairesi ile birlikte Fon Kuruluna önerge sunmak,

c) Fon Kurulu tarafından açılmasına karar verilen davaları açmak, diğer dairelerden dava açılmak üzere gönderilen dosyalarla ilgili olarak inceleme yaparak dava açılmasını gerekli gördüğü hallerde davayı açmak, ilgililer hakkında alınması istenilen her türlü muhafaza tedbirini almak, ilgililerden mal beyannamesi istemek, ilgili Dairece bildirilen Kanunun 14,15,16 ve 17 nci maddeleri uyarınca Fon Kurulunca belirlenecek esas ve usuller dahilinde muhafaza tedbiri uygulanması veya uygulanmaması, dava açılması veya açılmış bulunan hukuk davalarının yapılan anlaşma süresince kısmen veya tamamen durdurulmasını mahkemeden istemek, hisseleri kısmen veya tamamen Fona intikal eden bankaların leh ve aleyhine açılan her türlü dava, icra ve iflas takiplerinden Fon Kurulunca uygun görülenlerle ilgili işlemleri ve takibini ilgili daire ile koordineli olarak yürütmek,

d) Bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılan, sigorta kapsamındaki mevduatı Fon tarafından ödenen bankanın iflasının istenmesi ile ilgili davaların açılması için gerekli işlemleri Tasfiye Dairesi Başkanlığı ile birlikte yürütmek, Tasfiye Dairesi Başkanlığına gerekli hukuki desteği sağlamak,

e) Hisseleri kısmen veya tamamen Fona intikal eden bir bankanın ortakları, yöneticileri ve denetçileri hakkında açılmış olan ve kanuni ve/veya külli halef sıfatıyla Fon tarafından izlenen dava ve takipler hakkında Birinci Tahsilat Dairesi Başkanlığına bilgi vermek ve bu davalar sonucunda alınan ilamları takip ve tahsil işlemleri için Birinci Tahsilat Dairesi Başkanlığına göndermek,

f) Hisseleri kısmen veya tamamen Fona intikal eden bankaların her türlü kredi alacakları ve diğer alacaklarından kaynaklanan takipteki alacak dosyaları, kredi dışı işlemlerden kaynaklanan derdest dava dosyalarının devralınacak/üstlenilecek olanları sorumluluklarına göre Birinci veya İkinci Tahsilat Dairesi Başkanlığı ile koordineli olarak temlik ve üstlenme işlemlerini ifa etmek,

g) Fona borçlu olanların iflası halinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 221 inci maddesindeki iflas bürosuna Fon temsilcisinin katılımını sağlamak, anılan Kanunun 223 üncü maddesine göre iflas idaresinin üyelerinden bir veya ikisinin, göstereceği iki kat aday arasından icra hakimliği tarafından seçilmesini talep etmek,

h) Bankalardan devralınan alacaklardan aciz belgesine bağlanmış olanlar ile her türlü alacakların takip ve tahsilatı sırasında aciz belgesine bağlananlar hakkında periyodik olarak İkinci Tahsilat Dairesi Başkanlığı tarafından verilecek bilgi ve belgelere göre gerekli takip ve tahsilat işlemlerini yapmak, safahatı hakkında ilgili daireye bilgi vermek,

ı) Fon kaynakları ile her türlü Fon alacaklarının takip ve tahsilatı hakkında ilgili daireler ile koordineli olarak Fon Kuruluna ve gerek duyulduğunda ilgili makamlara üçer aylık dönemlerde raporlar sunmak,

j) Fonun taraf olduğu adli ve idari takip ve davaların manyetik ortamda takibi amacıyla mevcut bilgi işlem yazılımına güncel ve doğru verilerin girilmesini sağlamak ve ilgili dairelerin kullanımına sunmak,

k) Fon alacakları ile ilgili olarak takip ve dava dosyalarında yapılan tahsilatların, Fon hesabına transferini temin etmek ve ilgili dairelere bilgi vermek,

l) Avukatlık ücretinin dağıtılması hususunda Kurum içi düzenlemeler yapmak ve Fon Kurulunun onayına sunmak,

m) Fon bünyesi dışındaki sözleşmeli avukatların çalışma usul ve esaslarının tespiti, tevzii edilen dosyalarla ilgili olarak rapor alınması ile dava ve takiplerin Fonun belirlediği usul ve esaslar dahilinde yürütülmesini sağlamak,

n) Hazine alacağı haline gelen alacakların ihtiyaç olması halinde hazine avukatlarıncı da takibini sağlamak üzere, ilgili dairelerle koordineli olarak, Fon Kuruluna öneri götürmek ve gerekli işlemleri tesis etmek,

o) Kanunda belirtilen suçlarla ilgili olarak Fon tarafından yapılacak suç duyurularına ilişkin gerekli işlemleri yapmak, açılacak ceza davalarını takip etmek, gerektiğinde bu davaların sözleşmeli avukatlar aracılığıyla yürütülmesini sağlamak ve hüküm giyenler hakkında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna bilgi vermek,

p) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden, Kanunun 15 inci maddesi kapsamına giren işlemlerle sınırlı olmak üzere, Devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak haller ile meslek sırrı, aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa her türlü bilgiyi uygun süre ve ortamda (yazı, mikrofilm, mikrofiş, manyetik ortam v.b. suretle ya da on-line gibi), sürekli veya münferit olarak almak, defter ve belgeleri istemek,

r) Birinci ve İkinci Tahsilat Daireleri ile birlikte, Fon alacaklarının tahsiline ilişkin önerileri Fon Kuruluna sunmak,

s) Daireye ait çalışma düzenini, görev bölümünü, dosyalarını, kayıt ve arşivleme yöntemlerini belirlemek,

t) Mali hususları ilgilendiren konular ile yapılan tahsilatları, kullandırılan avansları, alınan ve iade edilen teminat mektuplarını düzenli olarak Finansman Dairesi Başkanlığına bildirmek,

u) Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yapmak."

"Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Madde 21/A- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın görevleri aşağıda belirtilmiştir.

a) Ulusal strateji ve politikaları ile yıllık program çerçevesinde Fonun uzun ve orta vadeli strateji ve politikalarını belirlemek, amaçlarını oluşturmak üzere gerekli çalışmaları yapmak,

b) Fonun görev alanına giren konularda performans ve kalite ölçütleri geliştirmek ve bu kapsamda gerekli araştırmaları yapmak,

c) Ekonomik gelişmeleri takip etmek, özellikle Fonun görev alanı ile ilgili olarak bankacılık sektörü ve varlık şirketleri konusunda çalışmalar yapmak, öneriler hazırlamak ve çalışmaların sonucundan ilgili makamları bilgilendirmek,

d) Fon bütçesinin hazırlanmasında stratejik planlama ve yıllık hedeflerin gözetilmesine yönelik çalışmalarda bulunmak, Fon faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek,

e) Fon yönetimi ile Fon hizmetlerinin geliştirilmesi ve performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek, yorumlamak ve bunlarla ilgili yıllık faaliyet raporlarını hazırlamak,

f) Üst yönetimin iç denetime yönelik işlevinin etkililiğini ve verimliliğini arttırmak için gerekli çalışmaları yapmak,

g) Fonun görev alanına giren konularda, hizmetleri etkileyecek dış faktörleri incelemek, hizmetlerin etkinliğini ve tatmin düzeyini analiz etmek ve genel araştırmalar yapmak,

h) Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirmek,

ı) Fon Başkanının verdiği diğer görevleri yapmak."

MADDE 4- Aynı Yönetmeliğin 24 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 5- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 6- Bu Yönetmelik hükümlerini Fon Kurulu Başkanı yürütür.

R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Ceza Muhakemesi Kanunu

Kanun No. 5271

Kabul Tarihi: 04.12.2004

BİRİNCİ KİTAP Genel Hükümler

BİRİNCİ KISIM Kapsam, Tanımlar, Görev ve Yetki

BİRİNCİ BÖLÜM Kapsam ve Tanımlar

Kanunun kapsamı

MADDE 1.- (1) Bu Kanun, ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenler.

Tanımlar

MADDE 2.- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

b) Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

c) Müdafî: Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı,

d) Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı,

e) Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

f) Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

g) İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

h) Sorgu: Şüpheli veya sanığın hakim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

i) Malen sorumlu: Yargılama konusu için hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddi ve mali sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişiyi,

j) Suçüstü:

1. İşlenmekte olan suç,

2. Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç,

3. Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç,

k) Toplu suç: Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç,

l) Disiplin hapsi: Kısmi bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapsi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Görev

Görev

MADDE 3.- (1) Mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir.

Re'sen görev kararı ve görevde uyumsuzluk

MADDE 4.- (1) Davaya bakan mahkeme, görevli olup olmadığına kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir. 6 ncı madde hükmü saklıdır.

(2) Görev konusunda mahkemeler arasında uyumsuzluk çıktığında, görevli mahkemeyi ortak yüksek görevli mahkeme belirler.

Görevsizlik kararı verilmesi gereken hal ve sonucu

MADDE 5.- (1) İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.

(2) Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Görevsizlik kararı verilemeyecek hal

MADDE 6.- (1) İddianamenin kabulünden sonra, yargılamanın alt dereceli bir mahkemeye ait olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilemez.

Görevli olmayan hakim veya mahkemenin işlemleri

MADDE 7.- (1) Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hakim veya mahkemeye yapılan işlemler hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Bağlantılı Davalar

Bağlantı kavramı

MADDE 8.- (1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması

MADDE 9.- (1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik

mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir.

Görülmekte olan davaların birleştirilmesi ve ayrılması

MADDE 10.- (1) Kovuşturma evresinin her aşamasında, bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına yüksek görevli mahkemece karar verilebilir.

(2) Birleştirilen davalarda, bu davaları gören mahkemenin tabi olduğu yargılama usulü uygulanır.

(3) İşin esasına girdikten sonra ayrılan davalara aynı mahkemede devam olunur.

Geniş bağlantı sebebiyle birleştirme

MADDE 11.- (1) Mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse, bu bağlantı 8 inci maddede gösterilen türden olmasa bile, birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yetki

Yetkili mahkeme

MADDE 12.- (1) Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.

(2) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.

(3) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir.

(4) Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hareket suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.

(5) Görsel veya işitsel yayınlarda da bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.

Özel yetki

MADDE 13.- (1) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

(2) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

(3) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

Yabancı ülkede işlenen suçlarda yetki

MADDE 14.- (1) Yabancı ülkede işlenen ve kanun hükümleri uyarınca Türkiye'de soruşturulması ve kovuşturulması gereken suçlarda yetki, 13 üncü maddenin birinci ve ikinci fıkralarına göre belirlenir.

(2) Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir.

(3) Bu gibi suçlarda şüpheli veya sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir.

(4) Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

Deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenen suçlarda yetki

MADDE 15.- (1) Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir.

(2) Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

(3) Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.

(4) Çevreyi kirlenme suçu, yabancı bayrağı taşıyan bir gemi tarafından Türk kara suları dışında işlendiği takdirde, suçun işlendiği yere en yakın veya geminin Türkiye'de ilk uğradığı limanın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Bağlantılı suçlarda yetki

MADDE 16.- (1) Yukarıdaki maddelere göre her biri değişik mahkemelerin yetkisi içinde bulunan bağlantılı ceza davaları, yetkili mahkemelerden herhangi birisinde birleştirilerek görülebilir.

(2) Bağlantılı ceza davalarının değişik mahkemelerde bakılmasına başlanmış olursa, Cumhuriyet savcılarının istemlerine uygun olmak koşuluyla, mahkemeler arasında oluşacak uyuşma üzerine, bu davaların hepsi veya bir kısmı bu mahkemelerin birinde birleştirilebilir.

(3) Uyuşmazsa, Cumhuriyet savcısı veya sanığın istemi üzerine ortak yüksek görevli mahkeme birleştirmeye gerek olup olmadığına ve gerek varsa hangi mahkemede birleştirileceğine karar verir.

(4) Birleştirilmiş olan davaların ayrılması da bu suretle olur.

Yetkide olumlu veya olumsuz uyuşmazlık

MADDE 17.- (1) Birkaç hakim veya mahkeme arasında olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa, ortak yüksek görevli mahkeme, yetkili hakim veya mahkeme-yi belirler.

Yetkisizlik iddiası

MADDE 18.- (1) Sanık, yetkisizlik iddiasını, ilk derece mahkemelerinde duruşmada sorgusundan, bölge adliye mahkemelerinde incelemenin başlamasından ve duruşmalı işlerde inceleme raporunun okunmasından önce bildirir.

(2) Yetkisizlik iddiasına ilişkin karar, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusundan önce, bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin hemen başlangıcında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce verilir. Bu aşamalardan sonra yetkisizlik iddiasında bulunulamayacağı gibi mahkemeler de bu hususta re'sen karar veremez.

(3) Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Davanın nakli

MADDE 19.- (1) Yetkili hakim veya mahkeme, hukuki veya fiili sebeplerle görevini yerine getiremeyecek halde bulunursa; yüksek görevli mahkeme, davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline karar verir.

(2) Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister.

Yetkili olmayan hakim veya mahkemenin işlemleri

MADDE 20.- (1) Yetkili olmayan hakim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılmaz.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılan işlemler

MADDE 21.- (1) Bir hakim veya mahkeme, yetkili olmasa bile, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, yargı çevresi içerisinde gerekli işlemleri yapar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hakimin Davaya Bakamaması ve Reddi

Hakimin davaya bakamayacağı haller

MADDE 22.- (1) Hakim;

- Suçtan kendisi zarar görmüşse,
- Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa,
- Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,
- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlat edinme bağlantısı varsa,
- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,
- Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,
- Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa,

h) Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse, Hakimlik görevini yapamaz.

Yargılamaya katılmayacak hakim

MADDE 23.- (1) Bir karar veya hükme katılan hakim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz.

(2) Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hakim, kovuşturma evresinde görev yapamaz.

(3) Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hakim, aynı işte görev alamaz.

Hakimin reddi sebepleri ve ret isteminde bulunabilecekler

MADDE 24.- (1) Hakimin davaya bakamayacağı hallerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir.

(2) Cumhuriyet savcısı; şüpheli, sanık veya bunların müdafii, katılan veya vekili, hakimin reddi isteminde bulunabilirler.

(3) Bunlardan herhangi biri istediği takdirde, karar veya hükme katılacak hakimlerin isimleri kendisine bildirilir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hakimin reddi isteminin süresi

MADDE 25.- (1) Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hakimin reddi, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusu başlayınca; duruşmalı işlerde bölge adliye mahkemelerinde inceleme raporu ve Yargıtayda görevlendirilen üye veya tetkik hakimi tarafından yazılmış olan rapor üyelere açıklanınca kadar istenebilir. Diğer hallerde, inceleme başlayınca kadar hakimin reddi istenebilir.

(2) Sonradan ortaya çıkan veya öğrenilen sebeplerle duruşma veya inceleme bitinceye kadar da hakimin reddi istenebilir. Ancak bu istemin, ret sebebinin öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde yapılması şarttır.

Ret isteminin usulü

MADDE 26.- (1) Hakimin reddi, mensup olduğu mahkemece verilecek dilekçeyle veya bu hususta zabıt katibine bir tutanak düzenlenmesi için başvurulması suretiyle yapılır.

(2) Ret isteminde bulunan, öğrendiği ret sebeplerinin tümünü bir defada açıklamak ve süresi içinde olguları ile birlikte ortaya koymakla yükümlüdür.

(3) Reddi istenen hakim, ret sebepleri hakkındaki görüşlerini yazılı olarak bildirir.

Hakimin reddi istemine karar verecek mahkeme

MADDE 27.- (1) Hakimin reddi istemine mensup olduğu mahkemece karar verilir. Ancak, reddi istenen hakim müzakereye katılamaz. Bu nedenle mahkeme teşekkül edemezse bu hususta karar verilmesi;

a) Reddi istenen hakim asliye ceza mahkemesine men-

sup ise bu mahkemenin yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesine,

b) Reddi istenen hakim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması halinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için (1) numaralı daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi bulunması halinde ise, en yakın ağır ceza mahkemesine,

Aittir.

(2) Ret istemi sulh ceza hakimine karşı ise, yargı çevresi içinde bulunduğu asliye ceza mahkemesi ve tek hakime karşı ise, yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesi karar verir.

(3) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın görevli olduğu dairece incelenerek karara bağlanır.

(4) Ret isteminin kabulü halinde, davaya bakmakla bir başka hakim veya mahkeme görevlendirilir.

Ret istemi üzerine verilecek kararlar ve başvurulacak kanun yolları

MADDE 28.- (1) Ret isteminin kabulüne ilişkin kararlar kesindir; kabul edilmemesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir. İtiraz üzerine verilen ret karar hükümlerle birlikte incelenir.

Reddi istenen hakim yapabileceği işlemler

MADDE 29.- (1) Reddi istenen hakim, ret hakkında bir karar verilinceye kadar yalnız gecikmesinde sakınca olan işlemleri yapar.

(2) Ancak, hakim oturum sırasında reddedilmesi halinde, bu konuda bir karar verilebilmesi için oturuma ara vermek gerekse bile ara vermeksizin devam olunur. Şu kadar ki, 216 ncı madde uyarınca tarafların iddia ve sözlerinin dinlenilmesine geçilemez ve ret konusunda bir karar verilmeden reddedilen hakim tarafından veya onun katılımıyla bir sonraki oturuma başlanamaz.

(3) Ret isteminin kabulüne karar verildiğinde, gecikmesinde sakınca bulunan hal nedeniyle yapılmış işlemler dışında, duruşma tekrarlanır.

Hakimin çekinmesi ve inceleme mercii

MADDE 30.- (1) Hakim, yasaklılığını gerektiren sebeplere dayanarak çekindiğinde; mercii, bir başka hakimi veya mahkemeyi davaya bakmakla görevlendirir.

(2) Hakim, tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebepler ileri sürerek çekindiğinde, mercii çekinmenin uygun olup olmadığına karar verir. Çekinmenin uygun bulunması halinde, davaya bakmakla bir başka hakim veya mahkeme görevlendirilir.

(3) Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılan işler hakkında 29 uncu madde hükmü uygulanır.

Ret isteminin geri çevrilmesi

MADDE 31.- (1) Mahkeme, kovuşturma evresinde ileri

sürülen hakim reddi istemini aşağıdaki durumlarda geri çevirir:

a) Ret istemi süresinde yapılmamışsa.

b) Ret sebebi ve delilli gösterilmemişse.

c) Ret isteminin duruşmayı uzatmak amacı ile yapıldığı açıkça anlaşılıyorsa.

(2) Bu hallerde ret istemi, toplu mahkemelerde reddedilen hakim müzakereye katılmasıyla, tek hakimi mahkemelerde de reddedilen hakim kendisi tarafından geri çevrilir.

(3) Bu konudaki kararlara karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

Zabıt katibinin reddi veya çekinmesi

MADDE 32.- (1) Bu Bölümde yazılı hükümler zabıt katipleri hakkında da uygulanır.

(2) Zabıt katibinin reddi veya kendisinin reddini gerektiren sebepleri bildirerek görevden çekinmesi halinde gereken karar, yanında çalıştığı mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilir.

(3) Aynı işte zabıt katibinin hakim ile birlikte reddi istemi hakkında veya çekinmelerine karar verecek mercii, hakime göre belirlenir.

İKİNCİ KISIM

Kararlar, Açıklanması ve Tebliği, Süreler ve Eski Hale Getirme

BİRİNCİ BÖLÜM

Kararlar, Açıklanması ve Tebliği

Kararların verilmesi usulü

MADDE 33.- (1) Duruşmada verilecek kararlar, Cumhuriyet savcısı, duruşmada hazır bulunan müdafii, vekil ve diğer ilgililer dinlendikten; duruşma dışındaki kararlar, Cumhuriyet savcısının yazılı veya sözlü görüşü alındıktan sonra verilir.

Kararların gerekçeli olması

MADDE 34.- (1) Hakim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir.

(2) Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir.

Kararların açıklanması ve tebliği

MADDE 35.- (1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hakim veya mahkeme kararları, hukuken geçerli mazerete dayanarak hazır bulanamayan ilgisine tebliğ olunur.

(3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise

tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır.

Tebliğat ve yazışma usulü

MADDE 36.- (1) Mahkeme başkanı veya hakim, her türlü tebliğatı, tüm gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili yazışmaları yapar.

(2) İnfaz edilecek kararlar, Cumhuriyet Başsavcılığına verilir.

Tebliğat usulleri

MADDE 37.- (1) Tebliğat, bu Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, ilgili kanunda belirtilen hükümlere göre yapılır.

(2) Uluslararası anlaşmalar, yazılı belgelerin doğrudan doğruya postayla veya diğer iletişim araçlarıyla gönderilmesini kabul ettiğinde; yurt dışına yapılan tebliğat, iadeli taahhütlü posta veya diğer iletişim araçları ile gerçekleştirilir.

Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan tebliğat

MADDE 38.- (1) Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan tebliğat, tebliği gereken evrakın aslının verilmesi suretiyle olur. Tebliğ ile bir süre işlemeye başlıyorsa verildiği gün, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından evrakın aslına yazılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Süreler ve Eski Hale Getirme

Sürelerin hesaplanması

MADDE 39.- (1) Gün ile belirlenen süreler, tebliğatın yapıldığının ertesi günü işlemeye başlar.

(2) Süre, hafta olarak belirlenmiş ise, tebliğatın yapıldığı günün, son haftada isim itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer.

(3) Süre, ay olarak belirlenmiş ise tebliğatın yapıldığı günün, son ayda sayı itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Son bulunduğu ayda sayı itibarıyla karşılığı olan gün yoksa; süre, ayın son günü mesai saati bitiminde sona erer.

(4) Son gün bir tatile rastlarsa süre, tatilin ertesi günü biter.

Eski hale getirme

MADDE 40.- (1) Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hale getirme isteminde bulunabilir.

(2) Kanun yoluna başvuru hakkı kendisine bildirilmemesi halinde de, kişi kusursuz sayılır.

Eski hale getirme dilekçesi

MADDE 41.- (1) Eski hale getirme dilekçesi, engelin kalkmasından itibaren yedi gün içinde, süreye uyulduğunda usule ilişkin işlemleri yapacak olan mahkemeye verilir.

(2) Dilekçe sahibi, sürenin geçmesinde kusuru olmadığına ilişkin olguları, varsa belgelerini de ekleyerek açıklar. Dilekçe verildiği anda usule ilişkin yapılamayan işlemler de yerine getirilir.

Eski hale getirme dilekçesi üzerine verilecek karar

MADDE 42.- (1) Süresi içinde usul işlemi yapılsaydı, esasa hangi mahkeme hükmedecek idiyse, eski hale getirme dilekçesi hakkında da o mahkeme karar verir.

(2) Eski hale getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

(3) Eski hale getirme dilekçesi, kararın yerine getirilmesini durdurmaz; ancak, mahkeme yerine getirmeyi erteleyebilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Tanıklık, Birlikte İncelemesi ve Keşif

BİRİNCİ BÖLÜM

Tanıklık

Tanıkların çağırılması

MADDE 43.- (1) Tanıklar çağrı kağıdı ile çağırılır. Çağrı kağıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kağıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır.

(2) Bu çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, çağrı kağıdına bağlanan sonuçlar, bu durumda uygulanmaz.

(3) Mahkeme, duruşmanın devamı sırasında hemen dinlenilmesi gerekli görülen tanıkların belirteceği gün ve saatte hazır bulundurulmasını görevlilere yazılı olarak emredebilir.

(4) Cumhurbaşkanı kendi takdiri ile tanıklıktan çekinebilir. Tanıklık yapmayı istemesi halinde beyanı konutunda alınabilir ya da yazılı olarak gönderebilir.

(5) Bu madde hükümleri, kişinin ancak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme önünde tanık olarak dinlenmesi halinde uygulanabilir.

Çağrıya uymayan tanıklar

MADDE 44.- (1) Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödetilir. Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır.

(2) Fiili hizmette bulunan askerler hakkındaki zorla getirme kararı askeri makamlar aracılığıyla infaz olunur.

Tanıklıktan çekinme

MADDE 45.- (1) Aşağıdaki kişiler tanıklıktan çekinebilir:

a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı.

b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.

c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy.

d) Şüpheli veya şanın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları.

e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar.

(2) Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanuni temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanuni temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

(3) Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.

Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme

MADDE 46.- (1) Meslekleri ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekler ile çekinme konu ve koşulları şunlardır:

a) Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yükledikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler.

b) Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.

c) Mali işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler.

(2) Yukarıdaki fıkranın (a) bendinde belirtilenler dışında kalan kişiler, ilgilinin rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez.

Devlet sırrı niteliğindeki bilgilerle ilgili tanıklık

MADDE 47.- (1) Bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler, Devlet sırrı sayılır.

(2) Tanıklık konusu bilgilerin Devlet sırrı niteliğini taşıması halinde; tanık, sadece mahkeme hakimi veya heyeti tarafından zabıt katibi dahi olmaksızın dinlenir. Hakim veya mahkeme başkanı, daha sonra, bu tanık açıklamalarından, sadece yüklenen suçta açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgileri tutanağa kaydettirir.

(3) Bu madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.

(4) Cumhurbaşkanının tanıklığı söz konusu olduğunda sırrın niteliğini ve mahkemeye bildirilmesi hususunu kendisi takdir eder.

Kendisi veya yakınları aleyhine tanıklıktan çekinme

MADDE 48.- (1) Tanık, kendisini veya 45 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza

kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir.

Tanıklıktan çekinme sebebinin bildirilmesi

MADDE 49.- (1) Mahkeme başkanı veya hakim veya Cumhuriyet savcısı tarafından gerekli görüldüğünde 45, 46 ve 48 inci maddelerde gösterilen hallerde tanık, tanıklıktan çekinmesinin dayanağını oluşturan olguları bildirir ve bu hususta gerektiğinde kendisine yemin verdirilir.

Yemin verilmeyen tanıklar

MADDE 50.- (1) Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:

a) Dinlenme sırasında onbeş yaşını doldurmamış olanlar.

b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yemin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.

c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar.

Tanıklıktan çekinebilecek kimsenin çekinmemesi

MADDE 51.- (1) 45 inci madde gereğince tanıklıktan çekinebilecekler yemin verip vermemek hakim veya mahkemenin takdirine bağlıdır. Ancak, tanık yemin etmekten çekinebilir. Bu hususun kendisine bildirilmesi gereklidir.

Tanıkların dinlenmesi

MADDE 52.- (1) Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir.

(2) Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hallerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.

(3) Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

a) Mağdur çocukların,

b) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin,

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

(4) Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır.

Tanığa görevinin önemini anlatma

MADDE 53.- (1) Tanığa;

a) Dinlenmeden önce, gerçeği söylemesinin önemi,

b) Gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağı,

c) Doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği,

d) Duruşmada mahkeme başkanı veya hakimin açık izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği,

Anlatılır.

Tanıklara yemin verilmesi

MADDE 54.- (1) Tanıklar, tanıklıktan önce ayrı ayrı yemin ederler. Gerekliğinde veya bir kimsenin tanık sıfatıyla dinlenilmesinin uygun olup olmadığında tereddüt varsa yemin, tanıklığından sonraya bırakılabilir.

(2) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcılar da tanıklara yemin verirler.

Yeminin biçimi

MADDE 55.- (1) Tanığa verilecek yemin, tanıklıktan önce "Bildiğimi dosdoğru söyleyeceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." ve 54 üncü maddeye göre tanıklıktan sonra verilmesi halinde "Bildiğimi dosdoğru söylediğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." biçiminde olur.

(2) Yemin edilirken herkes ayağa kalkar.

Yeminin yerine getirilmesi, sağır veya dilsizin yemini

MADDE 56.- (1) Tanık, yüksek sesle tekrar ederek veya okuyarak yemin eder.

(2) Okuma ve yazma bilen sağır veya dilsizler yemin biçimini yazarak ve imzalarını koyarak yemin ederler. Okuma ve yazma bilmeyen sağır veya dilsizler işaretlerinden anlayan bir tercüman aracılığıyla ve işaretlerle yemin ederler.

Tanığın tekrar dinlenmesi

MADDE 57.- (1) Yemin ile dinlenen tanığın aynı soruşturma veya kovuşturma evresinde tekrar dinlenmesi gerektiğinde, yeniden yemin verilmeyip önceki yemini hatırlatılmakla yetinilebilir.

Tanığa ilk önce sorulacak hususlar ve tanığın korunması

MADDE 58.- (1) Tanığa, ilk önce adı, soyadı, yaşı, işi ve yerleşim yeri, işyerinin veya geçici olarak oturduğu yerin adresi, varsa telefon numaraları sorulur. Gerekirse tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında hakimi aydınlatacak durumlara, özellikle şüpheli, sanık veya mağdur ile ilişkilerine dair sorular yöneltilir.

(2) Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir.

(3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hakim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığının dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.

(4) Tanıklık görevinin yapılmasından sonra, kişinin kimliğinin saklı tutulması veya güvenliğinin sağlanması hususunda alınacak önlemler, ilgili kanunda düzenlenir.

(5) İkinci, üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri, ancak bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.

Tanığa söylenecek şeyler ve sorulacak sorular

MADDE 59.- (1) Tanık, dinlenmeden önce hakkında tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak mahkeme başkanı veya hakim tarafından, kendisine bilgi verilir; hazır olan sanık, tanığa gösterilir. Sanık hazır değilse kimliği açıklanır.

Tanıktan, tanıklık edeceği konulara ilişkin bildiklerini söylemesi istenir ve tanıklık ederken sözü kesilmez.

(2) Tanıklık edilen konuları aydınlatmak, tamamlamak ve bilgilerinin dayandığı durumları gereğince değerlendirebilmek için tanığa ayrıca soru yöneltilir.

Tanıklıktan ve yeminden sebepsiz çekinme

MADDE 60.- (1) Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yemininin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her halde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhal serbest bırakılır.

(2) Bu tedbirleri almaya naip hakim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hakimi yetkilidir.

(3) Davanın görüldüğü sırada bu tedbirler alındıktan ve yukarıdaki süreler suçun türüne göre tümüyle uygulanıktan sonra o dava veya aynı işe ilişkin diğer davada tekrar edilmez.

(4) Disiplin hapsi kararına itiraz edilebilir.

Tanığa verilecek tazminat ve giderler

MADDE 61.- (1) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hakim tarafından çağrılan tanığa, her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan tarifeye göre kaybettiği zaman ile orantılı bir tazminat verilir. Tanık hazır olmak için seyahat etmek zorunda kalmışsa, yol giderleriyle tanıklığa çağrıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri de karşılanır.

(2) Birinci fıkra hükmüne istinaden ödenmesi gereken tazminat ve giderler, hiçbir vergi, resim ve harç alınmaksızın, ödenir.

İKİNCİ BÖLÜM Bilirkişi İncelemesi

Bilirkişilere uygulanacak hükümler

MADDE 62.- (1) Tanıklara ilişkin hükümlerden aşağıdaki maddelere aykırı olmayanlar bilirkişiler hakkında da uygulanır.

Bilirkişinin atanması

MADDE 63.- (1) Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik

bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katlanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanuni temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez.

(2) Bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması, hakim veya mahkemeye aittir. Birden çok bilirkişi atanmasına ilişkin istemler reddedildiğinde de aynı biçimde karar verilir.

(3) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bu maddede gösterilen yetkileri kullanabilir.

Bilirkişi olarak atanabilecekler

MADDE 64.- (1) Bilirkişiler, il adli yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hakimler, yalnız buldukları il bakımından yapılmış listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de bilirkişi seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine veya listelerde yer verilenlerin çıkarılmalarına ilişkin esas ve usuller, yönetmelikte gösterilir.

(2) Atama kararında, gerekçesi de gösterilmek suretiyle, birinci fıkrada belirtilen listelere girmeyenler arasından da bilirkişi seçilebilir.

(3) Kanunların belirli konularda görevlendirdiği resmi bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı buldukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar.

(4) Bilirkişi olarak atanan bir tüzel kişi ise, kendisi adına incelemeyi yapacak gerçek kişi veya kişilerin isimlerini, bilirkişi atayacak yargı merciinin onayına sunar.

(5) Listelere kaydedilen bilirkişiler, il adli yargı adalet komisyonu huzurunda "Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin vermez.

(6) Listelerde yer almamış bilirkişiler, görevlendirildiklerinde kendilerini atamış olan merci huzurunda yukarıdaki fıkrada öngörülen biçimde yemin ederler. Yeminin yapıldığına ilişkin tutanak hakim veya Cumhuriyet savcısı, zabıt katibi ve bilirkişi tarafından imzalanır.

(7) Engel bulunan hallerde yemin yazılı olarak verilebilir ve metni dosyaya konulur. Ancak bu hale ilişkin gerekçenin kararda gösterilmesi zorunludur.

Bilirkişiliği kabul yükümlülüğü

MADDE 65.- (1) Aşağıda belirtilen kişi veya kurumlar, bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler:

a) Resmi bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar ve 64 üncü maddede belirtilen listelerde yer almış bulunanlar.

b) İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler.

c) İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar.

Atama kararı ve incelemelerin yürütülmesi

MADDE 66.- (1) Bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin kararda, cevaplandırılması uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorularla inceleme konusu ve görevin yerine getirileceği süre belirtilir. Bu süre, işin niteliğine göre üç ayı geçemez. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabilir.

(2) Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi hemen değiştirilebilir. Bu durumda bilirkişi, o ana kadar yaptığı işlemleri açıklayan bir rapor sunar ve görevi sebebiyle kendisine teslim edilmiş olan eşya ve belgeleri hemen geri verir. Bu bilirkişi, 64 üncü maddede öngörülen listelerden çıkarılabileceği gibi; gecikme dolayısıyla uğranılmış zararları ödemesine de karar verilebilir.

(3) Bilirkişi, görevini, kendisini atamış olan merci ile ilişki içinde yerine getirir, gerektiğinde bu mercie incelemelerindeki gelişmeler hakkında bilgi verir, yararlı görülecek tedbirlerin alınmasını isteyebilir.

(4) Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için şüpheli veya sanık dışındaki kimselerin de bilgilerine başvurabilir. Bilirkişi, uzmanlık alanına girmeyen bir sorun bakımından aydınlatılmasını isteyecek olursa; hakim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, nitelikli ve konusunda bilgisiyle tanınmış kişilerle bir araya gelmesine izin verebilir. Bu şekilde çağrılan kişiler yemin eder ve verecekleri raporlar, bilirkişi raporunun tamamlayıcı bir bölümü olarak dosyaya konulur.

(5) İlgililer de merciinden, incelemeler yapılırken bilirkişiye teknik nitelikte bilgiler verebilecek olan ve ismen belirleyecekleri kişileri dinlemeleri veya bazı araştırmaların yapılması hususlarında karar verilmesini isteyebilir.

(6) Gerekli olması halinde, bilirkişi, mağdur, şüpheli veya sanığa mahkeme başkanı, hakim veya Cumhuriyet savcısı aracılığı ile soru sorabilir. Ancak, mahkeme başkanı, hakim veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin doğrudan soru sormasına da izin verebilir. Muayene ile görevlendirilen hekim bilirkişi, görevini yerine getirirken zorunlu saydığı soruları, hakim, Cumhuriyet savcısı ve müdafii bulunmadan da mağdur, şüpheli veya sanığa doğrudan doğruya yöneltebilir.

(7) Bilirkişiye inceleyeceği şeyler mühür altında verilmenden önce bunların listesi ve sayımı yapılır. Bu hususlar bir tutanakla belirlenir. Bilirkişi, mühürlerin açılmasını ve yeniden konulmasını yine tutanakla belirtmek ve bir liste düzenlemekle yükümlüdür.

Bilirkişi raporu, uzman mütalaası

MADDE 67. - (1) İncelemeleri sona erdiğinde bilirkişi yaptığı işlemleri ve vardığı sonuçları açıklayan bir raporu, kendisinden istenen incelemeleri yaptığını ayrıca belirterek, imzalayıp ilgili mercie verir veya gönderir. Mühür altındaki şeyler de ilgili mercie verilir veya gönderilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır.

(2) Birden çok atanmış bilirkişiler değişik görüşleri yansıtmışlarsa veya bunların ortak sonuçlar üzerinde ayrık görüşleri varsa, bu durumu gerekçeleri ile birlikte rapora yazarlar.

(3) Bilirkişi raporunda, hakim tarafından yapılması gereken hukuki değerlendirmelerde bulunulamaz.

(4) Bilirkişi tarafından düzenlenen rapor örnekleri, duruşma sırasında Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanuni temsilciye doğrudan verilebileceği gibi; kendilerine iadeli taahhütlü mektupla da gönderilebilir.

(5) Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanuni temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, üç gün içinde bu hususta gerekçeli bir karar verilir.

(6) Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanuni temsilci, yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez.

Duruşmada bilirkişinin açıklaması

MADDE 68.- (1) Mahkeme, her zaman bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebileceği gibi, ilgililerden birinin istemesi halinde de açıklamalarda bulunmak üzere duruşmaya çağırabilir.

(2) Yaptıkları açıklamalardan sonra mahkeme başkanı veya hakim, çekilmelerine izin vermedikçe, bilirkişiler duruşma salonunda kalırlar; ancak salona teker teker alınıp birbirinden ayrı olarak dinlenmeleri zorunlu değildir.

(3) Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafii veya kanuni temsilcinin istemi üzerine bilimsel mütalaa hazırlayan uzmanın duruşmada dinlenmesi hususunda da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Bilirkişinin reddi

MADDE 69.- (1) Hakimin reddini gerektiren sebepler, bilirkişi hakkında da geçerlidir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanuni temsilci, ret hakkını kullanabilirler. Hakim veya mahkeme tarafından atanan bilirkişinin adı ve soyadı, engel sebepler olmadıkça ret hakkına sahip olanlara bildirilir.

(3) Ret istemini davayı görmekte olan hakim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür.

Bilirkişilikten çekinme, bilirkişi olarak dinlenemeyenler

MADDE 70.- (1) Tanıklıktan çekinmeyi gerektirecek sebepler bilirkişiler hakkında da geçerlidir. Bilirkişi,

geçerli diğer sebeplerle de görüş bildirmekten çekinebilir.

Görevini yapmayan bilirkişi hakkındaki işlem

MADDE 71.- (1) Usulünce çağrıldığı halde gelmeyen veya gelip de yeminden, oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişiler hakkında 60 ıncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

Bilirkişi gider ve ücreti

MADDE 72.- (1) Bilirkişiye, inceleme ve seyahat gideri ile çalışmasıyla orantılı bir ücret ödenir.

Sahte para ve değerler üzerinde yapılacak incelemeler

MADDE 73.- (1) Para ve Devlet tarafından çıkarılan tahvil ve Hazine bonusu gibi değerler üzerinde işlenen sahtecilik suçlarında, elkonulan para ve değerlerin hepsi, bunların asıllarını tedavüle çıkaran kurumların merkez veya taşra birimlerine incelettirilir.

(2) Yabancı devletlerin paraları ve değerleri hakkında da, yetkili Türk makamlarının görüşlerinin alınmasına karar verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gözlem Altına Alınma, Muayene, Keşif ve Otopsi

Gözlem altına alınma

MADDE 74.- (1) Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafii dinlenmesinden sonra resmi bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, soruşturma evresinde sulh ceza hakimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın müdafii yoksa hakim veya mahkemenin istemi üzerine, baro tarafından bir müdafii görevlendirilir.

(3) Gözlem süresi üç haftayı geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa resmi sağlık kurumunun istemi üzerine, her seferinde üç haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı üç ayı geçemez.

(4) Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir; itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurur.

(5) Bu madde hükmü, 223 üncü maddenin sekizinci fıkrası gereğince yargılamanın durması kararı verilmesi gereken hallerde de uygulanır.

Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması

MADDE 75.- (1) Bir suça ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanığın bedeninin tıbbi muayenesine ya da vücudundan kan veya cinsel salgı gibi örnekler alınmasına, Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hakim veya mahkeme tarafından karar verilebilir. Bu müdahaleler ancak hakim tarafından veya hekim gözetiminde sağlık mesleği

mensubu diğeri bir kişi tarafından yapılabilir. Şüpheli veya sanığın vücudundan saç, tükürük ve tırnak gibi örnekler alınabilmesine Cumhuriyet savcısı da karar verebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) Tıbbi muayenenin yapılabilmesi veya vücuttan örnekler alınabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda kişi üzerinde beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan, saç, tükürük, tırnak, cinsel salgı gibi örnek alınamaz.

(4) Bu madde gereğince alınacak hakim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

Diğeri kişilerin beden muayenesi

MADDE 76.- (1) Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun bedeni üzerinde tıbbi muayene yapılabilmesine veya kan, saç, tükürük, tırnak, cinsel salgı gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek koşuluyla, Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hakim veya mahkeme tarafından karar verilebilir.

(2) Çocuğun soy bağıının araştırılmasına gerek duyulması halinde, bu araştırmanın yapılabilmesi için, birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gereklidir.

(3) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya bedenden örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanuni temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması halinde, görüşü de alınır. Kanuni temsilci de Şüpheli veya sanık ise bu konuda hakim tarafından karar verilir. Ancak, bu halde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında Şüpheli veya sanık olmayan kanuni temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

(4) Bu madde gereğince alınacak hakim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

Kadının muayenesi

MADDE 77.- (1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır.

Moleküler genetik incelemeler

MADDE 78.- (1) 75 ve 76 ncı maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun Şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması halinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılabilen incelemeler, bulunan ve kime ait olduğu belli olmayan beden parçaları üzerinde de yapılabilir. Birinci fıkranın ikinci cümlesi, bu halde de uygulanır.

Hakimin kararı ve inceleme yapılması

MADDE 79.- (1) 78 inci madde uyarınca moleküler genetik incelemeler yapılmasına sadece hakim karar verebilir. Kararda inceleme ile görevlendirilen bilirkişi de gösterilir.

(2) Yapılacak incelemeler için resmen atanan veya bilirkişilikle yükümlü olan ya da soruşturma veya kovuşturmayı yürüten makama mensup olmayan veya bu makamın soruşturma veya kovuşturmayı yürüten dairesinden teşkilat yapısı itibarıyla ve objektif olarak ayrı bir birimine mensup olan görevliler, bilirkişi olarak görevlendirilebilirler. Bu kişiler, teknik ve teşkilat bakımından uygun tedbirlerle yasak moleküler genetik incelemelerin yapılmasını ve yetkisiz üçüncü kişilerin bilgi edinmesini önlemekle yükümlüdürler. İncelenecek bulgu, bilirkişiye ilgilinin adı ve soyadı, adresi, doğum tarihi bildirilmeksizin verilir.

Genetik inceleme sonuçlarının gizliliği

MADDE 80.- (1) 75, 76 ve 78 inci maddeler hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez. Bu bilgiler, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi veya hükmün kesinleşmesi hallerinde en geç on gün içinde Cumhuriyet savcısının huzurunda yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir.

Fizik kimliğin tespiti

MADDE 81.- (1) Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı Şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya hakim kararıyla, fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve ayak izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğeri özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilmesi hallerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.

Yönetmelik

MADDE 82.- (1) 75 ila 81 inci maddelerde öngörülen işlemlerin yapılması ile ilgili usuller yönetmelikte gösterilir.

Keşif

MADDE 83.- (1) Keşif, hakim veya mahkeme veya naip hakim ya da istinabe olunan hakim veya mahkeme ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.

(2) Keşif tutanağına, var olan durum ile olayın özel niteliğine göre varlığı umulup da elde edilemeyen delillerin yokluğu da yazılır.

Keşifte, tanık veya bilirkişinin dinlenmesinde bulunabilecekler

MADDE 84.- (1) Keşif yapılması sırasında Şüpheli, sanık, mağdur ve bunların müdafii ve vekili hazır bulunabilirler.

(2) Tanık veya bilirkişinin duruşma sırasında hazır bulu-

namayacağı veya oturduğu yerin uzaklığı nedeniyle bulunmasının güç olduğu anlaşılırsa, bu tanık veya bilirkişinin dinlenmesinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Mağdur, şüpheli veya sanığın huzuru, tanıklardan birinin gerçeğe uygun tanıklık etmesine engel olabileceksse, o işte şüpheli veya sanığın bulunmamasına karar verilebilir.

(4) Bu işlerde hazır bulunmaya hakkı olanlar, işin geri bırakılmasına neden olmamak koşuluyla, işlerin yapılması gününden önce haberdar edilirler.

(5) Şüpheli veya sanık tutuklu ise, hakim veya mahkeme tarafından ancak zorunlu sayılan hallerde keşifte hazır bulundurulmasına karar verilebilir.

Yer gösterme

MADDE 85.- (1) Yer gösterme işlemi hakkında 83 ve 84 üncü madde hükümleri uygulanır.

Ölünün kimliğini belirleme ve adli muayene

MADDE 86.- (1) Engelleyici sebepler olmadıkça ölü muayenesinden veya otopside önce ölünün kimliği her suretle ve özellikle kendisini tanıyanlara gösterilerek belirlenir ve elde edilmiş bir şüpheli veya sanık varsa, teşhis edilmek üzere ölü ona da gösterilebilir.

(2) Ölünün adli muayenesinde tıbbi belirtiler, ölüm zamanı ve ölüm nedenini belirlemek için tüm bulgular saptanır.

(3) Bu muayene, Cumhuriyet savcısının huzurunda ve bir hekim görevlendirilerek yapılır.

Otopsi

MADDE 87.- (1) Otopsi, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adli tıp, diğeri patoloji uzmanı veya diğeri dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafî veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk bulunduğu anda otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

(2) Otopsi, cesedin durumu olanak verdiği takdirde, mutlaka baş, göğüs ve karnın açılmasını gerektirir.

(3) Ölümünden hemen önceki hastalığında öleni tedavi etmiş olan tabibe, otopsi yapma görevi verilemez. Ancak, bu tabibin otopsi sırasında hazır bulunması ve hastalığın seyri hakkında bilgi vermesi istenebilir.

(4) Gömülmüş bulunan bir ceset, incelenmesi veya otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir. Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir. Mezardan çıkarma kararı, araştırmanın amacını tehlikeye düşürmeyecek ve ulaştırılması da zor değilse ölünün bir yakınına derhal bildirilir.

(5) Yukarıdaki fıkralarda sözü edilen işlemler yapılırken, cesedin görüntüleri kayda alınır.

Yeni doğanın cesedinin adli muayenesi veya otopsi

MADDE 88.- (1) Yeni doğanın cesedi üzerinde adli muayene veya otopside, doğum sırasında veya

doğumdan sonra yaşam bulgularının varlığı ve olağan süresinde doğup doğmadığı ve biyolojik olarak yaşamını rahim dışında sürdürebilecek kadar olgunlaşmış olup olmadığı veya yaşama yeteneği bulunup bulunmadığı saptanır.

Zehirlenme şüphesi üzerine yapılacak işlem

MADDE 89.- (1) Zehirlenme şüphesi olan hallerde organlardan parça alınırken, görünen şekli ile organın tahribatı tanımlanır. Ölüde veya başka yerlerde bulunmuş şüpheli maddeler, görevlendirilen uzman tarafından incelenerek tahlil edilir.

(2) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme, bu incelemenin, hekimin katılımıyla veya onun yönetiminde yapılmasına karar verebilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Koruma Tedbirleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Yakalama ve Gözaltı

Yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemler

MADDE 90.- (1) Aşağıda belirtilen hallerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir:

a) Kişiyi suçu işlerken rastlanması.

b) Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

(2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde; Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhal başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

(3) Soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malullük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikayete bağlı değildir.

(4) Kolluk, yakalanan kişiye kanuni haklarını derhal bildirir.

(5) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi, düzenlenecek soruşturma belgesiyle birlikte hemen Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

(6) Yakalama emrine konu işlemin yerine getirilmesi nedeniyle yakalama emrinin çıkarılma amacının ortadan kalkması durumunda mahkeme, hakim veya Cumhuriyet savcısı tarafından yakalama emrinin derhal iadesi istenir.

Gözaltı

MADDE 91.- (1) Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Gözaltı süresi, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez.

(2) Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığına bağlıdır.

(3) Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri gözaltına alınana derhal tebliğ edilir.

(4) Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanuni temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımları, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hakimine başvurabilir. Sulh ceza hakimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhal ve nihayet yirmidört saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır. Yakalamanın veya gözaltına alma veya gözaltı süresini uzatmanın yerinde olduğu kanısına varılırsa başvuru reddedilir ya da yakalananın derhal soruşturma evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verilir.

(5) Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hakiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

(6) Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hakimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur.

Gözaltı işlemlerinin denetimi

MADDE 92.- (1) Cumhuriyet başsavcıları veya görevlendirecekleri Cumhuriyet savcıları, adli görevlerinin gereği olarak, gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethaneleri, varsa ifade alma odalarını, bu kişilerin durumlarını, gözaltına alınma neden ve sürelerini, gözaltına alınma ile ilgili tüm kayıt ve işlemleri denetler; sonucunu Nezarethaneye Alınanlar Defterine kaydederler.

Yakalanan veya tutuklanan kişilerin nakli

MADDE 93.- (1) Yakalanan veya tutuklanarak bir yerden diğer bir yere nakledilen kişilere, kaçacaklarına ya da kendisi veya başkalarının hayat ve beden bütünlükleri bakımından tehlike arz ettiğine ilişkin belirtiler varlığı hallerinde kelepçe takılabilir.

Yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi

MADDE 94.- (1) Yakalanan kişi, hakkında kamu davası açılmış ise hemen yetkili mahkemeye; kamu davası açılmamış ise, en yakın sulh ceza hakimliğine götürülür.

(2) Hakim veya mahkeme, aynı gün yakalananın serbest bırakılmasına veya adli kontrol altına alınmasına veya tutuklanmasına karar verir.

Yakalanan veya gözaltına alınan durumunun yakınlarına bildirilmesi

MADDE 95.- (1) Şüpheli veya sanık yakalandığında, gözaltına alındığında veya gözaltı süresi uzatıldığında,

Cumhuriyet savcısının emriyle bir yakınına veya belirlediği bir kişiye gecikmeksizin haber verilir.

(2) Yakalanan veya gözaltına alınan yabancı ise, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, durumu, vatandaş olduğu devletin konsolosluğuna bildirilir.

Yakalamanın ilgililere bildirilmesi

MADDE 96.- (1) Soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olan suç hakkında 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına göre şikayetten önce şüpheli yakalanmış olursa şikayete yetkili olan kimseye ve bunlar birden fazla ise hiç olmazsa birine yakalama bildirilir.

Yakalama tutanağı

MADDE 97.- (1) Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır. Bu tutanağa yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır.

Yakalama emri ve nedenleri

MADDE 98.- (1) Soruşturma evresinde şüpheli kaçak ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir.

(2) Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler.

(3) Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hakim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

(4) Yakalama emrinde, kişinin açık eşkali, bilindiğinde kimliği ve yüklenen suç ile yakalandığında nereye gönderileceği gösterilir.

Yönetmelik

MADDE 99.- (1) Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kurallar, yönetmelikte gösterilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Tutuklama

Tutuklama nedenleri

MADDE 100.- (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya

kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3. İşkence (madde 94, 95)

4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

5. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

6. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

7. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

8. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

9. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

b) 10.07.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) 18.06.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu.

d) 10.07.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

e) 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

f) 31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesinin dört ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları.

(4) Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

Tutuklama kararı

MADDE 101.- (1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimi tarafından, kovuşturma evresinde

sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukuki ve fiili nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda hukuki ve fiili nedenler ile gerekçeleri gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

(3) Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafinin yardımından yararlanır.

(4) Tutuklama kararı verilmezse, şüpheli veya sanık derhal serbest bırakılır.

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.

Tutuklulukta geçecek süre

MADDE 102.- (1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok altı aydır. Ancak, bu süre, zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek dört ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.

(3) Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir.

Cumhuriyet savcısının tutuklama kararının geri alınmasını istemesi

MADDE 103.- (1) Cumhuriyet savcısı, şüphelinin adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasını sulh ceza hakiminden isteyebilir. Hakkında tutuklama kararı verilmiş şüpheli ve müdafii de aynı istemde bulunabilirler. Bu halde sulh ceza hakimi, Cumhuriyet savcısı ile şüpheli ve müdafii dinledikten sonra üç gün içinde karar verir.

(2) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re'sen serbest bırakır. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğinde şüpheli serbest kalır.

Şüpheli veya sanığın saliverilme istemleri

MADDE 104.- (1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık saliverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk halinin devamına veya saliverilmesine hakim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde saliverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde

yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.

Usul

MADDE 105.- Salıverilme istemi üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafii dindendikten sonra, istemin kabulüne, reddine veya 109 uncu maddeye göre, adli kontrol uygulanmasına karar verilebilir. Bu kararlara itiraz edilebilir.

Salıverilenin yükümlülükleri

MADDE 106.- (1) Salıverilmeden önce şüpheli veya sanık, yetkili yargı merciine veya tutukevinin müdürüne adresini ve varsa telefon numarasını bildirmekle yükümlüdür.

(2) Şüpheli veya sanığa soruşturmanın veya kovuşturmanın sona erdirileceği tarihe kadar, yeniden beyanda bulunmak suretiyle veya iadeli taahhütlü mektupla önceden verdiği adreslerdeki her türlü değişiklikleri bildirmesi ihtar olunur; ayrıca, ihtarına uygun hareket etmediğinde, önceden bildirdiği adrese tebligatın yapılacağı bildirilir. Bu ihtarların yapıldığını belirten ve yeni adresleri içeren tutanak veya tutukevi müdürünün düzenleyeceği belgenin aslı veya örneği yargı merciine gönderilir.

Tutuklananın durumunun yakınlarına bildirilmesi

MADDE 107.- (1) Tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, hakim kararına gecikmeksizin haber verilir.

(2) Ayrıca, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirmesine de izin verilir.

(3) Şüpheli veya sanık yabancı olduğunda tutuklanma durumu, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, vatan-daşı olduğu devletin konsolosluğuna bildirilir.

Tutukluluğun incelenmesi

MADDE 108.- (1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk halinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hakim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk halinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Adli Kontrol

Adli kontrol

MADDE 109.- (1) 100 üncü maddede belirtilen tutukla-

ma sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) Yurt dışına çıkamamak.

b) Hakim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

c) Hakimin belirttiği merci veya kişilerin çağrularına ve gerektiğinde mesleki uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.

d) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanmamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.

e) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tabi olmak ve bunları kabul etmek.

f) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hakimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.

g) Silah bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silahları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek.

h) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hakim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynı veya kişisel güvenceye bağlamak.

i) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkum edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

(4) Hakim veya Cumhuriyet savcısı (d) bendinde belirtilen yükümlülüğün uygulamasında şüphelinin mesleki uğraşlarında araç kullanmasına sürekli veya geçici olarak izin verebilir.

(5) Adli kontrol altında geçen süre, şahsi hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) bendinde belirtilen hallerde uygulanmaz.

Adli kontrol kararı ve hükmedecek merciler

MADDE 110.- (1) Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hakiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adli kontrol altına alınabilir.

(2) Hakim, Cumhuriyet savcısının istemiyle, adli kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan

bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir.

(3) 109 uncu madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır.

Adli kontrol kararının kaldırılması

MADDE 111.- (1) Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hakim veya mahkeme 110 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir.

(2) Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

Tedbirlere uymama

MADDE 112.- (1) Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir.

Güvence

MADDE 113.- (1) Şüpheli veya sanık tarafından gösterilecek güvence, aşağıda yazılı hususların yerine getirilmesini sağlar:

a) Şüpheli veya sanığın bütün usul işlemlerinde, hükümün infazında veya altına alınabileceği diğer yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunması.

b) Aşağıda gösterilen sıraya göre ödemelerin yapılması:

1. Katılanın yaptığı masraflar, suçun neden olduğu zararların giderilmesi ve eski hale getirme; şüpheli veya sanık nafaka borçlarını ödememeleri nedeniyle kovuşturuluyorlarsa nafaka borçları.

2. Kamusal giderler.

3. Para cezaları.

(2) Şüpheli veya sanığı güvence göstermeye zorunlu kılan kararda, güvencenin karşıladığı kısımlar ayrı ayrı gösterilir.

Önceden ödetme

MADDE 114.- (1) Hakim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, şüpheli veya sanığın rızasıyla güvencenin mağdurun haklarını karşılayan veya nafaka borcuna ilişkin bulunan kısımlarının, istedikleri takdirde, mağdura veya nafaka alacaklılarına verilmesini emredebilir.

(2) Soruşturma ve kovuşturmanın konusunu oluşturan olaylar nedeniyle, mağdur veya nafaka alacaklı lehinde bir yargı kararı verilmiş ise, şüpheli veya sanığın rızası olmasa da ödemenin yapılması emredilebilir.

Güvencenin geri verilmesi

MADDE 115.- (1) Hükümlü, 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı bütün yükümlülükleri yerine getirmiş ise güvencenin 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendini karşılayan ve aynı maddenin ikinci fıkrasına göre verilecek kararda belirtilen kısmı kendisine geri verilir.

(2) Güvencenin, suç mağduruna veya nafaka

alacaklısına verilmemiş olan ikinci kısmı, kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararları verildiğinde de şüpheli veya sanığa geri verilir. Aksi halde, geçerli mazereti dışında, güvence Devlet Hazinesine gelir yazılır.

(3) Hükümlülük halinde güvence 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan hükümlere göre kullanılır, fazlası geri verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Arama ve Elkoyma

Şüpheli veya sanıkla ilgili arama

MADDE 116.- (1) Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.

Diğer kişilerle ilgili arama

MADDE 117.- (1) Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin de üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.

(2) Bu hallerde aramanın yapılması, aranılan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğu kabul edilebilmesine olanak sağlayan olayların varlığına bağlıdır.

(3) Bu sınırlama, şüphelinin veya sanığın bulunduğu yerler ile, izlendiği sırada girdiği yerler hakkında geçerli değildir.

Gece yapılacak arama

MADDE 118.- (1) Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde gece vaktinde arama yapılamaz.

(2) Suçüstü veya gecikmesinde sakınca bulunan haller ile yakalanmış veya gözaltına alınmış olup da firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla yapılan aramalarda, birinci fıkraya hükmü uygulanmaz.

Arama kararı

MADDE 119.- (1) Hakim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler.

(2) Arama karar veya emrinde;

a) Aramanın nedenini oluşturan fiil,

b) Aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya,

c) Karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi, Açıkça gösterilir.

(3) Arama tutanağına işlemi yapanların açık kimlikleri yazılır. Arama sonucunda bazı eşyaya elkoyma söz konusu olduğunda 127 nci maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

(4) Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın konut, işyeri veya

diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur.

(5) Askeri mahallerde yapılacak arama, hakim veya Cumhuriyet savcısının istem ve katılımıyla askeri makamlar tarafından yerine getirilir.

Aramada hazır bulunabilecekler

MADDE 120.- (1) Aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir; kendisi bulunmazsa temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur.

(2) 117 nci maddenin birinci fıkrasında gösterilen hallerde zilyet ve bulunmazsa yerine çağrılacak kişiye, aramaya başlamadan önce aramanın amacı hakkında bilgi verilir.

(3) Kişinin avukatının aramada hazır bulunmasına engel olunamaz.

Arama sonunda verilecek belge

MADDE 121.- (1) Aramanın sonunda hakkında arama işlemi uygulanan kimseye istemi üzerine aramanın 116 ve 117 nci maddelere göre yapıldığını ve 116 nci maddede gösterilen durumda soruşturma veya kovuşturma konusu fiilin niteliğini belirten bir belge ve istemi üzerine elkonulan veya koruma altına alınan eşyanın listesini içeren bir defter ve eğer şüpheliyi haklı kılan bir şey elde edilmemiş ise bunu belirten bir belge verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen belgelerde, hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin, elkonulan eşyanın mülkiyetine ilişkin görüş ve iddialarına da yer verilir.

(3) Koruma altına alınan veya elkonulan eşyanın tam bir defteri yapılır ve bu eşya resmi mühürle mühürlenir veya bir işaret konulur.

Belge veya kağıtları inceleme yetkisi

MADDE 122.- (1) Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kağıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hakime aittir.

(2) Belge ve kağıtların zilyedi veya temsilcisi kendi mührünü de koyabilir veya imzasını atabilir. İleride mührün kaldırılmasına ve kağıtların incelenmesine karar verildiğinde bu işlemin yapılmasında hazır bulunmak üzere, zilyedi veya temsilcisi ya da müdafii veya vekili çağrılır; çağrıya uyulmadığında gerekli işlem yapılır.

(3) İnceleme sonucu soruşturma veya kovuşturma konusu suça ilişkin olmadığı anlaşılan belge veya kağıtlar ilgisine geri verilir.

Eşya veya kazancın muhafaza altına alınması ve bunlara elkonulması

MADDE 123.- (1) İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.

(2) Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.

İstenen eşyayı vermeyenler hakkında yapılacak işlem

MADDE 124.- (1) 123 üncü maddede yazılı eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişi, istem üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür.

(2) Kaçınma halinde bu şeyin zilyedi hakkında 60 ıncı maddede yer alan disiplin hapsine ilişkin hükümler uygulanır. Ancak, şüpheli veya sanık ya da tanıklıktan çekinebilecekler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

İçeriği Devlet sırrı niteliğindeki belgelerin mahkemece incelenmesi

MADDE 125.- (1) Bir suç olgusuna ilişkin bilgileri içeren belgeler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz.

(2) Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgeler, ancak mahkeme hakimi veya heyeti tarafından incelenebilir. Bu belgelerde yer alan ve sadece yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgiler, hakim veya mahkeme başkanı tarafından tutanağa kaydedilir.

(3) Bu madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.

Elkonulamayacak mektuplar, belgeler

MADDE 126.- (1) Şüpheli veya sanık ile 45 ve 46 nci maddelere göre tanıklıktan çekinebilecek kimseler arasındaki mektuplara ve belgelere; bu kimselerin nezdinde buldukları elkonulamaz.

Elkoyma kararını verme yetkisi

MADDE 127.- (1) Hakim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile kolluk görevlileri, elkoyma işlemi gerçekleştirebilir.

(2) Kolluk görevlisinin açık kimliği, elkoyma işlemine ilişkin tutanağa geçirilir.

(3) Cumhuriyet savcısının yazılı emri yirmidört saat içinde görevli hakim onayına sunulur. Hakim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar.

(4) Zilyedliğinde bulunan eşya veya diğer malvarlığı değerlerine elkonulan kimse, hakimden her zaman bu konuda bir karar verilmesini isteyebilir.

(5) Elkoyma işlemi, suçtan zarar gören mağdura gecikmeksizin bildirilir.

(6) Askeri mahallerde yapılacak elkoyma işlemi, hakim veya Cumhuriyet savcısının istem ve katılımıyla askeri makamlar tarafından yerine getirilir.

Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma

MADDE 128.- (1) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

a) Taşınmazlara,

b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,

- c) Banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba,
- d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,
- e) Kıymetli evraka,
- f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,
- g) Kiralık kasa mevcutlarına,
- h) Diğer malvarlığı değerlerine,

Elkonulabilir. Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),
2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
3. Hırsızlık (madde 141, 142),
4. Yağma (madde 148, 149),
5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),
10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),
11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
12. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
13. Zimmet (madde 247),
14. İrtikap (madde 250)
15. Rüşvet (madde 252),
16. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
17. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315) suçları,
18. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar, Hakkında uygulanır.

(3) Taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilerek suretiyle icra edilir.

(4) Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilerek suretiyle icra olunur.

(5) Banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba elkonulması kararı, teknik iletişim araçlarıyla ilgili banka veya mali kuruma derhal bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili banka veya mali kuruma ayrıca tebliğ edilir. Elkoyma kararı alındıktan sonra, hesaplar üzerinde yapılan bu kararı etkisiz kılmaya yönelik işlemler geçersizdir.

(6) Şirketteki ortaklık paylarına elkoyma kararı, ilgili şirket yönetimine ve şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğüne teknik iletişim araçlarıyla derhal bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne ayrıca tebliğ edilir.

(7) Hak ve alacaklara elkoyma kararı, ilgili gerçek veya tüzel kişiye teknik iletişim araçlarıyla derhal bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili gerçek veya tüzel kişiye ayrıca tebliğ edilir.

(8) Bu madde hükmüne göre alınan elkoyma kararının gereklerine aykırı hareket edilmesi halinde, Türk Ceza Kanununun "Muhafaza görevini kötüye kullanma" başlıklı 289 uncu maddesi hükümleri uygulanır.

(9) Bu madde hükmüne göre elkoymaya ancak hakim karar verebilir.

Postada elkoyma

MADDE 129.- (1) Suçun delillerini oluşturduğundan şüphe edilen ve gerçeğin ortaya çıkarılması için soruşturma ve kovuşturmada adliyenin eli altında olması zorunlu sayılıp, posta hizmeti veren her türlü resmi veya özel kuruluşta bulunan gönderilere, hakimim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararı ile elkonulabilir.

(2) Hakim kararının veya Cumhuriyet savcısının emrinin kendilerine bildirilmesi üzerine elkoyma işlemini yerine getiren kolluk memurları, birinci fıkrada belirtilen gönderilerin içinde bulunduğu zarfları veya paketleri açamazlar. Elkonulan gönderiler, ilgili posta görevlilerinin huzuru ile mühür altına alınıp derhal elkoyma kararını veya emrini veren hakim veya Cumhuriyet savcısına teslim edilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturmanın amacına zarar vermek olasılığı bulunmadıkça, alınmış tedbirler ilgililere bildirilir.

(4) Açılmamasına veya açılıp da içeriği bakımından adliyenin eli altında tutulmasına gerek bulunmadığına karar verilen gönderiler, hemen ilgililerine teslim olunur.

Avukat bürolarında arama, elkoyma ve postada elkoyma

MADDE 130.- (1) Avukat büroları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısının denetiminde aranabilir. Baro başkanı veya onu temsil eden bir avukat aramada hazır bulundurulur.

(2) Arama sonucu elkonulmasına karar verilen şeyler bakımından bürosunda arama yapılan avukat, baro başkanı veya onu temsil eden avukat, bunların avukat ile müvekkili arasındaki mesleki ilişkiye ait olduğunu öne sürerek karşı koyduğunda, bu şey ayrı bir zarf veya paket içerisine konularak hazır bulunanlarca mühürlenir ve bu konuda gerekli kararı vermesi, soruşturma evresinde sulh ceza hakiminden, kovuşturma evresinde hakim veya mahkemeden istenir. Yetkili hakim elkonulan şeyin avukatla müvekkili arasındaki mesleki ilişkiye ait olduğunu saptadığında, elkonulan şey derhal avukata iade edilir ve yapılan işlemi belirten tutanaklar ortadan kaldırılır. Bu fıkrada öngörülen kararlar, yirmidört saat içinde verilir.

(3) Postada elkoyma durumunda bürosunda arama yapılan avukat veya baro başkanı veya onu temsil eden avukatın karşı koyması üzerine ikinci fıkrada belirtilen usuller uygulanır.

Elkonulan eşyanın iadesi

MADDE 131.- (1) Şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait elkonulmuş eşyanın, soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalması veya müsadereye tabi tutulmayacağına anlaşılması halinde, re'sen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından karar verilir. İstemin reddi kararlarına itiraz edilebilir.

(2) 128 inci madde hükümlerine göre elkonulan eşya veya diğer malvarlığı değerleri, suçtan zarar gören mağdura ait olması ve bunlara delil olarak artık ihtiyaç bulunmaması halinde, sahibine iade edilir.

Elkonulan eşyanın muhafazası veya elden çıkarılması

MADDE 132. - (1) Elkonulan eşya, zarara uğraması veya değerinde esaslı ölçüde kayıp meydana gelme tehlikesinin varlığı halinde, hükmün kesinleşmesinden önce elden çıkarılabilir.

(2) Elden çıkarma kararı, soruşturma evresinde hakim, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir.

(3) Karar verilmeden önce eşyanın sahibi olan şüpheli, sanık veya ilgili diğer kişiler dinlenir; elden çıkarma kararı, kendilerine bildirilir.

(4) Elkonulan eşyanın değerinin muhafazası ve zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır.

(5) Elkonulan eşya, soruşturma evresinde Cumhuriyet Başsavcılığı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından, bakım ve gözetimiyle ilgili tedbirleri almak ve istendiğinde derhal iade edilmek koşuluyla, muhafaza edilmek üzere, şüpheliye, sanığa veya diğer bir kişiye teslim edilebilir. Bu bırakma, teminat gösterilmesi koşullarına da bağlanabilir.

(6) Elkonulan eşya, delil olarak saklanmasına gerek kalmaması halinde, rayiç değerinin derhal ödenmesi karşılığında, ilgiliye teslim edilebilir. Bu durumda müsadere kararının konusunu, ödenen rayiç değer oluşturur.

Şirket yönetimi için kayyım tayini

MADDE 133.- (1) Suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hakim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin tümüyle kayyımaya verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.

(2) Hakim veya mahkemenin kayyım hakkında takdir etmiş bulunduğu ücret, şirket bütçesinden karşılanır. Ancak, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi halinde; ücret olarak şirket bütçesinden ödenen paranın tamamı, kanuni faiziyle birlikte Devlet Hazinesinden karşılanır.

(3) İlgililer, atanan kayyımın işlemlerine karşı, görevli mahkemeye 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre başvurabilirler.

(4) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.

a) Türk Ceza Kanununda yer alan,

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
2. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
3. Parada sahtecilik (madde 197),
4. Fuhuş (madde 227),
5. Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228),
6. Zimmet (madde 247),
7. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
8. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
9. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337), Suçları,

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma

MADDE 134.- (1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin haline getirilmesine hakim tarafından karar verilir.

(2) Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere elkonulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, elkonulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.

(3) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklenmesi yapılır.

(4) İstemesi halinde, bu yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.

(5) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan veriler kağıda yazdırılarak, bu husus tutanağa kaydedilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması

MADDE 135.- (1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmalarda, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması durumunda, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir ve kayda alınabilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhal hakimin onayına sunar ve hakim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır.

(2) Şüphelinin tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştirildikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar derhal yok edilir.

(3) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya

iletişim bağlantısını tespiti imkan veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok üç ay için verilebilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(4) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, kullanmakta olduğu mobil telefonun yeri, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, kullanılan mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(5) Bu madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(6) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3. İşkence (madde 94, 95),

4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

5. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

6. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

7. Parada sahtecilik (madde 197),

8. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

9. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),

10. Rüşvet (madde 252),

11. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),

12. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),

13. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

d) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

(7) Bu maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.

Müdafiin bürosu ve yerleşim yeri

MADDE 136.- (1) Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafiin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında, 135 inci madde hükmü uygulanamaz.

Kararların yerine getirilmesi, iletişim içeriklerinin yok edilmesi

MADDE 137.- (1) 135 inci maddeye göre verilecek karar gereğince Cumhuriyet savcısı veya görevlendirileceği adli kolluk görevlisi, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların yerleştirilmesini yazılı olarak istediğinde, bu istem derhal yerine getirilir; yerine getirilmemesi halinde zor kullanılabilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

(2) 135 inci maddeye göre verilen karar gereğince tutulan kayıtlar, Cumhuriyet Savcılığınca görevlendirilen kişiler tarafından çözülerek metin haline getirilir. Yabancı dildeki kayıtlar, tercüman aracılığı ile Türkçe'ye çevrilir.

(3) 135 inci maddeye göre verilen kararın uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi ya da aynı maddenin birinci fıkrasına göre hakim onayının alınamaması halinde, bunun uygulanmasına Cumhuriyet savcısı tarafından derhal son verilir. Bu durumda, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilerek, durum bir tutanakla tespit edilir.

(4) Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde, en geç onbeş gün içinde, Cumhuriyet Başsavcılığı, tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu hakkında ilgisine yazılı olarak bilgi verir.

Tesadüfen elde edilen deliller

MADDE 138.- (1) Arama veya elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmaya ilgisi olmayan ancak, diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhal bildirilir.

(2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmaya ilgisi olmayan ve ancak, 135 inci maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhal bildirilir.

ALTINCI BÖLÜM

Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme

Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi

MADDE 139.- (1) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı kararı ile kamu görevlileri gizli

soruşturmacı olarak görevlendirilebilir.

(2) Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.

(3) Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.

(4) Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.

(5) Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz.

(6) Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz.

(7) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

2. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

3. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315).

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

Teknik araçlarla izleme

MADDE 140.- (1) Aşağıdaki suçların işlendiği hususlarda kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi halinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

4. Parada sahtecilik (madde 197),

5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

6. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
 7. Rüşvet (madde 252),
 8. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
 9. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
 10. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337), Suçları.
- b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
- c) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.
- d) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.
- (2) Teknik araçlarla izlemeye hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmidört saat içinde hakim onayına sunulur.
- (3) Teknik araçlarla izleme kararı en çok dört haftalık süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.
- (4) Elde edilen deliller, yukarıda sayılan suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturma dışında kullanılamaz; ceza kovuşturması bakımından gerekli olmadığı takdirde Cumhuriyet savcısının gözetiminde derhal yok edilir.
- (5) Bu madde hükümleri, kişinin konutunda uygulanamaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat

Tazminat istemi

MADDE 141.- (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

- a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,
- b) Kanuni gözaltı süresi içinde hakim önüne çıkarılmayan,
- c) Kanuni hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,
- d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı halde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,
- e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmayla yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

f) Mahkum olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu ceza ile cezalandırılan,

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hallerde sözlü açıklanmayan,

h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,

i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

Kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devlettten isteyebilirler.

(2) Birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde belirtilen kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakları bulunduğunu bildirirler ve bu husus verilen karara geçirilir.

Tazminat isteminin koşulları

MADDE 142.- (1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işleme ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi halde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksikliği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını onbeş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.

(7) Mahkeme, istemde bulunanı, Cumhuriyet savcısını ve Hazine temsilcisini dinledikten sonra kararını verir.

(8) Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır.

Tazminatın geri alınması

MADDE 143.- (1) Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararı sonradan kaldırılarak, hakkında kamu davası açılan ve mahkum edilenlerle, yargılamanın aleyhte yenilenmesiyle beraat kararı kaldırılıp mahkum edilenlere ödenmiş tazminatların mahkumiyet süresine ilişkin kısmı, Cumhuriyet savcısının yazılı istemi ile aynı mahkemeden alınacak kararla kamu alacaklarının tahsiline ilişkin mevzuat hükümleri uygulanarak geri alınır. Bu karara itiraz edilebilir.

(2) Devlet, ödediği tazminattan dolayı, koruma tedbirleriyle ilgili olarak görevini kötüye kullanan kamu görevlilerine rücu eder.

(3) İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.

Tazminat isteyemeyecek kişiler

MADDE 144.- (1) Kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kişilerden aşağıda belirtilenler tazminat isteyemezler:

a) Gözaltı ve tutukluluk süresi başka bir hükümlülüğünden indirilenler.

b) Tazminata hak kazanmadığı halde, sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hale dönüşenler.

c) Genel veya özel af, şikayetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler.

d) Kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenler.

e) Adli makamlar huzurunda gerçek dışı beyanla suç işlediğini veya suça katıldığını bildirerek gözaltına alınmasına veya tutuklanmasına neden olanlar.

BEŞİNCİ KISIM

İfade ve Sorgu

BİRİNCİ BÖLÜM

İfade veya Sorgu İçin Çağrı

İfade veya sorgu için çağrı

MADDE 145.- (1) İfadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi davetiye ile çağrılır; çağırılma nedeni açıkça belirtilir; gelmezse zorla getirileceği yazılır.

Şüpheli veya sanığın zorla getirilmesi

MADDE 146.- (1) Hakkında tutuklama kararı verilmesi veya yakalama emri düzenlenmesi için yeterli nedenler bulunan şüpheli veya sanığın zorla getirilmesine karar verilebilir.

(2) Zorla getirme kararı, şüpheli veya sanığın açıkça kim olduğunu, kendisiyle ilgili suçu, gerektiğinde eşkalini ve zorla getirilmesi nedenlerini içerir.

(3) Zorla getirme kararının bir örneği şüpheli veya sanığa verilir.

(4) Zorla getirme kararı ile çağrılan şüpheli veya sanık derhal, olanak bulunmadığında yol süresi hariç en geç yirmidört saat içinde çağırılan hakim, mahkemenin veya zorla getirmeyi isteyen Cumhuriyet savcısının önüne götürülür ve sorguya çekilir veya ifadesi alınır.

(5) Zorla getirme, bunun için haklı görülecek bir zamanda başlar ve hakim, mahkeme veya zorla getirmeyi isteyen Cumhuriyet savcısı tarafından, sorguya çekilmenin veya ifade almanın sonuna kadar devam eder.

(6) Zorla getirme kararının yerine getirilememesinin nedenleri, köy veya mahalle muhtarı ile kolluk görevlisinin birlikte imzalayacakları bir tutanakla saptanır.

İKİNCİ BÖLÜM

İfade ve Sorgu Usulü

İfade ve sorgunun tarzı

MADDE 147.- (1) Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Şüpheli veya sanığın kimliği saptanır. Şüpheli veya sanık, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmakla yükümlüdür.

b) Kendisine yüklenen suç anlatılır.

c) Müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafî seçecek durumda olmadığı ve bir müdafî yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirilir.

d) 95 inci madde hükmü saklı kalmak üzere, yakalanan kişinin yakınlarından istediğine yakalandığı derhal bildirilir.

e) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu söylenir.

f) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek olanağı tanınır.

g) İfade verenin veya sorguya çekilenin kişisel ve ekonomik durumu hakkında bilgi alınır.

h) İfade ve sorgu işlemlerinin kaydında, teknik imkanlardan yararlanılır.

i) İfade veya sorgu bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta aşağıda belirtilen hususlar yer alır:

1. İfade alma veya sorguya çekme işleminin yapıldığı yer ve tarih.

2. İfade alma veya sorguya çekme sırasında hazır bulunan kişilerin isim ve sıfatları ile ifade veren veya sorguya çekilen kişinin açık kimliği.

3. İfade almanın veya sorgunun yapılmasında yukarıdaki işlemlerin yerine getirilip getirilmediği, bu işlemler yerine getirilmemiş ise nedenleri.

4. Tutanak içeriğinin ifade veren veya sorguya çekilen ile hazır olan müdafî tarafından okunduğu ve imzalarının alındığı.

5. İmzadan çekinme halinde bunun nedenleri.

İfade alma ve sorguda yasak usuller

MADDE 148.- (1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

(2) Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.

(3) Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

(4) Müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hakim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınmaz.

(5) Şüphelinin aynı olayla ilgili olarak yeniden ifadesinin alınması ihtiyacı ortaya çıktığında, bu işlem ancak Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilir.

ALTINCI KISIM Savunma

BİRİNCİ BÖLÜM

Müdafî Seçimi, Görevlendirilmesi, Görev ve Yetkileri

Şüphelinin veya sanığın müdafî seçimi

MADDE 149.- (1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafîin yardımından yararlanabilir; kanuni temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafî seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukuki yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.

Müdafîin görevlendirilmesi

MADDE 150.- (1) Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.

(2) Şüpheli veya sanık onsekiz yaşını doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafî de bulunmazsa istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.

(3) Üst sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

Müdafî görevini yerine getirmediğinde yapılacak işlem

MADDE 151.- (1) 150 nci madde hükmüne göre görevlendirilen müdafî, duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veya görevini yerine getirmekten kaçınırsa, hakim veya mahkeme derhal başka bir müdafî görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapar. Bu durumda mahkeme oturuma ara verebileceği gibi oturumun ertelenmesine de karar verebilir.

(2) Eğer yeni müdafî savunmasını hazırlamak için yeterli zaman olmadığını açıklarsa oturum ertelenir.

Şüpheli veya sanığın birden fazla olması halinde savunma

MADDE 152.- (1) Yararları birbirine uygun olan birden fazla şüpheli veya sanığın savunması aynı müdafî ve- rilebilir.

Müdafîin dosyayı inceleme yetkisi

MADDE 153.- (1) Müdafî, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafîin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, sulh ceza hakiminin kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir.

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafî, Cumhuriyet Savcılığınca iddianamenin mahkemeye verildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır.

Müdafî ile görüşme

MADDE 154.- (1) Şüpheli veya sanık, vekaletname aranmaksızın müdafîi ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafîi ile yazışmaları denetime tabi tutulamaz.

Kanuni temsilci veya eşin duruşmada hazır bulunması

MADDE 155.- (1) Sanığın kanuni temsilcisine duruşma gün ve saati bildirilir ve duruşmaya kabul edilerek istemi üzerine dinlenebilir.

(2) Sanığın eşi hakkında da tebligat yapılmaksızın birinci fıkra hükmü uygulanır.

Müdafîin görevlendirilmesinde usul

MADDE 156.- (1) 150 nci maddede yazılı olan hallerde, müdafî;

a) Soruşturma evresinde, ifadeyi alan merciin veya sorguyu yapan hakim in istemi üzerine,

b) Kovuşturma evresinde, mahkemenin istemi üzerine, Baro tarafından görevlendirilir.

(2) Yukarıda belirtilen hallerde müdafî soruşturmanın veya kovuşturmanın yapıldığı yer barosunca görevlendirilir.

(3) Şüpheli veya sanığın kendisinin sonradan müdafî seçmesi halinde, baro tarafından görevlendirilen avukatın görevi sona erer.

İKİNCİ KİTAP Soruşturma

BİRİNCİ KISIM Suçlara İlişkin İhbarlar ve Soruşturma

BİRİNCİ BÖLÜM Soruşturmanın Gizliliği, Suçların İhbarı

Soruşturmanın gizliliği

MADDE 157.- (1) Kanunun başka hüküm koyduğu haller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir.

İhbar ve şikâyet

MADDE 158.- (1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

(2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyetle bulunulabilir.

(4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir.

(6) Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

Şüpheli ölümün ihbarı

MADDE 159.- (1) Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı veya ölümün kimliğinin belirlenememesi halinde; kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işleriyle görevli kişiler, durumu derhal Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdürler.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren hallerde ölümün gömülmesi ancak Cumhuriyet savcısı tarafından verilecek yazılı izne bağlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM Soruşturma İşlemleri

Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi

MADDE 160.- (1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.

Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri

MADDE 161.- (1) Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir.

Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.

(2) Adli kolluk görevlileri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhal bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeyle ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Cumhuriyet savcısı, adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hallerde, sözlü olarak verir.

(4) Diğer kamu görevlileri de, yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri, talep eden Cumhuriyet savcısına vakit geçirmeksizin temin etmekle yükümlüdür.

(5) Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk amir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali ve kaymakamlar hakkında 02.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

(6) Ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde, bu Kanunun hükümleri uygulanmak koşuluyla, vali ve kaymakamların kişisel suçlarından dolayı haklarında genel hükümlere göre soruşturma yapılması kaymakamların mensup oldukları il ve valilerin buldukları ile en yakın il Cumhuriyet başsavcısına aittir. Bu suçlarda kovuşturma yapmaya, soruşturmanın yapıldığı yerin görevli mahkemesi yetkilidir.

Soruşturmada Cumhuriyet savcısının hakim kararı istemi

MADDE 162.- (1) Cumhuriyet savcısı, ancak hakim tarafından yapılabilecek olan bir soruşturma işlemine gerek görürse, istemlerini bu işlemin yapılacağı yerin sulh ceza hakimine bildirir. Sulh ceza hakimi istenilen işlem hakkında, kanuna uygun olup olmadığını inceleyerek karar verir ve gereğini yerine getirir.

Soruşturmanın sulh ceza hakimi tarafından yapılması

MADDE 163.- (1) Suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşırıyorsa, sulh ceza hakimi de bütün soruşturma işlemlerini yapabilir.

(2) Kolluk amir ve memurları, sulh ceza hakimi tarafından emredilen tedbirleri alır ve araştırmaları yerine getirirler.

Adli kolluk ve görevi

MADDE 164.- (1) Adli kolluk; 04.06.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10.03.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 02.07.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 09.07.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.

(2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir.

(3) Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir.

Diğer kolluk birimlerinin adli kolluk görevi

MADDE 165.- (1) Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu durumda, kolluk görevlileri hakkında, adli görevleri dolayısıyla bu Kanun hükümleri uygulanır.

Değerlendirme raporu yetkisi

MADDE 166.- (1) Cumhuriyet başsavcılarını her yılın sonunda, o yerdeki adli kolluğun sorumluları hakkında değerlendirme raporları düzenleyerek, mülki idare amirlerine gönderir.

Yönetmelik

MADDE 167.- (1) Adli kolluk görevlilerinin nitelikleri ve bunların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi, diğer hizmet birimleri ile ilişkileri, değerlendirme raporlarının düzenlenmesi, uzmanlık dallarına göre hangi bölümlerde çalıştırılacakları ve diğer hususlar; bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken çıkarılacak yönetmelikte belirlenir.

Adli kolluğun olay yerinde aldığı tedbirlere uyulması halinde yetkisi

MADDE 168.- (1) Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adli kolluk görevlisi, bunların yapılmasına

engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder.

Soruşturma evresinde yapılan işlemlerin tutanağa bağlanması

MADDE 169.- (1) Şüphelinin ifadesinin alınması veya sorgusu, tanık ve bilirkişinin dinlenmesi veya bir keşif ve muayene sırasında Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hakiminin yanında bir zabıt katibi bulunur. Acele hallerde, yemin vermek koşuluyla, başka bir kimse, yazman olarak görevlendirilebilir.

(2) Her soruşturma işlemi tutanağa bağlanır. Tutanak, adli kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hakimi ile hazır bulunan zabıt katibi tarafından imza edilir.

(3) Müdafî veya vekil sıfatıyla hazır bulunduğu işlemlerle ilgili tutanakta avukatın isim ve imzasına da yer verilir.

(4) Tutanak, işlemin yapıldığı yeri, zamanı ve işleme katılan veya ilgisi bulunan kimselerin isimlerini içerir.

(5) İşlemlerde hazır bulunan ilgililerce onanmak üzere tutanağın kendilerini ilgilendiren kısımları okunur veya okumaları için kendilerine verilir. Bu husus tutanağa yazılarak ilgililere imza ettirilir.

(6) İmzadan kaçınma halinde nedenleri tutanağa geçirilir.

İKİNCİ KISIM

Kamu Davasının Açılması

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamu Davasının Açılması

Kamu davasını açma görevi

MADDE 170.- (1) Kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir.

(2) Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.

(3) Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede;

a) Şüphelinin kimliği,

b) Müdafîi,

c) Maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği,

d) Mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanuni temsilcisi,

e) Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği,

f) Şikayette bulunan kişinin kimliği,

g) Şikayetin yapıldığı tarih,

h) Yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri,

i) Yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,

j) Suçun delilleri,

k) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,

Gösterilir.

(4) İddianamede, yüklenen suç oluşturulan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.

(5) İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür.

(6) İddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir.

Kamu davasını açmada takdir yetkisi

MADDE 171.- (1) Cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde Cumhuriyet savcısı kamu davasını açmayabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar, İtiraz ve İddianamenin İadesi

Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar

MADDE 172.- (1) Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılmaz.

Cumhuriyet savcısının kararına itiraz

MADDE 173.- (1) Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına itiraz edebilir.

(2) İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek olaylar ve deliller belirtilir.

(3) Başkan, kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; istemde bulunan suçtan zarar göreni giderlere mahkum eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

(4) Başkanın, kamu davasının açılmasına karar vermesi halinde; Cumhuriyet savcısı kamu davasını açar.

(5) Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı hallerde bu madde hükmü uygulanmaz.

(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının,

yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan ağır ceza mahkemesi başkanının bu hususta karar vermesine bağlıdır.

İddianamenin iadesi

MADDE 174.- (1) Mahkeme, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren yedi gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra; iddianamenin 170 inci maddedeki unsurları içermediğini tespit ettiğinde, eksik ve hatalı noktaları belirterek iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verir.

(2) Önodemeye tabi işlerde, ön ödeme usulü uygulanmaksızın kamu davası açılmaz. Aksi takdirde iddianame iade edilir.

(3) Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir.

(4) İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.

ÜÇÜNCÜ KİTAP Kovuşturma Evresi

BİRİNCİ KISIM Kamu Davasının Yürütülmesi

BİRİNCİ BÖLÜM Duruşma Hazırlığı

İddianamenin kabulü ve duruşma hazırlığı

MADDE 175.- (1) İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.

(2) Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır.

İddianamenin sanığa tebliği ve sanığın çağırılması

MADDE 176.- (1) İddianame, çağrı kağıdı ile birlikte sanığa tebliğ olunur.

(2) Tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak çağrı kağıdına mazereti olmaksızın gelmediğinde zorla getirileceği yazılır.

(3) Tutuklu sanığın çağırılması duruşma gününün tebliği suretiyle yapılır. Sanıktan duruşmada kendisini savunmak için bir istemde bulunup bulunmayacağı ve bulunacaksa neden ibaret olduğunu bildirmesi istenir; müdafii de sanıkla birlikte davet olunur. Bu işlem, tutuklunun bulunduğu ceza infaz kurumunda cezaevi katibi veya bu işle görevlendirilen personel yanına getirilerek tutanak tutulmak suretiyle yapılır.

(4) Yukarıdaki fıkralar gereğince, çağrı kağıdının tebliğiyle duruşma günü arasında en az bir hafta süre bulunması gerekir.

Sanığın savunma delillerinin toplanması istemi

MADDE 177.- (1) Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu

husustaki dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hakime verir.

(2) Bu dilekçe üzerine verilecek karar, kendisine derhal bildirilir.

(3) Saniğin kabul edilen istemleri, Cumhuriyet savcısına da bildirilir.

Çağrılması reddedilen tanığın ve uzman kişinin doğrudan mahkemeye getirilmesi

MADDE 178 - (1) Mahkeme başkanı veya hakim, saniğin veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık veya katılan o kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir.

Çağrılan tanıkların ad ve adreslerinin saniğa ve Cumhuriyet savcısına bildirilmesi

MADDE 179.- (1) Sanık, doğrudan doğruya davet ettireceği veya duruşma sırasında getireceği bilirkişi veya tanıkların ad ve adreslerini Cumhuriyet savcısına makul süre içinde bildirir.

(2) Cumhuriyet savcısı da, iddianamede gösterilen veya saniğin istemi üzerine davet edilen tanık ve bilirkişiler dışında gerek mahkeme başkanı veya hakim kararıyla, gerek kendiliğinden başka kimseleri davet ettirecek ise bunların ad ve adreslerini saniğa yine makul süre içinde bildirir.

Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri

MADDE 180.- (1) Hastalık veya malullük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

(2) Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

(3) Davayı görmekte olan mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikayetçi, katılan, sanık, müdafii veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

(4) İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgililer kendi yargı çevresinde bulunmasa da büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeksizin gereğini yapar.

(5) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı halinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir.

Tanık ve bilirkişinin dinleneceği günün bildirilmesi

MADDE 181.- (1) Tanık veya bilirkişilerin dinlenmesi için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısına, suçtan zarar

görene, vekiline, saniğa ve müdafiiine bildirilir.

Düzenlenen tutanağın örneği hazır bulunan Cumhuriyet savcısına ve müdafii verilird.

(2) Yeniden keşif ve muayeneye ihtiyaç duyulursa, yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

(3) Tutuklu olan sanık, ancak tutuklu bulunduğu yer mahkemesinde yapılacak bu tür işlerde hazır bulundurulmasını isteyebilir. Ancak, hakim veya mahkeme tarafından zorunlu sayılan hallerde tutuklu bulunan şüpheli veya saniğin da bu tür işlerde hazır bulunmasına karar verilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Duruşma

Duruşmanın açıklığı

MADDE 182.- (1) Duruşma herkese açıktır.

(2) Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

(3) Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır.

Ses ve görüntü alıcı aletlerin kullanılması yasağı

MADDE 183.- (1) 180 inci maddenin beşinci fıkrası ile 196 ncı maddenin dördüncü fıkrası hükmü saklı kalmak üzere, adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletler kullanılmaz. Bu hüküm, adliye binası içerisinde ve dışındaki diğer adli işlemlerin icrasında da uygulanır.

Açıklığın kaldırılması hakkında karar

MADDE 184. (1) 182 nci maddede gösterilen hallerde, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır.

Zorunlu kapalılık

MADDE 185.- (1) Sanık, onsekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

Kapalılık kararının ve nedenlerinin yazılması

MADDE 186.- (1) Açıklığın kaldırılması kararı, nedenleriyle birlikte tutanağa geçirilir.

Kapalı duruşmada bulunabilme

MADDE 187.- (1) Kapalı duruşmada mahkeme, bazı kişilerin hazır bulunmasına izin verebilir. Bu halde adı geçenler, duruşmanın kapalı olmasını gerektiren hususları açıklamamaları bakımından uyarılırlar ve bu husus tutanağa yazılır.

(2) Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz.

(3) Açık duruşmanın içeriği, milli güvenliğe veya genel ahlaka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacı ile ve gerektiği

ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar.

Duruşmada hazır bulunacaklar

MADDE 188.- (1) Duruşmada, hükme katılacak hakimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt katibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hallerde müdafii hazır bulunması şarttır.

(2) Sulh ceza mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz.

(3) Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir.

Birden çok Cumhuriyet savcısı ve avukatın duruşmaya katılması

MADDE 189.- (1) Birden çok Cumhuriyet savcısı ve birden çok avukat aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler.

Ara verme

MADDE 190.- (1) Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hallerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

(2) 176 ncı maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır.

Duruşmanın başlaması

MADDE 191.- (1) Sanığın ve müdafinin hazır bulunup bulunmadığı, çağırılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanarak duruşmaya başlanır. Sanık, duruşmaya bağısız olarak alınır. Mahkeme başkanı veya hakim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar.

(2) Tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar.

(3) Duruşmada, sırasıyla;

a) Sanığın açık kimliği saptanır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alınır,

b) İddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur,

c) Sanığa, yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu ve 147 nci maddede belirtilen diğer hakları bildirilir,

d) Sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde, usulüne göre sorgusu yapılır.

Başkan veya hakim görevi

MADDE 192.- (1) Mahkeme başkanı veya hakim, duruşmayı yönetir ve sanığı sorguya çeker; delillerin ikame edilmesini sağlar.

(2) Duruşmada ilgili olanlardan biri duruşmanın yönetimine ilişkin olarak mahkeme başkanı tarafından emrolunan bir tedbirin hukuken kabul edilemeyeceğini öne sürerse mahkeme, bu hususta bir karar verir.

Sanığın duruşmada hazır bulunmaması

MADDE 193.- (1) Kanunun ayırık tuttuğu haller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verilir.

Sanığın mahkemeden uzaklaşması

MADDE 194.- (1) Mahkemeye gelen sanığın duruşmanın devamı süresince hazır bulunması sağlanır ve savuşmasının önüne geçmek için mahkeme gereken tedbirleri alır.

(2) Sanık savuşur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse, önceden sorguya çekilmiş ve artık hazır bulunmasına mahkemece gerek görülmezse, dava yokluğunda bitirilebilir.

Sanığın yokluğunda duruşma

MADDE 195.- (1) Suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise; sanık gelme bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hallerde sanığa gönderilecek davetiyede gelme de duruşmanın yapılacağı yazılır.

Sanığın duruşmadan başışık tutulması

MADDE 196.- (1) Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılıldığı hallerde müdafii isterse, mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan başışık tutabilir.

(2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafii bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafii sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur.

(3) Sorgu tutanağı duruşmada okunur.

(4) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı halinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.

(5) Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için getirilmemesine mahkemece karar verilebilir.

(6) Yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir.

Sanığın müdafii gönderebilmesi

MADDE 197.- (1) Sanık hazır bulunmasa da müdafii bütün oturumlarda hazır bulunmak yetkisine sahiptir.

Sanık hazır bulunmaksızın yapılan duruşmada eski hale getirme koşulu

MADDE 198.- (1) Duruşma, sanık hazır bulunmaksızın yapılırsa, mahkemenin karar ve işlemlerinin kendisine tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde, sürenin

geçmesinden doğan sonuçları gidermek için sanık, kanuni nedenlere dayanarak, mahkemenin o karar ve işlemleri hakkında eski hale getirme isteminde bulunabilir.

(2) Ancak, sanık kendi istemi üzerine duruşmadan başışık tutulmuş veya müdafii aracılığıyla temsil edilmek yetkisini kullanmış olursa artık eski hale getirme isteminde bulunamaz.

Sanığın zorla getirilebilmesi

MADDE 199.- (1) Mahkeme, sanığın hazır bulunmasına ve zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine her zaman karar verebilir.

Sorgu sırasında sanığın mahkeme salonundan çıkarılabilmesi

MADDE 200.- (1) Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir.

(2) Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır.

Doğrudan soru yönelme

MADDE 201.- (1) Cumhuriyet savcısı, müdafii veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hakim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekli gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerekliğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.

(2) Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, heyeti oluşturan hakimler, birinci fıkrada belirtilen kişilere soru sorabilir.

Tercüman bulundurulacak haller

MADDE 202.- (1) Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

(2) Engelli olan sanığa veya mağdura, duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar, anlayabilecekleri biçimde anlatılır.

(3) Bu madde hükümleri, soruşturma evresinde dinlenen şüpheli, mağdur veya tanıklar hakkında da uygulanır. Bu evrede tercüman, hakim veya Cumhuriyet savcısı tarafından atanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Duruşmanın Düzen ve Disiplini

Hakim veya başkanın yetkisi

MADDE 203.- (1) Duruşmanın düzeni, mahkeme başkanı veya hakim tarafından sağlanır.

(2) Mahkeme başkanı veya hakim, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını

engellemek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder.

(3) Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hakim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhal dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz.

Sanığın dışarı çıkarılması

MADDE 204.- (1) Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir. Ancak, sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir müdafii görevlendirilmesini ister. Oturuma yeniden alınmasına karar verilen sanığa, yokluğunda yapılan işlemler açıklanır.

Duruşma sırasında işlenen suç hakkında işlem

MADDE 205.- (1) Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir; gerek görürse failin tutuklanmasına da karar verebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Delillerin Ortaya Konulması ve Tartışılması

Delillerin ortaya konulması ve reddi

MADDE 206.- (1) Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır.

(2) Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hallerde reddolunur:

a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

b) Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa.

c) İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

(3) Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.

(4) Katılan, yalnız kişisel haklarını ispat için gösterdiği delilden vazgeçebilir.

Delil ve olayın geç bildirilmesi

MADDE 207.- (1) Delilin ortaya konulması istemi, bunun veya ispat edilmek istenen olayın geç bildirilmiş olması nedeniyle reddedilemez.

Tanığın duruşma salonundan ayrılması

MADDE 208.- (1) Tanıklar, dinlendikten sonra ancak mahkeme başkanı veya hakimden izniyle duruşma salonundan ayrılabilir.

Duruşmada okunması zorunlu belge ve tutanaklar

MADDE 209.- (1) Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe

yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adli sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada okunur.

(2) Sanığa veya mağdura ait kişisel verilerin yer aldığı belgelerin, açıkça istemeleri halinde, kapalı oturumda okunmasına mahkemece karar verilebilir.

Duruşmada okunmayacak belgeler

MADDE 210.- (1) Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.

(2) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişi, duruşmada tanıklıktan çekindiğinde, önceki ifadesine ilişkin tutanak okunamaz.

Duruşmada okunmasıyla yetinilebilecek belgeler

MADDE 211.- (1) a) Tanık veya sanığın suç ortağı ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuş olur veya bulunduğu yer öğrenilemezse,

b) Tanık veya sanığın suç ortağının duruşmada hazır bulunması, hastalık, malullük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle belli olmayan bir süre için olanaklı değilse,

c) İfadesinin önem derecesi itibarıyla tanığın duruşmada hazır bulunması gerekli sayılmıyorsa, Bu kişilerin dinlenmesi yerine, daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanaklar ile kendilerinin yazmış olduğu belgeler okunabilir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanık veya müdafii birinci fıkrada belirtilenlerin dışında kalan tutanakların okunmasına birlikte rıza gösterebilirler.

Tanığın önceki ifadesinin okunması

MADDE 212.- (1) Tanık, bir hususu hatırlamadığını söylese önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir.

(2) Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu, evvelce alınmış ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır.

Sanığın önceki ifadesinin okunması

MADDE 213.- (1) Aralarında çelişki bulunması halinde; sanığın, hakim veya mahkeme huzurunda yaptığı açıklamalar ile Cumhuriyet savcısı tarafından alınan veya müdafinin hazır bulunduğu kolluk ifadesine ilişkin tutanaklar duruşmada okunabilir.

Rapor, belge ve diğer yazıların okunması

MADDE 214.- (1) Bir açıklamayı ve görüşü içeren resmi belge ve diğer yazılar ve fenni muayene ve doktor raporlarının okunmasından sonra gerekli görülürse belge ve diğer yazılar veya raporda imzası bulunanlar, açıklamada bulunmak üzere duruşmaya çağrılabilirler.

(2) Açıklama ve görüş veya rapor bir kurul tarafından verilmişse mahkeme, kurulun görüşünü açıklamak üzere görevi, üyelerden birine vermeyi kurula önerebilir.

(3) Bilimsel görüşlere ilişkin açıklama, bu Kanunun 68 inci madde hükümlerine göre yapılır.

Dinleme ve okumadan sonra diyeceğın sorulması

MADDE 215.- (1) Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafine sorulur.

Delillerin tartışılması

MADDE 216.- (1) Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz, sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafine veya kanuni temsilcisine verilir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanığın, müdafinin veya kanuni temsilcisinin açıklamalarına; sanık ve müdafii ya da kanuni temsilcisi de Cumhuriyet savcısının ve katılanın veya vekilinin açıklamalarına cevap verebilir.

(3) Hükümden önce son söz, hazır bulunan sanığa verilir.

Delilleri takdir yetkisi

MADDE 217.- (1) Hakim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hakimın vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.

Ceza mahkemelerinin ek yetkisi

MADDE 218.- (1) Yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu Kanun hükümlerine göre karar verebilir. Ancak, bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir.

(2) Kovuşturma evresinde mağdur veya sanığın yaşının ceza hükümleri bakımından tespitiyle ilgili bir sorunla karşılaşılması halinde; mahkeme, ilgili kanunda belirlenen usule göre bu sorunu çözerek hükmünü verir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Duruşma Tutanağı

Duruşma tutanağı

MADDE 219.- (1) Duruşma için tutanak tutulur. Tutanak, mahkeme başkanı veya hakim ile zabıt katibi tarafından imzalanır. Duruşmada yapılan işlemlerin teknik araçlarla kayda alınması halinde, bu kayıtlar vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülerek mahkeme başkanı veya hakim ile zabıt katibi tarafından imzalanır.

(2) Mahkeme başkanının mazereti bulunursa tutanak, üyelerin en kıdemlisi tarafından imzalanır.

Duruşma tutanağının başlığı

MADDE 220.- (1) Duruşma tutanağının başlığında;

- a) Duruşmanın yapıldığı mahkemenin adı,
b) Oturum tarihleri,
c) Hakim, Cumhuriyet savcısının ve zabıt katibinin adı ve soyadı,
Belirtilir.

Duruşma tutanağının içeriği

MADDE 221.- (1) Duruşma tutanağında;

- a) Oturumlara katılan sanığın, müdafinin, katılanın, vekilinin, kanuni temsilcisinin, bilirkişinin, tercümanın, teknik danışmanın adı ve soyadı,
b) Duruşmanın seyrini ve sonuçlarını yansıtan ve yargılama usulünün bütün temel kurallarına uyulduğunu gösteren unsurlar,
c) Sanık açıklamaları,
d) Tanık ifadeleri,
e) Bilirkişi ve teknik danışman açıklamaları,
f) Okunan veya okunmasından vazgeçilen belge ve yazılar,
g) İstemler, reddi halinde gerekçesi,
h) Verilen kararlar,
i) Hüküm,
Yer alır.

Duruşma tutanağının ispat gücü

MADDE 222.- (1) Duruşmanın nasıl yapıldığı, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapılıp yapılmadığı, ancak tutanakla ispat olunabilir. Tutanağa karşı yalnız sahtecilik iddiası yöneltilir.

İKİNCİ KISIM Kamu Davasının Sona Ermesi

BİRİNCİ BÖLÜM Duruşmanın Sona Ermesi ve Hüküm

Duruşmanın sona ermesi ve hüküm

MADDE 223.- (1) Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkumiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür.

(2) Beraat kararı;

- a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,
b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,
c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,

d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,

e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,

Hallerinde verilir.

(3) Sanık hakkında;

a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya ağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,

b) Yüklenen suçun zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,

c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,

d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi, Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;

a) Etkin pişmanlık,

b) Şahsi cezasızlık sebebinin varlığı,

c) Karşılıklı hakaret,

d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı, Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(5) Yüklenen suçun işlendiğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkumiyet kararı verilir.

(6) Yüklenen suçun işlendiğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkumiyet yerine veya mahkumiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

(7) Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

(8) Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir.

(9) Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.

(10) Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır.

Karar ve hükümlerde gerekli oy sayısı

MADDE 224.- (1) Mahkemece karar ve hükümler

oybirliği veya oyçokluğuyla verilir.

(2) Karşı oya tutanakta yer verilir; gerekçesi de tutanakta gösterilir.

Hükmün konusu ve suç değerlendirilmede mahkemenin yetkisi

MADDE 225.- (1) Hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve faili hakkında verilir.

(2) Mahkeme, fiilin nitelendirilmesinde iddia ve savunmalarla bağlı değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

Suç Niteliğinde Değişiklik

Suçun niteliğinin değişmesi

MADDE 226.- (1) Sanık, suçun hukuki niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir halde bulundurulmadıkça, iddianamede kanuni unsurları gösterilen suçun değindiği kanun hükmünden başkasıyla mahkum edilemez.

(2) Cezanın artırılmasını veya cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek haller, ilk defa duruşma sırasında ortaya çıktığında aynı hüküm uygulanır.

(3) Ek savunma verilmesini gerektiren hallerde istem üzerine sanığa ek savunmasını hazırlaması için süre verilir.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yazılı bildirimler, varsa müdafii yapılır. Müdafii sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Karar ve Hüküm

Müzakereye katılacak hakimler

MADDE 227.- (1) Müzakerede ancak karara ve hükme katılacak hakimler bulunur.

(2) Mahkeme başkanı, mahkemesinde staj yapmakta olan hakim ve avukat adaylarının müzakere sırasında hazır bulunmalarına izin verebilir.

Müzakerenin yönetimi

MADDE 228.- (1) Müzakereyi mahkeme başkanı yönetir.

Oyların toplanması

MADDE 229.- (1) Mahkeme başkanı, kıdemsiz üyeden başlayarak oyları ayrı ayrı toplar ve en sonra kendi oyunu verir.

(2) Mahkeme başkan ve üyelerinden hiçbirisi herhangi bir konu veya sorun üzerinde azınlıkta kaldığını ileri sürerek oylamaya katılmaktan çekinemez.

(3) Oylar dağılırsa sanığın en çok aleyhine olan oy, çoğunluk meydana gelinceye kadar kendisine daha yakın olan oya eklenir.

Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar

MADDE 230.- (1) Mahkumiyet hükmünün gerekçesinde aşağıdaki hususlar gösterilir:

a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler.

b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi.

c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkumiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi.

d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adli para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar.

(2) Beraat hükmünün gerekçesinde, 223 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığının gösterilmesi gerekir.

(3) Ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, 223 üncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığının gösterilmesi gerekir.

(4) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen hükümlerin dışında başka bir karar veya hükmün verilmesi halinde bunun nedenleri gerekçede gösterilir.

Hükmün açıklanması

MADDE 231.- (1) Duruşma sonunda, 232 nci maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.

(2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir.

(3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hal varsa bu da bildirilir.

(4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir.

Hükmün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar

MADDE 232.- (1) Hüküm başına, "Türk Milleti adına" verildiği yazılır.

(2) Hüküm başında;

a) Hükümü veren mahkemenin adı,

b) Hükümü veren mahkeme başkanının ve üyelerinin veya hakimnin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt katibinin, katılanın, mağdurun, vekilinin, kanuni temsilcisinin ve müdafinin adı ve soyadı ile sanığın açık kimliği,

c) Beraat kararı dışında, suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,

d) Sanığın gözaltında veya tutuklu kaldığı tarih ve süre ile halen tutuklu olup olmadığı,

Yazılır.

(3) Hükümün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç onbeş gün içinde dava dosyasına konulur.

(4) Karar ve hükümler bunlara katılan hakimler tarafından imzalanır.

(5) Hakimlerden biri hükmü imza edemeyecek hale gelirse, bunun nedeni mahkeme başkanı veya hükümdede bulunan hakimlerin en kıdemlisi tarafından hükmün altına yazılır.

(6) Hüküm fıkrasında, 223 üncü maddeye göre verilen kararın ne olduğunun, uygulanan kanun maddelerinin, verilen ceza miktarının, kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme olanağının bulunup bulunmadığının, başvuru olanağı varsa süresi ve merciinin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir.

(7) Hükümlerin nüshaları ve özetleri mahkeme başkanı veya hakim ile zabıt katibi tarafından imzalanır ve mühürlenir.

DÖRDÜNCÜ KİTAP Mağdur, Şikayetçi, Malen Sorumlu, Katılan

BİRİNCİ KISIM

Suçun Mağduru ile Şikayetçinin Hakları

Suçun mağduru ile şikayetçinin çağırılması

MADDE 233.- (1) Mağdur ile şikayetçi, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hakim tarafından çağrı kağıdı ile çağırılıp dinlenir.

(2) Bu hususta yapılacak çağrı bakımından tanıklara ilişkin hükümler uygulanır.

Mağdur ile şikayetçinin hakları

MADDE 234.- (1) Mağdur ile şikayetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,
2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,
3. Vekili yoksa, baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteme,
4. 153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,
5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

b) Kovuşturma evresinde;

1. Duruşmadan haberdar edilme,
2. Kamu davasına katılma,
3. Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme,
4. Tanıkların davetini isteme,

5. Vekili yoksa, baro tarafından kendisine avukat atanmasını isteme,

6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.

(2) Mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malul olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir.

(3) Bu haklar, suçun mağdurları ile şikayetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa yazılır.

Mağdur ile şikayetçinin davete uymamaları

MADDE 235.- (1) Mağdur, şikayetçi veya vekilinin, dilekçelerinde veya tutanağa geçirilmiş olan beyanlarında belirttikleri adresleri tebligata esas alınır.

(2) Bu adrese çıkartılan çağrıya rağmen gelmeyen kimseye yeniden tebligatta bulunulmaz.

(3) Belirtilen adresin yanlışlığı, eksikliği veya adres değişikliğinin bildirilmemesi nedeniyle tebligat yapılamaması hallerinde adresin araştırılması gerekmez.

(4) Bu kimselerin beyanının alınması zorunlu görüldüğü hallerde üçüncü fıkra uygulanmaz.

Mağdur ile şikayetçinin dinlenmesi

MADDE 236.- (1) Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.

(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

İKİNCİ KISIM Kamu Davasına Katılma

Kamu davasına katılma

MADDE 237.- (1) Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikayetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.

(2) Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak, ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır.

Katılma usulü

MADDE 238.- (1) Katılma, kamu davasının açılmasından sonra mahkemeye dilekçe verilmesi veya katılma istemini içeren sözlü başvurunun duruşma tutanağına geçirilmesi suretiyle olur.

(2) Duruşma sırasında şikayeti belirten ifade üzerine, suçtan zarar görenden davaya katılmak isteyip istemediği sorulur.

(3) Cumhuriyet savcısının, sanık ve varsa müdafinin dinlenmesinden sonra davaya katılma isteminin uygun olup olmadığına karar verilir.

(4) Sulh ceza mahkemesinde açılmış olan davalarda katılma hususunda Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaz.

Katılanın hakları

MADDE 239.- (1) Mağdur veya suçtan zarar gören, davaya katıldığı anda, mahkemeden istemesi halinde baro tarafından bir avukat görevlendirilir.

(2) Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz.

Katılmanın davaya etkisi

MADDE 240.- (1) Katılma davayı durdurmaz.

(2) Tarihi belirlenmiş olan duruşma ve yargılama usulüne ilişkin diğer işlemler vaktin darlığından dolayı katılan kimse çağrılmayacak veya kendisine haber verilemeyecek olsa bile belirli gününde yapılır.

Katılmadan önceki kararlara itiraz

MADDE 241.- (1) Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez.

(2) Bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi için Cumhuriyet savcısı için öngörülen sürenin geçmesiyle katılan da başvuru hakkını kaybeder.

Katılanın kanun yoluna başvurusu

MADDE 242.- (1) Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir.

(2) Karar, katılanın başvurusu üzerine bozulursa, Cumhuriyet savcısı işi yeniden takip eder.

Katılmanın hükümsüz kalması

MADDE 243.- (1) Katılan, vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.

BEŞİNCİ KİTAP Özel Yargılama Usulleri

BİRİNCİ KISIM

Gaiplerin ve Kaçakların Yargılanması, Tüzel Kişilerin Soruşturmada ve Kovuşturmada Temsili, Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme Usulü

BİRİNCİ BÖLÜM

Gaiplerin Yargılanması

Gaibin tanımı ve yapılabilecek işlemler

MADDE 244.- (1) Bulunduğu yer bilinmeyen veya yurt dışında bulunup da yetkili mahkeme önüne getirilemeyen veya getirilmesi uygun bulunmayan sanık gaip sayılır.

2) Gaip hakkında duruşma açılmaz; mahkeme, delillerin ele geçirilmesi veya korunması amacıyla gerekli işlemleri yapar.

(3) Bu işlemler naip hakim veya istinabe olunan mahkeme aracılığıyla da yapılabilir.

(4) Bu işlemler sırasında sanığın müdafii veya kanuni temsilcisi veya eşi hazır bulunabilir. Gerekliğinde, mahkemece barodan bir müdafii görevlendirilmesi istenir.

Gaibe ihtar

MADDE 245.- (1) Adresi bilinmeyen gaibe, mahkeme önüne gelmesi veya adresini bildirmesi hususları uygun bir iletişim aracıyla ihtar edilir.

Saniğa verilecek güvence belgesi

MADDE 246.- (1) Mahkeme, gaip olan sanık hakkında duruşmaya gelmesi halinde tutuklanmayacağı hususunda bir güvence belgesi verebilir ve bu güvence koşullara bağlanabilir.

(2) Sanık, hapis cezası ile mahkum olur veya kaçmak hazırlığında bulunur veya güvence belgesinin bağlı olduğu koşullara uymazsa belgenin hükmü kalmaz.

İKİNCİ BÖLÜM Kaçakların Yargılanması

Kaçığın tanımı

MADDE 247.- (1) Hakkındaki kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir.

(2) Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkumiyet kararı verilemez.

(3) Duruşma yapılan hallerde kaçak sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister.

Zorlama amaçlı elkoyma ve teminat belgesi

MADDE 248.- (1) Kaçak sanığın duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına amaçla orantılı olarak mahkeme kararıyla elkonulabilir ve gerektiğinde idaresi için kayyım atanır. Elkoyma ve kayyım atama kararı müdafiiye bildirilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),

2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

3. Hırsızlık (madde 141, 142),

4. Yağma (madde 148, 149),

5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),

6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),
10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),
11. Zimmet (madde 247),
12. İrtikap (madde 250),
13. Rüşvet (madde 252),
14. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
15. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
16. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
17. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
18. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337), Suçları,
- b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,
- c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
- d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,
- e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar, Hakkında uygulanır.
- (3) Elkonulan mal, hak ve alacakların korunmasında, elkoymaya ilişkin hükümler uygulanır. Tedbirlere ilişkin kararların özetinin bir gazetede ilanına mahkemece karar verilebilir.
- (4) Kaçak yakalandığında veya kendiliğinden gelerek teslim olduğunda elkoymanın kaldırılmasına karar verilir.
- (5) Kaçak hakkında 100 üncü ve sonraki maddeler gereğince, sulh ceza hakimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir.
- (6) Mahkeme elkoymaya karar verdiğinde, kaçağın yasal olarak bakmakla yükümlü bulunduğu yakınlarının alınan tedbirler nedeniyle yoksulluğa düşebileceklerini saptarsa, bunların geçimlerini sağlamak üzere, elkonulan mal varlığından sosyal durumları ile orantılı miktarda yardımda bulunulması konusunda kayyım izin verir.
- (7) 246 ncı madde hükmü kaçaklar hakkında da uygulanır.

(8) Bu kararlara karşı itiraz edilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Tüzel Kişilerin Soruşturmada ve Kovuşturmada Temsili

Tüzel kişinin temsili

MADDE 249.- (1) Bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada tüzel kişinin organ veya temsilcisi, katılan veya savunma makamı yanında yer alan sıfatıyla duruşmaya kabul edilir.

(2) Bu durumda, tüzel kişinin organ veya temsilcisi bu Kanunun katılana veya sanığa sağladığı haklardan yararlanır.

(3) Birinci fıkra hükmü, sanığın aynı zamanda tüzel kişinin organ veya temsilcisi sıfatını taşıması halinde uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme

Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi

MADDE 250.- (1) Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu,

b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar,

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),

Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür.

(2) Gelen iş durumu göz önünde bulundurularak birinci fıkrada belirtilen suçlara bakmakla görevli olmak üzere, aynı yerde birden fazla ağır ceza mahkemesi kurulmasına, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir. Bu halde, mahkemeler numaralandırılır. Bu mahkemelerin başkan ve üyeleri adli yargı adalet komisyonunca, bu mahkemelerden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(3) Birinci fıkrada belirtilen suçları işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun bu Kanunla görevlendirilmiş ağır ceza mahkemelerinde yargılanır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile savaş ve sıkıyönetim hali dahil askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

Soruşturma

MADDE 251.- (1) 250 nci madde kapsamına giren suçlarda soruşturma, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında

görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu suçlar görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet Başsavcılığınca 250 nci madde kapsamındaki suçlarla ilgili davalara bakan ağır ceza mahkemelerinden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(2) 250 nci madde kapsamına giren suçların soruşturması ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcıları, hakim tarafından verilmesi gerekli kararları, varsa Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu işlerle görevlendirilen ağır ceza mahkemesi üyesinden, aksi halde yetkili adli yargı hakimlerinden isteyebilirler.

(3) Soruşturmanın gerekli kıldığı hallerde suç mahalli ile delillerin bulunduğu yerlere gidilerek soruşturma yapılabilir. Suç, ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş ise Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısından soruşturmanın yapılmasını isteyebilir.

(4) Suç askeri bir mahalde işlenmiş ise, Cumhuriyet savcısı ilgili askeri savcılıktan soruşturmanın yapılmasını isteyebilir. Üçüncü fıkraya göre soruşturma yapmak üzere görevlendirilen Cumhuriyet savcıları ile askeri savcılıklar, bu soruşturmayı öncelikle ve ivedilikle yaparlar.

(5) 250 nci madde kapsamına giren suçlarda, yakalananlar için 91 inci maddenin birinci fıkrasındaki yirmidört saatlik süre kırksekiz saat olarak uygulanır. Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan kişiler hakkında 91 inci maddenin üçüncü fıkrasında dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir. Hakim, karar vermeden önce yakalanan veya tutuklanan kişiyi dinler.

(6) 250 nci madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya şağığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanının, Cumhuriyet savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hakimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

(7) 250 nci maddede belirtilen suçlar nedeniyle Cumhuriyet savcıları, soruşturmanın gerekli kılması halinde geçici olarak, bu mahkemelerin yargı çevresi içindeki genel ve özel bütçeli idarelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, il özel idarelerine ve belediyelere ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler.

(8) Türk Silahlı Kuvvetleri kıt'a, karargah ve kurumlarından istemde bulunulması halinde istem, yetkili amirlikçe değerlendirilerek yerine getirilebilir.

Kovuşturma

MADDE 252.- (1) 250 nci madde kapsamına giren suçlarla ilgili davalara ait duruşmalarda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Bu suçlar acele işlerden sayılır ve bunlarla ilgili davalara adli tatilde de bakılır.

b) Sanık sayısının çok fazla olması durumunda, sanıkların bir kısmının duruşmanın bazı oturumları ile ilgileri bulunmuyor ise duruşmanın bu oturumlarının, yokluklarında yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Ancak, bu sanıkların yokluklarında yapılan oturumlarda kendilerini etkileyen bir hal ortaya çıktığı takdirde buna ilişkin söz ve işlerin esaslı noktaları sonraki oturumlarda kendilerine bildirilir.

c) Mahkeme, güvenliğin sağlanması bakımından duruşmanın başka bir yerde yapılmasına karar verebilir.

d) Bu davalarda esas hakkındaki iddiasını bildirmek için Cumhuriyet savcısına, katılan veya vekiline; iddialara karşı savunmasını yapmak için sanık veya müdafiiine makul bir süre verilir. Bu süre, savunma hakkının sınırlanması anlamına geleceği durumlarda re'sen uzatılabilir.

e) Mahkeme, duruşmanın düzen ve disiplinini bozan sözlü veya yazılı beyan ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, müdafie, tutanak katibine yahut görevlilere tahkir veya hakaret oluşturan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir.

f) Mahkeme başkanı, duruşmanın düzenini bozan şağığı veya müdafii o günkü oturumun tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartır. Bunların, sonra gelen oturumda da duruşmayı önemli ölçüde aksatacak davranışlara devam edecekleri anlaşılırsa ve hazır bulunmaları gerekli görülmezse, yokluklarında duruşmaya devam olunmasına mahkemece karar verilebilir. Bu karar, esasa ilişkin iddia ve savunmanın yapılmasına engel olacak biçimde uygulanamaz ve şağığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesine izin verilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın düzenini bozmakta ısrar etmeleri halinde, bir daha aynı dava ile ilgili oturumların tamamına veya bir kısmına katılmamalarına da karar verilebilir. Bu hüküm müdafii hakkında uygulandığı takdirde, durum ilgili baroya bildirilir. Bu halde de şağığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesi için uygun bir süre verilir. Oturumların bir kısmına ya da tamamına katılmamasına karar verilen müdafii Avukatlık Kanununun 41 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince tayin edilmiş ise durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan iş ve işlemlerin esaslı noktaları kendilerine bildirilir. Sanık ya da müdafii dilerse yokluklarındaki tutanak örnekleri de kendilerine verilir. Duruşma salonundan çıkartılan veya oturumlara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler mahkemenin tayin edeceği süre içerisinde yazılı savunma verebilirler.

g) Bu Kanunun 6 nci maddesi, 250 nci madde kapsamına giren suçlara bakan ağır ceza mahkemeleri hakkında uygulanmaz.

h) Kendisine veya onun namına tebligat yapılacak kim-selere tebligat yapılmaması hallerinde, işin ivediliğine göre basın veya diğer kitle iletişim araçlarıyla tebligat yapılabilir.

(2) 250 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde öngörülen suçlar bakımından, Kanunda öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır.

İKİNCİ KISIM Uzlaşma ve Müsadere

BİRİNCİ BÖLÜM Uzlaşma

Uzlaşma

MADDE 253.- (1) Cumhuriyet savcısı, yapılan soruşturmanın durumuna göre, kanunun uzlaşma yapılabilmesi olanağını verdiği hallerde, faili bu Kanunun öngördüğü usullere göre davet ederek suçtan dolayı sorumluluğunu kabul edip etmediğini sorar.

(2) Fail, suçu ve fiilinden doğmuş olan maddi ve manevi zararın tümünü veya bunun büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabullendiğinde durum, mağdura veya varsa vekiline veya kanuni temsilcisine bildirilir.

(3) Mağdur, verilmiş olan zararın tümüyle veya büyük bir kısmı itibarıyla giderildiğinde özgür iradesi ile uzlaşacağını bildirirse, soruşturma sürdürülmez.

(4) Cumhuriyet Savcısı, fail ile mağdur arasında uzlaşma işlemlerini idare etmek, tarafları bir araya getirerek bir sonuca ulaşmalarını sağlamak üzere, fail ve mağdurun bir avukat üzerinde anlaşamadıkları takdirde, bir veya birden fazla avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesini barodan ister.

(5) Uzlaştırmacı, başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaşmayı sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bir defaya mahsus olmak üzere bu süreyi otuz gün daha uzatabilir. Uzlaştırma süresince zamanaşımı durur.

(6) Uzlaşma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma sırasında ileri sürülen bilgi, belge ve açıklamalar taraflarca izin verilmedikçe daha sonra açıklanmaz. Uzlaştırmanın başarısız olması nedeniyle daha sonra dava açılması halinde uzlaştırma sırasında failin bazı olayları veya suçu ikrar etmiş olması davada aleyhine delil olarak kullanılmaz.

(7) Uzlaştırmacı, yaptığı işlemleri ve uzlaşmayı sağlayıcı müdahalelerini belirten bir raporu on gün içinde ilgili Cumhuriyet savcısına sunar.

(8) Zarar, uzlaşmaya uygun olarak giderildiğinde ve uzlaştırma işleminin giderleri, fail tarafından ödendiğinde, kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilir.

Mahkeme tarafından uzlaştırma

MADDE 254.- (1) Kamu davasının açılması halinde, uzlaşmaya tabi bir suç söz konusu ise, uzlaştırma işlemleri 253 üncü maddede belirtilen usule göre, mahkeme tarafından da yapılır.

(2) Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde davanın düşmesine karar verilir.

Birden çok fail bulunması halinde uzlaşma

MADDE 255.- (1) Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda,

ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.

İKİNCİ BÖLÜM Müsadere Usulü

Başvuru

MADDE 256.- (1) Müsadere kararı verilmesi gereken hallerde, kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir.

(2) Kamu davası açılmış olup da iade edilmesi gereken eşya veya malvarlığı değerleri ile ilgili olarak esasla birlikte bir karar verilmemiş olması durumunda, mahkemece re'sen veya ilgililerin istemi üzerine bunların iadesine karar verilir.

Duruşma ve karar

MADDE 257.- (1) 256 nci maddeye göre verilmesi gereken kararlar, duruşmalı olarak verilir.

(2) Müsadere veya iade olunacak eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hakkı olan kimseler de duruşmaya çağılır. Bu kişiler, sanığın sahip olduğu hakları kullanabilirler.

(3) Çağrıya uymamaları, işlemin ertelenmesine neden olmaz ve hükmün verilmesini engellemez.

Kanun yolu

MADDE 258.- (1) 256 nci maddeye göre verilecek hükümlere karşı Cumhuriyet savcısı, katılan ve 257 nci maddede belirlenen kişiler için istinaf yolu açıktır.

Suç konusu olmayan eşyanın müsadere

MADDE 259.- (1) Suç konusu olmayıp sadece müsadereye tabi bulunan eşyanın müsaderesine sulh ceza hakimi tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir.

ALTINCI KİTAP Kanun Yolları

BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler

Kanun yollarına başvurma hakkı

MADDE 260.- (1) Hakim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır.

(2) Asliye ceza mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemenin yargı çevresindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilirler.

(3) Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir.

Avukatın başvurma hakkı

MADDE 261.- (1) Avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir.

Yasal temsilcinin ve eşin başvurma hakkı

MADDE 262.- (1) Şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheli veya sanığa açık olan kanun yollarına süresi içinde kendiliklerinden başvurabilirler. Şüphelinin veya sanığın başvurusuna ilişkin hükümler, bunlar tarafından yapılacak başvuru ve onu izleyen işlemler için de geçerlidir.

Tutuklunun kanun yollarına başvurusu

MADDE 263.- (1) Tutuklu bulunan şüpheli veya sanık, zabıt katibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya bu hususta bir dilekçe vererek kanun yollarına başvurabilir.

(2) Zabıt katibine başvuru halinde, kanun yollarına başvuru beyanı veya dilekçesi ilgili deftere kaydedildikten sonra bu hususları belirten bir tutanak düzenlenerek tutuklu bulunan şüpheli veya sanığa bir örneği verilir.

(3) Kurum müdürüne başvuru halinde ikinci fıkra hükmüne göre işlem yapılarak, tutanak ve dilekçe derhal ilgili mahkemeye gönderilir. Zabıt katibi başvuruyu ilgili deftere kaydeder.

(4) Zabıt katibi veya kurum müdürü tarafından ikinci fıkra hükmüne göre işlem yapıldığı zaman kanun yolları için bu Kanunda belirlenen süreler kesilmiş sayılır.

Kanun yolunun belirlenmesinde yanılma

MADDE 264.- (1) Kabul edilebilir bir başvuruda kanun yolunun veya merciin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz.

(2) Bu halde başvurunun yapıldığı merci, başvuruyu derhal görevli ve yetkili olan mercie gönderir.

Cumhuriyet savcısının başvuru sonucunun kapsamı

MADDE 265.- (1) Cumhuriyet savcısı tarafından aleyhine kanun yoluna gidilen karar, sanık lehine bozulabilir veya değiştirilebilir. Cumhuriyet savcısı, kanun yoluna sanık lehine başvurduğunda, yeniden verilen hüküm önceki hükümde tayin edilmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

Başvurudan vazgeçilmesi ve etkisi

MADDE 266.- (1) Kanun yoluna başvurulduktan sonra bundan vazgeçilmesi, mercii tarafından karar verilinceye kadar geçerlidir. Ancak, Cumhuriyet savcısı tarafından sanık lehine yapılan başvurudan onun rızası olmaksızın vazgeçilemez.

(2) Müdafinin veya vekilin başvurudan vazgeçebilmesi, vekaletnamede bu hususta özel yetkili kılınmış olması koşuluna bağlıdır.

(3) 150 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca, kendisine müdafii atanan şüpheli veya sanıklar yararına kanun yoluna başvurulduğunda veya başvuru kanun yolundan vazgeçildiğinde şüpheli veya sanık ile müdafinin iradesi çelişirse müdafinin iradesi geçerli sayılır.

İKİNCİ KISIM Olağan Kanun Yolları

BİRİNCİ BÖLÜM İtiraz

İtiraz olunabilecek kararlar

MADDE 267.- (1) Hakim kararları ile kanunun gösterdiği hallerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz usulü ve inceleme mercileri

MADDE 268.- (1) Hakim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun ayrıca hüküm koymadığı hallerde 35 inci maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hakim onaylar. 263 üncü madde hükmü saklıdır.

(2) Kararına itiraz edilen hakim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

(3) İtirazı incelemeye yetkili merciler aşağıda gösterilmiştir:

a) Sulh ceza hakiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları asliye ceza mahkemesi hakimine aittir.

b) Sulh ceza işleri, asliye ceza hakimi tarafından görülüyorsa itirazı inceleme yetkisi ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına aittir.

c) Asliye ceza mahkemesi hakimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması halinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

d) Naip hakim kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi, mensup oldukları ağır ceza mahkemesi başkanına, istinabe olunan mahkeme kararlarına karşı yukarıdaki bentlerde belirtilen esaslara göre buldukları yerdeki mahkeme başkanı veya mahkemeye aittir.

e) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları ile Yargıtay ceza dairelerinin esas mahkeme olarak baktıkları davalarda verdikleri kararlara yapılan itirazlarda; üyenin kararını görevli olduğu dairesinin başkanı, daire başkanı ile ceza dairesinin kararını numara itibarıyla izleyen ceza dairesi; son numaralı daire söz konusu ise birinci ceza dairesi inceler.

İtirazın kararın yerine getirilmesinde etkisi

MADDE 269.- (1) İtiraz, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz.

(2) Ancak, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci, geri bırakılmasına karar verebilir. İtirazın Cumhuriyet savcısına ve karşı tarafa tebliği ile

İnceleme ve araştırma yapılması

MADDE 270.- (1) İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Merci, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.

Karar

MADDE 271.- (1) Kanunda yazılı olan haller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafii veya vekil dinlenir.

(2) İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir.

(3) Karar mümkün olan en kısa sürede verilir.

(4) Mercii, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir; ancak ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İstinaf

İstinaf

MADDE 272.- (1) İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.

(2) Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.

(3) Ancak;

a) Sonuç olarak belirlenen ikibin lira dahil adli para cezasına mahkumiyet hükümlerine,

b) Üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,

c) Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere, Karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

İstinaf istemi ve süresi

MADDE 273.- (1) İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt katibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hakime onaylatılır. Tutuklu sanık hakkında 263 üncü madde hükmü saklıdır.

(2) Hüküm, istinaf yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar.

(3) Asliye ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulu-

nan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin hükümlerine karşı, kararın o yer Cumhuriyet Başsavcılığına geliş tarihinden itibaren yedi gün içinde istinaf yoluna başvurabilirler.

(4) Sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanların dilekçe veya beyanında, başvuruya ilişkin nedenlerin gösterilmemesi inceleme yapılmasına engel olmaz.

(5) Cumhuriyet savcısı, istinaf yoluna başvurma nedenlerini gerekçeleriyle birlikte yazılı isteminde açıkça gösterir. Bu istem ilgililere tebliğ edilir. İlgililer, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde bu husustaki cevaplarını bildirebilirler.

Eski hale getirme süresi içinde istinaf süresinin işlemesi

MADDE 274.- (1) Sanık, yokluğunda aleyhine verilen hükümlere karşı eski hale getirme isteminde bulunabilir. Eski hale getirme süresi içinde de istinaf süresi işler. Sanığın eski hale getirme isteminde bulunduğu hallerde, ayrıca istinaf isteminde bulunması gerekir. Bu halde istinaf istemi ile ilişkili işler, eski hale getirme istemi hakkında karar verilinceye kadar ertelenir.

İstinaf başvurusunun etkisi

MADDE 275.- (1) Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller.

(2) Hüküm, istinaf yoluna başvuran Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükme karşı istinaf yoluna başvurulduğunun mahkemece öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir.

İstinaf isteminin hükmü veren mahkemece reddi

MADDE 276.- (1) İstinaf istemi, kanuni sürenin geçmesinden sonra veya aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı yapılmışsa ya da istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa, hükmü veren mahkeme bir kararla dilekçeyi reddeder.

(2) İstinaf başvurusunda bulunan Cumhuriyet savcısı veya ilgililer, ret kararının kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün içinde bölge adliye mahkemesinden bu hususta bir karar vermesini isteyebilirler. Bu takdirde dosya bölge adliye mahkemesine gönderilir. Ancak, bu nedenle hükmün infazı ertelenemez.

İstinaf isteminin tebliği ve cevabı

MADDE 277.- (1) 276 ncı maddeye göre hükmü veren mahkemece reddedilmeyen istinaf dilekçesi veya beyana ilişkin tutanağın bir örneği karşı tarafa tebliğ olunur. Karşı taraf, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir.

(2) Karşı taraf sanık ise, bir tutanağa bağlanmak üzere zabıt katibine yapılacak bir beyanla da cevabını verebilir. Cevap verildikten veya bunun için belirli süre bittikten sonra dava dosyası, bölge adliye mahkemesine sunulmak üzere, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) 262 ve 263 üncü madde hükümleri saklıdır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcısının görevi

MADDE 278.- (1) Dava dosyası, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına geldiğinde incelenerek, varsa tebligat eksikliklerinin giderilmesi sağlandıktan ve sunulması gereken belge ve deliller de eklendikten sonra, yazılı düşünceyi içeren bir tebliğname ile birlikte bölge adliye mahkemesi ceza dairesine verilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname ilgililere de tebliğ olunur.

Dosya üzerinde ön inceleme

MADDE 279.- (1) Dosya üzerinde yapılan ön inceleme sonunda;

a) Bölge adliye mahkemesinin yetkili olmadığına anlaşılması halinde dosyanın yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilmesine,

b) Bölge adliye mahkemesine başvurunun süresi içinde yapılmadığının, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığına, başvuranın buna hakkı bulunmadığının anlaşılması halinde istinaf başvurusunun reddine, Karar verilir.

Bölge adliye mahkemesinde inceleme ve kovuşturma

MADDE 280.- (1) Bölge adliye mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesini, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra;

a) İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu saptadığında istinaf başvurusunun esastan reddine,

b) İlk derece mahkemesinin kararında 289 uncu maddede belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması halinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine,

c) Diğer hallerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına,

Karar verir.

Duruşma hazırlığı

MADDE 281.- (1) Duruşma hazırlığı aşamasında bölge adliye mahkemesi başkanı veya görevlendireceği üye, 175 inci madde hükümlerine uygun olarak duruşma gününü saptar; gerekli çağrılar yapar. Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde davanın reddedileceği ayrıca bildirilir.

(2) Mahkemece, gerekli görülen tanıkların, bilirkişilerin dinlenilmesine ve keşfin yapılmasına karar verilir.

İstisnalar

MADDE 282.- (1) Duruşma açıldığında aşağıda gösterilen istisnalar dışında bu Kanunun duruşma hazırlığı, duruşma ve karara ilişkin hükümleri uygulanır:

a) Duruşma, bu Kanunun öngördüğü genel hükümlere göre başladıktan sonra görevlendirilen üyenin inceleme raporu okunur.

b) İlk derece mahkemesinin gerekçeli hükmü de okunur.

c) İlk derece mahkemesinde dinlenen tanıkların ifadelerini içeren tutanaklar ile keşif tutanakları, bilirkişi raporu, bölge adliye mahkemesi duruşma hazırlığı aşamasında toplanan delil ve belgeler, yapılmışsa keşif ve bilirkişi açıklamalarına ilişkin tutanak ve raporlar okunur.

d) Bölge adliye mahkemesi duruşmasında dinlenilmeleri gerekli görülen tanık ve bilirkişiler çağrılır.

Sanık lehine başvurma halinde verilecek hüküm

MADDE 283.- (1) İstinaf yoluna sanık lehine başvurulmuşsa, yeniden verilen hüküm, önceki hükümlle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

Direnme yasağı

MADDE 284.- (1) Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.

(2) İtiraz ve temyize ilişkin hükümler saklıdır.

Özel kanunların temyize ilişkin hükümleri

MADDE 285.- (1) Türk Ceza Kanununun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmü hariç; diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin ilk derece mahkemelerinin karar ve hükümlerine karşı istinaf yoluna başvurulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Temyiz

Temyiz

MADDE 286.- (1) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.

(2) Ancak;

a) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

b) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

c) Sulh ceza mahkemesinin görevine giren suçlarla ilgili olarak ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

d) Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin suç niteliğini değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları,

e) Sadece eşya veya kazanç müsadereğine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarını değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları,

f) On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen beraat kararları ile istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları, g) Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine veya istinaf başvurusunun reddine dair kararlar,

h) Yukarıdaki bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümden, cezalardan ve kararlardan birinden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları,

Temyiz edilemez.

Hükümden önceki kararların temyizi

MADDE 287.- (1) Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları da hükümlerle beraber temyiz olunabilir.

Temyiz nedeni

MADDE 288.- (1) Temyiz, ancak hükümün hukuka aykırı olması nedenine dayanır.

(2) Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması hukuka aykırılıktır.

Hukuka kesin aykırılık halleri

MADDE 289.- (1) Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hallerde hukuka kesin aykırılık var sayılır:

a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması.

b) Hakimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hakimın hükme katılması.

c) Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu halde hakimın hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hakimın hükme katılması.

d) Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi.

e) Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması.

f) Duruşmalı olarak verilen hükümden açıklık kuralının ihlal edilmesi.

g) Hükümün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi.

h) Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması.

i) Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması.

Saniğin yararına olan kurallara aykırılık

MADDE 290.- (1) Saniğin yararına olan hukuk kurallarına aykırılık, sanık aleyhine hükümün bozdurulması için Cumhuriyet savcısına bir hak vermez.

Temyiz istemi ve süresi

MADDE 291.- (1) Temyiz istemi, hükümün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hüküm veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt katibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hakime onaylatılır. Tutuklu bulunan sanık hakkında 263 üncü madde hükümü saklıdır.

(2) Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar.

Eski hale getirme süresi içinde temyiz süresinin işlemesi

MADDE 292.- (1) Saniğin aleyhine, yokluğunda verilen hükümlerde eski hale getirme istemiyle ilgili olarak 274 üncü madde hükümleri uygulanır.

Temyiz başvurusunun etkisi

MADDE 293.- (1) Süresi içinde yapılan temyiz başvurusu, hükümün kesinleşmesini engeller.

(2) Hüküm, temyiz eden Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükümün temyiz edildiğinin bölge adliye mahkemesince öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir.

Temyiz başvurusunun içeriği

MADDE 294.- (1) Temyiz eden, hükümün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır.

(2) Temyiz sebebi, ancak hükümün hukuki yönüne ilişkin olabilir.

Temyiz gerekçesi

MADDE 295.- (1) Temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükümün temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren bir ek dilekçe verilir. Cumhuriyet savcısı temyiz dilekçesinde, temyiz isteğinin saniğin yararına veya aleyhine olduğunu açıkça belirtir.

(2) Temyiz, sanık tarafından yapılmış ise, ek dilekçe kendisi veya müdafii tarafından imza edilerek verilir.

(3) Müdafii yoksa sanık, tutanağa bağlanmak üzere zabıt katibine yapacağı bir beyanla gerekçesini açıklayabilir; tutanak hakime onaylatılır. Saniğin yasal temsilcisi ve eşi hakkında 262 nci madde, tutuklu sanık hakkında ise 263 üncü madde hükümleri saklıdır.

Temyiz isteminin kabule değer sayılmamasından dolayı hüküm veren mahkemece reddi

MADDE 296.- (1) Temyiz istemi, kanuni sürenin geçmesinden sonra yapılmış veya temyiz edilemeyecek

bir hüküm temyiz edilmiş veya temyiz edenin buna hakkı yoksa, hükmü temyiz olunan bölge adliye veya ilk derece mahkemesi bir karar ile temyiz istemini reddeder.

(2) Temyiz eden, ret kararının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde Yargıtaydan bu hususta bir karar vermesini isteyebilir. Bu takdirde dosya Yargıtaya gönderilir. Ancak, bu nedenden dolayı hükmün infazı ertelenemez.

Temyiz dilekçesinin tebliği ve cevabı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının görevi

MADDE 297.- (1) 296 ncı maddeye göre hükmü veren bölge adliye mahkemesince reddedilmeyen temyiz istemine ilişkin dilekçesinin bir örneği karşı tarafa tebliğ olunur. Karşı taraf, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir.

(2) Cevap verildikten veya bunun için belirli süre bittikten sonra dava dosyası, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi halinde sanık veya müdafii ile katılan veya vekillerine ilgili dairesince tebliğ olunur. İlgili taraf tebliğden itibaren bir hafta içinde yazılı olarak cevap verebilir.

(4) Üçüncü fıkra uyarınca yapılacak tebliğatlar, ilgililerin dava dosyasından belirlenen son adreslerine yapılmasıyla geçerli olur.

(5) 262 ve 263 üncü madde hükümleri saklıdır.

Temyiz isteminin reddi

MADDE 298.- (1) Yargıtay, süresi içinde temyiz başvurusunda bulunulmadığını, hükmün temyiz edilemez olduğunu, temyiz edenin buna hakkı olmadığını ya da temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermediğini saptarsa, temyiz istemini reddeder.

Duruşmalı inceleme

MADDE 299.- (1) On yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerde, Yargıtay, incelemelerini sanığın veya katılanın temyiz başvurusundaki istemi üzerine veya re'sen duruşma yoluyla yapar. Duruşma gününden sanığa, katılana, müdafii ve vekile haber verilir. Sanık, duruşmada hazır bulunabileceği gibi, kendisini bir müdafii ile de temsil ettirebilir.

(2) Sanık, tutuklu ise duruşmaya katılmak isteminde bulunamaz.

Duruşmada usul

MADDE 300.- (1) Duruşmadan önce görevlendirilen üye veya tetkik hakimi tarafından hazırlanan rapor üyelere açıklanır. Üyeler, ayrıca bizzat dosyayı incelerler. Bu hususlar gerçekleştikten sonra duruşma açılır.

(2) Duruşmada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya yerine görevlendirdiği Yargıtay Cumhuriyet savcısı, sanık, müdafii, katılan ve vekili iddia ve savunmalarını açıklar. Temyizi istemiş olan tarafa önce söz verilir. Her halde son söz sanığındır.

Temyizde incelenecek hususlar

MADDE 301.- (1) Yargıtay, yalnız temyiz başvurusunda belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz başvurusunda bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar.

Temyiz isteminin esastan reddi veya hükmün bozulması

MADDE 302.- (1) Bölge adliye mahkemesinin temyiz olunan hükmünün Yargıtayca hukuka uygun bulunması halinde temyiz isteminin esastan reddine karar verilir.

(2) Yargıtay, temyiz edilen hükmü, temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozar. Bozma sebepleri ilamda ayrı ayrı gösterilir.

(3) Hüküm, temyiz dilekçesinde gösterilen sebeplerle bozulduğunda, dilekçede açıklanmış olmasa bile saptanan bütün diğer hukuka aykırılık halleri de ilamda gösterilir.

(4) Hükmün bozulmasına neden olan hukuka aykırılık, bu hükmü esas olarak saptanan işlemlerden kaynaklanmış ise, bunlar da aynı zamanda bozulur.

(5) 289 uncu madde hükümleri saklıdır.

Yargıtayca davanın esasına hükmedilecek haller, hukuka aykırılığın düzeltilmesi

MADDE 303.- (1) Hükme esas olarak saptanan olaylara uygulanmasında hukuka aykırılıktan dolayı hüküm bozulmuş ise, aşağıdaki hallerde Yargıtay davanın esasına hükmedebileceği gibi hükümdeki hukuka aykırılığı da düzeltebilir:

a) Olayın daha ziyade aydınlanması gerekmeden beraate veya davanın düşmesine ya da alt ve üst sınırı olmayan sabit bir cezaya hükmolunması gerekirse.

b) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddiasına uygun olarak sanığa kanunda yazılı cezanın en alt derecesini uygulamayı uygun görürse.

c) Mahkemece sabit görülen suçun unsurları, niteliği ve cezası hükümde doğru gösterilmiş olduğu halde sadece kanunun madde numarası yanlış yazılmış ise.

d) Hükümden sonra yürürlüğe giren kanun, suçun cezasını azaltmış ve mahkemece sanığa verilecek cezanın belirlenmesinde artırma sebebi kabul edilmiş veya yeni bir kanun ile fiil suç olmaktan çıkarılmış ise birinci halde daha az bir cezanın hükmolunması ve ikinci halde hiç ceza hükmolunmaması gerekirse.

e) Sanığın açıkça saptanmış olan doğum ve suç tarihlerine göre verilecek cezanın belirlenmesinde gerekli indirim yapılmamış veya yanlış indirim yapılmış ise.

f) Artırma veya indirim sonucunda verilecek ceza süresi veya miktarının belirlenmesinde maddi hata yapılmış ise.

g) Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesindeki sıralamanın gözetilmemesi yüzünden eksik veya fazla ceza verilmiş ise.

h) Harçlar Kanunu ile yargılama giderlerine ilişkin hükümlere ve Avukatlık Kanununa göre düzenlenen ücret tarifesine aykırılık mevcutsa.

Yargıtay kararının gönderileceği merci

MADDE 304.- (1) Yargıtayca 302 nci maddenin birinci fıkrası veya 303 üncü madde uyarınca verilen kararlara ilişkin dosya, hükmü veren bölge adliye mahkemesine gönderilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilir. Bölge adliye mahkemesi, dosyayı Yargıtaydan geldiği tarihten itibaren yedi gün içinde gereğinin yapılması için ilgili ilk derece mahkemesine gönderilmek üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına verir.

(2) Yargıtay, dosyayı 303 üncü maddede belirtilenlerin dışında kalan hallerde yeniden incelenmek ve hüküm verilme üzere hükmü bozulan bölge adliye mahkemesine veya diğer bir bölge adliye mahkemesine gönderir.

(3) Hüküm, mahkemenin hukuka aykırı olarak kendisini görevli veya yetkili görmesinden dolayı bozulmuşsa, Yargıtay aynı zamanda dosyayı görevli veya yetkili mahkemeye gönderir.

(4) İlk derece mahkemesi tarafından doğrudan temyiz yolu açık bulunan hükümlerle ilgili olarak verilen karara ilişkin dosya, hükmü veren ilk derece mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilir.

Yargıtayda hükmün açıklanması

MADDE 305.- (1) Hüküm, 231 inci madde gereğince açıklanır. Buna olanak bulunmadığı takdirde duruşmanın bitiminden itibaren yedi gün içinde karar verilir.

Hükmün bozulmasının diğer sanıklara etkisi

MADDE 306.- (1) Hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanırlar.

Davaya yeniden bakacak mahkemenin işlemleri

MADDE 307.- (1) Yargıtaydan verilen bozma kararı üzerine davaya yeniden bakacak bölge adliye veya ilk derece mahkemesi, ilgililere bozmaya karşı diyeceklerini sorar.

(2) Sanık, müdafii, katılan ve vekilinin dosyada varolan adreslerine de davetiye tebliğ olunamaması veya davetiye tebliğ olunmasına rağmen duruşmaya gelmemeleri nedeniyle bozmaya karşı beyanları saptanmamış olsa da duruşmaya devam edilerek dava yokluklarında bitirilebilir. Ancak, sanık hakkında verilecek ceza, bozmaya konu olan cezadan daha ağır ise, her halde dinlenmesi gerekir.

(3) Yargıtaydan verilen bozma kararına bölge adliye veya ilk derece mahkemesinin direnme hakkı vardır. Ancak, direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara karşı direnilemez.

(4) Hüküm yalnız sanık tarafından veya onun lehine

Cumhuriyet savcısı veya 262 nci maddede gösterilen kimselerce temyiz edilmişse, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM Olağanüstü Kanun Yolları

BİRİNCİ BÖLÜM Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi

MADDE 308.- (1) Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilamın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

İKİNCİ BÖLÜM Kanun Yararına Bozma

Kanun yararına bozma

MADDE 309.- (1) Hakim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmek-sizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.

(2) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir.

(3) Yargıtayın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse, karar veya hükmü kanun yararına bozar.

(4) Bozma nedenleri:

a) 223 üncü maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararı veren hakim veya mahkeme, gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verir.

b) Mahkumiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren hakim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

c) Davanın esasını çözüp de mahkumiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise, aleyhte sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez.

d) Hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiriyorsa cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa bu hafif cezaya Yargıtay ceza dairesi doğrudan hükmeder.

(5) Bu madde uyarınca verilen bozma kararına karşı direnilemez.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına başvurusu

MADDE 310.- (1) 309 uncu maddede belirtilen yetki, aynı maddenin dördüncü fıkrasının (d) bendindeki hallerde özgü olmak üzere ve kanun yararına olarak re'sen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından da kullanılabilir.

(2) 309 uncu madde gereğince Adalet Bakanı tarafından başvurulduğunda bu yetki, artık Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kullanılamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yargılamanın Yenilenmesi

Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri

MADDE 311.- (1) Kesinleşen bir hükümlü sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hallerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

a) Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.

b) Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmâl ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılırsa.

c) Hükme katılmış olan hakimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkumiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise.

d) Ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise.

e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkum edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu halde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

(2) Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 04.02.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 04.02.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır.

İnfazın geri bırakılması veya durdurulması

MADDE 312.- (1) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemeyiz. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir.

Yargılamanın yenilenmesine engel olmayan haller

MADDE 313.- (1) Hükümün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü, yargılamanın yenilenmesi istemine engel olmaz.

(2) Ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, kardeşleri yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler.

(3) İkinci fıkrada sayılan kişilerin yokluğu halinde, Adalet Bakanı da yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir.

Sanık veya hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenleri

MADDE 314.- (1) Kesinleşen bir hükümlü sonuçlanmış olan bir dava aşağıda yazılı hallerde sanık veya hükümlünün aleyhine olarak yargılamanın yenilenmesi yolu ile tekrar görülür:

a) Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.

b) Hükme katılmış olan hakimlerden biri, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkumiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmiş ise.

c) Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hakim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmuşsa.

Yargılamanın yenilenmesinin kabul edilmeyeceği hal

MADDE 315.- (1) Kanunun aynı maddesinde yer almış sınır içinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacıyla yargılamanın yenilenmesi kabul edilemez.

(2) Hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol varsa, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez.

Bir suça dayanan yenileme istemlerinin kabulü koşulları

MADDE 316.- (1) Bir suç iddiasına dayandırılan yenileme istemi, ancak bu fiilden dolayı kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü verilmiş veya mahkumiyeti gerektirecek nitelikte kuvvetli delil bulunmaması dışında bir nedenle ceza soruşturmasına başlanamamış veya sürdürülememişse kabul edilebilir. Bu madde, 311 inci maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde yazılı halde uygulanmaz.

Yenileme istemi hakkında uygulanacak hükümler

MADDE 317.- (1) Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır.

(2) Yargılamanın yenilenmesi istemi, bunun yasal nedenleri ile dayandığı delilleri içerir.

Yenileme isteminin kabule değer olup olmadığı kararı ve mercii

MADDE 318.- (1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir.

(2) 303 üncü madde gereğince Yargıtayın doğrudan hüküm kurduğu hallerde de hükmü vermiş olan mahkemeye başvurulur.

(3) Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına dair olan karar, duruşma yapılmaksızın verilir.

Yenileme isteminin kabule değer görülmemesi nedenleri ve kabulü halinde yapılacak işlem

MADDE 319.- (1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyerek reddedilir.

(2) Aksi halde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa yedi gün içinde bildirmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunur.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.

Delillerin toplanması

MADDE 320.- (1) Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi istemini yerinde bulursa delillerin toplanması için bir naip hakimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebileceği gibi; kendisi de bu hususları yerine getirebilir.

(2) Delillerin mahkemece veya naip hakim tarafından veya istinabe suretiyle toplanması sırasında, soruşturmaya ilişkin hükümler uygulanır.

(3) Delillerin toplanması bittikten sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden yedi günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir.

Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü

MADDE 321.- (1) Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya 311 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hallerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir.

(2) Aksi halde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Duruşma yapılmaksızın yenileme isteminin incelenmesi

MADDE 322.- (1) Hükümlü ölmüşse mahkeme yeniden duruşma yapmaksızın gerekli delilleri topladıktan sonra hükümlünün beraatine veya yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verir.

(2) Diğer hallerde de mahkeme, bu hususta yeterli delil varsa Cumhuriyet savcısının uygun görüşünü aldıktan sonra duruşma yapmaksızın hükümlünün derhal beraatine karar verir.

(3) Mahkeme beraat kararı ile beraber önceki hükmün ortadan kaldırılmasını da karar altına alır.

(4) Yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunan kimse isterse, gideri Devlet Hazinesine ait olmak üzere önceki hükmün iptaline ilişkin karar Resmi Gazete ile ilan

olunacağı gibi mahkemenin takdirine göre diğer gazetelerle de ilan edilebilir.

Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm

MADDE 323.- (1) Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

(2) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa, yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

(3) Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkumiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlar bu Kanununun 141 ila 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir.

YEDİNCİ KİTAP

Yargılama Giderleri ve Çeşitli Hükümler

BİRİNCİ KISIM

Yargılama Giderleri

Yargılama giderleri

MADDE 324.- (1) Harçlar ve tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamanın yürütülmesi amacıyla Devlet Hazinesinden yapılan her türlü harcamalar ve taraflarca yapılan ödemeler yargılama giderleridir.

(2) Hüküm ve kararda yargılama giderlerinin kimlere yükletileceği gösterilir.

(3) Giderlerin miktarı ile iki taraftan birinin diğerine ödemesi gereken paranın miktarını mahkeme başkanı veya hakim belirler.

(4) Devlete ait yargılama giderlerine ilişkin kararlar, Harçlar Kanunu hükümlerine göre; kişisel haklara ilişkin kararlar, 09.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yerine getirilir.

(5) Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır.

Sanığın yükümlülüğü

MADDE 325.- (1) Cezaya veya güvenlik tedbirine mahkum edilmesi halinde, bütün yargılama giderleri sanığa yüklenir.

(2) Cezanın ertelenmesi halinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Yargılamanın değişik evrelerinde yapılan araştırma veya işlemler nedeniyle giderler meydana gelmiş olup da, sonuç sanık lehine ortaya çıkmış ise, bu giderlerin sanığa yüklenmesinin hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında mahkeme, bunların kısmen veya tamamen Devlet Hazinesine yüklenmesine karar verir.

(4) Hüküm kesinleşmeden sanık ölürse, mirasçılar giderleri ödemekle yükümlü tutulmazlar.

Bağlantılı davalarda giderler

MADDE 326.- (1) Birden çok suçtan dolayı aleyhinde kovuşturma yapılmış olan kimse, bunların bir kısmından mahkum olmuş ise, beraat ettiği suçların duruşmasının gerektirdiği giderleri ödemekle yükümlü değildir.

(2) İştirak halinde işlenmiş bir suç nedeniyle mahkum edilmiş olanlara, sebebiyet verdikleri yargılama giderleri ayrı ayrı yükletilir.

Beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi halinde gider

MADDE 327.- (1) Hakkında beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilen kişi, sadece kendi kusurundan ileri gelen giderleri ödemeye mahkum edilir.

(2) Bu kişinin önceden ödemek zorunda kaldığı giderler, Devlet Hazinesince üstlenilir.

Karşılıklı hakaret hallerinde gider

MADDE 328.- (1) Karşılıklı hakaret hallerinde taraflardan biri veya her ikisi hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi; bunlardan birinin veya her ikisinin giderleri karşılamaya mahkum edilmelerine engel olmaz.

Suç uydurma ve iftira gibi hallerde gider

MADDE 329.- (1) Suç uydurup iftirada bulunduğu sabit olan kimse, bu nedenle yapılmış giderleri ödemeye mahkum edilir.

Kanun yollarına başvuru sonucunda gider

MADDE 330.- (1) Kanun yollarından birine başvuran taraf, bu başvurusunu geri almasından veya başvurunun reddolunmasından ileri gelen giderleri öder. Kanun yollarına başvuran Cumhuriyet savcısı ise, sanığın ödemek zorunda bulunduğu giderler Devlet Hazinesine yükletilir.

(2) Kanun yoluna başvuranın istemi kısmen kabul olunmuş ise, mahkeme uygun gördüğü şekilde giderleri bölüştürür.

(3) Kesinleşmiş bir hüküm ile sonuçlanan bir duruşma hakkındaki yargılamanın yenilenmesi isteminden ileri gelen giderler hakkında da aynı hüküm geçerlidir.

(4) Eski hale getirme isteminden doğan giderler, hasım tarafının esassız karşı koymasından meydana gelmiş değilse, bu istemi ileri sürene yükletilir.

İKİNCİ KISIM Çeşitli Hükümler

Adli tatil

MADDE 331.- (1) Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her yıl ağustosun birinden eylülün beşine kadar tatil olunur.

(2) Soruşturma ile tutuklu işlere ilişkin kovuşturmalarda ve ivedi sayılacak diğer hususların tatil süresi içinde ne suretle yerine getirileceği, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

(3) Tatil süresince bölge adliye mahkemeleri ile

Yargıtay, yalnız tutuklu hükümlere ilişkin veya Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu gereğince görülen işlerin incelemelerini yapar.

(4) Adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır.

Bilgi isteme

MADDE 332.- (1) Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunludur. Eğer bu süre içinde istenen bilgilerin verilmesi imkansız ise, sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği aynı süre içinde bildirilir.

(2) Bilgi istenen yazıda yukarıdaki fıkra hükmü ile buna aykırı hareket etmenin Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesine aykırılık oluşturabileceği yazılır. Bu durumda haklarında kamu davasının açılması, izin veya karar alınmasına bağlı bulunan kişiler hakkında, yasama dokunulmazlığı saklı kalmak üzere, doğrudan soruşturma yapılır.

Yönetmelik

MADDE 333.- (1) Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler, aksine hüküm bulunmadıkça, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılır.

Yürürlük

MADDE 334.- (1) Bu Kanun, 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 335.- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

İşyeri Kurma İzni ve İşletme Belgesi Alınması Hakkında Yönetmelik

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmelik, işyerlerinin sağlık ve güvenlik mevzuatına ve kabul edilmiş normlara uygun kurulması ve işletilmesini sağlamak için alınması gerekli işyeri kurma izni ve işletme belgesi ile ilgili usul ve esasları belirler.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik;

a) 28/02/2004 tarihli ve 25387 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere İlişkin Yönetmelikte belirtilen sanayiden sayılan işlerde 10 ve daha fazla kişinin çalıştığı işyerlerini,

b) Çalışan sayısına bakılmaksızın, 26/12/2003 tarihli ve 25328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde tanımlanan tehlikeli kimyasal maddelerin üretildiği, kullanıldığı ve depolandığı işyerlerini,

c) İnşaat ve maden işyerleri ile taş ocaklarının sabit tesislerini,

kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 22/05/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen; Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

Bölge Müdürlüğü: İşyerinin bağlı bulunduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğünü,

İşyeri Kurma İzni: İşyerlerinin kurulmadan önce sağlık ve güvenlik mevzuatı hükümlerine uygun kurulması için yapılan inceleme sonucunda verilen izin belgesini,

İşletme Belgesi: İşyerlerinin kurma iznine uygun olarak kurulduğunun tespiti için yapılan incelemede iş sağlığı ve güvenliği konusunda noksan husus bulunmaması halinde verilen izin belgesini,

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Siteleri: Belirli bir faaliyet alanında veya değişik faaliyet alanlarında çalışan küçük ve orta büyüklükteki sanayi kuruluşlarının toplu olarak buldukları siteyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

İşyeri Kurma İzni

Madde 5- Bu Yönetmelik kapsamında bulunan tüm işyerlerine, kurulmaya başlamadan önce kurma izni alınması zorunludur.

İşletme Belgesi

Madde 6- Kurma iznine esas teşkil eden belgelere uygun olarak kurulmuş olan işyerlerine, işletilmeye başlanılmadan önce işletme belgesi alınması zorunludur.

İşyeri Kurma İzni Alınması İçin Gerekli Belgeler

Madde 7- İşveren, kurma izni almak için Bölge Müdürlüğüne bir dilekçe ile başvurur. İşverenin dilekçesine ekleyeceği belgeler aşağıda belirtilmiştir:

- Ekte örneği bulunan beyanname (iki nüsha),
- İşyerinin vaziyet planı (iki nüsha),

- İşyeri mimari projesi (iki nüsha).

Toplu Olarak Kurulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Siteleri

Madde 8- Küçük ve orta ölçekli sanayi sitelerinin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı hükümlerine uygun olarak kurulmasını sağlamak için, kurulmaya başlamadan

önce tip projeleri ile Bölge Müdürlüğüne müracaat edilerek sanayi sitesi kurma izni alınır. Sanayi sitesi kurma izni almak için Bölge Müdürlüğüne yapılacak başvuru dilekçesine eklenecek belgeler aşağıda belirtilmiştir:

- Site genel vaziyet planı (iki nüsha),
- Mimari proje (iki nüsha).

Küçük ve orta ölçekli sanayi sitelerinde, değişik iş kolalarında faaliyet gösteren işyerlerinin kurulacak olması durumunda, bu işyerlerine ayrı ayrı kurma izni alınır.

İşyerlerine kurma izni almak için Bölge Müdürlüğüne yapılacak başvuru dilekçesine eklenecek belgeler aşağıda belirtilmiştir:

- Beyanname (iki nüsha),

- Küçük ve orta ölçekli sanayi sitesinin kurma izni belgesi (iki nüsha),

- İşyerinin vaziyet planı (iki nüsha).

İşyeri Kurma İzni Talebinin İncelenmesi

Madde 9- İşyerine ait kurma izni talebi, iş müfettişleri tarafından incelenir.

Noksanlıkların tespit edilmemesi durumunda, iş müfettişlerince hazırlanan rapor sonucuna göre, Bölge Müdürlüğü tarafından düzenlenen kurma izni belgesi ile iş müfettişleri tarafından onaylanan kurma iznine ait belgelerin bir nüshası işyerinde saklanmak üzere işverene gönderilir. İkinci nüsha ise Bölge Müdürlüğünde bulunan işyeri dosyasında saklanır.

İnceleme sonucu noksanlıkların tespit edilmesi durumunda ise; tespit edilen noksanlıklar, ekleri ile birlikte Bölge Müdürlüğü tarafından işverene tebliğ edilir.

İşyeri kurma izni talepleri, en çok 30 gün içerisinde incelenir.

İşyeri kurma izni incelemesinin süresi içerisinde sonuçlandırılmadığı veya düzeltilmesi ve değiştirilmesi gereken durumların bildirilmediği hallerde işveren, kurma iznine esas alınan belgelere göre işyerini kurar.

İşletme Belgesi Talebinin İncelenmesi

Madde 10- Kurma izni alınarak kurulmuş işyerleri için işveren, işletmeye başlamadan önce işletme belgesi almak için bir dilekçe ile Bölge Müdürlüğüne müracaat eder.

İşletme belgesi talebi üzerine; iş müfettişlerince işyerinde yapılan incelemede, işyerinin kurma iznine esas belgelere göre kurulup kurulmadığı kontrol edilir.

İşyerinin kurma iznine esas belgelere ve iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olarak kurulduğunun tespiti halinde, iş müfettişlerince hazırlanan rapor sonucuna göre, Bölge Müdürlüğü tarafından düzenlenen işletme belgesi işyerine gönderilir.

Yapılan incelemede, işyerinin kurma iznine esas belgelere uygun olarak kurulmadığının tespit edilmesi halinde ise, işyerine işletme belgesi verilmez. İş müfettişleri tarafından düzenlenen raporda belirtilen uygun olmayan hususlar Bölge Müdürlüğü tarafından işverene tebliğ edilir.

Tebliğler

**4077 Sayılı Tüketicinin Korunması
Hakkında Kanunun 4822 Sayılı Kanun ile
Değişik 25 inci Maddesine Göre 2005
Yılında Uygulanacak Olan İdari Para
Cezalarına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No:
2004/01)**

Kurma izni almadan açılmış olan işyerleri işletme belgesi için talepte buldukları takdirde kurma iznine esas belgeler, işletme belgesi incelemesinde hazır bulundurulur. İşyerinin söz konusu belgelere ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine uygun kurulduğu ve iş yerinde iş sağlığı ve güvenliği bakımından noksanlık bulunmadığı tespit edildiği takdirde işyerine kurma izni ve işletme belgesi birlikte verilir.

İşletme belgesi talepleri 30 gün içerisinde incelenir.

İşletme belgesi taleplerinin süresi içerisinde incelenemediği durumlarda işveren işyerini çalıştırma hakkını kazanır.

İşyeri Kurma İzni ve İşletme Belgesinin Yenilenmesi ve Geçersizliği

Madde 11- İşyeri kurma izni ve işletme belgesinin yenilenmesi ve geçersizliği ile ilgili hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) İşyerinin başka bir adrese taşınması halinde işyerine ait kurma izni ve işletme belgesi geçersiz hale gelir.

b) İşyerinde üretim konusunun veya üretim yönteminin değişmesi ve çalışanların sağlık ve güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek yeni risklerin ortaya çıkması halinde, işletme belgesi geçersiz sayılır. Bu durumda işyeri için yeniden işletme belgesi alınması zorunludur.

İşyerinde İşveren ve/veya Unvan Değişikliği

Madde 12- İşyerinde işveren ve/veya unvan değişikliğinin tespiti veya işverence Bölge Müdürlüğüne bildirilmesi durumunda, işyerinde iş müfettişlerince bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinde belirtilen hususlar dikkate alınarak inceleme yapılır. Yapılan inceleme sonucunda, iş müfettişinin raporu doğrultusunda, mevcut kurma izni ve/veya işletme belgesinde işveren ve/veya unvan değişikliği yapılır.

Ek İşyeri Kurma İzni ve İşletme Belgesi

Madde 13- İşyerinde önceden alınmış olan kurma iznine esas belgeler kapsamı dışında yeni ve ayrı bir bölüm olarak sonradan yapılacak eklentiler için de, bu Yönetmeliğin 7, 8, 9 ve 10 uncu maddeleri uyarınca ek kurma izni ve ek işletme belgesi alınması zorunludur.

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Son Hükümler**

Geçici Madde 1- Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce, işyeri kurma izni almadan açılmış olan işyerlerinden kurma izni aranmaz. Bu işyerlerinden işletme belgesi için talepte bulunduğu takdirde kurma iznine esas belgeler işletme belgesi incelemesinde hazır bulundurulur. İşyerinin söz konusu belgelere, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine uygun kurulduğu ve işyerinde iş sağlığı ve güvenliği bakımından noksanlık bulunmadığı tespit edildiği takdirde işyerine işletme belgesi verilir.

Yürürlük

Madde 14- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 15- Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığından:

Madde 1- 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4822 sayılı Kanun ile değişik 25 inci maddesinde düzenlenmiş olan idari para cezaları, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun değişik Ek 2 nci maddesindeki usule göre 20.11.2004 tarih ve 25646 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 341 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde tespit edilen 2004 yılı için yeniden değerlendirme oranı olan %11.2 (on bir virgül iki) artış esas alınarak, 01/01/2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere aşağıdaki şekilde artırılmıştır:

4077 sayılı Kanun'un 25 inci Maddesinin	01.01.2004-31.12.2004 tarihleri arasında	01.01.2005-31.12.2005 tarihleri arasında
Birinci fıkrasındaki ceza miktarı:	64.250.000 TL	71,45 YTL
İkinci fıkrasındaki ceza miktarı:	128.500.000 TL	142,89 YTL
Üçüncü fıkrasındaki ceza miktarı:	321.250.000 TL	357,23 YTL
Dördüncü fıkrasındaki ceza miktarı:	642.500.000 TL	714,46 YTL
	6.425.000.000 TL	7.144,60 YTL
Beşinci fıkrasındaki ceza miktarı:	1.285.000.000 TL	1.428,92 YTL
	257.000.000 TL	285,78 YTL
Altıncı fıkrasındaki ceza miktarı:	2.570.000.000 TL	2.857,84 YTL
Yedinci fıkrasındaki ceza miktarı:	6.425.000.000 TL	7.144,60 YTL
	128.500.000.000 TL	142.892,00 YTL
	128.500.000.000 TL	142.892,00 YTL
Sekizinci fıkrasındaki ceza miktarı:	4.497.500.000 TL	5.001,22 YTL
	44.975.000.000 TL	50.001,20 YTL
Onuncu fıkrasındaki ceza miktarı:	64.250.000.000 TL	71.446,00 YTL

Madde 2- Bu Tebliğ 01/01/2005 tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Tebliğ hükümlerini Sanayi ve Ticaret Bakanı yürütür.

R.G. 17 Aralık 2004 - Sayı: 25673

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4822 Sayılı Kanun ile Değişik 22 nci ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nin 5 inci Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: TRKGM-2004/02)

Sanayi ve Ticaret Bakanlığından:

Madde 1- 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun değişik 22 nci maddesinde belirlenen usule göre Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı tarafından bildirilen Toptan Eşya Fiyatları Endeksinde meydana gelen ortalama %15,48 (onbeş virgül kırksekiz) oranında artış esas alınarak 01/01/2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere:

a) 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun değişik 22 nci maddesinin altıncı fıkrasındaki tüketici sorunları hakem heyetlerinin kararlarının bağlayıcı olacağına ilişkin üst veya tüketici mahkemelerinde delil olacağına ilişkin alt parasal sınır 670,36 YTL,

b) 01/08/2003 tarih ve 25186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, büyükşehir statüsünde bulunan illerde faaliyet gösteren il hakem heyetlerinin uyumsuzluklara bakmakla görevli ve yetkili olmalarına ilişkin alt parasal sınır 1.750 YTL,

Olarak tespit edilmiştir.

Madde 2- Bu Tebliğ 01/01/2005 tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Tebliğ hükümlerini Sanayi ve Ticaret Bakanı yürütür.

R.G. 24 Aralık 2004 - Sayı: 25680

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun Belediye Kanunu

Kanun No. 5272

Kabul Tarihi: 07.12.2004

BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı, belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2.- Bu Kanun belediyeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3.- Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Belediye: Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir,

b) Belediyenin organları: Belediye meclisini, belediye encümenini ve belediye başkanını,

c) Belde: Belediyesi bulunan yerleşim yerini,

d) Mahalle: Belediye sınırları içerisinde yer alan, ortak ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan insanların yaşadığı idari birimi,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Belediyenin Kuruluşu ve Sınırları

Kuruluş

MADDE 4.- Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

İçme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskun sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz. Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için, meskun sahasının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskun sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir. Bir veya birden fazla köyün köy ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerinin en az yarısından bir fazlasının mahallin en büyük mülki idare amirine yazılı başvurusu ya da valinin kendiliğinden buna gerek görmesi duru-

munda, valinin bildirimine üzerine, mahalli seçim kurulları, onbeş gün içinde köyde veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarını alır ve sonucu bir tutanakla valiliğe bildirir.

İşlem dosyası valinin görüşüyle birlikte İçişleri Bakanlığına gönderilir. Danıştayın görüşü alınarak müşterek kararname ile o yerde belediye kurulur.

Yeni iskan nedeniyle oluşturulan ve nüfusu 5.000 ve üzerinde olan herhangi bir yerleşim yerinde, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararnameyle belediye kurulabilir.

Sınırların tespiti

MADDE 5.- Yeni kurulan bir belediyenin sınırları, kuruluşu izleyen altı ay içinde aşağıdaki şekilde tespit edilir:

- Eskiden beri beldeye ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınır.
- Belediye sınırlarını dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması durumunda, sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir.
- Belediyenin sınırları içinde kalan ve eskiden beri komşu belde veya köy halkı tarafından yararlanılan yayla, çayır, mera, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kağıdına şerh konulur.
- Çizilen sınırların geçtiği yerlerin bilinen adları sınır kağıdına yazılır. Ayrıca yetkili fen elemanı tarafından düzenlenen kroki sınır tespit tutanağına eklenir.

Sınırların kesinleşmesi

MADDE 6.- Belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşir.

Kesinleşen sınırlar, valilikçe yerinde uygulanmak suretiyle taraflara gösterilir ve durum bir tutanakla belirlenir. Kesinleşen sınır kararları ile dayanağı olan belgelerin birer örneği; belediyesine, mahalli tapu dairesine, il özel idaresine ve o yerin mülki idare amirine gönderilir.

Kesinleşen sınırlar zorunlu nedenler olmadıkça beş yıl süre ile değiştirilemez.

Sınır uyuşmazlıklarının çözümü

MADDE 7.- Bir il dahilindeki beldeler veya köyler arasında sınır uyuşmazlığı çıkması halinde ilgili belediye meclisi ve köy ihtiyar meclisi ile kaymakamın görüşleri otuz gün süre verilerek istenir. Vali, bu görüşleri değerlendirerek sınır uyuşmazlığını karara bağlar. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin sınır değişikliklerinde büyükşehir belediye meclisinin de görüşü alınır. İl ve ilçe sınırlarının değiştirilmesini gerektirecek sınır uyuşmazlıklarında 10.06.1949 tarihli ve 5442 sayılı İl Dairesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Birleşme ve katılmalar

MADDE 8.- Bir belde veya köyün veya bunların bazı kısımlarının meskun sahasının, komşu bir beldenin meskun sahası ile birleşmesi halinde, iltihak olunacak belde sakinlerinin oylarına başvurulmaksızın, katılmak isteyen köy veya belde veya bunların kısımlarında yapılan oy verme sonucuna ait evrak, valilikçe iltihak olunacak belediyeye gönderilir. Belediye meclisi evrakın gelişinden itibaren otuz gün içerisinde istek hakkındaki kararını verir. Belediye meclisinin kabulüyle katılım gerçekleşir. Katılma talebinin belediye meclisi tarafından reddi durumunda, kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde istek sahiplerinin itirazı üzerine, valinin görüşüyle birlikte dosya, İçişleri Bakanlığı tarafından görüşü alınmak üzere Danıştaya gönderilir. Danıştayın görüşü üzerine 4 üncü maddedeki usule göre işlem tamamlanır.

Belde, köy veya bunların bazı kısımlarının meskun sahalari arasında 5.000 metre ve altında mesafe bulunması, birleşmiş sayılmalarına yeterlidir.

Bir beldenin bazı kısımlarının komşu bir beldeye katılmasında, belde nüfusunun 5.000'den aşağı düşmemesi şarttır.

Bu madde uyarınca gerçekleşen katılmalarda, iltihak olunan belde ile bazı kısımları veya tümü iltihak olan köy veya belde arasında; taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçların devri ve paylaşımı, aralarında düzenlenecek protokolle belirlenir.

Birleşme ve katılma işlemlerinde bu maddede düzenlenmeyen hususlarda 4 üncü madde hükmüne göre işlem yapılır.

Mahalle ve yönetimi

MADDE 9.- Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilir.

Belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olur.

Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlara işbirliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkanları ölçüsünde gerekli yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallenin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.

Belde adının değiştirilmesi

MADDE 10.- Bir beldenin adı, belediye meclisi üye tam sayısının en az dörtte üç çoğunluğunun kararı ve valinin görüşü üzerine İçişleri Bakanlığının onayı ile değiştirilir. Bu karar Resmi Gazetede yayımlanır.

Tüzel kişiliğin sona erdirilmesi

MADDE 11.- Belediye sınırı veya meskun sahası, bağlı

olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile kaldırılarak bu belediyeye katılır. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin mahalleleri, katıldıkları belediyenin mahalleleri haline gelir. Tüzel kişiliği kaldırılan belediye ile köylerin taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçları katıldıkları belediyeye intikal eder.

Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülür. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin tasfiyesi il özel idaresi tarafından yapılır. Bu belediyenin taşınır ve taşınmaz malları ile hak, alacak ve borçları ilgili köy tüzel kişiliğine intikal eder. İntikal eden borçların karşılanamayan kısımları il özel idaresi tarafından üstlenilir ve vali tarafından İller Bankasına bildirilir. İller Bankası bu miktarı, takip eden ayın genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının belediyelere ayrılan kısmından keserek ilgili il özel idaresi hesabına aktarır.

Kararlarının uygulanması ve nüfus tespiti

MADDE 12.- 4 üncü, 6 ncı, 7 nci, 8 inci, 9 uncu ve 10 uncu maddelerde belirtilen kararlar kesinleşme tarihini takip eden yılın ocak ayının birinci gününden itibaren yürürlüğe girer. 4 üncü maddeye göre belediye kurulan yerlerde 18.01.1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanununun 29 uncu maddesine göre seçim yapılır.

8 inci maddede geçen birleşme ve katılmalara, 9 uncu maddede geçen mahalle kaldırılmasına, 11 inci maddede geçen belediye ve köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasına veya bir beldenin köye dönüştürülmesine dair kararlar ilk mahalli idareler seçimlerinde uygulanır ve seçimler bu yerlerin yeni durumlarına göre yapılır.

Yerleşim yerlerinin bu Kanunda öngörülen nüfusları Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca tespit edilir.

Hemşehri hukuku

MADDE 13.- Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.

Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.

Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin, kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Belediyenin görev ve sorumlulukları

MADDE 14.- Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50 000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

b) Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir, bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir.

Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürülü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı, belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu Kanun kapsamı dışındadır.

Belediyenin yetkileri ve imtiyazları

MADDE 15.- Belediyenin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

d) Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğalgaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak veya yaptırmak.

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletirmek; kaynak sularını işletmek veya işletirmek.

f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dahil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletirmek.

g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

h) Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde taşınmaz malları almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek; trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek.

i) Borç almak, bağış kabul etmek.

j) Toptancı ve perakendeci halleri, otobüs terminali, fuar alanı, yat limanı ve mezbaha kurmak, kurdurmak, işletmek, işletirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

k) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların, anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

l) Gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

o) Hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

(I) bendinde belirtilen gayri sıhhi müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştayın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceğı gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğalgaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapılabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır.

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.

Belediyeye tanınan muafiyetler

MADDE 16.- Belediyenin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmaz malları ile bunların inşaa ve kullanımları her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı paylarından muafittir.

İKİNCİ KISIM Belediyenin Organları

BİRİNCİ BÖLÜM Belediye Meclisi

Belediye meclisi

MADDE 17.- Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelerden oluşur.

Meclisin görev ve yetkileri

MADDE 18.- Belediye meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

c) Belediyenin imar planlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni planını kabul etmek.

- d) Borçlanmaya karar vermek.
- e) Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralınmasına ve süresi yirmibeş yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesisine karar vermek.
- f) Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.
- g) Şartlı bağışları kabul etmek.
- h) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşmilyardan yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar, dava konusu olan belediye alacaklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.
- i) Bütçe içi işletme ile Türk Ticaret Kanununa tabi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.
- j) Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet- devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.
- k) Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.
- l) Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.
- m) Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.
- n) Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.
- o) Diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.
- p) Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahalli idare birlikleriyle karşılıklı işbirliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptıрма, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.
- r) Fahri hemşehrilik payesi ve berati vermek.
- s) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.
- t) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.
- u) İmar planlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

Başkanlık divanı

MADDE 19.- Belediye meclisi, seçim sonuçlarının ilanını takip eden beşinci gün belediye başkanının başkanlığında kendiliğinden toplanır. Meclis bu toplantıda, üyeleri arasından, gizli oyla meclis birinci ve ikinci başkan vekili ile en az iki katip üyeyi ilk iki yıl için görev yapmak üzere seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı yapılacak ilk mahalli idareler seçimlerine kadar görev yapar.

Başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanır.

Meclise belediye başkanı, katılmaması durumunda meclis birinci başkan vekili, onun da katılmaması durumunda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Ancak yıllık faaliyet raporunun görüşüldüğü meclis toplantısı meclis başkan vekilinin başkanlığında yapılır.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür.

Meclisin çalışmalarına ve katılıma ilişkin esas ve usuller İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Meclis toplantısı

MADDE 20.- Belediye meclisi, kendisi tarafından belirlenecek bir aylık tatil hariç her ayın ilk haftası, meclis tarafından önceden belirlenen günde, mutut toplantı yerinde toplanır. Ekim ayı toplantısı dönem başı toplantısıdır.

Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Mutat toplantı yeri dışında toplanılmasının zorunlu olduğu durumda üyelere önceden bilgi vermek kaydıyla meclis başkanının belediye sınırları içerisinde belirlendiği yerde toplantı yapılır. Ayrıca, toplantının yeri ve zamanı mutut usullerle belde halkına duyurulur.

Meclis toplantıları açıktır. Meclis başkanının veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir.

Meclis görüşmeleri görevlilerce tutanağa geçirilir, başkan ve katip üyeler tarafından imzalanır. Toplantılar, meclisin kararıyla sesli ve görüntülü cihazlarla da kaydedilebilir.

Gündem

MADDE 21.- Gündem, belediye başkanı tarafından belirlenir ve üyelere en az üç gün önceden bildirilir. Ayrıca çeşitli yöntemlerle halka duyurulur. Meclis üyeleri de belediyeye ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

Toplantı ve karar yeter sayısı

MADDE 22.- Belediye meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Ancak, karar yeter sayısı, üye tam sayısının

dörtte birinden az olamaz. Oylamada eşitlik çıkması durumunda meclis başkanının bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Gizli oylamalarda eşitlik çıkması durumunda oylama tekrarlanır, eşitliğin bozulmaması durumunda meclis başkanı tarafından kur'a çekilir.

Meclisin toplanmasında, üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde başkan, gün ve saatini tespit ederek en geç üç gün içinde toplanmak üzere meclisi tatil eder. Gelecek toplantı, üye tam sayısının dörtte birinden az olmayan üye sayısı ile yapılır.

Görüşmeler sırasında başkan veya üyelere birinin talebi üzerine yapılacak yoklamada karar yeter sayısının bulunmadığı anlaşılırsa, ikinci fıkradaki hükümler uygulanır.

Üyeler oylarını bizzat kullanır. Gizli oy kullanmaya fiziki bakımdan engelli üyeler, tayin edecekleri kişi eliyle oy kullanabilirler.

Oylama gizli, işaretle veya ad okunarak yapılır. Oy verme kabul, ret veya çekimser şeklinde olur. Kararlar, meclis başkanı ve katip üyeler tarafından imzalanır ve bir sonraki toplantıda üyelere dağıtılır.

Meclis kararlarının kesinleşmesi

MADDE 23.- Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını, gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere beş gün içinde meclise iade edebilir.

Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir.

Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idari yargıya başvurabilir.

Kararlar kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

Mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine on gün içinde idari yargıya başvurabilir.

Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur.

İhtisas komisyonları

MADDE 24.- Belediye meclisi, her dönem başı toplantısında, üyeleri arasından seçilecek en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. İhtisas komisyonları, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde plan ve bütçe ile imar komisyonlarının kurulması zorunludur.

Meclis toplantısını müteakip imar komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü içinde kendilerine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyonlar kendilerine havale edilen işlerle ilgili raporlarını bu sürenin sonunda meclise sunmadıkları

takdirde, konu meclis başkanı tarafından doğrudan gündeme alınır.

İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanır.

Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir.

Komisyon raporları alenidir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilir.

Denetim komisyonu

MADDE 25.- İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisi, her ocak ayı toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Komisyon, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur.

Komisyon, belediye başkanı tarafından belediye binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında kamu kuruluşları personelinden, gerektiğinde uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabilir. Bu kişi veya kuruluşlara ödenecek ücret, meclis tarafından kararlaştırılır.

Komisyon belediye birimleri ve bağlı kuruluşlarından her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilir. Bu istekler gecikmeksizin yerine getirilir.

Komisyon, çalışmasını şubat ayı sonuna kadar tamamlar ve buna ilişkin raporunu izleyen ayın onbeşine kadar meclis başkanlığına sunar.

Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.

Meclisin bilgi edinme ve denetim yolları

MADDE 26.- Belediye meclisi, bilgi edinme ve denetim yetkisini faaliyet raporunu değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru yoluyla kullanır.

Meclis üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek belediye işleriyle ilgili konularda sözlü veya yazılı soru sorabilir. Soru, belediye başkanı veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılır.

Meclis üyelerinin en az üçte biri, meclis başkanlığına istekte bulunarak, belediyenin işleriyle ilgili bir konuda genel görüşme açılmasını isteyebilir. Bu istek meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

Belediye başkanınca meclise sunulan bir önceki yıla ait faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından mahallin mülki idare amirine gönderilir.

Vali, dosyayı gerekçeli görüşüyle birlikte Danıştaya gönderir.

Yetersizlik kararı, Danıştayca uygun görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşer.

Meclis üye tam sayısının en az üçte biri oranındaki üyenin imzasıyla belediye başkanı hakkında gensoru önergesi verilebilir. Gensoru önergesi, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile gündeme alınır ve üç tam gün geçmedikçe görüşülemez.

Gensoru önergesinin karara bağlanmasında dördüncü fıkraya göre işlem yapılır.

Başkan ve meclis üyelerinin görüşmelere katılmayacağı durumlar

MADDE 27.- Belediye başkanı ve meclis üyeleri, münhasıran; kendileri, ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları ve evlatlıkları ile ilgili işlerin görüşüldüğü meclis toplantılarına katılmazlar.

Başkan ve meclis üyelerinin yükümlülükleri

MADDE 28.- Belediye başkanı görevi süresince veya görevinin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle, meclis üyeleri ise görevleri süresince ve görevlerinin sona ermesinden itibaren iki yıl süreyle, belediye ve bağlı kuruluşlarına karşı doğrudan doğruya veya dolaylı olarak taahhüde giremez, komisyonculuk ve temsilcilik yapamaz.

Meclis üyeliğinin sona ermesi

MADDE 29.- Meclis üyeliği, ölüm ve istifa durumunda kendiliğinden sona erer. Meclis üyeliğinden istifa dilekçesi belediye başkanlığına verilir ve başkan tarafından meclisin bilgisine sunulur.

Özürsüz veya izinsiz olarak arka arkaya üç birleşim günü veya bir yıl içinde yapılan toplantıların yarısına katılmayan üyenin üyeliğinin düşmesine, savunması alındıktan sonra üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar verilir.

Belediye meclisi üyeliğine seçilme yeterliğinin kaybedilmesi durumunda, valinin bildirmesi üzerine Danıştay tarafından üyeliğin düşmesine karar verilir.

Meclisin feshi

MADDE 30.- Belediye meclisi;

a) Kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum belediyeye ait işleri sekteye veya gecikmeye uğratırsa,

b) Belediyeye verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasi konularda karar alırsa,

İçişleri Bakanlığının bildirisine üzerine Danıştayın kararı ile feshedilir.

İçişleri Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde meclisin fesihine dair bildiri ile birlikte karar verilmeye kadar meclis toplantılarının ertelenmesini de ister. Danıştay, bu hususu en geç bir ay içinde karara bağlar.

Bu şekilde feshedilen meclisin yerine seçilen meclis, kalan süreyi tamamlar.

Boşalan meclisin görevinin yerine getirilmesi

MADDE 31.- Belediye meclisinin;

a) Danıştay tarafından feshi veya meclis toplantılarının ertelenmesi,

b) Meclis üye tam sayısının yarıdan fazlasının tutuklanması,

c) Yedek üyelerin getirilmesinden sonra da meclis üye tam sayısının yarısından aşağı düşmesi,

d) Geçici olarak görevden uzaklaştırılması,

Hallerinde, meclis çalışabilir duruma gelinceye veya yeni meclis seçimi yapılmaya kadar meclis görevi, belediye encümeninin memur üyeleri tarafından yürütülür.

Huzur ve izin hakkı

MADDE 32.- Meclis başkan ve üyelerine, meclis toplantılarına ve ihtisas komisyonları toplantılarına katıldıkları her gün için, 39 uncu madde uyarınca belediye başkanına ödenmekte olan aylık brüt ödeneğin günlük tutarının üçte birini geçmemek üzere meclis tarafından belirlenecek miktarda huzur hakkı ödenir. Huzur hakkı ödenecek gün sayısı, 20 nci maddenin ikinci fıkrasında ve 24 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen toplantı günü sayısından fazla olamaz.

Meclis üyeleri hastalıkları süresince izinli sayılır. Ayrıca mazeretleri durumunda, bir yıl içindeki toplantı süresinin yarısını aşmamak şartıyla istekleri üzerine meclis tarafından izin verilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM Belediye Encümeni

Belediye encümeni

MADDE 33.- Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında;

a) İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için, gizli oyla seçeceği dört üye ile biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği dört üyeden,

b) Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye ile biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği üç üyeden,

Oluşur.

Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, belediye başkanının görevlendireceği başkan yardımcısı veya encümen üyesi, encümene başkanlık eder.

Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak ilgili birim amirleri, belediye başkanı tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir.

Encümenin görev ve yetkileri

MADDE 34.- Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.
- b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.
- c) Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşmilyar Türk Lirasına kadar, dava konusu olan belediye alacaklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.
- g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yıl geçmemek üzere kiralınmasına karar vermek.
- h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.
- ı) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

Encümen toplantısı

MADDE 35.- Belediye encümeni, haftada birden az olmamak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Belediye başkanı acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir.

Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılmaz.

Encümen gündemi belediye başkanı tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri başkanının uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir. Belediye başkanı tarafından havale edilmeyen konular encümende görüşülemez.

Encümene havale edilen konular bir hafta içinde görüşülerek karara bağlanır.

Alınan kararlar başkan ve toplantıya katılan üyeler tarafından imzalanır. Karara muhalif kalanlar gerekçelerini de açıklar.

Encümen başkan ve üyeleri, münhasıran; kendileri,

ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları ve evlatlıkları ile ilgili işlerin görüşüldüğü encümen toplantılarına katılamazlar.

Encümen üyelerine verilecek ödenek

MADDE 36.- Belediye encümeni başkan ve üyelerine, nüfusu 10.000'e kadar olan belediyelerde 3.500, nüfusu 10.001-50.000'e kadar olan belediyelerde 4.500, 50.001-200.000'e kadar olan belediyelerde 6.000 ve 200.001'in üzerinde olan belediyelerde ise 7.500 gösterge rakamının Devlet memurları için belirlenen aylık katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda aylık brüt ödenek verilir. Encümenin memur üyelerine bu tutarın yarısı ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Belediye Başkanı

Belediye başkanı

MADDE 37.- Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilir.

Belediye başkanı, görevinin devamı süresince siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz.

Belediye başkanının görev ve yetkileri

MADDE 38.- Belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
- b) Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.
- e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.
- ı) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.
- j) Belediye personelini atamak.
- k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek.

l) Şartsız bağışları kabul etmek.

m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.

n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürülüler merkezini oluşturmak.

o) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Belediye başkanının özlük hakları

MADDE 39.- Belediye başkanına nüfusu;

- 10.000'e kadar olan beldelerde 60.000,
- 10.001'den 50.000'e kadar olan beldelerde 70.000,
- 50.001'den 100.000'e kadar olan beldelerde 90.000,
- 100.001'den 250.000'e kadar olan beldelerde 110.000,
- 250.001'den 500.000'e kadar olan beldelerde 130.000,
- 500.001'den 1.000.000'a kadar olan beldelerde 150.000,
- 1.000.001'den 2.000.000'a kadar olan beldelerde 190.000,
- 2.000.001'den fazla olan beldelerde 230.000,

Gösterge rakamının Devlet memurları için belirlenen aylık katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda aylık brüt ödenek ödenir.

Belediye başkanının görevli, izinli ve hasta bulunduğu sürelerde ödeneği kesilmez.

Belediye başkanlığı yapmış olanların, personel kanunlarına tabi bir kadroya atanmaları halinde belediye başkanlığında geçen süreleri memuriyette geçmiş sayılır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca Devlet memurları ile bakmakla yükümlü buldukları için uygulanan sosyal hak ve yardımlar, aynı esas ve usullere göre belediye başkanları ile bakmakla yükümlü buldukları için de uygulanır.

Başkan vekili

MADDE 40.- Belediye başkanı, izin ve hastalık nedeniyle veya görevli olarak görevden ayrılması halinde bu süre içinde kendisine vekalet etmek üzere belediye meclisi üyeleri arasından birini başkan vekili olarak görevlendirir.

Başkan vekili, başkanın yetkilerine sahiptir. Başkan vekiline, görev süresince başkana ödenen aylık net ödeneğin gün hesabı üzerinden ödenek verilir.

Stratejik plan ve performans planı

MADDE 41.- Belediye başkanı, mahalli idareler genel

seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans planı hazırlayıp belediye meclisine sunar.

Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plan yapılması zorunlu değildir.

Stratejik plan ve performans planı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

Yetki devri

MADDE 42.- Belediye başkanı, görev ve yetkilerinden bir kısmını uygun gördüğü takdirde, yöneticilik sıfatı bulunan belediye görevlilerine devredebilir.

İhtilaf hali

MADDE 43.- Belediye başkanının kendisinin, birinci ve ikinci derecedeki kan ve kayın hısımlarının ve evlatlıklarının, belediye ile ihtilafı olduğu durumlarda dava açılması ve bu davada belediyenin temsili, meclis birinci başkan vekili, bulunmadığı takdirde ikinci başkan vekili veya bunların yetkilendireceği kişiler tarafından yerine getirilir.

Belediye başkanlığının sona ermesi

MADDE 44.- Belediye başkanlığı, ölüm ve istifa halinde kendiliğinden sona erer.

Belediye başkanının;

a) Mazeretsiz ve kesintisiz olarak yirmi günden fazla görevini terk etmesi ve bu durumun mahallin mülk idare amiri tarafından belirlenmesi,

b) Seçilme yeterliğini kaybetmesi,

c) Görevini sürdürmesine engel bir hastalık veya sakatlık durumunun yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelenmesi,

d) Meclisin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılması,

Hallerinden birinin meydana gelmesi durumunda İçişleri Bakanlığının başvurusu üzerine Danıştay kararıyla başkanlık sıfatı sona erer.

Belediye başkanlığının boşalması halinde yapılacak işlemler

MADDE 45.- Belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması durumunda, vali tarafından belediye meclisinin on gün içinde toplanması sağlanır. Meclis, birinci başkan vekilinin, onun bulunmaması durumunda ikinci başkan vekilinin, onun da bulunmaması durumunda en yaşlı üyenin başkanlığında toplanarak;

a) Belediye başkanlığının boşalması veya seçim dönemini aşacak biçimde kamu hizmetinden yasaklanma cezasının verilmiş olması durumunda bir başkan,

b) Başkanın görevden uzaklaştırılması, tutuklanması veya seçim dönemini aşmayacak biçimde kamu hizmetinden yasaklama cezası alması durumunda bir başkan vekili,

Seçer.

Belediye başkanı veya başkan vekili belediye meclis üyeleri arasından ve gizli oyla seçilir. İlk iki oylamada üye tam sayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır. Dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, belediye başkanı veya başkan vekili seçilmiş olur. Oyların eşitliği durumunda kur'a çekilir.

Birinci fıkranın (b) bendi uyarınca başkan vekili seçildikten sonra, belediye başkanlığının (a) bendinde belirtilen nedenlerle boşalması durumunda bu maddeye göre belediye başkanı seçilir.

Yeni seçilen belediye başkanının görev süresi, yerine seçildiği başkanın görev süresi ile sınırlıdır. Başkan vekili, yeni başkan seçilinceye veya görevden uzaklaştırılmış ya da tutuklanmış olan başkan göreve dönünceye kadar görev yapar.

Belediye başkanı veya başkan vekili seçilinceye kadar belediye başkanlığı görevi, meclis birinci başkan vekili, bulunmaması durumunda ikinci başkan vekili, onun da bulunmaması durumunda vali tarafından görevlendirilecek bir kamu görevlisi tarafından yürütülür.

Belediye başkanı veya başkan vekili seçimi en geç onbeş gün içinde tamamlanmadığı takdirde belediye meclisinin feshine ilişkin hükümler uygulanır.

Belediye başkanı görevlendirilmesi

MADDE 46.- Belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ve yeni belediye başkanı veya başkan vekili seçiminin yapılamaması durumunda, seçim yapıncaya kadar, belediye başkanlığına büyükşehir ve il belediyelerinde İçişleri Bakanı, diğer belediyelerde vali tarafından görevlendirme yapılır. Görevlendirilecek kişinin belediye başkanı seçilme yeterliğine sahip olması şarttır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Organlara İlişkin Ortak Hükümler

Görevden uzaklaştırma

MADDE 47.- Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan belediye organları veya bu organların üyeleri, geçici bir önlem olarak kesin hükme kadar görevden uzaklaştırılabilir. Görevden uzaklaştırma önlemi iki ayda bir gözden geçirilir. Devamında kamu yararı bakımından yarar görülmeyen görevden uzaklaştırma önlemi kaldırılır.

Soruşturma veya kovuşturma sebebiyle görevden uzaklaştırılan belediye organları veya bu organların üyeleri hakkında; 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre soruşturma izni verilmemesi, takipsizlik, kamu davasının düşmesi veya beraat kararı verilmesi, davanın genel af ile ortadan kaldırılması veya görevden

düşürülmeyi gerektirmeyen bir suçla mahkum olunması durumunda görevden uzaklaştırma önlemi kaldırılır.

Görevden uzaklaştırılan belediye başkanına, görevden uzak kaldığı sürece aylık ödeneğinin üçte ikisi ödenir ve bu süre içinde diğer sosyal hak ve yardımlardan yararlanmaya devam eder.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Belediye Teşkilatı

BİRİNCİ BÖLÜM

Belediye Teşkilatı ve Personeli

Belediye teşkilatı

MADDE 48.- Belediye teşkilatı, norm kadroya uygun olarak yazı işleri, mali hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden oluşur.

Beldenin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro sistemine uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.

Norm kadro ve personel istihdamı

MADDE 49.- Norm kadro ilke ve standartları İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir. Bu ilke ve standartlar çerçevesinde norm kadro çalışmasını belediye yapar veya yaptırır.

Belediye personeli, belediye başkanı tarafından atanır. Birim müdürlüğü ve üstü yönetici kadrolarına yapılan atamalar ilk toplantıda belediye meclisinin bilgisine sunulur.

Belediyede, norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, sosyal ve ekonomi, kültür ve sanat, bilişim ve iletişim, planlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında tabip, uzman tabip, veteriner, avukat, mühendis, çözümlenici ve programcı, mimar, ebe, hemşire, teknisyen, tekniker gibi ihtiyaç duyulan uzman ve teknik personel, süreleri seçim döneminin bitiminden itibaren otuz gün geçmemek üzere, sözleşme ile çalıştırılabilir. Bu şekilde sözleşmeli olarak çalıştırılacakların, yürütecekleri hizmetlere ilişkin nitelikleri taşımaları şarttır. Sözleşmeli personel eliyle yürütülen hizmetlere ilişkin boş kadrolara ayrıca atama yapılamaz. Üçüncü fıkra uyarınca sözleşmeli olarak istihdam edileceklerin ücret miktarı, yılları bütçe kanunlarında belirlenecek ücret tavanını aşmamak üzere, Bakanlar Kurulunca belirlenen sınırlar içerisinde belediye meclisi tarafından kararlaştırılır. Bu şekilde çalıştırılacaklara her ne ad altında olursa olsun sözleşme ücreti dışında herhangi bir ödeme yapılamaz ve ücret mahiyetinde aynı ya da nakdi menfaat temin edilemez. Söz konusu personel hakkında bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda, vize hariç 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (B) fıkrasına göre istihdam edilenler hakkındaki hükümler uygulanır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, belediye başkanının talebi, kendilerinin ve kurumlarının muvafakatiyle, süreleri seçim döneminin bitiminden itibaren otuz gün geçmemek üzere, belediyelerin birim müdürü ve üstü yönetici kadrolarında görevlendirilebilirler. Bu şekilde görevlendirmelerde Devlet Memurları Kanununun 68 inci maddesinin (B) fıkrasında öngörülen şartlar dikkate alınır. Belediyelerde bu şekilde istihdam edilen personel kurumlarından izinli sayılırlar. Bu personelin görevlendirildikleri süre zarfındaki, görevlendirildikleri kadroya ait her türlü mali hakları ile kurumları tarafından karşılanması gereken sosyal güvenlik ve benzeri diğer hakları belediye tarafından ödenir. İzinli oldukları müddet, terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır ve terfi haklarını kazananlar başkaca bir işleme lüzum kalmaksızın terfi ettirilirlir. Bu şekilde görevlendirilenler, görevlendirme süresinin sona ermesinden itibaren onbeş gün içerisinde yazılı olarak kurumlarına başvurmaları halinde en geç bir ay içerisinde kadrolarına, kadroları kaldırılmış veya zorunlu sebeplerle kadrolarına atama yapılmış ise durumlarına uygun bir kadroya atanırlar.

Norm kadrosunda belediye başkan yardımcısı bulunan belediyelerde norm kadro sayısına bağlı kalmaksızın; belediye başkanı, zorunlu gördüğü takdirde, nüfusu 50.000'e kadar olan belediyelerde bir, nüfusu 50.001-250.000 arasında olan belediyelerde iki, nüfusu 250.001- 500.000 arasında olan belediyelerde üç, nüfusu 500.000 ve fazla olan belediyelerde dört belediye meclis üyesini belediye başkan yardımcısı olarak görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilen meclis üyelerine belediye başkanına verilen ödeneğin 2/3'ünü aşmamak üzere belediye meclisi tarafından belirlenecek aylık ödenek verilir. Bu şekilde görevlendirme, memuriyete geçiş, sözleşmeli veya işçi statüsünde çalışma dahil ilgililer açısından herhangi bir hak teşkil etmez ve belediye meclisinin görev süresini aşamaz.

Belediyenin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşamaz. Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran yüzde kırk olarak uygulanır. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz. Yeni personel alımı nedeniyle bu oranın aşılması sebebiyle oluşacak kamu zarar, zararın oluştuğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edilir. Personelin her türlü alacakları zamanında ve öncelikle ödenir.

Sözleşmeli ve işçi statüsünde çalışanlar hariç belediye memurlarına, başarı durumlarına göre toplam memur sayısının yüzde onunu ve Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayının 20.000 gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere, hastalık ve yıllık izinleri dahil olmak üzere, çalıştıkları sürelerle orantılı olarak encümen kararıyla yılda en fazla iki kez ikramiye ödenebilir.

Personel devri

MADDE 50.- Bu Kanunun 8 inci ve 11 inci maddeleri uyarınca tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerin kadroları ve personeli; katılma halinde katıldıkları belediyeye, köye dönüştürülme halinde ilgili il özel idaresine devredilir. Devredilen personelden kadro ve görev unvanları değişmeyenler, aynı unvanlı kadrolara atanmış sayılırlar. Devredilen personelden durumlarına uygun boş kadro olmayanların veya mevcut kadro unvanı ile atamaları yapılamayanların kadro unvanları üç ay içerisinde ilgili belediye meclisi veya il genel meclisince aynı sınıf içerisinde kalmak kaydıyla değiştirilir. Bu değişiklikten itibaren bir ay içerisinde ilgililerin durumlarına uygun kadrolara atamaları yapılır. Söz konusu personel, atama işlemleri yapıncaya kadar, devredildikleri belediye veya il özel idaresince ihtiyaç duyulan işlerde görevlendirilebilirler. Bunlar yeni bir kadroya atanıncaya kadar, eski kadrolarına ait aylık, ücret, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer mali haklarını devredildikleri belediye veya il özel idaresinden almaya devam ederler. Devredilen personelden memur statüsünde görev yapanların, atandıkları yeni kadrolarının aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer mali hakları toplamının net tutarının, eski kadrolarına bağlı olarak en son ayda almakta oldukları aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer mali hakları toplamı net tutarından az olması halinde aradaki fark giderilmeye kadar atandıkları kadrolarda kaldıkları sürece herhangi bir kesintiye tabi olmaksızın tazminat olarak ödenir.

Tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 4 üncü maddesinin (B) fıkrasına göre istihdam edilen sözleşmeli personelin pozisyonları, avukat unvanlı pozisyonlar hariç olmak üzere, başka bir işleme gerek kalmaksızın devredildikleri belediye veya il özel idaresi adına vize edilmiş sayılır.

Tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde geçici iş pozisyonlarında görev yapan personel, aynı statüde pozisyonlarıyla birlikte ilgili belediye veya il özel idaresine devredilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Belediye Zabıtası, İtfaiye ve Acil Durum Planlaması

Zabitanın görev ve yetkileri

MADDE 51.- Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular.

Görevini yaparken zabıtaya karşı gelenler, Devlet zabıtasına karşı gelenler gibi cezalandırılır.

Belediye zabıta teşkilatının çalışma usul ve esasları, çalışanların görev ve yetkileri, memurluğa alınması için taşınmaları gereken nitelikler, alacakları meslek içi eğitim, görevde yükselme, meslekten çıkarılma, giyecekleri kıyafet ve savunma amaçlı olarak kullanacakları aletler ile zabıta teşkilatında hizmet gereklerine göre

oluşturulacak birimler, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Belediye, bu yönetmeliğe aykırı olmamak üzere ek düzenlemeler yapabilir.

Belediye zabıta ve özel güvenlik hizmetlerinde fiilen çalışanlara fazla mesai karşılığı olarak yılı bütçe kanununda belirlenen üst sınırı aşmamak kaydıyla belediye meclisi kararı ile tespit edilen miktar, fazla çalışma ücreti olarak maktuen ödenir.

İtfaiye

MADDE 52.- İtfaiye teşkilatının çalışma usul ve esasları, çalışanların görev ve yetkileri, memurluğa alınması için taşımaları gereken nitelikler, alacakları meslek içi eğitim, görevde yükselme, meslekten çıkarılma, giyecekleri kıyafet ve savunma amaçlı olarak kullanacakları aletler ile itfaiye teşkilatında hizmet gereklerine göre oluşturulacak birimler, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Belediye bu yönetmeliğe aykırı olmamak üzere ek düzenlemeler yapabilir.

Belediye itfaiye teşkilatında fiilen çalışanlara fazla mesai karşılığı olarak yılı bütçe kanununda belirlenen üst sınırı aşmamak kaydıyla belediye meclisi kararı ile tespit edilen miktar, fazla çalışma ücreti olarak maktuen ödenir.

Acil durum planlaması

MADDE 53.- Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum planlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar.

Acil durum planlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum planlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahalli idarelerin görüşleri alınır.

Planlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkrada sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir. Belediye, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Belediyelerin Denetimi

Denetimin amacı

MADDE 54.- Belediyelerin denetimi; faaliyet ve işlemlerinde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve belediye teşkilatının gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır.

Denetimin kapsamı ve türleri

MADDE 55.- Belediyelerde iç ve dış denetim yapılır. Denetim, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, mali ve performans denetimini kapsar.

İç ve dış denetim 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Ayrıca, belediyenin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemleri, idarenin bütünlüğüne ve kalkınma planı ve stratejilerine uygunluğu açısından İçişleri Bakanlığı, belediye başkanı veya görevlendireceği elemanlar tarafından da denetlenir.

Belediyelere bağlı kuruluş ve işletmeler de yukarıdaki esaslara göre denetlenir.

Denetime ilişkin sonuçlar kamuoyuna açıklanır ve meclisin bilgisine sunulur.

Faaliyet raporu

MADDE 56.- Belediye başkanı, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plan ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleştirme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir.

Faaliyet raporu mart ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.

Hizmetlerde aksama

MADDE 57.- Belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hakimi tarafından belirlenmesi durumunda İçişleri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek belediye başkanından ister.

Aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali, aksaklığı öncelikle belediyenin araç, gereç, personel ve diğer kaynaklarıyla giderir. Mümkün olmadığı takdirde diğer kamu kurum ve kuruluşlarının imkanlarını da kullanabilir. Ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasınca o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

İçişleri Bakanlığının talebi üzerine sulh hukuk hakimi tarafından alınan karara karşı ilgili belediyece asliye hukuk mahkemesine itiraz edilebilir.

Denetimle ilgili diğer hükümler

MADDE 58.- Denetimin yapılması ve faaliyet raporunun hazırlanması hususunda bu Kanunda hüküm bulunmayan durumlarda Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile diğer kanunların ilgili hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ KISIM Mali Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Belediyenin Gelir ve Giderleri

Belediyenin gelirleri

MADDE 59.- Belediyenin gelirleri şunlardır:

- Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelerle göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- Faiz ve ceza gelirleri.
- Bağışlar.
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
- Diğer gelirler.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

Belediyenin giderleri

MADDE 60.- Belediyenin giderleri şunlardır:

- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.
- Dar gelirliler, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özür-

lülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.

j) Dava takip ve icra giderleri.

k) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.

l) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.

m) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.

n) Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.

o) Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.

p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

r) Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.

s) İmar düzenleme giderleri.

t) Her türlü proje giderleri.

İKİNCİ BÖLÜM Belediye Bütçesi

Belediye bütçesi

MADDE 61.- Belediyenin stratejik planına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.

Bütçe yılı Devlet mali yılı ile aynıdır.

Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Bütçenin hazırlanması ve kabulü

MADDE 62.- Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar.

Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değiştirilerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkleğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz. Kabul edilen bütçe, mali yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.

Harcama yetkilisi

MADDE 63.- Belediye bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.

Kesin hesap

MADDE 64.- Her yıl bütçesinin kesin hesabı, belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra mart ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap, belediye meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır.

Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır.

Bütçe sistemi

MADDE 65.- Belediye bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geçmiş yıl bütçesinin devamı

MADDE 66.- Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır.

Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır.

Gelecek yıllara yaygın hizmet yüklenmeleri

MADDE 67.- Belediyede belediye meclisinin, belediye-ye bağlı kuruluşlarda yetkili organın kararı ile park, bahçe, sera, refüj, kaldırım ve havuz bakımı ve tamiri; araç kiralama, kontrollük, temizlik, güvenlik ve yemek hizmetleri; makine-teçhizat bakım ve onarım işleri; bilgisayar sistem ve santralleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri; sağlıkla ilgili destek hizmetleri; fuar, panayır ve sergi hizmetleri; baraj, arıtma ve katı atık tesislerine ilişkin hizmetler; kanal bakım ve temizleme, alt yapı ve asfalt yapım ve onarımı, trafik sinyalizasyon ve aydınlatma bakımı, sayaç okuma ve sayaç sökme-takma işleri ile ilgili hizmetler; toplu ulaşım ve taşıma hizmetleri; sosyal tesislerin işletilmesi ile ilgili işler, süresi ilk mahalli idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü şahıslara görülebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Borçlanma ve İktisadi Girişimler

Borçlanma

MADDE 68.- Belediye, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla aşağıda belirtilen usul ve esaslara göre borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilir:

a) Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilir.

b) İller Bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanan belediye, ödeme planını bu bankaya sunmak zorundadır. İller Bankası hazırlanan geri ödeme planını yeterli görmediği belediyenin kredi isteklerini reddeder.

c) Tahvil ihracı yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.

d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dahil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

e) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapılabilir.

f) Belediyelerin, ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar

(d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

Yukarıda belirtilen usul ve esaslara aykırı olarak borçlanan belediye yetkilileri hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmeyen durumlarda Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesi hükümleri uygulanır.

Belediye, varlık ve yükümlülüklerinin ayrıntılı bir şekilde yer aldığı mali tablolarını üçer aylık dönemler halinde İçişleri ve Maliye bakanlıkları ile Devlet Planlama Teşkilatı ve Hazine müsteşarlıklarına gönderir.

Arsa ve konut üretimi

MADDE 69.- Belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsalar üretmek, konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla işbirliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahiptir.

Belediye, bu amaçla bütçesinden gerekli parayı ayırmak suretiyle işletme tesis edebilir.

Arsalar hariç üretilen konutların satışı 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir. O belediye ve mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine veya onsekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledileceklere ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek

tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir. Durumları 775 sayılı Gecekondu Kanununun 25 inci maddesine uyan kimselere de bu maddeye göre arsa ve konut sağlanabilir. Bu fıkranın uygulama esasları, İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak çerçeve yönetmeliğe uygun olarak belediye meclisleri tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Şirket kurulması

MADDE 70.- Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir.

İşletme tesisi

MADDE 71.- Belediye, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini İçişleri Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabilir.

Borç ve alacakların takas ve mahsubu

MADDE 72.- 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki Hazine alacakları hariç olmak üzere belediyenin, genel bütçeli kuruluşlardan, sosyal güvenlik kuruluşlarından, mahalli idarelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından olan özel hukuk ve kamu hukukuna tabi alacak ve borçları takas ve mahsup edilir. Bu amaçla kurum ve kuruluşların bütçelerine yeterli ve gerekli ödenek konur.

Bu madde gereğince yapılacak takas ve mahsup işlemlerine ilişkin esas ve usuller, İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü alınarak, Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI KISIM Çeşitli ve Son Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Çeşitli Hükümler

Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı

MADDE 73.- Büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri ve il belediyeleri ile nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyeler; kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilan edilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili resim ve harçların dörtte biri alınır.

Bir yerin kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az ellibin metrekare olması şarttır.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamında bulunan mülk sahipleri tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır.

Yurt dışı ilişkileri

MADDE 74.- Belediye, belediye meclisinin kararına bağlı olarak görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara, kurucu üye veya üye olabilir.

Belediye, bu teşekkül, organizasyon ve yabancı mahalli idarelerle ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebilir veya kardeş kent ilişkisi kurabilir. Birinci ve ikinci fıkra gereğince yapılacak faaliyetlerin, dış politikaya ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi ve önceden İçişleri Bakanlığının izninin alınması zorunludur.

Diğer kuruluşlarla ilişkiler

MADDE 75.- Belediye, belediye meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda;

a) Mahalli idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapım, bakım, onarım ve taşıma işlerini bedelli veya bedelsiz üstlenebilir veya bu kuruluşlar ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir ve bu amaçla gerekli kaynak aktarımında bulunabilir. Bu takdirde iş, işin yapımını üstlenen kuruluşun tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır.

b) Mahalli idareler ile merkezi idareye ait asli görev hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla gerekli aynı ihtiyaçları karşılayabilir, geçici olarak araç ve personel temin edebilir.

c) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir.

d) Kendilerine ait taşınmaz malları, asli görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahalli idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir veya süresi yirmibeş yılı geçmemek üzere tahsis edebilir. Bu taşınmazlar aynı kuruluşlara kiraya da verilebilir. Bu taşınmazların, tahsis amacı dışında kullanılması halinde, tahsis işlemi iptal edilir. Tahsis süresi sonunda, aynı esaslara göre yeniden tahsis mümkündür.

Kamu kurum ve kuruluşlarına belediyeler, bağlı kuruluşları ve belediye şirketlerince devir veya tahsis edilen taşınmazlar, kamu konutu ve sosyal tesis olarak kullanılamaz.

Kent konseyi

MADDE 76.- Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir.

Belediye hizmetlerine gönüllü katılım

MADDE 77.- Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle, yaşlılara, kadın ve çocuklara, özür-lülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yazışma

MADDE 78.- Belediye, kamu kurum ve kuruluşlarıyla doğrudan yazışabilir.

Belediye tasarrufundaki yerler

MADDE 79.- Diğer kanunlarla getirilen hükümler saklı kalmak üzere, mezarlıklar ile belediye sınırları içinde bulunan ve sahipsiz arazi niteliğinde olan seyrangah, harman yeri, koruluk, dinlenme yerleri, meydanlar, bataklık, çöp döküm sahaları, yıkılmış kale ve kulelerin arsaları ve enkazı ve benzeri yerler belediyenin tasarrufundadır.

Belediye tarafından deniz, akarsu ve gölden doldurma suretiyle kazanılan alanlar, Kıyı Kanunu ve ilgili mevzu-ata uygun olarak kullanılmak şartıyla Maliye Bakanlığı tarafından belediyelerin, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerinin tasarrufuna bırakılır.

Şehirlerarası özel otobüs terminali işletmesi ve akaryakıt istasyonları

MADDE 80.- Belediye sınırları ve mücavir alanları içinde, kara yolu ile yolcu taşıma hakkına sahip gerçek ve tüzel kişilerin şehirlerarası otobüs terminali kurmalarına ve işletmeleri ile her türlü akaryakıt ile sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) ve sıvılaştırılmış doğal gaz (NPG) istasyonlarına nazım imar ve uygulama imar planına uygun olmak kaydıyla belediye tarafından izin verilebilir. Akaryakıt istasyonlarına izin verilmesi için nazım imar planında akaryakıt istasyonu olarak gösterilmesi şarttır. Bu istasyonlara çalışma ruhsatı büyükşehirlerde büyükşehir belediyesi tarafından verilir.

Ad verme, tanıtıcı amblem ve flama kullanımı

MADDE 81.- Cadde, sokak, meydan, park, tesis ve benzerlerine ad verilmesi ve belediyeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerinin tespitine ilişkin kararlarda; belediye meclisinin üye tam sayısının salt çoğunluğu, bunların değiştirilmesine ilişkin kararlarda ise meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun kararı aranır. Bu kararlar mülki idare amirinin onayı ile yürürlüğe girer.

Avukatlık ücretinin dağıtımı

MADDE 82.- Belediye lehine sonuçlanan dava ve icra takipleri nedeniyle hükme bağlanarak karşı taraftan tahsil olunan vekalet ücretlerinin; kadroya bağlı olarak çalışan avukatlara ve hukuk servisinde fiilen görev yapan memurlara dağıtım hakkında 02.02.1929 tarihli ve 1389 sayılı Devlet Davalarını İntaç Eden Avukat ve Saireye Verilecek Ücreti Vekalet Hakkında Kanun hükümleri kıyas yolu ile uygulanır.

Yeniden değerlendirme oranının uygulanması

MADDE 83.- Bu Kanunun 15, 18 ve 34 üncü maddelerinde belirtilen parasal miktarlar, her yıl 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranına göre artırılır.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 84.- Bu Kanunla, belediyenin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle ilgili olarak, 24.04.1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, 10.6.1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 12.9.1960 tarihli ve 80 sayılı 1580 Sayılı Belediye Kanununun 15 inci Maddesinin 58 inci Bendine Tefikân Belediyelerce Kurulan Toptancı Hal'lerinin Sureti İdaresi Hakkında Kanun, 02.07.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu, 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 14.6.1989 tarihli ve 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, 27.05.2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi Ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 10.07.2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile 14.07.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümleri uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Değiştirilen Hükümler

MADDE 85.- 08.06.1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun değişik 12 nci maddesinin (II) işaretli fıkrasının (n) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

n) Sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi görevlerde bulunmadan veya bu kuruluşlara tabi olarak çalışmakta iken illerin daimi komisyon üyeliğine veya belediye başkanlığına seçilen ve atanmışlar ile Sandıktan veya diğer sosyal güvenlik kuruluşlarından emekli, yaşlılık veya malullük aylığı almakta iken belediye başkanlığına seçilen ve atanmışlar, istekleri üzerine istek dilekçelerinin Sandık kayıtlarına geçtiği tarihi takip eden ay başından itibaren emekli kesenekleri kendilerince, karşılıklı kurumlarca ödenmek ve emekli aylıkları Sandıkla ilgilendirildikleri tarihten itibaren kesilmek suretiyle,

MADDE 86.- 5434 sayılı Kanunun ek 68 inci maddesine üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Sandıkça emekli aylığı bağlanan büyükşehir belediye başkanlarına 7000, il belediye başkanlarına 6000, ilçe belediye başkanlarına 3000, diğer belediye

başkanlarına 1500 gösterge rakamı üzerinden, bu maddede belirtilen usul ve esaslar dahilinde makam tazminatı, buna bağlı olarak temsil veya görev tazminatı ödenir. Bu tazminatlar ilgililere ödendikçe iki ay içinde faturası karşılığında Hazineden tahsil olunur. Birinci fıkrada öngörülen iki yıllık sürenin hesabında iştirakçi olup olmadıklarına bakılmaksızın belediye başkanı olarak geçen sürelerin tamamı dikkate alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 87.- a) 03.04.1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile bu Kanunun ek ve değişiklikleri,

b) 13.12.1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin (b) bendi, 5 inci maddesi ve 11 inci maddesinin son fıkrası,

c) 24.05.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) ve (j) bentleri,

d) 21.05.1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (I) bendi ile ikinci ve üçüncü fıkraları,

e) 29.05.1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve ikinci fıkrası,

f) 30.04.1992 tarihli ve 3796 sayılı İstanbul Kentinde Yapılacak Olimpiyat Oyunları Kanununun 11 inci maddesinin (e) bendi,

g) 29.07.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun mükerrer 38 inci maddesi, Yürürlükten kaldırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Geçici Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1.- Özel mevzuat hükümlerine göre devri mümkün olmayan, kamu hizmetlerinde kullanılan veya Maliye Bakanlığınca üzerinde sınırlı aynı hak tesis edilmiş olanlar dışında kalan Hazineye ait taşınmazlardan, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 1/5000 ölçekli nazım imar planı içinde kalanlar; belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeye, büyükşehir belediye teşkilatı kurulan yerlerde beşbin metrekarenin üzerinde olanlar büyükşehir belediyesine bedelsiz devredilir. Bu şekilde devredilen taşınmazlarla ilgili olarak yapılacak imar uygulaması sonucunda kamu hizmeti alanı olarak ayrılan yerler, bedelsiz ve müstakil parsel olarak Hazine adına resen tescil edilir. Bu hususta tapu kütüğüne şerh konulur.

Bunların satılması, kiralanması veya gelir getirecek başka bir şekilde değerlendirilmesi halinde elde edilecek gelirin yarısı Hazineye aktarılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usuller İçişleri ve Maliye bakanlıklarınca müştereken belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 2.- Bu Kanunun yayımı tarihinde personel giderlerine ilişkin olarak 49 uncu maddede belirtilen oranları aşmış olan belediyelerde bu oranların altına inilinceye kadar, boş kadro ve pozisyon bulunması ve bütçe imkanlarının yeterli olması kaydıyla mevcut memur ve sözleşmeli personel sayısının yüzde onunu geçmemek üzere İçişleri Bakanlığınca zorunlu hallerde münhasır olacak şekilde verilecek izin dışında ilave personel istihdam edilemez. Geçici iş pozisyonları için önceki yıldan fazla olacak şekilde vize yapılamaz.

GEÇİCİ MADDE 3.- Norm kadro uygulamasına geçilinceye kadar belediyenin, bağlı kuruluşlarının ve mahalli idare birliklerinin memur kadrolarının ihdas ve iptalleri ile boş kadro değişiklikleri, İçişleri Bakanlığının teklifi, Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yapılır.

Sürekli işçi kadroları ile iş pozisyonları ise norm kadro uygulamasına geçilinceye kadar İçişleri Bakanlığının vizesine tabidir. İçişleri Bakanlığı vize yetkisini valiliklere devredebilir.

GEÇİCİ MADDE 4- Bu Kanunun yayımlandığı tarihte 2000 yılı genel nüfus sayımına göre nüfusu 2000' in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak köye dönüştürme işlemi, bu Kanunun 8 inci maddesi uygulamasından faydalanmak isteyen belediyeler için 31.12.2005 tarihine kadar uygulanmaz. Tüzel kişiliğin kaldırılmasında, birleşme veya katılma sonrasında 2000 yılı genel nüfus sayımı sonucuna göre oluşan toplam nüfus esas alınır.

GEÇİCİ MADDE 5- Bu Kanunun yayımı tarihinde görevde bulunan belediye meclisi başkan vekilleri, meclis katipleri, ihtisas komisyonu üyeleri ve encümenin seçilmiş üyeleri seçildikleri devrenin sonuna kadar göreve devam ederler. Bu Kanun uyarınca söz konusu görevlere yapılacak seçimler bu devrenin sona ermesini takiben yapılır.

GEÇİCİ MADDE 6- Bu Kanunun 41 inci maddesinde öngörülen stratejik planın hazırlanmasına dair altı aylık süre, Kanunun yürürlüğünü müteakip hazırlanması gereken ilk stratejik plan için bir yıl olarak uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 7- Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlası belediyelere ait şirketlerin, 30.06.2004 tarihi itibarı ile kamu kurum ve kuruluşlarından olan kamu ve özel hukuka tabi alacakları, bunların diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarına karşılık olmak üzere bu Kanunun yayımını izleyen altı ay içinde mahsup edilir. Bu madde kapsamındaki alacak ve borç ifadesi bu alacak ve borçlara ilişkin fer'ileri ve cezaları da kapsar.

Yukarıdaki fıkra kapsamında yer alan kuruluşların mahsup işlemine konu olan veya olmayan borçları, genel bütçe vergi gelirlerinden her ay ayrılacak paylarının yüzde kırkını geçmemek üzere kesinti yapılarak tahsil edilir.

Bu maddeye göre yapılacak mahsup ve kesinti işlemleri yılı bütçe kanunları ile ilişkilendirilmeksizin ilgili kuruluş ile uzlaşma komisyonu tarafından belirlenir; Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın önerisi

üzerine Bakanlar Kurulu tarafından karara bağlanır. Bakanlar Kurulu, ilgili kuruluşların borç ödeme kapasitelerini de dikkate alarak ödenecek tutarları taksitlendirmeye, taksitlendirilen kısma Kanunun yayımını izleyen günden itibaren zam ve faiz uygulamamaya, bu borçların fer'i ve cezalarını geçmemek üzere indirim yapmaya yetkilidir.

Uzlaşma komisyonu Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan tarafından görevlendirilecek bir başkan ile İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Sayıştay Başkanlığı ve İller Bankası Genel Müdürlüğünden birer temsilciden oluşur.

GEÇİCİ MADDE 8- Bu Kanunun yayımı tarihinde profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapan veya yönetiminde bulunan belediye başkanları, en geç 01.01.2005 tarihine kadar bu kulüplerin başkanlığından ve yönetimindeki görevlerinden ayrılırlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 88.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 89.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 24 Aralık 2004 - Sayı: 25680

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 255)

Maliye Bakanlığından:

1. Giriş

4842 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerle ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde özel gider indirimi uygulaması kaldırılarak, bunun yerine vergi indirimi uygulaması getirilmiştir.

Gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarı üzerinden hesaplanacak indirimin ücretlinin ertesi yılda ödenecek gelir vergisinden mahsup edilmesi esasına dayanan vergi indirimi uygulaması ile ilgili açıklama ve düzenlemeler bu Tebliğin konusunu oluşturmaktadır.

2. Yasal Düzenleme

Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121 inci maddesinde yer alan ücretlilerde vergi indirimine ilişkin düzenleme aşağıdaki gibidir:

"Mükerrer Madde 121- Gerçek ücretlerin

vergilendirilmesinde, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarının;

- 3 milyar liraya kadar %8'i,

- 6 milyar liranın 3 milyar lirası için %8'i, aşan kısmı için %6'sı,

- 6 milyar liradan fazlasının, 6 milyar lirası için %7'si, aşan kısmı için %4'ü,

Ücretlinin ertesi yılda ödeyeceği gelir vergisinden mahsup edilir veya işverenler aracılığı ile kendisine nakden iade edilir.

Şu kadar ki; harcamaların Türkiye'de yapılması, gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınan belgelerle tevsik edilmesi ve bu belgelerin işverene verilmesi şarttır. Mahsup hakkı kazanılan tutarın hesaplanmasında dikkate alınan harcama tutarı, vergi matrahının toplamını geçemez.

Ücretlilerin harcama belgelerinin işverene ibrazı, beyanı ve verginin mahsup veya iadesine ilişkin süreleri tespit etmeye, iadeyi nakden veya mahsuben yaptırmaya uygulamanın usul ve esaslarını belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir."

3. Uygulamadan Yararlanacak Olanlar

Vergi indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen ücretliler yararlanabilecektir.

Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı ile gelir vergisine tabi diğer gelir unsurlarını elde edenlerin vergi indirimi uygulamasından yararlanmaları mümkün değildir. Ücretleri gerçek usulde vergilendirilenler, ücret dışında kalan gelir unsurları için vergi indirimi uygulamasından yararlanamayacaklardır.

4. Uygulamadan Yararlanacak Olan Harcamalar

4.1. Vergi İndiriminden Yararlanacak Harcama Grupları

Vergi indirimi uygulamasında, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamaları dikkate alınacaktır. Bu yönüyle vergi indirimi uygulamasının, yürürlükten kaldırılmış olan özel gider indirimi uygulamasından bir farkı bulunmamaktadır.

Yapılan harcamaların ücretlinin kendisi, eşi ve çocukları tarafından yapılması ve satın alınan mal ve hizmetlerin bunlar tarafından tüketilmesi gerekmektedir. Ücretlinin ücreti ile mütenasip olmayan mal ve hizmetler için yapılan harcamalar vergi indirimine konu teşkil etmeyecektir.

Vergi indirimine esas alınacak harcamalara ilişkin genel bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Eğitim Giderleri

Eğitim ve öğretim kurumları, anaokulu, kreş ve dershanelere eğitim amacıyla yapılan ödemeler ile eğitim amaçlı kurs ücretleri, okul servis ücretleri, kitap ve

kırtasiye alımları için yapılan harcamalar ile öğrencilerin özel yurt ve pansiyonlarda kalmaları durumunda ödenen tutarlar vergi indirimine esas alınacaktır.

Sağlık Giderleri

Teşhis ve/veya tedavi sürecinde yapılan sağlık harcamaları (muayene, tahlil, ameliyat, fizik tedavi ve hastane giderleri ile ilaç, sağlık malzemesi, gözlük ve lens alımları gibi) vergi indirimine konu teşkil edecektir.

Bu harcamaların bir kısmının işverenlerce karşılanması halinde, ücretlinin kendisinin karşıladığı harcama tutarı vergi indirimine konu olacaktır.

Gıda Giderleri

Gıda giderlerinden, her türlü yiyecek ve içecek için yapılan harcamaların anlaşılması gerekir. Ancak sigara ve alkollü içkiler bu kapsamda değerlendirilmeyecektir.

Evlerde beslenen kuş, kedi, köpek gibi hayvanlar için alınan yem, mama ve sair gıda maddelerine dair harcamalar gıda giderleri kapsamına girmeyecek ve vergi indirimine konu teşkil etmeyecektir.

Giyim Giderleri

Giyim giderlerinden, iç ve dış giyime yönelik malların satın alınması için yapılan harcamalar ile bunların dikim, tamir ve onarımı için yapılan harcamaların anlaşılması gerekmektedir.

Kira Giderleri

İkamet edilen konut için yapılan kira ödemeleri vergi indiriminden yararlanacaktır. Peşin ödenen kira bedelleri ilgili olduğu dönemlerde dikkate alınır.

4.2. Harcamanın Türkiye'de Yapılması ve Belgelendirilmesi

Yukarıda sayılan harcamaların vergi indirimine konu olabilmesi için harcamaların Türkiye'de ve gelir veya kurumlar vergisine tabi olan mükelleflerden yapılması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile vergi indirimine konu olan harcamaların gelir veya kurumlar vergisine tabi olmayan kişi veya kurumlardan yapılması halinde bu harcamalar, vergi indirimine konu teşkil etmeyecektir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesi veya kendi özel kanunlarında yer alan hükümlerde kurumlar vergisi muafiyeti tanınan kurumlardan yapılan harcamalar, vergi indirimine konu harcama olarak kabul edilmeyecektir. Öte yandan, tüzel kişilikleri itibarıyla kurumlar vergisi mükellefi olmayan dernek ve vakıfların, kurumlar vergisi mükellefi olan iktisadi işletmelerinden sağlanan vergi indirimine konu mal ve hizmetler için yapılan harcamalar vergi indirimine konu olacaktır.

Aynı şekilde genel, katma ve özel bütçeli kurumlardan yapılan eğitim, sağlık ve gıda harcamaları bu kapsamda değerlendirilmeyecek ve bu harcamalar vergi indirimine konu edilmeyecektir. Örneğin, kurumlar vergisinden muaf olan genel ve katma bütçeli dairelere ait kreş, konukevleri ve bunların kantinlerinden yapılan harcamalar da vergi indirimine konu edilmeyecektir.

Kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan kira ödemeleri de bu nitelikte kabul edilecektir.

Mal ve hizmetlerin alındığı gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin kazancının, kısmen veya tamamen vergiden istisna edilmiş olmasının vergi indirimi uygulamasına etkisi yoktur. Dolayısıyla, bu mükelleflerden yapılan mal ve hizmet alımlarına ilişkin harcamalar vergi indirimine konu olacaktır.

Örnek 1- Özel bir şirkette ücretli olarak çalışmakta olan (A) şahsının, vakıf üniversitesinde öğrenim gören çocuğu için ödediği okul ücreti, anılan üniversitenin kurumlar vergisi mükellefi olmaması nedeniyle vergi indirimine konu harcama olarak kabul edilmeyecektir.

Örnek 2- Türkiye'de kurulmuş (A) Anonim Şirketine çalışmakta olan ücretlinin, Kıbrıs'taki gezisi sırasında yapmış olduğu gıda harcamaları Türkiye'de yapılmadığı için vergi indirimine konu olmayacaktır.

Örnek 3- Sağlık Bakanlığına ve üniversitelere bağlı hastanelerde yapılan sağlık harcamaları, hastane döner sermayesinin kurumlar vergisinden muaf olması halinde vergi indirimine konu olmayacaktır.

Örnek 4- Bir bakanlık tarafından personeline tahsis edilen lojman için ödenen kira bedeli, kamu kurumunun kurumlar vergisi mükellefi olmaması nedeniyle vergi indirimine konu edilmeyecektir.

Örnek 5- (A) Tüketim Kooperatifi, Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinde yazılı şartlar çerçevesinde kurumlar vergisi istisnasından yararlanmaktadır. Bu kooperatiften alınan giyim ve gıda maddeleri için yapılan harcamalar, kooperatifin kurumlar vergisi mükellefi olması halinde, vergi indirimine konu olacaktır.

Öte yandan, anılan tüketim kooperatifinin Kurumlar Vergisi Kanununun 7/16 ncı maddesinde yer alan şartlar çerçevesinde kurumlar vergisi muafiyetinden yararlanması halinde söz konusu harcamalar vergi indirimine konu edilmeyecektir.

Örnek 6- (B) Vakfı Özel Kolejine okul ücreti olarak yapılan ödemeler, okulun vakfa bağlı iktisadi işletme olarak kurumlar vergisi mükellefi olması nedeniyle eğitim gideri olarak vergi indirimine konu olacaktır.

Örnek 7- Devlet üniversitelerine ödenen harç bedelleri, vergi indirimine konu olmayacaktır.

Örnek 8- (A) Anonim Şirketi, işletmekte olduğu özel ilköğretim okulundan 2004 yılında elde ettiği kazancı için Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin 8 numaralı bendinde yer alan istisnadan yararlanmaktadır. Bu okuldan alınan eğitim hizmeti için yapılan harcamalar, anılan şirketin kurumlar vergisi mükellefi olması nedeniyle vergi indirimine konu olacaktır.

Örnek 9- (A) Derneğince açılan dil kurslarına katılanların ödediği kurs ücreti, bu kursun derneğe bağlı iktisadi işletme olarak kurumlar vergisi mükellefi olması nedeniyle vergi indirimine konu olacaktır.

Örnek 10- Devlete ait lisede öğrenim gören çocuğun,

okula geliş-gidişi için servis hizmeti veren ve ticari kazancı basit usulde tespit edilen (A) şahsına ödenen servis ücreti, eğitim gideri olarak vergi indirimine konu olacaktır.

4.3. Vergi İndirimine Konu Olacak Harcama Belgeleri

Ücretliler vergi indirimine konu olan harcamalarını, gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinden alacakları;

- Fatura,
- Serbest meslek makbuzu,
- Perakende satış fişi,
- Ödeme kaydedici cihazlara ait satış (yazar kasa) fişi,

ile belgelendireceklerdir.

206 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde, kurumlar vergisinden muaf olan kurumların, düzenleyecekleri belgelerde ve ödeme kaydedici cihazlara ait satış (yazar kasa) fişlerinde, "Kurumlar Vergisinden Muaftr" ibaresine yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu ibarenin yer aldığı belgeler, vergi indirimine konu edilmeyecektir.

Gerçek kişilerden yapılan kiralamalarda, kira ödemesine ilişkin kira sözleşmesinin bir örneği ve banka dekontu, kira ödemesinin nakden yapılması halinde ise ödemeye ilişkin mal sahibinin vereceği belge ile kira sözleşmesinin bir örneği tevsik edici belge olarak kabul edilecektir. Belgelerin ücretlinin kendisi, eşi ve çocukları adına düzenlenmiş olması gerekmektedir. Vergi indirimini uygulamasında "çocuk" tabiri, yaş sınırına bakılmaksızın ücretli ile birlikte oturan veya ücretli tarafından bakılan (gelir vergisine tabi geliri bulunmayan; nafaka verilmek suretiyle bakılan, evlat edinilenler ile ana ve babasını kaybetmiş torunlardan ücretli ile birlikte oturan) kişileri ifade edecektir.

5. Vergi İndirimine Konu Olan Harcamalara İlişkin Üst Sınır

Üzerinden vergi indirimine hesaplanacak harcama tutarı, ücretlinin vergi indirimine konu harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin ücret matrahının yıllık toplamını aşamayacaktır.

Ücret gelirinin elde edildiği takvim yılına ilişkin vergi indirimine kapsama giren harcamalar, ücret gelirinin elde edildiği dönemle ilişkilendirilmeksizin vergi indirimine uygulanmasında dikkate alınacaktır. Bu kapsamda, yıl içinde yeni işe giren, işten ayrılan, emekli olan, ücretsiz izne ayrılan kişilere ait harcama belgelerinin çalışılan dönemle sınırlı olmaksızın kabul edilmesi gerekmektedir.

6. Vergi İndirimi Tutarının Hesaplanması

Vergi indirimine, ücretlinin bir önceki yıla ait yıllık toplam vergi matrahı tutarını aşmamak üzere, uygulama kapsamındaki harcama tutarının; ilk üç milyar lirasına (3.000YTL) %8, ikinci 3 milyar lirasına (3.000 YTL) %6 ve kalan tutara %4 oranı uygulanmak suretiyle hesaplanacaktır.

Örneğin, 2004 yılı içinde elde ettiği ücret gelirinin vergi

matrahı 12,000,000,000.- TL. (12.000 YTL) olan ve ücret matrahının tamamı kadar vergi indirimine uygulanması kapsamında harcama yapmış bir ücretlinin hak kazanacağı vergi indirim tutarı aşağıda gösterildiği üzere 660,000,000.- TL. (660 YTL) olacaktır.

İlk 3 milyar lira için (3.000 YTL) X %8
240,000,000.-TL.(240 YTL)

İkinci 3 milyar lira için (3.000 YTL) X %6
180,000,000.-TL.(180 YTL)

Kalan 6 milyar lira için (6.000 YTL) X %4
240,000,000.-TL.(240 YTL)

Toplam 660,000,000.-TL.(660 YTL)

Veya

İlk 6 milyar lira için (6.000 YTL) X %7
420,000,000.-TL.(420 YTL)

Kalan 6 milyar lira için (6.000 YTL) X %4
240,000,000.-TL.(240 YTL)

Toplam 660,000,000.-TL.(660 YTL)

7. Vergi İndiriminin Uygulanması

7.1. Ücretliler Tarafından Yapılacak İşlemler

Ücretliler bir takvim yılı boyunca yaptıkları vergi indirimine konu harcama tutarlarını, ertesi takvim yılının 20 Ocak tarihinin mesai saati sonuna kadar örneği ekli "Ücretlilerde Vergi İndirimine Ait Bildirim" (Ek:1) ile işverenlerine beyan edeceklerdir. Bu bildirim "vergi indirimine esas belgeler" ile ilgili arka yüzü doldurulurken, harcama belgelerinin 50'den fazla olması halinde, bildirim arka yüzünün fotokopisi çekilerek, her bir belgenin yazılabileceği kadar yaprak kullanılacaktır.

Ücretliler bu bildirimde, yıllık harcama toplamının bir önceki yıl vergi matrahını aşmayan tutarını göstereceklerdir. Harcama tutarının bir önceki yıl vergi matrahını aşması halinde, indirime esas tutar olarak vergi matrahı esas alınacaktır.

7.2. İşverenlerce Yapılacak İşlemler

İşverenler, ücretliler tarafından kendilerine verilen bildirim ve harcama belgelerini 20 Ocak tarihine kadar alacaklardır. İşverenler kendilerine ibraz edilen harcama belgelerinin geçerli belge olup olmadığını, harcamanın vergi indirimine kapsamına girip girmediğini ve harcama toplamının doğru beyan edilip edilmediğini kontrol edeceklerdir.

İşverenler, kendilerine ibraz edilen vergi indirimine ait bildirimlerde yer alan harcama tutarını dikkate alarak, Ocak ayı sonuna kadar örneği ekli "Vergi İndirimine Ait Bordro"yu (Ek:2) düzenleyeceklerdir. Her bir ücretlinin yararlanacağı vergi indirim ayrı ayrı hesaplanarak bordroda gösterilecektir. İşverenler bu bordroyu, fiilen çalışan ücretliler için ayrı, emekli olanlar, işten ayrılarak başka bir işveren nezdinde çalışmayanlar ile vefat edenler için ayrı düzenleyeceklerdir.

İşverenler kendilerine ibraz edilen bildirim ve harcama belgelerini tarh zaman aşımı süresi içinde saklamak ve istenildiğinde vergi incelemesine yetkili olanlara ibraz etmek zorundadırlar.

8. Vergi İndiriminin Gerçekleştirilmesi

İşverenler, Ocak ayı sonuna kadar düzenleyecekleri vergi indirimine ait bordroda her bir ücretli için hesaplayacakları vergi indirimi tutarını, Şubat ayından itibaren ödeyecekleri ücretlerin gelir vergisinden mahsup edeceklerdir. Mahsup işlemi her bir ücretli için ayrı ayrı yapılacaktır. Bir ücretliye ait mahsup edilecek vergi indirimi, diğer ücretlilerin vergileriyle ilgilendirilmeyecektir.

Bu mahsup işlemi için işverenler, düzenledikleri ücret bordrosunda, "Vergi indiriminden doğan mahsup edilecek gelir vergisi" başlığı altında bir sütun daha açacak ve mahsup ettikleri vergi tutarını bu sütunda göstereceklerdir. Mahsup edilecek vergi indirimi, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olmayacaktır. Aşması halinde ise aşan kısım izleyen aylarda ödenen ücretlerden kesilen gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Ücretler üzerinden hesaplanan vergilerden mahsup edilen vergi indirimi tutarları muhtasar beyannamede mahsuplar arasında gösterilecek ve kalan tevkifat tutarı ödenecektir.

Muhtasar beyannamede vergi indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi olarak addolunacaktır.

Aşağıda vergi indiriminin gerçekleştirilmesinde muhtasar beyanname veren ve vermeyen işverenler tarafından yapılacak işlemler örnekler aracılığıyla belirtilmiştir.

8.1. Muhtasar Beyanname Vermeyen İşverenlerin Yapacağı İşlemler

Genel bütçeye dahil olan daireler, yaptıkları gelir vergisi tevkifatı için Gelir Vergisi Kanununun 100 üncü maddesine göre muhtasar beyanname vermemektedir. Bu daireler, hak kazanılan vergi indirimi tutarını Şubat ayından itibaren ödeyecekleri ücretler üzerinden tevkif edeceği vergiden mahsup edecektir. Dolayısıyla, ücretlilere mahsup edilen vergi tutarı kadar ödeme yapmış olacaklardır. Mahsup işlemi sonunda arta kalan vergi indirimi tutarı, müteakip aylarda aynı esaslar çerçevesinde indirilmeye devam edilecektir.

Örnek: (A) Bakanlığında çalışan ücretli (B)'nin, 2004 dönemine ilişkin toplam vergi matrahı 6,000,000,000.- TL. (6.000 YTL) dir. Bu döneme ilişkin vergi indirimine konu harcamalarının tutarı 5,000,000,000.- TL. (5.000 YTL)'dir.

Bu ücretli, harcamalarının toplamı olan 5,000,000,000.- TL. (5.000 YTL)'yi, "Ücretlilerde Vergi İndirimine Ait Bildirim" ile 20/01/2005 tarihine kadar işverenine beyan etmiş ve harcama belgelerini bildirimine eklemiştir. İşveren (A) Bakanlığı, ücretlinin kendisine bildir-

diği harcama tutarını dikkate alarak "Vergi İndirimine Ait Bordro"yu 2005 yılı Ocak ayı sonuna kadar aşağıdaki şekilde düzenleyecektir.

(İşveren 2004 yılı için TL cinsinden verilen harcama belgelerinin toplam tutarını YTL'ye çevirerek işlem yapacaktır.)

Bu ücretlinin vergi indirimi bordrosunda yer alacak tutarlar aşağıdaki şekilde gösterilecektir.

- Ücretlinin 2004 Yılı Vergi Matrahı Toplamı	6.000 YTL
- Vergi İndirimine Konu Harcama Tutarı	5.000 YTL
- Vergi İndirimine Konu Olacak Tutar	5.000 YTL
- Hesaplanan Vergi İndirimi Tutarı	360 YTL

3.000 YTL X %8=240 YTL

2.000 YTL X %6=120 YTL

Muhtasar beyanname vermek zorunda olmayan işveren, toplam vergi indirimi tutarını, 15/02/2005 tarihinde (B)'ye ödeyeceği ücret üzerinden tevkif edeceği vergiden mahsup edecektir. Başka bir ifade ile işveren 15/02/2005 tarihinde mahsup edilen vergi indirimi tutarı kadar (B)'ye daha fazla ödeme yapacaktır. Mahsup işlemi sonucu arta kalan vergi indirimi tutarı müteakip aylarda mahsup edilecektir. Ücretlinin Şubat 2005 ayında aldığı ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi 80 YTL olduğu varsayımı altında yapılacak işlem aşağıda gösterilmiştir.

- 2005 Şubat Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi : 80 YTL

- Şubat Ayında Mahsup Edilecek Vergi İndirimi Tutarı : 80 YTL

- Ödenecek Gelir Vergisi : -

- Müteakip Aylarda Mahsup Edilecek Vergi İndirimi Tutarı

(360- 80 = 280 YTL) : 280 YTL

8.2. Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerin Yapacağı İşlemler

Muhtasar beyanname veren işverenler, halen çalışmakta olan ücretlileri ile ilgili olarak düzenleyecekleri vergi indirimi bordrosunda, her ücretli için vergi indirimi tutarını hesaplayacaklardır. Bu tutar Şubat ayından itibaren ödenecek ücretler üzerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ücretlilere ödenecektir.

İşverenler, toplam vergi indiriminin o ayda mahsup edilebilecek olan kısmını muhtasar beyannamenin mahsuplarına ilişkin bölümünde göstereceklerdir. Bu işverenler hak kazanılan vergi indirimi tutarını Şubat ayından itibaren ödeyecekleri ücretler üzerinden tevkif edeceği vergiden mahsup edecektir. Dolayısıyla, ücretlilere mahsup edilen vergi tutarı kadar ödeme yapmış olacaklardır.

Mahsup işlemi sonunda arta kalan vergi indirimi tutarı müteakip aylarda aynı esaslar çerçevesinde indirilmeye devam edilecektir. Söz konusu mahsup işleminin yapılabilmesi için vergi indirimi tutarının, işverenlerce en geç o aya ait muhtasar beyannamenin verileceği tarihe kadar ücretlilere ödenmesi gerekir. Vergi indirimi tutarı muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilecek, kalan tutar ilgili vergi dairesine ödenecektir.

Mahsup işleminin çeşitli nedenlerle takvim yılının son ayına kadar yapılamaması halinde kalan tutar, Aralık ayına ait muhtasar beyanname üzerinden mahsup edilecektir. Aralık ayına ait tevkif suretiyle kesilen vergilerin vergi indiriminden doğan ve mahsubu yapılamayan vergi alacağını karşılayamaması halinde, kalan tutar vergi dairelerince gerekli inceleme yapıldıktan sonra işverenler aracılığı ile hak sahiplerine nakden ödenecektir.

Örnek: (C) Anonim Şirketine çalışan ücretli (D)'nin 2004 yılı gelir vergisi matrahı 10,000,000,000.- TL (10.000 YTL) olup, ücretli vergi matrahının tamamı kadar işverenine harcama belgesi ibraz etmiştir. Ücretlinin Şubat ayında aldığı ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi 150 YTL'dir.

Bu ücretlinin vergi indirimi bordrosunda görülecek tutarlar aşağıdaki şekilde olacaktır.

- Ücretlinin 2004 Yılı Vergi Matrahı Toplamı: 10.000 YTL
 - Vergi İndirimine Konu Harcama Tutarı : 10.000 YTL
 - Vergi İndirimine Konu Olacak Tutar : 10.000 YTL
 - Hesaplanan Vergi İndirimi Tutarı 580 YTL
- (6.000 X %7= 420 YTL)
(4.000 X %4= 160 YTL)
- Ücretlinin 2005 Şubat Ayı Hesaplanan Gelir Vergisi : 150 YTL
 - Şubat Ayında Mahsup Edilecek Vergi İndirimi Tutarı : 150 YTL
 - Müteakip Aylarda Mahsup Edilecek Vergi İndirimi Tutarı: 430 YTL
- (580-150 = 430 YTL)

Muhtasar beyanname vermek zorunda olan işveren, 580 YTL olarak hesap edilen vergi indirimi tutarını, 01/02/2005 tarihinden itibaren ücretli (D)'nin aylık ücretleri üzerinden kesilen vergiye mahsup edecektir. Diğer bir ifade ile işveren, Şubat ayında mahsup edilecek vergi indirimi tutarı kadar ücretli (D)'ye ödeme yapacaktır. İşveren, ücretlinin Şubat ayı ücretinden kesilen gelir vergisinden mahsup ettiği vergiyi, ücret bordrosunda ayrıca gösterecektir. Mahsuba rağmen arta kalan kısım müteakip ayların ücretinden kesilecek gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Örnek: İşveren (C)'nin 2005 yılının Şubat ayında ücretlilere yapılan 10.000.- YTL. ücret ödemesi üzerinden tevkif suretiyle kestiği vergiler toplamı 1.500.- YTL.'dir. Aynı işveren serbest meslek erbabına yaptığı 2.000 YTL tutarındaki ödemeden 440 YTL tutarında tevkifat yapmıştır. İşverenin çalışanları için düzenlemiş olduğu vergi indirimine ait bordronun Şubat ayı sütununda mahsup edilecek vergi indirimi tutarı toplamı ise 1.400.- YTL. olarak hesaplanmıştır. İşveren Mart ayında vereceği muhtasar beyannamede; ödemelerin gayrisafi tutarı toplamı 12.000.- YTL., gelir vergisi kesintisi tutarı toplamı 1.940.- YTL., mahsup edilecek vergi indirimi tutarını ise 1.400.- YTL. olarak gösterecektir.

Beyannamenin tahakkuka esas icmal cetvelinde; matrah 12.000.- YTL., tahakkuk eden vergi 1.940.- YTL., mahsup edilen vergi indirimi tutarı 1.400.- YTL. olarak gösterilecek, mahsup sonrası kalan tutar olan (1.940.- YTL. - 1.400.- YTL.=) 540.- YTL. ise vergi dairesine ödenecektir.

9. Yıllık Beyanname Veren Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması

9.1.Tevkifata Tabi Olmaması Nedeniyle Ücret Geliri İçin Yıllık Beyanname Verilmesi

Gelir Vergisi Kanununun 95 inci maddesi gereği ücretlerinden vergi tevkif usulü cari olmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretlilerde vergi indirimi, bu kişilerin bağlı olduğu vergi dairesince gerçekleştirilecektir. Anılan mükellefler vergi indirimine ait bildirim ve harcama belgelerini yıllık gelir vergisi beyanname verme süresi içinde bağlı olduğu vergi dairesine vereceklerdir. Vergi dairesi bu bildirim üzerine; harcamaların vergi indirimi konusuna girip girmediği, belgelerin geçerli belge olup olmadığını kontrol ederek hesapladığı vergi indirimi tutarını Nisan ayı sonuna kadar ücretliye nakden ödeyecektir. Ücretliye nakden iadesi gereken söz konusu vergi indirimi tutarlarının öncelikle yıllık beyannamede tahakkuk eden gelir vergisine mahsup edileceği tabiidir.

Öte yandan, tevkifata tabi olmayan ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler bu beyannameye tevkif suretiyle vergilendirilen ücretleri ile diğer gelir unsurlarını da dahil etmeleri halinde vergi indirimi, yıllık beyannamede hesaplanan toplam gelir vergisi matrahının, tevkifata tabi olmayan ücret gelirlerine isabet eden kısmı dikkate alınarak hesaplanacaktır. Bu hesaplama [(Tevkif usulü cari olmayan ücret matrahı X Toplam gelir vergisi matrahı)/ Toplam gelir] formülüne göre yapılacaktır.

9.2. Birden Fazla İşverenden Ücret Alınması Dolayısıyla Ücret Gelirinin Yıllık Beyanname İle Beyan Edilmesi

Vergi indirimi uygulaması işverenler aracılığıyla gerçekleştirileceğinden tevkifata tabi ücretlerini yıllık beyanname ile beyan eden ücretliler yıllık beyannamelerinde vergi indirimine ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmayacaklardır.

Ücretlerinden vergi tevkifatı yapılan ve işverenler aracılığı ile vergi indiriminden yararlanan mükelleflerin, tevkifata tabi ücret gelirlerini yıllık beyannameye dahil

etmeleri halinde, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde kendisine ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin vergi indirimi mahsup edilmeden önceki tutarı mahsup edilecektir. Böylelikle kaynakta vergileme sırasında ücretliye ödenmiş olan vergi indirimi tutarlarının, yıllık beyanname üzerinden yapılan vergileme sonucunda da ücretlide kalması sağlanmış olacaktır.

10. Vergi İndirimi Uygulamasına İlişkin Diğer Hususlar

10.1. Emeklilik Nedeniyle İşten Ayrılan Ücretlilere Uygulanacak Vergi İndirimi

10.1.1. Vergi İndirimi Bildirimini Verilmesinden Önce Emeklilik Nedeniyle İşten Ayrılan Ücretliler İçin Yapılacak Uygulama

Emeklilik nedeniyle işinden ayrılan ücretliler, yıl içinde vergi indirimine konu mal ve hizmet alımlarına ilişkin yaptıkları harcamalara ait belgelerini (7) numaralı bölümde açıklanan esaslar ve süreler dahilinde emekli oldukları işverene vereceklerdir.

Genel bütçeye dahil olan daireler, ayrı bir vergi indirimi bordrosuna dahil ettikleri bu ücretliler için hazırlayacakları tahakkuk müzakeresi ve verile emrine dayanarak Şubat ayı içinde emeklilerine hesaplanan vergi indirimi tutarını nakden ödeyeceklerdir.

Muhtasar beyanname veren işverenler ise emeklilik nedeniyle işten ayrılanlar için hesapladıkları vergi indirimi tutarlarını, Ocak ayına ait olup 20 Şubat akşamına kadar verilecek muhtasar beyanname ile beyan edilen tevkif suretiyle kesilen vergilerden mahsup edeceklerdir. Bu mahsuba rağmen arta kalan vergi indirimi tutarı, vergi dairesince harcamaların vergi indirimi konusuna girip girmediği, belgelerin geçerli olup olmadığı ve vergi indirimi tutarının doğru hesaplanıp hesaplanmadığı hususlarının tespitine ilişkin gerekli incelemenin yapılmasını müteakip en geç Mart ayı sonuna kadar muhtasar beyanname veren işverene nakden iade edilecektir.

Mahsup edilen vergi indirimi tutarının işverenlerce 20 Şubat akşamına kadar hak sahiplerine nakden ödemesi zorunludur. Nakit iadenin ise vergi dairesinden nakden alındığı tarihten itibaren 3 gün içinde hak sahiplerine ödemesi gerekir.

Bu bölümde belirtilen esaslar işten ayrılan ancak bir başka işveren nezdinde ücretli olarak çalışmayan ücretliler hakkında da geçerlidir.

Örnek: İşveren (D)'nin 2005 yılı Ocak ayında ödediği ücretlerden tevkif ettiği gelir vergisi tutarı 200.000.- YTL.'dir Bu işverenin yanında çalışmakta iken 2004 yılı içinde emeklilik nedeniyle işten ayrılanlarla ilgili olarak hesaplanan vergi indirimi tutarı 20.000.- YTL.'dir.

Bu işveren, 2005 yılı Ocak ayı ücretlerine ilişkin olarak 20 Şubat akşamına kadar vereceği muhtasar beyanname, beyan edilen 200.000.- YTL. tutarındaki tevkif edilmiş gelir vergisinden emeklilik nedeniyle işten ayrılanlarla ilgili 20.000.- YTL.'lik vergi indirimi tutarını mahsup edecek, mahsup sonucu kalan 180.000.- YTL.'yi ilgili vergi dairesine ödeyecektir. Aynı şekilde 20 Şubat

akşamına kadar vergi indirimi hak sahibine ödenecektir. 10.1.2. Vergi İndirimi Bildirimini Verilmesinden Sonra Emeklilik Nedeniyle İşten Ayrılan Ücretliler İçin Yapılacak Uygulama

Vergi indirimine ait bildirim işverene verdikten sonra emekli olanların henüz yararlanılmamış bir vergi indirimi farkı varsa bu tutar son ücret ödemesinin yapıldığı ayın muhtasar beyannamesinde mahsup edilerek hak sahiplerine ödenecektir. Ancak, bu muhtasar beyanname de mahsup edilemeyen kısım ise vergi dairelerince harcamaların vergi indirimi konusuna girip girmediği, belgelerin geçerli belge olup olmadığı ve vergi indirimi tutarının doğru hesaplanıp hesaplanmadığı hususlarının tespitine ilişkin gerekli incelemenin yapılmasından sonra hak sahibine işveren kanalıyla nakden ödenecektir.

Genel bütçeye dahil olan daireler ise bu ücretlilere ilişkin vergi indirimine ait kalan tutarı, tahakkuk müzakeresi ve verile emrine dayanarak emekli olanlara nakden ödeyecektir.

10.1.3. Vefat Eden Ücretliler İçin Yapılacak Olan Uygulama

Vefat eden ücretlilerin vergi indirimine konu mal ve hizmet alımlarına ilişkin yapmış oldukları harcamalara ait belgeler, varislerin biri tarafından işverenden vergi dairesine hitaben yazılacak vefat edenin o işverende çalıştığı döneme ait vergi matrahını belirten bir yazıyla birlikte işverenin muhtasar beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesine vefat tarihinden itibaren 20 Ocak tarihine kadar olan süre içinde herhangi bir tarihte verilecek ve bu belgeler üzerinde gerekli kontroller yapıldıktan sonra belgelerin verildiği ayı izleyen ayın sonuna kadar vergi dairesince kendilerine nakden ödenecektir. Başvuruda bulunan varis, veraset ilamını ve diğer varislerden el yazısı ile kendisini yetkili kıldıklarını belirten imzalı yazıları da ayrıca vergi dairesine ibraz edecektir.

Bildirim verilmesinden sonra vefat eden ücretlinin henüz yararlanılmamış vergi indirimi tutarı varsa bu tutar yukarıda (10.1.2.) bölümündeki esaslar çerçevesinde hak sahiplerine ödenecektir.

10.2. İşveren Değiştiren Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması

Bir işveren nezdinde ücretli olarak çalışmakta iken, iş değiştirmek suretiyle başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlayan ücretliler, işveren değiştirdiği takvim yılına ilişkin vergi bildirimini en son çalıştığı işverene verecektir.

Ancak bu ücretliler, daha önce çalıştığı işverenden kendilerine ödenen ücretlerin vergi matrahını, bu matrahtan kesilen gelir vergisini ve bu verginin beyan edilmiş (tahakkuk fişine bağlanmış) olduğunu gösterir bir belgeyi alarak, en son çalıştığı işverene ibraz edecektir. Bu yazının bir örneği yeni işveren tarafından eski işverenin muhtasar beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesine bir yazıyla gönderilecektir. Bildirim verildiği işveren, bu belgeleri de dikkate alarak bu Tebliğin 8 inci bölümde açıklanan esaslara göre işlem yapacaktır.

10.3. Bildirimin Verilmesinden Sonra Mahsup İşlemi Tamamlanmadan Başka Bir İşveren Nezdinde Çalışmaya Başlayanlarda Vergi İndirimi Uygulaması

10.3.1. Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerin Yanında Çalışanlar

Bildirimin en son işverene verilmesinden sonra ücretlinin buradaki işinden ayrılması başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlaması durumunda, ücretlinin vergi indirimine ait bildirimini vermiş olduğu işvereninden; bir önceki yıl gelir vergisi matrahı, vergi indirimine konu harcama tutarı, hesaplanan vergi indirimi tutarı ile o tarihe kadar yararlanmış olduğu vergi indirimi tutarlarını aylar itibarıyla belirten bir yazıyı alarak yeni işverene ibraz edecek ve bu işveren yararlanılmamış olan kalan vergi indirimi tutarını ücretliye ödeyeceği ücretlerden kesilen gelir vergisinden genel esaslar çerçevesinde mahsup edecektir. Bu yazının bir örneği yeni işveren tarafından eski işverenin muhtasar beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesine bir yazıyla gönderilecektir.

10.3.2. Muhtasar Beyanname Vermeyen Genel Bütçeye Dahil Olan Dairelerde Çalışanlar

Bildirimin işverene verilmesinden sonra ücretlinin buradaki işinden ayrılarak genel bütçeye dahil olan dairelerde çalışmaya başlaması durumunda, ücretlinin vergi indirimine ait bildirimini vermiş olduğu eski işvereninden; bir önceki yıl gelir vergisi matrahı, vergi indirimine konu harcama tutarı, hesaplanan vergi indirimi tutarı ile o tarihe kadar yararlanmış olduğu vergi indirimi tutarlarını aylar itibarıyla belirten bir yazıyı alarak yeni işverene ibraz edecek ve bu işveren yararlanılmamış olan kalan vergi indirimi tutarını genel esaslar çerçevesinde çalışanına ödeyeceği ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edecektir.

10.4. Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması

Aynı zamanda birden fazla işverenden ücret alınması halinde, ücretli her bir işverene vergi indirimine ait bildirimini ayrı ayrı verecektir. Bu durumda her bir işveren kendi ödediği ücretlerin vergi matrahlarını esas alarak, yukarıda açıklanan esaslara göre vergi indirimini uygulayacaktır.

10.5. Üçer Aylık Dönemlerde Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerin Yanında Çalışan Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması

Bu işverenler, Şubat ayından itibaren vergi indirimi uygulamasını dikkate almak suretiyle ücret ödemesinde bulunacaklardır. Vergi indirimi tutarları, Ocak-Şubat-Mart aylarına ilişkin Nisan ayında verilecek muhtasar beyanname mahsup konusu yapılarak indirilmeye başlanacaktır. Muhtasar beyanname tevkif yoluyla kesilen vergiler toplamı üzerinden vergi indirimi tutarı mahsup edilecektir.

10.6. Mükellefiyeti Sona Eren İşverenler Yanında Çalışmış Olan Ücretlilere İlişkin Vergi İndirimi Uygulaması

10.6.1. Vergi İndirimine Ait Bildirim Verilmeden Önce İş

Birakan Mükellefin Yanında Çalışmış Olan Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması

Çalıştığı işverenin mükellefiyetinin sona ermesi ve tekrar ücretli olarak çalışmaması nedeniyle işverenleri aracılığıyla vergi indiriminden yararlanamayan ücretliler, "Ücretlilerde Vergi İndirimine Ait Bildirimi" 20 Ocak tarihine kadar eski işverenin muhtasar gelir vergisi beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesine vereceklerdir.

Vergi bildirimini verildiği vergi dairesi; ücretlinin ilgili yılda o işyerinde çalışıp çalışmadığı, çalıştığı döneme ilişkin ücretlerinin vergi matrahı, bu ücretler üzerinden kesilen vergilerin muhtasar beyanname ile beyan edilip tahakkuk ettirildiği, vergi indirimine konu harcamaların vergi indirimi konusuna girip girmediği, belgelerin geçerli belge olup olmadığı hususlarında yapacağı inceleme sonucunda vergi indirimi tutarını hesaplayacak ve Mart ayı sonuna kadar ücretliye nakden iade edecektir.

Tasfiye haline girmiş olan kurumlarda vergi indirimi ile ilgili işlemler tasfiye memurlarınca yerine getirilecektir.

10.6.2. Vergi İndirimine Ait Bildirim Verildikten Sonra İş Bırakan Mükellefin Yanında Çalışmış Olan Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması

Vergi indirimine ait bildirim işverene verilmesinden sonra işverenin işi bırakması ve ücretlinin başka bir işveren nezdinde çalışmaması durumunda, mahsup edilmemiş vergi indirimi tutarı, işverenin muhtasar beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesi tarafından, ücretlinin ilgili yılda o işyerinde çalışıp çalışmadığı, çalıştığı döneme ilişkin ücretlerinin vergi matrahı, bu ücretler üzerinden kesilen vergilerin muhtasar beyanname ile beyan edilip tahakkuk ettirildiği, vergi indirimine konu harcamaların vergi indirimi konusuna girip girmediği, belgelerin geçerli belge olup olmadığı ile vergi indirimi tutarının doğru hesaplanıp hesaplanmadığı hususlarında yapacağı inceleme sonucunda ücretliye nakden iade edilecektir.

Ücretlinin başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlaması halinde, vergi indirimi 8 inci bölümdeki açıklamalara göre yapılacaktır. Ancak, yeni işveren ücretlinin eski işverenden getirmiş olduğu yazının bir örneğini eski işverenin muhtasar beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesine bir yazı ekinde gönderecektir. Ücretlinin eski işverenden alması gereken yazıyı temin edememesi halinde, mahsup edilemeyen vergi indirimi tutarı yukarıda belirtilen hususlarda yapılacak inceleme sonucuna göre ücretliye vergi dairesince nakden iade edilecektir.

10.7. Bir Harcama Belgesinde Birden Fazla Harcama Çeşidinin Yer Alması

Bir harcama belgesinde vergi indirimine konu olan ve olmayan harcama çeşidinin olması halinde, vergi indirimine konu olmayan harcamalar belge toplamından düşülerek, indirimine konu olacak harcama tutarı tespit edilecektir.

Aynı harcama belgesinde indirime konu olan birden fazla harcama çeşidinin olması halinde, bu belge vergi

indirimi bildiriminde harcama cinsinden miktarı yüksek olan gruba ait harcama belgesi olarak gösterilecektir.

10.8. Ücretlilerde Vergi İndirimine Ait Bildirim

Ücretlilerde Vergi İndirimine Ait Bildirim Ek:1'deki örneğine uygun olarak çoğaltılıp kullanılabilir. Ancak, daha önce kullanılmakta olan özel gider indirimine ait bildirimlerin 2005 yılında da kullanılması mümkün bulunmaktadır. Özel gider indirimine ait bildirim kullanılması halinde, bu bildirimde yer alan tüm tablolar doldurulacak ancak "Özel Gider İndirimi Hesaplama Tablo" sunda yer alan "Toplam Harcamaların Özel Gider İndirimine Esas Olacak Tutar" bölümüne bir tutar yazılmayacaktır.

11. Vergi İndirimi Nedeniyle Tevkif Suretiyle Kesilerek Ödenmesi Gereken Gelir Vergisinin Eksik Hesaplanması Halinde Uygulanacak Cezai Müeyyideler

Genel bütçeye dahil daireler ile muhtasar beyanname veren işverenlerin yanlarında çalışan ücretlilerin vergi indirimine konu olan harcamalarını, sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belgeler kullanmak veya belgede tahrifat yapmak veya diğer suretlerle yüksek göstermeleri nedeniyle, vergi indirimi tutarının fazla hesaplanmasına neden olmaları halinde, bu vergi ilgililerinden 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde ceza, faiz ve gecikme zammı uygulanmak suretiyle geri alınacaktır.

11.1. Muhtasar Beyanname Vermeyen Genel Bütçeye Dahil Dairelerde Çalışan Ücretlilerde Uygulanacak Cezai Müeyyideler

Genel bütçeye dahil dairelerde çalışan ücretlilerin haksız yere vergi indiriminden yararlanmaları durumunda, iade edilen vergi indirimi tutarı, ilgili saymanlıklarca saymanlığın bağlı bulunduğu vergi dairelerine intikal ettirilecek ve vergi daireleri de bu tutarı ücretlilerden ihbarname kuralına göre cezalı olarak tahsil edeceklerdir. Bu vergi cezasından bu dairelerin tahakkuk memurları da müteselsilen sorumlu olacaklardır.

11.2. Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerin Yanında Çalışan Ücretlilerde Uygulanacak Cezai Müeyyideler

İşverenler, yanlarında çalıştırdıkları ücretlilerin ücretlerinden tevkif ettikleri vergilerin doğru olarak beyan edilip ödenmesinden sorumludurlar. Bu nedenle işverenler, tevkif suretiyle kesilen vergilerin eksik beyanı dolayısıyla yapılan ikmalen veya re'sen tarhiyatlarda vergi aslı ile buna ilişkin cezalardan sorumludur. Bu çerçevede işverenler, vergi indirimi dolayısıyla tevkif suretiyle kesilen vergilerin eksik beyanından da sorumludurlar.

Ancak, ücretlilerin sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullandıklarının sabit olması halinde, işverenlerin bu belgelere dayanarak eksik ödedikleri gelir vergisi için adlarına ikmalen veya re'sen tarh edilen vergi aslı, ceza ve gecikme faizini, genel hükümler çerçevesinde ücretlilere yansıtılabilecektir.

Öte yandan, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 341 inci maddesinde aynen aşağıdaki hükme yer verilmiştir.

"Vergi ziyai, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında

tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmemesi ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyai hükmündedir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez."

Bu hükme göre, ücretlilerin ücretlerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen vergi indiriminin, mahsup işleminin yapıldığı muhtasar beyannamenin verileceği tarihe kadar ücretliye nakden ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, ücretliye nakden ödenmeyen vergi indirimi, işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup işlemi niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kısmı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş olacaktır.

Bu nedenle, yukarıda belirtilen tarihe kadar ücretliye nakden ödenmeyen vergi indirimi o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat işlemi yapılacaktır. Tebliğ olunur. (*)

(*) EKLER İÇİN RESMİ GAZETE'YE BAKINIZ.

R.G. 29 Aralık 2004 - Sayı: 25685

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlar Kurulu Kararları

6772 Sayılı Kanun Kapsamına Giren Kurumlarda Çalışan İşçilere, 2004 Yılında Yapılacak İlave Tediyeinin Tamamının 29/12/2004 Tarihine Kadar Ödenmesi Hakkında Karar Karar Sayısı: 2004/8280

Bakanlar Kurulundan:

04/07/1956 tarihli ve 6772 sayılı Kanun kapsamına giren kurumlarda çalışan işçilere, aynı Kanunun 3 üncü maddesine göre 2004 yılında yapılacak ilave tediyeinin tamamının 29/12/2004 tarihine kadar ödenmesi; Maliye Bakanlığı'nın 20/12/2004 tarihli ve 31572 sayılı yazısı üzerine, mezkur Kanunun 4 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 27/12/2004 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER

CUMHURBAŞKANI

Tebliğler

**Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı
Karar No : 2004/2**

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

Karar Tarihi: 28/12/2004

22/05/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39 uncu maddesi gereğince, iş sözleşmesi ile çalışan ve bu Kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin asgari ücretini tespit etmekle görevli Asgari Ücret Tespit Komisyonu, 18/11/2004 tarihinde başladığı çalışmalarını 28/12/2004 tarihine kadar sürdürmüş ve yaptığı dört toplantı sonucunda;

- 1) Milli seviyede tek asgari ücret tespitine oybirliğiyle,
- 2) 16 yaşını doldurmuş işçilerin bir günlük normal çalışma karşılığı asgari ücretlerinin 01/01/2005-31/12/2005 tarihleri arasında 16,29 (onaltıyirmidokuz) Yeni Türk Lirası olarak tespitine, işçi temsilcilerinin muhalefetine karşılık oyçokluğuyla,
- 3) 16 yaşını doldurmamış işçilerin bir günlük normal çalışma karşılığı asgari ücretlerinin 01/01/2005-31/12/2005 tarihleri arasında 13,86 (onüçseksenaltı) Yeni Türk Lirası olarak tespitine, işçi temsilcilerinin muhalefetine karşılık oyçokluğuyla,
- 4) İş bu Kararın, 4857 sayılı Kanunun 39 uncu maddesine dayanılarak hazırlanan Asgari Ücret Yönetmeliği'nin 11 inci maddesi gereğince Resmi Gazete'de yayımlanmasına oybirliğiyle,

karar verilmiştir.

GEREKÇE

Asgari ücret, bilindiği gibi ödenmesi zorunlu olan en az ücrettir.

Asgari ücretin belirlenmesini düzenleyen Asgari Ücret Yönetmeliği uyarınca, asgari ücret, pazarlık ücreti değildir.

Asgari ücretin belirlenmesi sırasında, Komisyonumuz, bu çerçevede bir karar alınması için çalışmış, işçilerin geçim şartları ve 2005 yılı enflasyon hedefi gibi faktörleri değerlendirmiştir.

İşte bu çerçevede hareket eden Komisyonumuz; 16 yaşını doldurmuş işçiler için, 01/01/2005-31/12/2005 tarihleri arasında uygulanmak üzere günlük asgari ücreti 16,29 (onaltıyirmidokuz) Yeni Türk Lirası olarak belirlemiştir.

16 yaşını doldurmamış işçiler için, 01/01/2005-31/12/2005 tarihleri arasında uygulanmak üzere günlük asgari ücretin 13,86 (onüçseksenaltı) Yeni Türk Lirası olarak belirlenmesi Komisyonca kabul edilmiştir.

Asgari Ücret Yönetmeliği'nin 11 inci maddesi gereğince, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nca belirlenen asgari ücretler, Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihi izleyen ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girecektir.

İŞÇİ TEMSİLCİLERİNİN KARŞI OY GEREKÇESİ

İnsanın, insan olma özelliğinden dolayı sahip olduğu temel haklara kavuşması ve kendi onuruna sahip çıkması uzun mücadeleler gerektirmiş, bu çerçevede, kendileri ve aileleri için insanca bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret düzeni sağlanması uluslararası sözleşmeler ile güvence altına alınmıştır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Anayasasının girişinde de, evrensel ve kalıcı barışın ancak sosyal adalet temeline dayalı olması nedeniyle, içinde yoksulluk ve yoksunluk bulunan çalışma şartlarının iyileştirilmesi gereğine işaret edilmektedir.

Avrupa Birliği (AB), insan haklarının ve temel özgürlüklerinin gözetilmesi ve daha ileri düzeyde gerçekleştirilmesi yoluyla sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması olduğunu göz önüne alarak Avrupa Sosyal Şartı'nı imzalamış ve "tüm çalışanların, kendilerine ve ailelerine yeterli bir yaşam düzeyi sağlamak için adil ücret alma hakkı" bulunduğunu kabul etmiştir.

T.C. Anayasası'nın "Ücrette Adalet Sağlanması" başlıklı 55'inci maddesinde "ücret emeğin karşılığıdır" denilmekte ve devlete "çalışanların yaptıkları işe uygun adaletili bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alma" görevi vermektedir. Ayrıca, asgari ücretin tespitinde "çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur" denilerek; insanın yaşaması, varlığını sürdürmesi için gerekli asgari gelirin sağlanması gereği vurgulanmaktadır. Asgari Ücret Yönetmeliği, asgari ücreti "işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret" biçiminde tanımlamaktadır.

Asgari ücret, çalışanların ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesine yönelik etkin bir sosyal politika aracıdır. Asgari ücretin belirlenmesi çalışmalarında, çalışanların düşük ücretlere karşı korunması ve çağdaş bir toplum içinde yaşayan işçinin, ailesi ile birlikte olağan ihtiyaçlarının karşılanması esastır.

Ancak, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun oy çokluğu ile belirlenen asgari ücret, işçinin ailesiyle birlikte geçimini sağlayacak yeterlilikte olmamıştır. İnsanca bir yaşama düzeyi sağlamaktan uzak "yoksulluk ücreti" düzeyindedir.

2005 yılında uygulanacak asgari ücretin belirlenmesi çalışmalarında göz önünde tutulması gereken temel husus, çalışanların karşı karşıya buldukları geçim koşullarıdır.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, geçim koşullarını hesaplaması için Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)'ye görev vermiş ve DİE tek işçi için bu tutarı Aralık 2004 itibarıyla net 422.059.064.- lira olarak tespit etmiştir.

Asgari ücret pazarlık ücreti değildir.

Ancak 2005 yılının başında yürürlüğe girecek asgari ücret – önceki yıllarda olduğu gibi- işveren ve hükümet tarafından yine pazarlık konusu yapılmıştır, daha da aşağıya çekilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından net 422.- YTL olarak hesaplanmasına karşılık asgari ücret net 350.- YTL olarak ilan edilmiştir.

Komisyonun işveren-hükümet oy çoğunluğu, devletin resmi rakamlarına itibar etmek yerine "ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum" gerekçe gösterilerek çok daha düşük bir asgari ücret tutarını kabul ve ilan etmiştir. Böylece asgari ücret, tespit edildiği andan itibaren yetersiz, çelişkili ve tutarsız olmaktadır.

Asgari ücret ile en düşük kamu çalışanının maaşı arasında yapılacak kıyaslama, bu alanda yıllardır sürdürülen haksız ve yanlış uygulamaları ortaya koymaktadır.

Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre, en düşük devlet memuru maaşı Ocak 2005'den geçerli olmak üzere net 509,49 YTL olmaktadır. Bu tutarın asgari ücretin belirlenmesi çalışmalarında dikkate alınmaması ciddi bir çelişki olmaktadır.

Asgari ücret belirlenmesi çalışmalarında, işveren-hükümet kesimi temsilcileri ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumu öncelikle değerlendirmiş ve fakat çalışanların içinde bulunduğu durum ve yaşama şartları göz ardı edilmiştir.

Türkiye'de rekabet şartları düşük ücret temelinde olmamalıdır. Ekonomide istikrar, çalışan kesimlerin yoksulluğu pahasına sürdürülemez. Asgari ücreti belirlerken "ekonomik dengeleri" ön planda tutan yaklaşım "sosyal dengeleri" yerle bir etmekte, yoksulluğu artırmaktadır.

İşçinin ailesinin asgari ücret hesaplamalarında dikkate alınmaması bir eksiklik ve ülkenin sosyal şartlarıyla bağdaşmamaktadır.

Asgari ücret seviyesinde gelir elde eden işçiden yapılan kesintilerin makul bir oranda olmasını işçi kesimi yıllardır savunmaktadır. Türkiye, ücretten yapılan kesintilerin yüksekliği bakımından OECD üyesi ülkelerin başında gelmektedir. Bugün ücretliler üzerinde taşınmaz boyutlarda vergi yükü bulunmaktadır. Aynı şekilde, sosyal güvenlik için kesilen prim asgari ücretli için yüksektir ve mutlaka devletin, sosyal devlet olma gereğinin bir sonucu olarak, katkısı gerekmektedir. İşgücü maliyetindeki artış, diğer şartlarla birlikte kayıtdışı istihdamın yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bu olumsuz ve çarpık yapı asgari ücreti belirleme çalışmalarına da olumsuz yansımaktadır.

Ülkemizde, istihdam vergisine dönüşen ücretler üzerindeki ilave yükler elbette düşürülmeli ve AB ülkeleri düzeyine getirilmelidir. Ancak kıyaslama yapılırken, gerek milli gelir içindeki ücretlilerin payı ve gerek toplam satış hasılatı içinde işgücü maliyetinin oransal ağırlığı ile ücret düzeyi de dikkate alınmalıdır.

Hükümet geçtiğimiz yıl ücretlilere özel indirim uygulamasını, yaptığı düzenleme ile ortadan kaldırmış ve çalışana yaklaşımını ortaya koymuştur. Asgari ücretten

vergi alınmaması yönünde sosyal kesimler arasında görüş birliği oluşmasına rağmen bu konuda bir düzenleme yapılmamış, çalışanların vergi yükü azaltılmamış ve fakat 155 milyar lirayı aşan gelire uygulanan vergi oranını 5 puan indirmek doğrultusunda yasa tasarısı hazırlamıştır.

TÜRK-İŞ asgari ücretin belirlenmesi çalışmalarında bazı temel ilkelerin çıkış noktası yapılması gerçeğini savunmuş ve bunu ilk toplantıda kamuoyuna açıklamıştır. İşçi kesimi asgari ücretin:

- Anayasa'da yer alan "geçim şartları" dikkate alınarak belirlenmesi;

- işçi ve ailesinin günün ekonomik ve sosyal koşullarına göre insanca yaşamasını mümkün kılacak, insanlık onuruyla bağdaşacak bir düzeyde olması;

- işçinin ve ailesinin harcama kalıbının esas alınması ve hesaplamalarda Devlet

- İstatistik Enstitüsü verilerinin kullanılması;

- belirlenen tutarın işçinin eline net geçmesinin sağlanması;

- sanayi/tarım ve yaş, cinsiyet ayırımı yapılmadan ulusal düzeyde tek olması;

- işçilerin arasında nitelik, kıdem, işin mahiyeti gibi ekonomik amaçlı değerlendirmelerin tümünden bağımsız olarak ele alınması, ekonomik ölçülerin ötesinde sosyal bir ücret olarak kabul edilmesi;

- işçinin satın alma gücünün ileriye dönük olarak korunabilmesi için gerekli bir iyileştirmenin ayrıca ilave edilmesi;

- en düşük devlet memuru maaşının dikkate alınması;

- adil gelir dağılımını sağlamaya yönelik olarak refahtan pay içermesi;

gereğini çalışmalarında ileri sürmüş ve görüşünü gerekçeleriyle ortaya koymuştur.

Savunduğumuz bu görüşlerin büyük bir bölümü Komisyon çalışmalarında dikkate alınmamıştır. Bunun sonucu, belirlenen asgari ücret düzeyi yetersiz ve ülkenin bugünkü koşullarında "insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi" sağlamaktan uzak kalmıştır.

Görülen odur ki, asgari ücret belirleme çalışmalarına geçmiş ekonomik kriz döneminde yansıyan Uluslararası Para Fonu-Dünya Bankası politikaları, ekonomide düzelmeye ifade edildiği dönemde de devam ettirilmek istenmektedir.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun işveren-hükümet kesimi temsilcileri oy çoğunluğuyla belirlenen asgari ücrete, gerek miktar ve gerek belirleme yöntemi açısından katılmadığımızdan işçi kesimi olarak muhalif kalıyoruz.